

L E G E
Codul de procedură penală al Republicii Moldova
(Partea generală)

nr. 122-XV din 14.03.2003

Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.248-251/699 din 05.11.2013
Monitorul Oficial al R.Moldova nr.104-110/447 din 07.06.2003

* * *

C U P R I N S

PARTEA GENERALĂ

TITLUL I
DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND PROCESUL PENAL

Capitolul I
PRINCIPII DE BAZĂ

- [Articolul 1.](#) Noțiunea și scopul procesului penal
- [Articolul 2.](#) Legea procesuală penală
- [Articolul 3.](#) Acțiunea legii procesuale penale în timp
- [Articolul 4.](#) Acțiunea legii procesuale penale în spațiu
- [Articolul 5.](#) Aplicarea legii procesuale penale față de cetățenii străini și apatrizi
- [Articolul 6.](#) Termeni și expresii utilizate în prezentul cod

Capitolul II
PRINCIPIILE GENERALE ALE PROCESULUI PENAL

- [Articolul 7.](#) Legalitatea procesului penal
- [Articolul 8.](#) Prezumția nevinovăției
- [Articolul 9.](#) Egalitatea în fața legii și a autorităților
- [Articolul 10.](#) Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane
- [Articolul 11.](#) Inviolabilitatea persoanei
- [Articolul 12.](#) Inviolabilitatea domiciliului
- [Articolul 13.](#) Inviolabilitatea proprietății
- [Articolul 14.](#) Secretul corespondenței
- [Articolul 15.](#) Inviolabilitatea vieții private
- [Articolul 16.](#) Limba în care se desfășoară procesul penal și dreptul la interpret
- [Articolul 17.](#) Asigurarea dreptului la apărare
- [Articolul 18.](#) Publicitatea ședinței de judecată
- [Articolul 19.](#) Accesul liber la justiție
- [Articolul 20.](#) Desfășurarea procesului penal în termen rezonabil
- [Articolul 21.](#) Libertatea de mărturisire împotriva sa
- [Articolul 22.](#) Dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori
- [Articolul 23.](#) Asigurarea drepturilor victimei în urma infracțiunilor, abuzurilor de serviciu și erorilor judiciare
- [Articolul 24.](#) Principiul contradictorialității în procesul penal
- [Articolul 25.](#) Înfăptuirea justiției – atribuție exclusivă a instanțelor judecătorești
- [Articolul 26.](#) Independența judecătorilor și supunerea lor numai legii
- [Articolul 27.](#) Libera apreciere a probelor
- [Articolul 28.](#) Oficialitatea procesului penal

TITLUL II INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI ȘI COMPETENȚA LOR

Capitolul I INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

- [Articolul 29.](#) Instanțele care înfăptuiesc justiția în cauzele penale
- [Articolul 30.](#) Compunerea instanței de judecată
- [Articolul 31.](#) Schimbarea completului de judecată
- [Articolul 32.](#) Locul judecării materialelor și cauzelor penale
- [Articolul 33.](#) Incompatibilitatea judecătorului
- [Articolul 34.](#) Abținerea sau recuzarea judecătorului
- [Articolul 35.](#) Procedura soluționării cererii de recuzare și a declarației de abținere

Capitolul II COMPETENȚA INSTANȚEI JUDECĂTOREȘTI

- [Articolul 36.](#) Competența judecătoreiei
- [Articolul 37.](#) *Abrogat*
- [Articolul 38.](#) Competența Curții de Apel
- [Articolul 39.](#) Competența Curții Supreme de Justiție
- [Articolul 40.](#) Competența teritorială în materie penală
- [Articolul 41.](#) Competența judecătorului de instrucție
- [Articolul 42.](#) Competența în caz de indivizibilitate sau conexitate a cauzelor penale
- [Articolul 43.](#) Instanța competentă de a conexa cauzele penale
- [Articolul 44.](#) Declinarea de competență a instanței de judecată
- [Articolul 45.](#) Conflictul de competență
- [Articolul 46.](#) Strămutarea judecării cauzei penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad
- [Articolul 47.](#) Cererea de strămutare și efectele ei
- [Articolul 48.](#) Procedura de înștiințare a părților și de examinare a cererii de strămutare
- [Articolul 49.](#) Soluționarea cererii de strămutare
- [Articolul 50.](#) Repetarea cererii de strămutare

TITLUL III PĂRȚILE ȘI ALTE PERSOANE PARTICIPANTE LA PROCESUL PENAL

Capitolul I PARTEA ACUZĂRII

- [Articolul 51.](#) Procurorul
- [Articolul 52.](#) Atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale
- [Articolul 53.](#) Atribuțiile procurorului în instanța de judecată
- [Articolul 53¹.](#) Procurorul ierarhic superior
- [Articolul 54.](#) Abținerea sau recuzarea procurorului
- [Articolul 54¹.](#) Consultantul procurorului
- [Articolul 55.](#) Organul de urmărire penală și atribuțiile lui
- [Articolul 56.](#) Conducătorul organului de urmărire penală și atribuțiile lui
- [Articolul 57.](#) Ofițerul de urmărire penală și atribuțiile lui
- [Articolul 57¹.](#) Abținerea sau recuzarea ofițerului de urmărire penală
- [Articolul 57².](#) Ofițerul de investigații și atribuțiile lui
- [Articolul 58.](#) Victima
- [Articolul 59.](#) Partea vătămată
- [Articolul 60.](#) Drepturile și obligațiile părții vătămate

[Articolul 61.](#) Partea civilă

[Articolul 62.](#) Drepturile și obligațiile părții civile

Capitolul II PARTEA APĂRĂRII

[Articolul 63.](#) Bănuitul

[Articolul 64.](#) Drepturile și obligațiile bănuितului

[Articolul 65.](#) Învinuitul, inculpatul

[Articolul 66.](#) Drepturile și obligațiile învinuitului, inculpatului

[Articolul 67.](#) Apărătorul

[Articolul 68.](#) Drepturile și obligațiile apărătorului

[Articolul 69.](#) Participarea obligatorie a apărătorului

[Articolul 70.](#) Admiterea, desemnarea și înlocuirea apărătorului, confirmarea calității și împuternicirilor lui

[Articolul 71.](#) Renunțarea la apărător

[Articolul 72.](#) Înlăturarea apărătorului din procesul penal

[Articolul 73.](#) Partea civilmente responsabilă

[Articolul 74.](#) Drepturile și obligațiile părții civilmente responsabile

Capitolul III REPREZENTANȚII ȘI SUCCESORII ÎN PROCESUL PENAL

[Articolul 75.](#) Capacitatea de exercițiu în procesul penal

[Articolul 76.](#) Consecințele incapacității și capacității de exercițiu limitate

[Articolul 77.](#) Reprezentanții legali ai victimei, părții vătămate, părții civile, bănuितului, învinuitului, inculpatului

[Articolul 78.](#) Drepturile și obligațiile reprezentantului legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuितului, învinuitului, inculpatului

[Articolul 79.](#) Reprezentanții victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ai succesorului

[Articolul 80.](#) Drepturile și obligațiile reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului

[Articolul 81.](#) Succesorul victimei, al părții vătămate sau al părții civile

Capitolul IV ALTE PERSOANE PARTICIPANTE LA PROCESUL PENAL

[Articolul 82.](#) Asistentul procedural

[Articolul 82¹.](#) Consilierul de probațiune

[Articolul 83.](#) Grefierul

[Articolul 84.](#) Recuzarea grefierului

[Articolul 85.](#) Interpretul, traducătorul

[Articolul 86.](#) Recuzarea interpretului, traducătorului

[Articolul 87.](#) Specialistul

[Articolul 88.](#) Expertul

[Articolul 89.](#) Recuzarea expertului

[Articolul 90.](#) Martorul

[Articolul 91.](#) Reprezentantul legal al martorului minor

[Articolul 92.](#) Avocatul martorului

TITLUL IV PROBELE ȘI MIJLOACELE DE PROBĂ

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- [Articolul 93.](#) Probele
[Articolul 94.](#) Datele neadmise ca probe
[Articolul 95.](#) Admisibilitatea probelor
[Articolul 96.](#) Circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal
[Articolul 97.](#) Circumstanțele care se constată prin anumite mijloace de probă
[Articolul 98.](#) Fapte și circumstanțe care nu trebuie dovedite

Capitolul II PROBATORIUL

- [Articolul 99.](#) Probatoriul
[Articolul 100.](#) Administrarea probelor
[Articolul 101.](#) Aprecierea probelor

Capitolul III MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEEELE PROBATORII

Secțiunea 1 Declarațiile

- [Articolul 102.](#) Declarațiile
[Articolul 103.](#) Declarațiile bănuितului, învinuitului, inculpatului
[Articolul 104.](#) Audierea bănuितului, învinuitului, inculpatului
[Articolul 105.](#) Declarațiile martorului și condițiile audierii lui
[Articolul 106.](#) Locul audierii martorului
[Articolul 107.](#) Timpul și durata audierii martorului
[Articolul 108.](#) Jurământul martorului
[Articolul 109.](#) Modul de audiere a martorului
[Articolul 110.](#) Modalități speciale de audiere a martorului și protecția lui
[Articolul 110¹.](#) Audierea martorului minor
[Articolul 111.](#) Declarațiile și audierea victimei și părții vătămate
[Articolul 112.](#) Declarațiile și audierea părții civile și părții civilmente responsabile
[Articolul 113.](#) Confruntarea
[Articolul 114.](#) Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii
[Articolul 115.](#) Aplicarea înregistrărilor audio și video la audierea persoanelor

Secțiunea a 2-a Prezentarea spre recunoaștere

- [Articolul 116.](#) Prezentarea persoanei spre recunoaștere
[Articolul 117.](#) Prezentarea obiectelor spre recunoaștere

Secțiunea a 3-a Cercetarea la fața locului, examinarea corporală, exhumarea cadavrului, reconstituirea faptei și experimentul

- [Articolul 118.](#) Cercetarea la fața locului
[Articolul 119.](#) Examinarea corporală
[Articolul 120.](#) Examinarea cadavrului
[Articolul 121.](#) Exhumarea cadavrului
[Articolul 122.](#) Reconstituirea faptei
[Articolul 123.](#) Experimentul în procedura de urmărire penală
[Articolul 124.](#) Procesul-verbal de cercetare la fața locului, de examinare corporală, de exhumare a cadavrului, de reconstituire a faptei și de efectuare a experimentului

Secțiunea a 4-a Percheziția și ridicarea de obiecte și documente

- [Articolul 125.](#) Temeiurile pentru efectuarea percheziției
- [Articolul 126.](#) Temeiurile pentru ridicarea de obiecte sau documente
- [Articolul 127.](#) Persoanele prezente la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente
- [Articolul 128.](#) Procedura efectuării percheziției sau ridicării de obiecte și documente
- [Articolul 129.](#) Procedura percheziției sau ridicării efectuate în localurile misiunilor diplomatice
- [Articolul 130.](#) Percheziția corporală și ridicarea
- [Articolul 131.](#) Procesul-verbal al percheziției sau ridicării
- [Articolul 132.](#) Înmânarea obligatorie a copiei de pe procesul-verbal al percheziției sau ridicării

Secțiunea a 5-a **Măsurile speciale de investigații**

- [Articolul 133.](#) Dispoziții generale privind măsurile speciale de investigații
- [Articolul 134.](#) Măsurile speciale de investigații
- [Articolul 135.](#) Dispunerea, autorizarea, efectuarea, prelungirea și încetarea măsurilor speciale de investigații
- [Articolul 136.](#) Consemnarea măsurilor speciale de investigații
- [Articolul 137.](#) Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video
- [Articolul 138.](#) Supravegherea tehnică
- [Articolul 138¹.](#) Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor
- [Articolul 138².](#) Livrarea controlată
- [Articolul 138³.](#) Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare
- [Articolul 138⁴.](#) Colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice
- [Articolul 138⁵.](#) Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice
- [Articolul 138⁶.](#) Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice
- [Articolul 138⁷.](#) Controlul transmișiei sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite
- [Articolul 138⁸.](#) Livrarea supravegheată
- [Articolul 138⁹.](#) Achiziția de control
- [Articolul 138¹⁰.](#) Investigația sub acoperire
- [Articolul 138¹¹.](#) Urmărirea vizuală
- [Articolul 138¹².](#) Culegerea de informații

Secțiunea a 6-a **Constatarea tehnico-științifică și medico-legală**

- [Articolul 139.](#) Condițiile efectuării constatării tehnico-științifice și medico-legale
- [Articolul 140.](#) Modul efectuării constatării tehnico-științifice sau medico-legale
- [Articolul 141.](#) Raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală

Secțiunea a 7-a **Efectuarea expertizei judiciare**

- [Articolul 142.](#) Temeiurile pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare
- [Articolul 143.](#) Cazurile când efectuarea expertizei judiciare este obligatorie
- [Articolul 144.](#) Procedura de dispunere a efectuării expertizei judiciare
- [Articolul 145.](#) Acțiuni premergătoare efectuării expertizei judiciare
- [Articolul 146.](#) Expertiza judiciară în comisie
- [Articolul 147.](#) Expertiza judiciară complexă
- [Articolul 148.](#) Expertiza judiciară suplimentară și expertiza judiciară repetată
- [Articolul 149.](#) Efectuarea expertizei judiciare în instituția de expertiză judiciară
- [Articolul 150.](#) Efectuarea expertizei judiciare în afara instituției de expertiză judiciară
- [Articolul 151.](#) Întocmirea și prezentarea raportului de către expert

[Articolul 152.](#) Internarea în instituția medicală pentru efectuarea expertizei judiciare

[Articolul 153.](#) Audierea expertului

Secțiunea a 8-a

Colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă

[Articolul 154.](#) Temeiurile de colectare a mostrelor

[Articolul 155.](#) Felurile mostrelor

[Articolul 156.](#) Modul de colectare a mostrelor în baza ordonanței organului de urmărire penală

Secțiunea a 9-a

Mijloace materiale de probă

[Articolul 157.](#) Documente

[Articolul 158.](#) Corpurile delict

[Articolul 159.](#) Păstrarea corpurilor delict și a altor obiecte

[Articolul 160.](#) Asigurarea păstrării corpurilor delict și a altor obiecte în cadrul desfășurării procesului penal

[Articolul 161.](#) Hotărîrea cu privire la corpurile delict adoptată pînă la soluționarea cauzei penale

[Articolul 162.](#) Hotărîrea cu privire la corpurile delict adoptată la soluționarea cauzei penale

[Articolul 163.](#) Procesele-verbale ale acțiunilor procesuale

[Articolul 164.](#) Înregistrările audio sau video, fotografiile și alte forme de purtători de informație

TITLUL V

MĂSURILE PROCESUALE DE CONSTRÎNGERE

Capitolul I

REȚINEREA

[Articolul 165.](#) Noțiunea de reținere

[Articolul 166.](#) Temeiurile pentru reținerea persoanei bănuite de săvîrșirea infracțiunii

[Articolul 167.](#) Procedura de reținere a persoanei

[Articolul 168.](#) Dreptul cetățenilor de a prinde persoana bănuită de săvîrșirea infracțiunii

[Articolul 169.](#) Reținerea persoanei în baza ordonanței organului de urmărire penală pentru a fi pusă sub învinuire

[Articolul 170.](#) Reținerea învinuitului în baza ordonanței organului de urmărire penală pînă la arestare

[Articolul 171.](#) Reținerea persoanei în baza încheierii instanței în caz de infracțiune de audiență

[Articolul 171¹.](#) Reținerea persoanei în vederea extrădării

[Articolul 172.](#) *Abrogat*

[Articolul 173.](#) Înștiințarea despre reținere

[Articolul 174.](#) Eliberarea persoanei reținute

Capitolul II

MĂSURILE PREVENTIVE

[Articolul 175.](#) Noțiunea și categoriile de măsuri preventive

[Articolul 176.](#) Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive

[Articolul 177.](#) Actul prin care se aplică măsura preventivă

[Articolul 178.](#) Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara

[Articolul 179.](#) Garanția personală

[Articolul 180.](#) Garanția unei organizații

[Articolul 181.](#) Modul de dispunere și exercitare a garanției de către persoane fizice și juridice

[Articolul 182.](#) Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport

[Articolul 182¹.](#) Înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport

[Articolul 183.](#) Transmiterea sub supraveghere a militarului

[Articolul 184.](#) Transmiterea sub supraveghere a minorului

[Articolul 185.](#) Arestarea preventivă
[Articolul 186.](#) Termenul Ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea lui
[Articolul 187.](#) Obligațiile administrației instituțiilor de deținere a persoanelor reținute sau arestate
[Articolul 188.](#) Arestarea la domiciliu
[Articolul 189.](#) Dreptul persoanei reținute sau arestate la măsuri de ocrotire
[Articolul 190.](#) Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune
[Articolul 191.](#) Liberarea provizorie sub control judiciar
[Articolul 192.](#) Liberarea provizorie pe cauțiune
[Articolul 192¹.](#) Regulile cu privire la cauțiune
[Articolul 193.](#) Revocarea liberării provizorii
[Articolul 194.](#) Restituirea cauțiunii sau trecerea ei în proprietatea statului
[Articolul 195.](#) Înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurii preventive
[Articolul 196.](#) Atacarea hotărârilor privind măsurile preventive

Capitolul III

ALTE MĂSURI PROCESUALE DE CONSTRÎNGERE

[Articolul 197.](#) Alte măsuri procesuale de constrângere
[Articolul 198.](#) Obligarea de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanță
[Articolul 199.](#) Aducerea silită
[Articolul 200.](#) Suspendarea provizorie din funcție
[Articolul 201.](#) Amenda judiciară
[Articolul 202.](#) Măsuri asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor și pentru garantarea executării pedepsei amenzii
[Articolul 203.](#) Punerea sub sechestru
[Articolul 204.](#) Bunurile care pot fi puse sub sechestru
[Articolul 205.](#) Temeiurile de punere sub sechestru
[Articolul 206.](#) Determinarea valorii bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru
[Articolul 207.](#) Modul de executare a ordonanței sau a hotărârii cu privire la punerea bunurilor sub sechestru
[Articolul 207¹.](#) Cazuri speciale de valorificare a bunurilor sechestrate
[Articolul 207².](#) Mecanismul de valorificare a bunurilor sechestrate
[Articolul 208.](#) Păstrarea bunurilor puse sub sechestru
[Articolul 209.](#) Contestarea punerii bunurilor sub sechestru
[Articolul 210.](#) Scoaterea bunurilor de sub sechestru în procesul penal
[Articolul 210¹.](#) Înlocuirea bunurilor puse sub sechestru

TITLUL VI

MĂSURI DE PĂSTRARE A CONFIDENȚIALITĂȚII, DE PROTECȚIE ȘI ALTE MĂSURI PROCEDURALE

Capitolul I

PĂSTRAREA CONFIDENȚIALITĂȚII ÎN PROCESUL PENAL

[Articolul 211.](#) Păstrarea dosarelor penale și a materialelor de urmărire penală
[Articolul 212.](#) Confidențialitatea urmăririi penale
[Articolul 213.](#) Apărarea secretului de stat în procesul penal
[Articolul 214.](#) Păstrarea secretului comercial și a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată

Capitolul II

MĂSURI DE PROTECȚIE

[Articolul 215.](#) Obligația organului de urmărire penală, a procurorului și a instanței de judecată de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane
[Articolul 215¹.](#) Măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie sau victimelor infracțiunilor cu caracter sexual

Capitolul III
MĂSURI DE ÎNLĂTURARE A CONDIȚIILOR CE AU CONTRIBUIT LA SĂVÎRȘIREA
INFRAȚIUNILOR ȘI ALTOR ÎNCĂLCĂRI ALE LEGISLAȚIEI

[Articolul 216.](#) Stabilirea cauzelor și condițiilor, care au contribuit la săvârșirea infracțiunii

[Articolul 217.](#) Sesizarea făcută de organul de urmărire penală în cauza penală

[Articolul 218.](#) Încheierea interlocutorie a instanței de judecată

TITLUL VII
CHESTIUNI PATRIMONIALE ÎN PROCESUL PENAL

Capitolul I
ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL

[Articolul 219.](#) Acțiunea civilă în procesul penal

[Articolul 220.](#) Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile

[Articolul 221.](#) Intentarea acțiunii civile în procesul penal

[Articolul 222.](#) Recunoașterea și refuzul de a recunoaște partea civilă

[Articolul 223.](#) Recunoașterea părții civilmente responsabile

[Articolul 224.](#) Retragerea acțiunii civile

[Articolul 225.](#) Judecarea acțiunii civile

[Articolul 226.](#) Efectele intrării în vigoare a hotărârii cu privire la acțiunea civilă

Capitolul II
CHELTUIELILE JUDICIARE

[Articolul 227.](#) Cheltuielile judiciare

[Articolul 228.](#) Compensarea cheltuielilor suportate de persoanele participante la procesul penal

[Articolul 229.](#) Plata cheltuielilor judiciare

Capitolul III
RECUPERAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE

Secțiunea 1

Procesul de recuperare a bunurilor infracționale

[Articolul 229¹.](#) Etapele procesului de recuperare a bunurilor infracționale

[Articolul 229².](#) Urmărirea bunurilor infracționale și acumularea probelor

[Articolul 229³.](#) Indisponibilizarea bunurilor infracționale

[Articolul 229⁴.](#) Confiscarea bunurilor infracționale și repararea prejudiciilor

[Articolul 229⁵.](#) Restituirea (întoarcerea) bunurilor infracționale

Secțiunea a 2-a

Evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale

[Articolul 229⁶.](#) Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale

[Articolul 229⁷.](#) Valorificarea bunurilor infracționale

TITLUL VIII
TERMENELE PROCEDURALE ȘI ACTE PROCEDURALE COMUNE

Capitolul I
TERMENELE PROCEDURALE

[Articolul 230.](#) Noțiunea de termene procedurale și consecințele nerespectării lor

[Articolul 231.](#) Calcularea termenelor procedurale

[Articolul 232.](#) Acte considerate ca făcute în termen

[Articolul 233.](#) Calcularea termenelor în cazul măsurilor preventive

[Articolul 234.](#) Restabilirea termenului omis

Capitolul II

CITAREA ȘI COMUNICAREA ALTOR ACTE PROCEDURALE

- [Articolul 235.](#) Scopul citării și consecințele nerespectării ei
- [Articolul 236.](#) Modul de citare
- [Articolul 237.](#) Conținutul citației
- [Articolul 238.](#) Locul de citare
- [Articolul 239.](#) Înmînarea citației destinatarului
- [Articolul 240.](#) Înmînarea citației altor persoane
- [Articolul 241.](#) Cercetări în vederea înmînării citației
- [Articolul 242.](#) Dovada de primire și procesul-verbal de predare a citației
- [Articolul 243.](#) Comunicarea altor acte procedurale

Capitolul III

CERERI ȘI DEMERSURI ÎN PROCESUL PENAL

- [Articolul 244.](#) Cereri și demersuri
- [Articolul 245.](#) Înaintarea cererilor și demersurilor
- [Articolul 246.](#) Termenele de examinare a cererilor și demersurilor
- [Articolul 247.](#) Soluționarea cererilor și demersurilor

Capitolul IV

MODIFICAREA ÎN ACTELE PROCEDURALE, CORECTAREA ERORILOR MATERIALE ȘI ÎNLĂTURAREA UNOR OMISIUNI VĂDITE

- [Articolul 248.](#) Modificări în actele procedurale
- [Articolul 249.](#) Corectarea erorilor materiale
- [Articolul 250.](#) Înlăturarea unor omisiuni vădite

Capitolul V

NULITATEA ACTELOR PROCEDURALE

- [Articolul 251.](#) Efectele nulității
- [Articolul 251¹.](#) Nulitățile absolute
- [Articolul 251².](#) Nulitățile relative

[Articolele 252 – 562.](#) **PARTEA SPECIALĂ**

Notă: În textul actelor normative adoptate de Parlament:
cuvintele „limba moldovenească”, la orice formă gramaticală, se substituie cu cuvintele „limba română” la forma gramaticală corespunzătoare;
cuvintele „limba de stat”, „limba oficială” și „limba maternă”, la orice formă gramaticală, în cazul în care se are în vedere limba de stat a Republicii Moldova, se substituie cu cuvintele „limba română” la forma gramaticală corespunzătoare, conform Legii nr.52 din 16.03.2023, în vigoare 24.03.2023

Notă: În cuprinsul codului, cuvintele „înfiător” și „înfiat”, la orice formă gramaticală, se exclud, conform Legii nr.112 din 09.07.2020, în vigoare 14.08.2020

Notă: În textul codului, cuvântul „expertiză”, la orice formă gramaticală, se substituie cu textul „expertiză judiciară” la forma gramaticală corespunzătoare, cu excepția art.66 alin.(5) pct.4), a art.69 alin.(1) pct.7) și alin.(2) pct.2) lit.b), a art.138³, a art.471 alin.(5), a art.489 alin.(3) și a art.492 alin.(1), conform [Legii nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018

Parlamentul adoptă prezentul cod.

PARTEA GENERALĂ

TITLUL I DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND PROCESUL PENAL

Capitolul I PRINCIPII DE BAZĂ

Articolul 1. Noțiunea și scopul procesului penal

(1) Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod. Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

(2) Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

(3) Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sînt obligate să activeze în așa mod încît nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată și ca nici o persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrîngere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale.

[Art.1 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 2. Legea procesuală penală

(1) Procesul penal se reglementează de prevederile [Constituției Republicii Moldova](#), de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

(2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

(3) [Constituția Republicii Moldova](#) are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu [Constituția](#).

(4) Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

(5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 3. Acțiunea legii procesuale penale în timp

(1) În desfășurarea procesului penal se aplică legea care este în vigoare în timpul urmăririi penale sau al judecării cauzei în instanța judecătorească.

(2) Legea procesuală penală poate avea efect ultraactiv, adică dispozițiile ei, în perioada de tranziție la o nouă lege procesuală penală, pot rămîne aplicabile acțiunilor procesuale reglementate de legea nouă. Caracterul ultraactiv se stipulează în legea nouă.

Articolul 4. Acțiunea legii procesuale penale în spațiu

(1) Legea procesuală penală este unică pe tot teritoriul Republicii Moldova și obligatorie pentru toate organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, indiferent de locul săvârșirii infracțiunii.

(2) Alte modalități de acțiune a legii procesuale penale pot fi stabilite prin tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 5. Aplicarea legii procesuale penale față de cetățenii străini și apatrizi

(1) Pe teritoriul Republicii Moldova, procesul în cauzele penale privitoare la cetățenii străini și apatrizi se efectuează în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) Procesul penal în privința persoanelor care beneficiază de imunitate diplomatică se efectuează în conformitate cu prevederile [Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice](#), încheiate la 18 aprilie 1961, ale [Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare](#), încheiate la 24 aprilie 1963, precum și ale altor tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 6. Termeni și expresii utilizate în prezentul cod

Termenii și expresiile utilizate în prezentul cod au următorul înțeles, dacă nu este o mențiune deosebită:

1) *act procedural* – document prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de prezentul cod, și anume: ordonanță, proces-verbal, rechizitoriu, încheiere, sentință, decizie, hotărâre etc.;

1¹) *act de constatare* – document prin care organul de constatare consemnează orice acțiune premergătoare urmăririi penale în vederea stabilirii și confirmării bănuielor rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune;

2) *agent împuternicit cu înmînarea citației* – colaborator al poliției, lucrător al autorității administrației publice locale, al instanței judecătorești, precum și o altă persoană care este împuternicită de organul de urmărire penală sau de instanța judecătorească să înmîneze citația, în condițiile prezentului cod;

3) *apărare* – activitate procesuală efectuată de partea apărării în scopul combaterii, în tot sau în parte, a învinuirii ori al atenuării pedepsei, apărării drepturilor și intereselor persoanelor bănuite sau învinuite de săvârșirea unei infracțiuni, precum și al reabilitării persoanelor supuse ilegal urmăririi penale;

4) *arestare* – măsură preventivă aplicată în baza unei hotărâri judecătorești în condițiile legii;

4¹) *cameră de audiere* – spațiu amenajat pentru audierea minorului victimă/martor al infracțiunii în condițiile art.110¹, avînd legătură cu camera de vizualizare prin echipamentul de recepție și înregistrare audio/video, în care sînt plasați minorul supus audierii și intervievatorul;

4²) *cameră de vizualizare* – spațiu amenajat pentru audierea minorului victimă/martor al infracțiunii în condițiile art.110¹, în care sînt plasați participanții la procesul de audiere, cu excepția minorului supus audierii și a intervievatorului;

4³) *bănuială rezonabilă* – suspiciune care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei;

4⁴) *bun infracțional* – bun care poate fi pus sub sechestru în conformitate cu prevederile prezentului cod, precum și bun care poate fi supus confiscării speciale sau confiscării extinse;

5) *cauză penală* – proces penal desfășurat de organul de urmărire penală și de instanța judecătorească într-un caz concret referitor la una sau mai multe infracțiuni săvârșite sau presupus săvârșite;

6) *caz ce nu suferă amânare* – pericolul real că se vor pierde sau distruge probele, că bănuitul sau învinuitul se poate ascunde în încăperea suspectată ori că se vor comite alte infracțiuni;

7) *cale ordinară de atac* – cale prevăzută de lege pentru atacarea hotărârilor judecătorești nedefinitive (apelul) sau, după caz, care nu sînt irevocabile (recursul);

8) *cale extraordinară de atac* – cale prevăzută de lege pentru atacarea hotărârilor judecătorești irevocabile (revizuirea);

9) *decizie* – hotărîre prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului, precum și hotărîrea instanței de apel și de recurs la rejudecarea cauzei;

10) *delict flagrant* – infracțiune descoperită în momentul săvîrșirii ei sau înainte ca efectele ei să se fi consumat;

11) *domiciliu* – locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun). Prin noțiunea de domiciliu, în sensul prezentului cod, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou;

11¹) *eroare gravă de fapt* – stabilirea eronată a faptelor, în existența sau inexistența lor, prin neluarea în considerare a probelor care le confirmau sau prin denaturarea conținutului acestora;

Notă: Se declară neconstituțional textul „eroarea gravă de fapt nu reprezintă o apreciere greșită a probelor” din articolul 6 pct.11¹), conform [Hot. Curții Constituționale nr.2 din 23.01.2020](#), în vigoare 23.01.2020

12) *expert judiciar* – persoană calificată care este abilitată, conform legii, să efectueze expertize și să formuleze concluzii în specialitatea în care este autorizată, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman, și care este inclusă în Registrul de stat al experților judiciari;

12¹) *expertiză judiciară* – activitate de cercetare științifico-practică desfășurată în cadrul procesului penal, în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar;

12²) *expertiză individuală* – expertiză judiciară efectuată de un singur expert judiciar în unul sau mai multe domenii de specializare a expertizei judiciare;

12³) *expertiză monospecializată* – expertiză judiciară ale cărei cercetări se efectuează cu aplicarea cunoștințelor dintr-un singur domeniu al științei, tehnicii sau dintr-un alt domeniu al activității umane;

12⁴) *expertiză de bază* – expertiză judiciară în care se efectuează volumul principal de examinări;

12⁵) *expertiză primară* – expertiză judiciară efectuată de către un expert judiciar sau de către o comisie de experți judiciari pentru prima dată, în cazul în care obiectul de cercetare nu a mai fost supus anterior, în cadrul unui proces, vreunei expertize de aceeași specializare;

13) *hotărîre judecătorească* – hotărîre a instanței judecătorești adoptată într-o cauză penală: sentință, decizie, încheiere și hotărîre;

[Pct.14) art.6 abrogat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

14¹) *informație secretizată* – informație, document sau material, indiferent de forma și caracteristicile fizice ale acestuia, căruia i s-a atribuit un anumit grad de secretizare în conformitate cu [Legea nr.245/2008](#) cu privire la secretul de stat;

15) *infracțiune de audiență* – faptă penală săvârșită în cursul ședinței de judecată;

16) *instanță judecătorească* – orice instanță, parte componentă a sistemului judecătoresc al Republicii Moldova, care judecă cauza penală în primă instanță, în ordine de apel sau de recurs, ori pe căile extraordinare de atac, precum și care soluționează plângeri împotriva acțiunilor și actelor organelor de urmărire penală și ale organelor de executare a hotărârilor judecătorești și sancționează efectuarea unor acțiuni procedurale;

17) *instanță de apel* – instanță care judecă apelul declarat împotriva sentințelor nedefinitive (curțile de apel);

18) *instanță de recurs* – instanță care judecă recursul declarat împotriva hotărârilor judecătorești adoptate în conformitate cu prezentul cod;

19) *interpret* – persoană fizică autorizată, inclusă în Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați, care asigură traducerea orală dintr-o limbă în alta și/sau în traducerea semnelor celor surzi, muți ori surdomuți, mijlocind astfel înțelegerea dintre două sau mai multe persoane, desemnată în procesul penal de organele competente;

19¹) *interviewator* – persoană invitată într-un proces penal de către organul competent pentru a intermedia audierea minorului victimă/martor al infracțiunii în condițiile art.110¹. În calitate de interviewator sînt implicate persoane care au studii juridice sau în domeniul psihologiei, special instruite pentru această sarcină. În procesul de audiere a minorului, interviewatorul are statut de specialist;

20) *investigator sub acoperire* – persoană oficială care exercită confidențial activitate specială de investigații, precum și altă persoană care colaborează confidențial cu organele de urmărire penală;

20¹) *investigații financiare paralele* – totalitatea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și/sau a acțiunilor prevăzute în [Legea nr.48/2017](#) privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuț, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat, la patrimoniul acestora și bunurile pe care le dețin în calitate de beneficiar efectiv, în sensul [Legii nr.308/2017](#) cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute de bănuț, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat în calitate de beneficiar efectiv, în vederea recuperării bunurilor infracționale;

21) *încheiere* – hotărîre adoptată de către instanța de judecată pînă la darea sentinței sau deciziei;

22) *judecată în primă instanță* – soluționarea prin sentință a fondului cauzei penale ca rezultat al examinării nemijlocite a probelor de către instanța de judecată competentă cu participarea părților;

23) *judecător* – jurist licențiat, numit în funcție în modul stabilit de lege, autorizat să judece cauze aduse în fața instanței de judecată;

24) *judecător de instrucție* – judecător abilitat cu unele atribuții proprii urmăririi penale, precum și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale;

25) *materiale* – documente întocmite, obiecte anexate la dosarul penal, care au importanță pentru stabilirea circumstanțelor cauzei etc.;

25¹) *mandat judecătoresc* – act judecătoresc oficial prin care se dispune sau se autorizează efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații, aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere sau efectuarea altor acțiuni procesuale și care conține dispoziția, temeiul acesteia și împuternicirile persoanei care acționează în temeiul acestui mandat;

26) *măsuri de ocrotire* – măsuri luate de organul de urmărire penală sau de instanța judecătorească față de persoane sau față de bunuri în legătură cu aplicarea măsurilor preventive, măsurilor de siguranță sau pedepselor penale;

27) *mijloace de probă* – mijloace prevăzute de legea procesuală, prin care se administrează probele într-o cauză penală;

28) *ordonanță* – hotărîre a organului de urmărire penală, adoptată în cursul procesului penal;

28¹) *ordonator al expertizei judiciare* – instanță de judecată sau parte în procesul penal care are dreptul de a dispune, respectiv, de a solicita în mod independent efectuarea unei expertize judiciare;

29) *parte în proces* – persoane care în procesul penal exercită funcții de acuzare sau apărare în baza egalității în drepturi și a principiului contradictorialității;

30) *partea apărării* – persoane abilitate prin lege să efectueze activitate de apărare (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora);

31) *partea acuzării* – persoane abilitate prin lege să efectueze sau să ceară efectuarea urmăririi penale (procurorul, organul de urmărire penală, precum și partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora);

32) *prejudiciu* – pagubă morală, fizică sau materială, care poate fi evaluată în expresie bănească;

33) *probe* – elemente de fapt, dobîndite în modul prevăzut de prezentul cod, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale;

34) *probe pertinente* – probe care au legătură cu cauza penală;

35) *probe concludente* – probe pertinente care influențează asupra soluționării cauzei penale;

36) *probe utile* – probe concludente care, prin informațiile pe care le conțin, sînt necesare soluționării cauzei;

37) *procuror* – persoană oficială numită, în modul stabilit de lege, pentru a conduce sau a exercita urmărirea penală și a reprezenta în judecată învinuirea în numele statului;

37¹) *procuror ierarhic superior* – procurorul-șef al procuraturii teritoriale, adjunctul (adjuncții) procurorului-șef al procuraturii teritoriale, procurorul-șef al procuraturii specializate, adjunctul (adjuncții) procurorului-șef al procuraturii specializate, procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, adjuncții Procurorului General, Procurorul General, conform ierarhiei stabilite de prezentul cod;

38) *reprezentant* – persoană împuternicită, conform legii, de a prezenta interesele părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile;

39) *reprezentanți legali* – părinții, tutorii, curatorii, soțul bănuitului, învinuitului, inculpatului, condamnatului și părții vătămate, precum și reprezentanți ai instituțiilor sub supravegherea cărora se află aceștia;

40) *reținere* – măsură luată de organul competent de a priva de libertate o persoană pe un termen de pînă la 72 de ore;

41) *rude apropiate* – copii, părinți, frați și surori, bunici, nepoți;

42) *sentință* – hotărîre prin care cauza penală se soluționează în fond de instanța de judecată;

43) *specialist* – persoană care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal, în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului;

43¹) *suport informațional* – suport material ale cărui calități fizice permit păstrarea și prelucrarea informației privind conținutul acțiunilor procesuale efectuate sau a probelor obținute în procesul penal;

44) *viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care a afectat hotărîrea pronunțată* – încălcare esențială a drepturilor și libertăților garantate de [Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale](#), de alte tratate internaționale, de [Constituția Republicii Moldova](#) și de alte legi naționale;

45) *unitate convențională* – unitate convențională de amendă, stabilită de [Codul penal](#);

46) *persoană majoră* – persoană care a împlinit vârsta de 18 ani;

47) *persoană minoră* – persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani;

48) *traducător* – persoană fizică autorizată, inclusă în Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați, care asigură traducerea textelor scrise dintr-o limbă în alta, desemnată în procesul penal de organele competente;

49) *timpul nopții* – interval de timp cuprins între orele 22.00 și 6.00;

50) *timpul zilei* – interval de timp cuprins între orele 6.00 și 22.00.

[Art.6 modificat prin [Legea nr.246 din 31.07.2023](#), în vigoare 01.09.2023]

[Art.6 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.6 modificat prin [Legea nr.223 din 21.07.2022](#), în vigoare 05.08.2022]

[Art.6 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

[Art.6 completat prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

[Art.6 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

[Art.6 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

[Art.6 completat prin [Legea nr.163 din 18.07.2014](#), în vigoare 22.08.2014]

Capitolul II

PRINCIPIILE GENERALE ALE PROCESULUI PENAL

Articolul 7. Legalitatea procesului penal

(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile [Constituției Republicii Moldova](#) și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

(3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile [Constituției](#), limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din [Constituție](#);

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterea judiciară se suspendă, cu excepția examinării demersurilor

privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii.

(3³) Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile indicate la alin.(3¹), instanța de judecată refuză, prin încheiere, ridicarea excepției de neconstituționalitate. Încheierea instanței de judecată este definitivă, însă argumentele privind dezacordul cu aceasta pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond;

(3⁴) Ridicarea excepției de neconstituționalitate în procedura controlului judiciar al procedurilor prejudiciare nu suspendă examinarea cererilor, a demersurilor, a plângerilor și a recursurilor.

(4) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor legale și este expusă într-un act juridic care nu poate fi supus controlului constituționalității, instanța va aplica în direct legea.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivînd hotărîrea sa și informînd despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărîrile Curții Constituționale privind interpretarea [Constituției](#) sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

[Alin.(7) art.7 abrogat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

(8) Hotărîrile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sînt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

[Alin.(9) art.7 abrogat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

[Art.7 modificat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

[Art.7 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.7 modificat prin Legea nr.99 din 11.06.2020, în vigoare 03.10.2020]

Articolul 8. Presumția nevinovăției

(1) Persoana acuzată de săvîrșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atîta timp cît vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărîre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvîrșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuیتului, învinuitului, inculpatului.

Articolul 9. Egalitatea în fața legii și a autorităților

(1) Toți sînt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

(2) Condițiile speciale de urmărire penală și judecare față de anumite categorii de persoane care beneficiază, conform legii, de un anumit grad de imunitate se asigură în baza prevederilor [Constituției](#), tratatelor internaționale, prezentului cod și altor legi.

Articolul 10. Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

(1) Toate organele și persoanele participante la procesul penal sînt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei.

(2) Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrîngere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzute de prezentul cod.

(3) În desfășurarea procesului penal, nimeni nu poate fi supus la tortură sau la tratamente cu cruzime, inumane ori degradante, nimeni nu poate fi deținut în condiții umilitoare, nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană.

(3¹) Sarcina probațiunii neaplicării torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante îi revine autorității în a cărei custodie se află persoana privată de libertate, plasată la dispoziția unui organ de stat sau la indicația acestuia, sau cu acordul ori consimțămîntul său tacit.

(4) Orice persoană este în drept să-și apere prin orice mijloc neinterzis de lege drepturile, libertățile și demnitatea umană, lezate sau limitate nelegitim în cursul procesului penal.

(5) Prejudiciul cauzat drepturilor, libertăților și demnității umane în cursul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

(6) În cazul cînd un minor este victimă sau martor, se va acționa pentru respectarea intereselor acestuia în orice fază a procesului penal.

Articolul 11. Inviolabilitatea persoanei

(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.

(2) Nimeni nu poate fi reținut și arestat decît în cazurile și în modul stabilit de prezentul cod.

(3) Privarea de libertate, arestarea, internarea forțată a persoanei într-o instituție medicală sau trimiterea ei într-o instituție educațională specială, precum și prelungirea acestor măsuri, se permit numai în baza unui mandat de arestare sau a unei hotărîri judecătorești motivate.

(4) Reținerea persoanei pînă la emiterea mandatului de arestare nu poate depăși 72 de ore.

(5) Persoanei reținute sau arestate i se aduc imediat la cunoștință drepturile sale și motivele reținerii sau arestării, circumstanțele faptei, precum și încadrarea juridică a acțiunii de săvîrșirea căreia ea este bănuită sau învinuită, în limba pe care o înțelege, în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(6) Organul de urmărire penală, procurorul sau instanța judecătorească este obligată să elibereze imediat orice persoană deținută ilegal sau dacă temeiurile reținerii ori arestării au decăzut.

(7) Percheziția, examinarea corporală, precum și alte acțiuni procesuale care aduc atingere inviolabilității persoanei, pot fi efectuate fără consimțămîntul persoanei sau al reprezentantului ei legal numai în condițiile prezentului cod.

(8) Orice persoană reținută sau arestată trebuie tratată cu respectarea demnității umane.

(9) În timpul desfășurării procesului penal, nimeni nu poate fi maltratată fizic sau psihic și sînt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului, chiar și cu acordul acestuia, precum și pentru mediul înconjurător. Persoana reținută, arestată preventiv nu poate fi supusă violenței, amenințărilor sau unor metode care ar afecta capacitatea ei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile.

[Art.11 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 12. Inviolabilitatea domiciliului

(1) Inviolabilitatea domiciliului este garantată de lege. În cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să pătrundă în domiciliu contrar voinței persoanelor care locuiesc sau dețin sediu în ele, cu excepția cazurilor și modului prevăzute de prezentul cod.

(2) Perchezițiile, cercetările domiciliului, precum și alte acțiuni de urmărire penală la domiciliu, pot fi ordonate și efectuate în baza unui mandat judiciar, cu excepția cazurilor și modului prevăzute de prezentul cod. În cazul efectuării acțiunilor procesuale fără mandat judiciar, organul abilitat să efectueze aceste acțiuni, imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore de la terminarea acțiunii, prezintă instanței de judecată materialele respective pentru controlul legalității acestor acțiuni.

Articolul 13. Inviolabilitatea proprietății

(1) Persoana fizică sau juridică nu poate fi lipsită în mod arbitrar de dreptul de proprietate. Nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa decât din motive de utilitate publică și în condițiile prezentului cod și conform principiilor generale ale dreptului internațional.

(2) Bunurile pot fi puse sub sechestru numai în baza hotărârii judecătorești.

(3) Bunurile ridicate în cursul acțiunii procesuale se descriu în procesul-verbal al acțiunii respective, iar persoanei de la care acestea au fost ridicate i se înmânează copia de pe procesul-verbal al acestei acțiuni.

Articolul 14. Secretul corespondenței

(1) Dreptul la secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este asigurat de stat. În cursul procesului penal, nimeni nu poate fi lipsit sau limitat în acest drept.

(2) Limitarea dreptului prevăzut la alin.(1) se admite numai în baza unui mandat judiciar emis în condițiile prezentului cod.

Articolul 15. Inviolabilitatea vieții private

(1) Orice persoană are dreptul la inviolabilitatea vieții private, la confidențialitatea vieții intime, familiale, la protejarea onoarei și demnității personale. În cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să se implice în mod arbitrar și nelegitim în viața intimă a persoanei.

(2) La efectuarea acțiunilor procesuale nu poate fi acumulată fără necesitate informație despre viața privată și intimă a persoanei. La cererea organului de urmărire penală și a instanței de judecată, participanții la acțiunile procesuale sînt obligați să nu divulge asemenea informații și despre aceasta se ia un angajament în scris. Prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul procesului penal se efectuează în conformitate cu prevederile [Legii nr.133 din 8 iulie 2011](#) privind protecția datelor cu caracter personal.

(3) Persoanele de la care organul de urmărire penală cere informație despre viața privată și intimă sînt în drept să se convingă că această informație se administrează într-o cauză penală concretă. Persoana nu este în drept să refuze de a prezenta informații despre viața privată și intimă a sa sau a altor persoane sub pretextul inviolabilității vieții private, însă ea este în drept să ceară de la organul de urmărire penală explicații asupra necesității obținerii unei asemenea informații, cu includerea explicațiilor în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective.

(4) Probele care confirmă informația despre viața privată și intimă a persoanei, la cererea acesteia, se examinează în ședință de judecată închisă.

(5) Prejudiciul cauzat persoanei în cursul procesului penal prin violarea vieții private și intime a acesteia se repară în modul stabilit de legislația în vigoare.

[Art.15 completat prin [Legea nr.87 din 28.04.2016](#), în vigoare 07.06.2016]

Articolul 16. Limba în care se desfășoară procesul penal și dreptul la interpret

(1) În desfășurarea procesului penal se utilizează limba română.

(2) Persoana care nu posedă sau nu vorbește limba română are dreptul să ia cunoștință de toate actele și materialele dosarului, să vorbească în fața organului de urmărire penală și în instanța de judecată prin interpret.

(3) Procesul penal se poate, de asemenea, desfășura în limba acceptată de majoritatea persoanelor care participă la proces. În acest caz, hotărârile procesuale se întocmesc în mod obligatoriu și în limba română.

(4) Actele procedurale ale organului de urmărire penală și cele ale instanței de judecată se înmânează bănuیتului, învinuitului, inculpatului, fiind traduse în limba lui maternă sau în limba pe care acesta o cunoaște, în modul stabilit de prezentul cod.

Articolul 17. Asigurarea dreptului la apărare

(1) În tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, în condițiile legii.

(2) Organul de urmărire penală și instanța judecătorească sînt obligate să asigure participanților la procesul penal deplină exercitare a drepturilor lor procesuale, în condițiile prezentului cod.

(3) Organul de urmărire penală și instanța sînt obligate să asigure bănuیتului, învinuitului, inculpatului dreptul la asistență juridică calificată din partea unui apărător ales de el sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, independent de aceste organe, în condițiile prezentului cod și ale legislației în vigoare.

(4) La audierea părții vătămate și a martorului, organul de urmărire penală nu este în drept să interzică prezența avocatului invitat de persoana audiată în calitate de reprezentant.

(5) În cazul în care bănuitul, învinuitul, inculpatul nu au mijloace de a plăti apărătorul, ei au dreptul să solicite cîte un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în condițiile legii.

[Art.17 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 18. Publicitatea ședinței de judecată

(1) În toate instanțele judecătorești ședințele sînt publice, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul cod.

(2) Accesul în sala de ședință poate fi interzis presei sau publicului, prin încheiere motivată, pe parcursul întregului proces sau al unei părți din proces, în interesul respectării moralității, ordinii publice sau securității naționale, cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, sau în măsura considerată strict necesară de către instanță cînd, datorită unor împrejurări speciale, publicitatea ar putea să prejudicieze interesele justiției.

(2¹) În procesul în care un minor este victimă sau martor, instanța de judecată va asculta declarațiile acestuia într-o ședință închisă.

(3) Judecarea cauzei în ședința închisă a instanței trebuie argumentată și efectuată cu respectarea tuturor regulilor procedurii judiciare, precum și cu respectarea tuturor drepturilor procesuale ale părților în proces.

(4) Hotărârile instanței de judecată se pronunță în ședință publică.

(5) Ședințele publice ale Curții Supreme de Justiție se înregistrează video, iar înregistrările video sunt disponibile pe pagina web oficială a curții.

[Art.18 modificat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

[Art.18 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.18 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 19. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.

(2) Persoana care efectuează urmărirea penală și judecătorul nu pot participa la examinarea cauzei în cazul în care ei, direct sau indirect, sînt interesați în proces.

(3) Organul de urmărire penală are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, de a evidenția atât circumstanțele care dovedesc vinovăția bănuțului, învinutului, inculpatului, cît și cele care îl dezvinovățesc, precum și circumstanțele care îi atenuează sau agravează răspunderea.

Articolul 20. Desfășurarea procesului penal în termen rezonabil

(1) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile.

(2) Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sînt:

- 1) complexitatea cazului;
- 2) comportamentul participanților la proces;
- 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată;
- 3¹) importanța procesului pentru cel interesat;
- 4) vîrsta de pînă la 18 ani a victimei.

(3) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile de corupție, cele conexe actelor de corupție, a cauzelor penale în care sunt persoane aflate în arest, precum și minori se fac de urgență și în mod prioritar.

(4) Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului – de către instanța respectivă.

[Alin.(5)-(6) art.20 abrogate prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.20 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.20 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 21. Libertatea de mărturisire împotriva sa

(1) Nimeni nu poate fi silit să mărturisească împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, a soțului, soției, logodnicului, logodnicei sau să-și recunoască vinovăția.

(2) Persoana căreia organul de urmărire penală îi propune să facă declarații demascatoare împotriva sa ori a rudelor apropiate, a soțului, soției, logodnicului, logodnicei este în drept să refuze de a face asemenea declarații și nu poate fi trasă la răspundere pentru aceasta.

Articolul 22. Dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori

(1) Nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvîrșirea faptei penale cu privire la care a fost emisă o ordonanță neanulată de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei, sau de refuz în pornirea urmăririi penale ori cu privire la care a fost pronunțată o hotărîre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal.

(2) Hotărîrea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor cînd fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărîrea respectivă.

(3) Ordonanțele procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei ori de refuz în pornirea urmăririi penale

împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când aceste ordonanțe au fost anulate.

[Art.22 în redacția [Legii nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 23. Asigurarea drepturilor victimei în urma infracțiunilor, abuzurilor de serviciu și erorilor judiciare

(1) Legea procesuală penală asigură drepturile victimei în urma infracțiunilor sau abuzurilor de serviciu, precum și ale persoanei condamnate sau arestate nelegitim ori lezate în drepturi în alt mod.

(2) Victima unei fapte care constituie componentă de infracțiune este în drept să ceară, în condițiile prezentului cod, pornirea unei cauze penale, să participe la procesul penal în calitate de parte vătămată și să-i fie reparate prejudiciile morale, fizice și materiale.

(3) Persoana achitată sau în privința căreia s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală ori încetarea urmăririi penale pe temei de reabilitare are dreptul să fie repusă în drepturile personale pierdute, precum și să fie despăgubită pentru prejudiciul care i-a fost cauzat.

Articolul 24. Principiul contradictorialității în procesul penal

(1) Urmărirea penală, apărarea și judecarea cauzei sînt separate și se efectuează de diferite organe și persoane.

(2) Instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decît interesele legii.

(3) Părțile participante la judecarea cauzei au drepturi egale, fiind învestite de legea procesuală penală cu posibilități egale pentru susținerea pozițiilor lor. Instanța de judecată pune la baza sentinței numai acele probe la cercetarea cărora părțile au avut acces în egală măsură.

(4) Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță, de alte organe ori persoane. Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile prezentului cod, pentru administrarea probelor necesare.

Articolul 25. Înfăptuirea justiției – atribuție exclusivă a instanțelor judecătorești

(1) Justiția în cauzele penale se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești. Constituirea de instanțe nelegitime este interzisă.

(2) Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvîrșirea unei infracțiuni, precum și supus unei pedepse penale, decît în baza hotărîrii definitive a instanței de judecată, adoptată în condițiile prezentului cod.

(3) Competența instanței de judecată și limitele jurisdicției ei, modul de desfășurare a procesului penal nu pot fi schimbate în mod arbitrar pentru anumite categorii de cauze sau persoane, precum și pentru o anumită situație sau pentru o anumită perioadă de timp.

(4) Nimeni nu poate fi lipsit de dreptul de a-i fi judecată cauza de acea instanță și de acel judecător în competența cărora ea este dată prin lege.

(5) Sentințele și alte hotărîri judecătorești în cauza penală pot fi verificate numai de către instanțele judecătorești respective în condițiile prezentului cod.

(6) Sentințele și alte hotărîri judecătorești ale instanțelor nelegitime nu au putere juridică și nu pot fi executate.

Articolul 26. Independența judecătorilor și supunerea lor numai legii

(1) La înfăptuirea justiției în cauzele penale, judecătorii sînt independenți și se supun numai legii. Judecătorii judecă cauzele penale pe baza legii și în condiții care exclud orice presiune asupra lor.

(2) Judecătorul judecă materialele și cauzele penale conform legii și propriei convingeri bazate pe probe cercetate în procedura judiciară respectivă.

(3) Judecătorul nu trebuie să fie predispus să accepte concluziile date de organul de urmărire penală în defavoarea inculpatului sau să înceapă o judecată de la ideea preconcepută că acesta a comis o infracțiune ce constituie obiectul învinuirii. Sarcina prezentării probelor învinuirii îi revine procurorului.

(4) Justiția penală se desfășurează fără careva imixtiune. Judecătorul este obligat să se opună oricărei încercări de a exercita presiune asupra sa. Exercițarea de presiune asupra judecătorului la judecarea cauzelor penale cu scopul de a influența emiterea hotărârii judecătorești atrage răspundere conform legii.

(5) Judecătorul de instrucție este independent în relațiile cu celelalte organe de drept și instanțe judecătorești și își exercită atribuțiile numai în temeiul legii și în cadrul acesteia.

Articolul 27. Libera apreciere a probelor

(1) Judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate.

(2) Nici o probă nu are putere probantă dinainte stabilită.

Articolul 28. Oficialitatea procesului penal

(1) Procurorul și organul de urmărire penală au obligația, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care sînt sesizate, în modul prevăzut de prezentul cod, că s-a săvîrșit o infracțiune și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate.

(2) Instanța de judecată efectuează acțiunile procesuale din oficiu, în limitele competenței sale, în afară de cazul cînd prin lege se dispune efectuarea acestora la cererea părților.

TITLUL II INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI ȘI COMPETENȚA LOR

Capitolul I INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

Articolul 29. Instanțele care desfășurează justiția în cauzele penale

(1) Justiția în cauzele penale se desfășurează de Curtea Supremă de Justiție, curțile de apel și judecătorii conform competenței date prin prezentul cod.

(2) Pentru anumite categorii de cauze penale pot funcționa judecătorii, colegii sau complete de judecată specializate.

(3) În cadrul instanței judecătorești, ca organ judecătoresc cu atribuții proprii în desfășurarea procesului penal, în faza de urmărire penală funcționează judecători de instrucție.

(4) În cazul în care părțile invocă încălcarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin [Hotărîrea Parlamentului nr.1298-XII din 24 iulie 1997](#), instanțele de judecată au obligația să se pronunțe motivat, în hotărârile emise, dacă a avut loc sau nu încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

[Art.29 completat prin [Legea nr.122 din 02.06.2016](#), în vigoare 05.08.2016]

Articolul 30. Compunerea instanței de judecată

(1) Judecarea cauzelor penale se desfășurează de către instanță în complet format din 3 judecători sau de către un singur judecător.

(2) În toate instanțele de judecată de gradul întâi, cauzele penale se judecă de un singur judecător, cu excepția cazurilor prevăzute în prezentul articol.

[Alin.(3) art.30 abrogat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

(4) Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

(5) Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor judecătorești în cauzele penale pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, precum și împotriva hotărârilor instanțelor de apel pentru a decide admisibilitatea, se judecă de către instanțele respective în complet format din 3 judecători.

(6) Curtea Supremă de Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor instanței de apel și revizuirile în complet din 3, 5 sau 9 judecători.

[Alin.(7)-(8) art.30 abrogate prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

[Art.30 modificat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

[Art.30 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 31. Schimbarea completului de judecată

(1) Completul de judecată format în condițiile art.30 trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei, cu excepția prevăzută în alin.(3). Dacă aceasta nu este posibil, completul poate fi schimbat pînă la începerea cercetării judecătorești.

(2) După începerea cercetării judecătorești, orice schimbare intervenită în completul de judecată impune reluarea de la început a cercetării judecătorești.

(3) În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsa lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.

(4) Împuternicirile judecătorilor transferați, degrevați, detașați, suspendați sau eliberați din funcție în timpul judecării cauzelor penale aflate în fază de terminare se mențin, conform hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, pînă la încheierea judecării cauzei respective.

Articolul 32. Locul judecării materialelor și cauzelor penale

(1) Judecarea materialelor și cauzelor penale se desfășoară la sediul instanței. Pentru motive temeinice, instanța, prin încheiere argumentată, poate dispune desfășurarea judecării în alt loc.

(2) Judecarea cauzelor penale în privința persoanelor deținute poate fi efectuată la sediul instanței sau, după caz, la sediul instituției penitenciare ori prin intermediul videoconferinței.

[Art.32 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.32 modificat prin [Legea nr.163 din 20.07.2017](#), în vigoare 20.12.2017]

Articolul 33. Incompatibilitatea judecătorului

(1) Judecătorii care sînt soți sau rude între ei nu pot face parte din același complet de judecată.

(2) Judecătorul nu poate participa la judecarea cauzei și urmează a fi recuzat:

1) dacă el personal, soțul său, ascendenții ori descendenții lor, frații sau surorile și copiii acestora, afinii și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude, precum și alte rude ale lui, sînt direct sau indirect interesate în proces;

2) dacă el este parte vătămată sau reprezentant al ei, parte civilă, parte civilmente responsabilă, soț sau rudă cu vreuna din aceste persoane ori cu reprezentantul lor, soț sau rudă cu învinuitul, inculpatul în proces ori cu apărătorul acestuia;

3) dacă a participat în acest proces în calitate de martor, expert, specialist, interpret, traducător, grefier, persoană care a efectuat urmărirea penală, procuror, judecător de instrucție, apărător, reprezentant legal al învinuitului, inculpatului, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile;

4) dacă a efectuat o cercetare sau un control administrativ al circumstanțelor cauzei sau a participat la adoptarea unei hotărîri referitoare la această cauză în orice organ obștesc sau de stat;

5) dacă el a luat în această cauză hotărîri anterioare judecătii în care și-a expus opinia asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului;

6) dacă există alte circumstanțe care pun la îndoială rezonabilă imparțialitatea judecătorului.

(3) Judecătorul nu poate participa la o nouă judecare a cauzei atît în primă instanță, cit și pe cale ordinară sau extraordinară de atac și urmează a fi recuzat și în cazul în care a mai participat în calitate de judecător la examinarea aceleiași cauze în primă instanță, pe cale ordinară sau extraordinară de atac, precum și în cazul participării ca judecător de instrucție.

(4) Dispozițiile privind cazurile de incompatibilitate prevăzute la alin.(2) pct.5) și la alin.(3) nu se aplică judecătorului de instrucție și judecătorului instanței de recurs care judecă recursul împotriva hotărîrii privind măsura preventivă.

[Art.33 modificat prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

[Art.33 modificat prin Legea nr.112 din 09.07.2020, în vigoare 14.08.2020]

Articolul 34. Abținerea sau recuzarea judecătorului

(1) În cazul în care există circumstanțe prevăzute la art.33, judecătorul este obligat să se abțină de la judecarea cauzei. Pentru aceleași temeiuri, judecătorul poate fi recuzat și de către participanții la proces.

(2) Cererea de recuzare sau declarația de abținere a judecătorului se depune în cadrul ședinței preliminare, cu motivarea, pentru fiecare judecător în parte, a cazului de incompatibilitate invocat și a temeiurilor de fapt cunoscute la momentul formulării cererii. Toate temeiurile de incompatibilitate a judecătorului urmează a fi invocate concomitent, sub sancțiunea decăderii din acest drept.

(3) Cererea de recuzare sau declarația de abținere a judecătorului poate fi depusă și după începerea cercetării judecătorești doar dacă partea face dovada că nu a cunoscut și nici nu a putut să cunoască despre existența temeiurilor de recuzare pînă la începerea cercetării judecătorești.

(4) Recuzarea sau abținerea anticipată a judecătorilor care încă nu participă la judecarea cauzei și a judecătorului sau a completului de judecată care soluționează cererea de recuzare, precum și înaintarea repetată a recuzării aceluiași judecător pentru aceleași motive, dacă anterior recuzarea lui a fost respinsă, nu se admit.

(5) Dacă constată că cererea de recuzare se înaintează în mod repetat pentru aceleași motive cu rea-credință sau în mod abuziv cu scopul de a tergiversa procesul, de a deruta judecata sau din alte intenții răuvoitoare, instanța care soluționează cauza aplică față de

persoana vinovată o amendă judiciară în condițiile prezentului cod și anexează cererea la cauza penală, cu consemnare în procesul-verbal, fără a o transmite spre examinare.

[Art.34 în redacția Legii nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 35. Procedura soluționării cererii de recuzare și a declarației de abținere

(1) Recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată. La soluționarea recuzării sau abținerii judecătorilor dintr-un complet format din 3 sau 5 judecători, judecătorii nerecuzați din acest complet pot fi incluși în noul complet de judecată.

(2) Cererea de recuzare sau declarația de abținere se distribuie spre soluționare în mod aleatoriu, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, și se examinează în cel mult 3 zile lucrătoare din momentul repartizării, fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă, până la soluționarea cererii de recuzare sau a declarației de abținere, se amână ultimul cuvânt al inculpatului. În cazul în care nu se poate forma un nou complet de judecată în aceeași instanță, recuzarea se soluționează, în cel mult 5 zile de la primirea dosarului, de instanța ierarhic superioară, care, dacă admite recuzarea sau abținerea, desemnează pentru judecarea cauzei o instanță egală în grad cu instanța în care s-a înaintat recuzarea.

(3) Încheierea instanței de judecată asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

[Art.35 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Capitolul II

COMPETENȚA INSTANȚEI JUDECĂTOREȘTI

Articolul 36. Competența judecătoreiei

Judecătoria judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile prevăzute de Partea specială a [Codului penal](#), cu excepția celor prevăzute la art.39 alin.(1), demersurile și plîngerile împotriva hotărîrilor și acțiunilor procurorului, ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații, precum și examinează chestiunile legate de executarea sentinței și alte chestiuni date prin lege în competența sa.

[Art.36 completat prin Legea nr.39 din 29.05.2014, în vigoare 27.06.2014]

Articolul 37. Competența judecătoreiei militare

[Art.37 abrogat prin Legea nr.76 din 21.04.2016, în vigoare 01.04.2017]

[Art.37 modificat prin Legea nr.39 din 29.05.2014, în vigoare 27.06.2014]

Articolul 38. Competența Curții de Apel

Curtea de Apel:

[Pct.1) art.38 abrogat prin Legea nr.66 din 05.04.2012, în vigoare 27.10.2012]

2) ca instanță de apel, judecă apelurile împotriva hotărîrilor pronunțate în primă instanță de judecătoria;

3) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărîrilor judecătoreiilor, care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu apel;

4) soluționează conflictele de competență apărute între judecătoria;

5) judecă cazurile de revizuire, date prin lege în competența sa.

[Art.38 modificat prin Legea nr.76 din 21.04.2016, în vigoare 01.04.2017]

Articolul 39. Competența Curții Supreme de Justiție

Curtea Supremă de Justiție:

1) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărîrilor pronunțate de către instanțele de apel și a sentințelor pronunțate de Curtea Supremă de Justiție ca primă instanță;

2) judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de Președintele Republicii Moldova;

3) soluționează, în limitele stabilite de lege, cererile de revizuire;

4) soluționează conflictele de competență în cazurile stabilite de lege;

5) soluționează cererile de strămutare.

[Art.39 în redacția Legii nr.246 din 31.07.2023, în vigoare 01.09.2023]

Articolul 40. Competența teritorială în materie penală

(1) Cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvârșită infracțiunea. Dacă infracțiunea este continuă sau prelungită, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia s-a consumat ori a fost curmată infracțiunea.

(2) Dacă este imposibil de a constata locul unde a fost săvârșită infracțiunea, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

(2¹) Cauza penală în care urmărirea penală a fost condusă sau exercitată de către procurorul din procuratura specializată se judecă în instanța de la locul terminării urmăririi penale.

(3) Cauza penală asupra infracțiunilor săvârșite în afara hotarelor țării sau pe o navă se judecă de către instanța în raza teritorială a căreia se afla ultimul loc permanent de trai al inculpatului sau, dacă acesta nu este cunoscut – în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

(4) Demersurile cu privire la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere și autorizarea măsurilor supuse controlului judiciar se examinează de instanța din circumscripția teritorială a procuraturii care conduce sau exercită urmărirea penală.

[Art.40 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.40 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 41. Competența judecătorului de instrucție

Judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin:

1) dispunerea, înlocuirea, încetarea sau revocarea arestării preventive și a arestării la domiciliu;

2) dispunerea liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate, revocarea ei, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport;

3) autorizarea efectuării percheziției, examinării corporale, punerii sub sechestru a bunurilor, ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a exhumării cadavrului;

4) dispunerea internării persoanei în instituție medicală;

5) autorizarea interceptării comunicărilor, reținerii, cercetării, predării, percheziționării sau ridicării trimiterilor poștale, înregistrării de imagini;

6) audierea martorilor în condițiile art.109, 110 și 110¹;

6¹) examinarea cererilor privind accelerarea urmăririi penale;

6²) autorizarea, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigații, date prin lege în competența sa;

6³) examinarea contestațiilor depuse de către părțile în proces privind acțiunile procurorului ierarhic superior;

6⁴) examinarea excluderii din hotărîre a unor capete de învinuire dacă persoana condamnată a fost extrădată;

6⁵) autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului, în condițiile art.291¹;

7) efectuarea altor acțiuni procesuale prevăzute de prezentul cod.

[Art.41 completat prin Legea nr.189 din 14.07.2022, în vigoare 26.07.2022]

[Art.41 modificat prin [Legea nr.122 din 02.06.2016](#), în vigoare 05.08.2016]

Articolul 42. Competența în caz de indivizibilitate sau conexitate a cauzelor penale

(1) În caz de indivizibilitate sau de conexitate a cauzelor penale, judecata în primă instanță, dacă are loc în același timp pentru toate faptele și pentru toți făptuitorii, se efectuează de aceeași instanță.

(2) Constituie indivizibilitate a cauzelor penale cazurile în care la săvârșirea unei infracțiuni au participat mai multe persoane, când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite prin aceeași faptă ori în cazul unei infracțiuni continue sau prelungite.

(3) Constituie conexitate a cauzelor penale cazurile:

1) când două sau mai multe infracțiuni sînt săvârșite prin fapte diferite de una sau mai multe persoane împreună, în același timp și în același loc;

2) când două sau mai multe infracțiuni sînt săvârșite de aceeași persoană în timp diferit ori în loc diferit;

3) când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlesni sau a ascunde comiterea altei infracțiuni ori este săvârșită pentru a înlesni sau a asigura absolvirea de răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni;

4) când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și conexarea cauzelor se impune pentru buna desfășurare a justiției.

(4) În caz de conexare a unor cauze privitoare la mai multe persoane învinuite de săvârșirea infracțiunilor în raza de activitate a diferitor instanțe de grad egal sau privitoare la o singură persoană învinuită de săvârșirea cîtorva infracțiuni, dacă aceste cauze sînt de competența a două sau cîtorva instanțe de judecată de grad egal, procesul se judecă de instanța care a fost prima sesizată privind judecarea cauzei.

(5) Dacă o persoană sau un grup de persoane sînt învinuite de săvârșirea unei singure sau a cîtorva infracțiuni și cauza referitoare la unul din învinuiți sau la una din infracțiuni este de competența unei instanțe ierarhic superioare, procesul se judecă în întregime de instanța ierarhic superioară.

[Alin.(6) art.42 abrogat prin [Legea nr.76 din 21.04.2016](#), în vigoare 01.04.2017]

(7) Conexarea cauzelor se admite de către instanța de judecată respectivă în cazul în care acțiunile incriminate nu necesită o încadrare juridică mai gravă, iar la cererea procurorului și în celelalte cazuri – pentru modificarea acuzării în sensul agravării.

(8) În cazul în care infracțiunea a fost săvârșită de două sau mai multe persoane, instanța de judecată poate dispune indivizibilitatea cauzei, dacă aceasta este necesară pentru buna desfășurare a justiției în termene rezonabile și dacă aceasta nu va împiedica respectarea drepturilor părților.

[Art.42 modificat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

Articolul 43. Instanța competentă de a conexe cauzele penale

(1) Conexarea cauzelor se decide de către instanța căreia îi revine competența de judecată conform prevederilor art.42.

(2) În cazurile de indivizibilitate a cauzelor penale, precum și în cele de conexitate, cauzele, dacă ele au fost depuse în prima instanță de judecată, se conexează de către aceasta chiar și după casarea hotărîrilor asupra lor și remiterea cauzelor de către instanța de recurs pentru rejudecare.

(3) Cauzele se conexează și de către instanțele de apel sau de recurs de același grad dacă se află în același stadiu de judecată.

Articolul 44. Declinarea de competență a instanței de judecată

(1) Instanța de judecată, constatînd că nu este competentă de a judeca cauza penală, prin încheiere, își declină competența și trimite dosarul instanței de judecată competente.

(2) Dacă declinarea a fost determinată de competența după calitatea persoanei, precum și de competența teritorială, instanța căreia i s-a trimis cauza poate menține măsurile dispuse de instanța care s-a desesizat.

[Alin.(3) art.44 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

(4) Încheierea de declinare a competenței este definitivă.

Articolul 45. Conflictul de competență

(1) Cînd două sau mai multe instanțe se consideră competente de a judeca aceeași cauză (conflict pozitiv de competență) ori își declină competența (conflict negativ de competență), conflictul se soluționează de instanța ierarhic superioară comună.

(2) Instanța ierarhic superioară comună este sesizată, în caz de conflict pozitiv, de către instanța care ultima s-a declarat competentă, iar în caz de conflict negativ, de către instanța care ultima și-a declinat competența.

(3) În toate cazurile, sesizarea se poate face de părțile în proces.

(4) Pînă la soluționarea conflictului pozitiv de competență, procedura se suspendă. Instanța care ultima s-a declarat competentă ori ultima și-a declinat competența efectuează actele și ia măsurile ce nu suferă amîinare.

(5) Instanța ierarhic superioară comună soluționează conflictul de competență conform regulilor pentru prima instanță. În toate cazurile, termenul de soluționare a conflictului de competență nu va depăși 7 zile de la data înregistrării cauzei în instanța ierarhic superioară.

(6) Încheierea instanței care soluționează conflictul de competență este definitivă, însă argumentele dezacordului cu ea pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărîrii în fond.

(7) Instanța căreia i s-a trimis cauza prin încheiere de stabilire a competenței nu-și mai poate declina competența, în afară de cazul în care, în urma noii situații de fapt rezultată din completarea cercetării judecătorești, se constată că fapta constituie o infracțiune dată prin lege în competența altei instanțe.

Articolul 46. Strămutarea judecării cauzei penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad

(1) Curtea Supremă de Justiție strămută judecarea unei cauze penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad în cazul în care prin aceasta se poate obține soluționarea ei obiectivă, rapidă, completă și se asigură desfășurarea normală a procesului.

(2) Strămutarea cauzei poate fi cerută de președintele instanței de judecată sau de una dintre părți.

Articolul 47. Cererea de strămutare și efectele ei

(1) Cererea de strămutare, care trebuie să fie motivată cu elemente de fapt și de drept, se adresează Curții Supreme de Justiție cu cel puțin 5 zile înainte de începerea cercetării judecătorești. Documentele pe care se bazează cererea se anexează la aceasta dacă sînt deținute de partea care cere strămutarea.

(2) În cerere se face mențiune dacă în cauză sînt persoane arestate.

(3) Depunerea cererii de strămutare nu suspendă judecarea cauzei.

[Art.47 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

Articolul 48. Procedura de înștiințare a părților și de examinare a cererii de strămutare

(1) Curtea Supremă de Justiție recepționează cererea de strămutare și înștiințează partea adversă prin scrisoare recomandată, fixînd un termen de prezentare a referinței. Termenul de prezentare a referinței nu poate depăși 7 zile de la data recepționării de către parte a cererii de strămutare.

(2) Cererea de strămutare se examinează în lipsa părților în complet format din 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție. Neprezentarea referinței nu împiedică examinarea cererii de strămutare.

Articolul 49. Soluționarea cererii de strămutare

(1) Curtea Supremă de Justiție dispune, cu indicarea motivelor, admiterea sau respingerea cererii de strămutare.

(2) În cazul în care consideră că cererea este întemeiată, Curtea Supremă de Justiție dispune strămutarea judecării cauzei cu indicarea instanței concrete. Această instanță va fi imediat înștiințată despre admiterea cererii de strămutare.

(2¹) Instanța de judecată la care se află cauza a cărei strămutare se cere este obligată să remită dosarul, în termen de 5 zile, instanței competente.

(2²) Curtea Supremă de Justiție hotărăște în ce măsură se mențin actele îndeplinite de către instanța la care s-a aflat cauza pînă la strămutare.

(3) Dacă instanța la care se află cauza a cărei strămutare se cere a procedat între timp la judecarea cauzei, hotărîrea pronunțată de această instanță este anulată prin efectul admiterii cererii de strămutare.

(4) După strămutarea cauzei, căile de atac se judecă de instanța ierarhic superioară instanței la care s-a strămutat cauza.

(5) Hotărîrea Curții Supreme de Justiție este irevocabilă.

Articolul 50. Repetarea cererii de strămutare

(1) Strămutarea cauzei nu poate fi cerută din nou, afară de cazul în care noua cerere se întemeiază pe circumstanțe pe care Curtea Supremă de Justiție nu le-a cunoscut în cadrul soluționării cererii anterioare sau pe circumstanțe apărute după aceasta.

(2) Circumstanțele noi vor fi examinate de către Curtea Supremă de Justiție numai în cazul în care părțile nu le-au invocat la prima judecare din motiv că nu le cunoșteau sau erau în imposibilitate de a le prezenta.

(3) Cererea de strămutare înaintată de părți după începerea cercetării judecătorești sau cea care a fost înaintată repetat pentru aceleași motive nu se examinează și se anexează la materialele dosarului.

[Art.50 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

TITLUL III

PĂRȚILE ȘI ALTE PERSOANE PARTICIPANTE LA PROCESUL PENAL

Capitolul I

PARTEA ACUZĂRII

Articolul 51. Procurorul

(1) Procurorul este persoana care, în limitele competenței sale, exercită sau, după caz, conduce în numele statului urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanță, exercită sau, după caz, conduce și alte atribuții prevăzute de prezentul cod. Procurorul care participă la judecarea cauzei penale are funcție de acuzator de stat.

(2) Procurorul este în drept să poarte o acțiune civilă împotriva învinuitului, inculpatului sau a persoanei care poartă răspundere materială pentru fapta învinuitului, inculpatului:

1) în interesul persoanei vătămate care se află în stare de imposibilitate sau de dependență față de învinuit, inculpat ori din alte motive nu-și poate realiza singură dreptul de a porni acțiune civilă;

2) în interesul statului.

(3) La exercitarea atribuțiilor sale în procesul penal, procurorul este independent și se supune numai legii. El, de asemenea, execută indicațiile scrise ale procurorului ierarhic superior privind înlăturarea încălcărilor de lege și omisiunilor admise la efectuarea și/sau la conducerea urmăririi penale.

(3¹) Indicațiile date de procurorul ierarhic superior pot fi contestate de procuror la Procurorul General și adjuncții lui. Procurorul General și adjuncții lui decid asupra contestării, prin ordonanță motivată, în termen de cel mult 15 zile.

(3²) Indicațiile date de procurorul-șef al procuraturii specializate pot fi contestate de procuror doar la Procurorul General.

(4) În cursul judecării cauzei, procurorul reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acumulate de organul de urmărire penală.

(5) Procurorul este în drept să declare apel sau recurs împotriva hotărârilor judecătorești pe care el le consideră ilegale sau neîntemeiate.

(6) Procurorul General și adjuncții lui sînt în drept să atace pe căi extraordinare de atac hotărârile judecătorești rămase definitive pe care le consideră ilegale sau neîntemeiate.

(7) În faza executării hotărârilor judecătorești, procurorul exercită atribuțiile prevăzute de prezentul cod.

[Alin.(8) art.51 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

[Art.51 completat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

Articolul 52. Atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale

(1) În cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale:

1) pornește urmărirea penală, dispunînd printr-o ordonanță motivată fie efectuarea urmăririi penale de către alte organe de urmărire penală, fie exercitarea sa nemijlocită a urmăririi penale în conformitate cu prevederile prezentului cod, sau refuză pornirea urmăririi penale, sau dispune încetarea urmăririi penale;

2) exercită nemijlocit urmărirea penală, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală;

3) conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală, decide excluderea din dosar a probelor obținute conform prevederilor art.94 alin.(1);

4) controlează permanent executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor privind infracțiunile;

5) cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvîrșite și persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul și dispune conexarea sau, după caz, disjungerea cauzei dacă se impune aceasta;

6) verifică calitatea probelor administrate, veghează ca orice infracțiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală și ca nici o persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indici temeinici că a săvîrșit o infracțiune;

7) asigură respectarea termenului rezonabil de urmărire penală în fiecare cauză penală;

8) anulează ordonanțele ilegale, modifică sau completează ordonanțele neîntemeiate ale organului de urmărire penală;

9) retrage motivat cauza penală de la ofițerul de urmărire penală și preia urmărirea penală sau transmite cauza conducătorului organului de urmărire penală pentru desemnarea altui ofițer de urmărire penală pe cauza dată;

10) ordonă efectuarea urmăririi penale de un grup de ofițeri de urmărire penală;

11) soluționează abținerile sau recuzările ofițerilor de urmărire penală;

12) decide aplicarea măsurii preventive, modificarea și revocarea ei în limitele prevăzute de prezentul cod;

13) efectuează controlul asupra legalității reținerii persoanei;

14) dă indicații în scris cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații în vederea căutării persoanelor care au săvârșit infracțiuni;

15) emite, conform prevederilor prezentului cod, ordonanțe privind reținerea persoanei, aducerea forțată a persoanei, ridicarea de obiecte și documente, privind alte acțiuni de urmărire penală;

16) înaintează în instanța de judecată demersuri prin care solicită autorizarea efectuării acțiunilor sau a aplicării măsurilor procesuale, a finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului și a altor acțiuni în cazul în care este necesară autorizarea judecătorului de instrucție;

17) poate asista la efectuarea oricărei acțiuni de urmărire penală sau o efectuează personal;

18) solicită participarea judecătorului de instrucție la efectuarea unor acțiuni de urmărire penală dacă legea dispune participarea obligatorie a acestuia;

19) restituie dosarele penale organului de urmărire penală cu indicațiile sale în scris;

20) înlătură persoana care efectuează urmărirea penală dacă aceasta a încălcat legea în procesul urmăririi penale;

21) înaintează organului respectiv sesizări cu privire la ridicarea imunității unor persoane și tragerea lor la răspundere penală;

22) încetează urmărirea penală, clasează cauza penală, dispune scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau aplică măsuri de constrângere cu caracter educativ în cazurile prevăzute de lege;

23) pune sub învinuire și audiază învinuitul;

24) asigură părților posibilitatea de a lua cunoștință de materialele cauzei în condițiile prezentului cod;

24¹) prezintă, la solicitarea mediatorului, informația din cauza penală necesară pentru derularea procesului de mediere, inclusiv ordonanța de pornire a urmăririi penale, ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuít, ordonanța de punere sub învinuire, ordonanța de recunoaștere în calitate de parte vătămată și/sau de parte civilă, raportul de constatare sau de expertiză judiciară, prin care sunt constatate circumstanțele legate de cauzarea prejudiciilor și/sau afectarea drepturilor victimei, și alte informații care nu prejudiciază desfășurarea urmăririi penale;

25) întocmește rechizitoriul în cauza penală, copia căruia o înmânează învinuitului, și trimite cauza în instanța de judecată competentă;

26) sesizează organele de urmărire penală și cele care exercită activitate specială de investigații despre înlăturarea încălcării legii;

27) se pronunță în actele procedurale dacă a avut loc sau nu încălcarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul în care părțile invocă încălcarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

28) informează, în scris, bănuítul, învinuitul, victima, partea vătămată, partea civilă și explică despre posibilitatea recurgerii la mediere în temeiul art.219 alin.(9) și al art.276 alin.(7) și cu privire la lista mediatorilor cu drept de a desfășura activitate de mediator;

29) informează victima sau partea vătămată cu privire la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică) și condițiile generale de acordare a acestora.

[Alin.(2), (2¹) art.52 abrogate prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

[Alin.(3), (4) art.52 abrogate prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

[Alin.(4¹) art.52 abrogat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

(4²) Indicațiile scrise ale procurorului date ofițerului de urmărire penală în cadrul procesului penal sînt obligatorii pentru executare.

(5) În cadrul urmăririi penale, procurorul dispune și de alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

[Art.52 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.52 completat prin [Legea nr.316 din 17.11.2022](#), în vigoare 09.01.2023]

[Art.52 completat prin [Legea nr.189 din 14.07.2022](#), în vigoare 26.07.2022]

[Art.52 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

[Art.52 modificat prin [Legea nr.122 din 02.06.2016](#), în vigoare 05.08.2016]

[Art.52 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

[Art.52 modificat prin [Legea nr.123 din 02.06.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

[Art.52 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

[Art.52 modificat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

Articolul 53. Atribuțiile procurorului în instanța de judecată

(1) La examinarea cauzei penale în instanța de judecată, procurorul are următoarele atribuții:

1) reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acuzării;

2) participă la examinarea probelor prezentate de partea apărării, prezintă noi probe necesare pentru confirmarea acuzării, face demersuri și își expune părerea asupra chestiunilor ce apar în timpul dezbaterilor judiciare;

3) cere de la instanța de judecată cauza penală pentru a formula inculpatului o acuzare mai gravă și a administra noi probe dacă, în urma cercetării judecătorești, se constată că inculpatul a săvârșit și alte infracțiuni, iar probele sînt insuficiente;

4) modifică încadrarea juridică a infracțiunii săvârșite de inculpat dacă cercetările judiciare confirmă că inculpatul a săvârșit această infracțiune;

5) face demers în instanța de judecată de a întrerupe examinarea cauzei penale pe un termen prevăzut de prezentul cod pentru a înainta noi probe care confirmă acuzarea adusă inculpatului în cazul efectuării incomplete a urmăririi penale;

6) dă indicații în scris organului de urmărire penală privitor la efectuarea unor acțiuni procesuale asupra probelor suplimentare sau a noilor infracțiuni;

7) dispune, printr-o ordonanță, aducerea silită în instanța de judecată, în condițiile art.199, a persoanelor incluse în lista prezentată instanței, precum și a persoanelor solicitate pentru administrarea probelor noi sau suplimentare;

8) își expune părerea în dezbaterile judiciare asupra faptei infracționale săvârșite de inculpat, încadrării ei în baza legii penale și pedepsei care urmează a fi aplicată;

9) declară apel sau, după caz, recurs privind latura penală și latura civilă a cauzei, le retrage în modul prevăzut de prezentul cod.

(2) La judecarea cauzei penale în instanța de judecată, procurorul dispune și de alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 53¹. Procurorul ierarhic superior

(1) Procuror ierarhic superior este:

a) pentru procurorii din procuratura teritorială – procurorul-șef al procuraturii teritoriale sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite;

b) pentru procurorii din procuratura specializată – procurorul-șef al procuraturii specializate sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite;

c) pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor teritoriale – procurorul-șef al procuraturii teritoriale;

d) pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor specializate – procurorul-șef al procuraturii specializate;

e) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor teritoriale, inclusiv pentru procurorul-șef al Procuraturii unității teritoriale autonome Găgăuzia – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, conform competențelor stabilite;

f) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor specializate – Procurorul General;

g) pentru procurorii din cadrul subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale;

h) pentru adjuncții procurorilor-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale;

i) pentru procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – Procurorul General sau adjuncții săi, conform competențelor stabilite;

j) pentru adjuncții Procurorului General – Procurorul General;

k) pentru toți procurorii din cadrul sistemului Procuraturii – Procurorul General.

(2) Procurorul ierarhic superior, pe lângă atribuțiile prevăzute la art.52 alin.(1), în cadrul urmăririi penale realizează următoarele atribuții pentru exercitarea controlului ierarhic:

a) poate cere de la procurorii ierarhic inferiori, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvârșite și la persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul;

b) retrage, prin ordonanță motivată, în cazurile prevăzute la alin.(3), materialele și cauzele penale repartizate și le transmite altui procuror pentru examinare;

c) decide, în termen de cel mult 15 zile, prin ordonanță motivată, asupra contestației depuse de ofițerul de urmărire penală împotriva indicațiilor scrise ale procurorului;

c¹) aprobă, cu indicațiile sale scrise, limitele acordului de recunoaștere a vinovăției și cele ale acordului judiciar de interes public, precum și acordul de recunoaștere a vinovăției și acordul judiciar de interes public;

d) anulează, total ori parțial, modifică sau completează, prin ordonanță motivată, în condițiile prezentului cod, actele procurorilor ierarhic inferiori și ale ofițerilor de urmărire penală;

e) soluționează, prin ordonanță motivată, abținerile și recuzările procurorilor ierarhic inferiori;

f) examinează plîngerile depuse împotriva actelor și acțiunilor procurorilor ierarhic inferiori;

g) asigură repartizarea către procurori a sesizărilor pentru examinare sau a cauzelor penale pentru exercitarea ori, după caz, pentru conducerea urmăririi penale;

h) reține materialele, cauzele penale pentru exercitarea urmăririi penale în mod personal sau pentru conducerea urmăririi penale, adoptînd o ordonanță motivată în acest sens;

i) retrage, prin ordonanță motivată, cauzele penale de la un organ de urmărire penală, dacă acesta nu este competent să efectueze urmărirea penală, și le transmite altui organ de urmărire penală, conform competenței;

j) restituie, cu indicațiile sale scrise, dosarele penale procurorilor ierarhic inferiori;

k) exercită alte atribuții prevăzute de lege.

(3) Materialele și cauzele penale repartizate unui procuror pot fi retrase și transmise altui procuror în cazul:

a) transferului, delegării, detașării, suspendării sau eliberării din funcție a procurorului, potrivit legii;

b) absenței procurorului, dacă există cauze obiective care justifică urgența și care împiedică prezentarea acestuia;

c) neîntreprinderii acțiunilor necesare pe cauza penală în mod nejustificat mai mult de 30 de zile;

d) constatării, din oficiu sau la plîngere, a unei încălcări grave a drepturilor persoanelor participante la procesul penal sau în cazul admiterii unor omisiuni ireparabile în procesul de administrare a probelor.

(4) Procurorul General poate da instrucțiuni cu caracter general procurorilor, organelor de urmărire penală, organelor care exercită activitatea specială de investigații și organelor de constatare în scopul asigurării legalității urmăririi penale.

(5) În cazul în care consideră necesar, procurorul ierarhic superior, prin ordonanță motivată, poate exercita sau conduce urmărirea penală personal, precum și poate reprezenta acuzarea în instanțele de judecată.

[Art.53¹ modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.53¹ completat prin Legea nr.83 din 14.04.2023, în vigoare 02.08.2023]

[Art.53¹ introdus prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 54. Abținerea sau recuzarea procurorului

(1) Procurorul nu poate participa la desfășurarea procesului în cauza penală:

1) dacă există cel puțin una din circumstanțele indicate în art.33, care se aplică în mod corespunzător;

2) dacă el nu poate fi procuror în baza legii sau a sentinței instanței de judecată.

(2) Faptul că procurorul a participat la exercitarea urmăririi penale în calitate de ofițer de urmărire penală, a condus sau a controlat acțiuni de procedură penală ori a reprezentat învinuirea în fața instanței de judecată nu constituie o incompatibilitate pentru participarea lui ulterioară la judecarea aceleiași cauze penale.

(3) În cazul în care există motivele prevăzute în alin.(1), procurorul este obligat să facă declarație de abținere de la participare în cauza respectivă.

(4) Pentru aceleași motive, procurorul poate fi recuzat și de către ceilalți participanți la proces în cauza respectivă, investiți cu asemenea drept prin prezentul cod.

(5) Abținerea sau recuzarea procurorului se soluționează:

1) în cursul urmăririi penale – de către procurorul ierarhic superior, în privința procurorului ierarhic superior – de către Procurorul General sau unul dintre adjuncții acestuia, iar în privința Procurorului General – de către un judecător al Curții Supreme de Justiție;

2) în cursul judecării cauzei – de către instanța respectivă.

(6) Hotărîrea asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

[Art.54 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 54¹. Consultantul procurorului

(1) În cadrul procesului penal, procurorul poate fi asistat de un consultant.

(2) La indicația procurorului, consultantul:

a) elaborează proiecte de acte procedurale;

b) acordă asistență procurorului la efectuarea acțiunilor procesuale;

c) comunică actele procedurale și citează persoanele.

(3) Consultantul procurorului activează sub conducerea acestuia și nu este în drept să efectueze acțiuni procesuale.

(4) Consultantul este obligat să păstreze secretul profesional, confidențialitatea asupra faptelor și informațiilor care i-au devenit cunoscute în exercitarea atribuțiilor care îi revin și poartă răspundere, conform legii, pentru acțiunile ilegale săvârșite în exercițiul funcției.

[Art.54¹ modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.54¹ în redacția Legii nr.152 din 01.07.2016, în vigoare 01.08.2016]

[Art.54¹ modificat prin Legea nr.66 din 05.04.2012, în vigoare 27.10.2012]

Articolul 55. Organul de urmărire penală și atribuțiile lui

(1) Urmărirea penală se efectuează de către ofițerii de urmărire penală desemnați ai organelor de urmărire penală prevăzute în art.56.

(2) Organele de urmărire penală efectuează sau dispun acțiuni de urmărire penală în condițiile prezentului cod.

(3) Organul de urmărire penală are, de asemenea, obligația de a lua toate măsurile necesare pentru prevenirea și curmarea infracțiunii.

(4) Dacă există indici ai infracțiunii, organul de urmărire penală, concomitent cu înregistrarea sesizării despre aceasta, pornește procesul de urmărire penală și, călăuzindu-se de dispozițiile prezentului cod, efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii ei și fixării probelor care confirmă sau infirmă săvârșirea infracțiunii, ia măsuri în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit.

(5) Organul de urmărire penală anunță imediat procurorul despre infracțiunea săvârșită și despre începerea acțiunilor de urmărire penală.

Articolul 56. Conducătorul organului de urmărire penală și atribuțiile lui

(1) În cauzele penale, atribuțiile de conducător al organului de urmărire penală le execută ofițerul de urmărire penală din Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, Centrul Național Anticorupție și Serviciul Fiscal de Stat, numit în modul stabilit de lege și care acționează în limitele competenței sale.

(2) Conducătorul organului de urmărire penală exercită controlul asupra efectuării la timp a acțiunilor de descoperire și prevenire a infracțiunilor, asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizărilor despre săvârșirea infracțiunilor și asigură respectarea termenului de examinare a acestora.

(2¹) În exercitarea atribuțiilor sale, conducătorul organului de urmărire penală:

a) repartizează ofițerilor de urmărire penală spre soluționare sesizările și materialele referitoare la săvârșirea infracțiunilor, precum și cauzele penale;

b) transmite ofițerului de urmărire penală spre executare cererea de comisie rogatorie și delegația privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală primite de la alte organe de urmărire penală;

[Lit.c) și d) alin.(2¹) art.56 abrogate prin Legea nr.152 din 01.07.2016, în vigoare 01.08.2016]

e) retrage, în condițiile alin.(3), prin ordonanță, materialele și cauza penală de la un ofițer de urmărire penală și le transmite altui ofițer de urmărire penală pentru efectuarea urmăririi penale;

f) este în drept să-și rețină sesizările, cauzele penale pentru efectuarea urmăririi penale personal, adoptând o ordonanță motivată, în baza unor temeieri legale, de primire a cauzei. În acest caz, îi revin atribuțiile ofițerului de urmărire penală;

f¹) dispune efectuarea urmăririi penale de către mai mulți ofițeri de urmărire penală în cauze complicate sau de mari proporții;

[Lit.g) alin.(2¹) art.56 abrogată prin Legea nr.66 din 05.04.2012, în vigoare 27.10.2012]

- h) înaintează procurorului demersuri cu privire la anularea unor acte juridice nelegitime ale ofițerului de urmărire penală;
- i) efectuează alte acțiuni prevăzute de legislație.

[Alin.(2²) art.56 abrogat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

(2³) Conducătorul organului de urmărire penală coordonează activitatea ofițerilor de urmărire penală și acordă asistență metodică la efectuarea urmăririi penale, contribuie la obținerea datelor și materialelor necesare, ia măsuri în vederea executării în termen a misiunilor ofițerilor de urmărire penală privind efectuarea măsurilor speciale de investigații.

[Alin.(2⁴) și (2⁵) art.56 abrogate prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

(3) Conducătorul organului de urmărire penală retrage materialele și cauzele penale repartizate unui ofițer de urmărire penală și le transmite altui ofițer de urmărire penală, cu informarea procurorului care conduce urmărirea penală, în cazul:

- a) transferului, delegării, detașării, suspendării sau eliberării din funcție a ofițerului de urmărire penală, potrivit legii;
- b) absenței ofițerului de urmărire penală, dacă există cauze obiective care justifică urgența și care împiedică prezentarea acestuia.

(4) Retragerea sesizărilor și cauzelor penale de la un ofițer de urmărire penală în vederea repartizării acestora unui alt ofițer de urmărire penală în alte cazuri decât cele stabilite la alin.(3) se face de către conducătorul organului de urmărire penală doar în temeiul ordonanței motivate a procurorului.

(5) Conducătorul organului de urmărire penală nu are dreptul să dea indicații privind efectuarea acțiunilor procesuale, privind deciziile pe caz sau să se implice într-un alt mod în desfășurarea urmăririi penale.

[Art.56 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.56 modificat prin [Legea nr.188 din 11.09.2020](#), în vigoare 01.01.2021]

[Art.56 modificat prin [Legea nr.122 din 02.06.2016](#), în vigoare 05.08.2016]

[Art.56 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 57. Ofițerul de urmărire penală și atribuțiile lui

(1) Ofițerul de urmărire penală este persoana care, în numele statului, în limitele competenței sale, efectuează urmărirea penală în cauze penale și exercită alte acțiuni prevăzute expres de lege.

(2) Ofițerul de urmărire penală are următoarele atribuții:

1) asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizării privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni în cazul în care sesizarea nu a fost înregistrată de conducătorul organului de urmărire penală, începe urmărirea penală în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, propune procurorului încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau refuzul de a începe urmărirea penală;

2) propune transmiterea cauzei penale pentru urmărire penală după competență unui alt organ de urmărire penală;

3) poartă răspundere pentru efectuarea legală și la timp a urmăririi penale;

4) propune procurorului înaintarea în instanța de judecată a demersurilor în vederea obținerii autorizației de efectuare a acțiunilor procesuale penale, a măsurilor speciale de investigații sau a autorizației de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, care se efectuează doar cu autorizarea judecătorului de instrucție;

5) citează și audiază persoane în calitate de bănuît, parte vătămată, martori;

6) cercetează și fixează, în modul stabilit, locul săvârșirii infracțiunii, efectuează percheziții, ridică obiecte și documente, realizează, conform legii, alte acțiuni procesuale;

7) cere documente și materiale care conțin date relevante pentru cauza penală;

8) dispune efectuarea reviziei documentare, inventarierii, expertizei judiciare și altor acțiuni;

9) conduce, din momentul înregistrării faptei social periculoase, măsurile speciale de investigații pentru descoperirea infracțiunii, căutarea persoanelor dispărute fără urmă, precum și a bunurilor care s-au pierdut în urma săvârșirii infracțiunii;

10) dispune, prin comisie rogatorie, altor organe de urmărire penală efectuarea acțiunilor de urmărire penală;

11) dă dispoziții organelor de poliție sau altor organe competente cu privire la reținere, aducerea forțată, arestare și la alte acțiuni procesuale, precum și le solicită ajutor la efectuarea acțiunilor de urmărire penală;

12) recunoaște persoanele ca parte vătămată, parte civilă, parte civilmente responsabilă;

13) întreprinde măsuri, prevăzute de lege, pentru asigurarea reparării prejudiciului cauzat prin infracțiune;

14) solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat în cauza penală în cazurile prevăzute de prezentul cod;

14¹) informează, în scris, bănuitul, învinuitul, victima, partea vătămată, partea civilă și explică despre posibilitatea recurgerii la mediere în temeiul art.219 alin.(9) și al art.276 alin.(7) și cu privire la lista mediatorilor cu drept de a desfășura activitate de mediator;

14²) informează victima sau partea vătămată, în cursul acțiunilor de urmărire penală, cu privire la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică) și condițiile generale de acordare a acestora;

15) soluționează recuzarea interpretului, traducătorului, specialistului, expertului;

16) adoptă ordonanțe referitor la cererile persoanelor participante la proces în legătură cu cauza penală;

16¹) prezintă, la solicitarea mediatorului, informația din cauza penală necesară pentru derularea procesului de mediere, inclusiv ordonanță de pornire a urmăririi penale, ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuیت, ordonanța de punere sub învinuire, ordonanța de recunoaștere în calitate de parte vătămată și/sau de parte civilă, raportul de constatare sau de expertiză judiciară, prin care sunt constatate circumstanțele legate de cauzarea prejudiciilor și/sau afectarea drepturilor victimei, și alte informații fără a prejudicia desfășurarea urmăririi penale;

17) propune alegerea, prelungirea, modificarea și revocarea măsurilor preventive, eliberarea bănuیتului reținut pînă la autorizarea arestării de către instanță;

18) execută indicațiile scrise ale procurorului;

19) contestă, în caz de dezacord, la procurorul ierarhic superior indicațiile procurorului cu privire la efectuarea unor acțiuni procesuale;

20) prezintă, la cererea procurorului, explicații în scris;

21) prezintă procurorului probele acumulate în cauză, necesare pentru punerea sub învinuire.

(3) În procesul penal, ofițerul de urmărire penală are și alte împuterniciri prevăzute de prezentul cod.

(3¹) Cerințele ofițerului de urmărire penală legate de efectuarea urmăririi penale, în condițiile legii, sînt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice.

(4) În exercitarea atribuțiilor procesuale, ofițerul de urmărire penală decide, în mod independent, cu privire la orientarea urmăririi penale și efectuarea acțiunilor de urmărire

penală, cu excepția cazurilor când legea prevede încuviințarea, autorizarea sau confirmarea acestora de către procuror ori, după caz, de către judecătorul de instrucție. Ofițerul de urmărire penală se supune prevederilor prezentului cod și indicațiilor scrise ale procurorului și ale conducătorului organului de urmărire penală. Orice imixtiune în activitatea ofițerului de urmărire penală este interzisă.

(4¹) Dacă nu este de acord cu decizia sau indicația conducătorului organului de urmărire penală ori a procurorului privind efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, ofițerul de urmărire penală o va contesta imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, înaintînd procurorului care conduce urmărirea penală sau, respectiv, procurorului ierarhic superior materialele aferente și obiecțiile sale scrise.

(4²) Contestarea indicațiilor prevăzute la alin.(4¹) privind efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, adresată procurorului care conduce urmărirea penală sau, după caz, procurorului ierarhic superior, nu suspendă executarea lor.

(5) Ofițerul de urmărire penală este obligat să asigure protejarea drepturilor și libertăților omului în condițiile legii procesuale penale.

[Art.57 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.57 completat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

[Art.57 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

[Art.57 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

[Art.57 modificat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

Articolul 57¹. Abținerea sau recuzarea ofițerului de urmărire penală

(1) Ofițerul de urmărire penală nu poate efectua acțiuni de urmărire penală dacă există cel puțin una din circumstanțele indicate la art.33 alin.(2). Nu constituie temei de recuzare efectuarea de către ofițerul de urmărire penală a acțiunilor de urmărire penală pe cauza dată.

(2) Dacă există motive de recuzare, ofițerul de urmărire penală este obligat să întocmească declarația de abținere de la efectuarea urmăririi penale. Pentru aceleași motive, ofițerul de urmărire penală poate fi recuzat și de ceilalți participanți la proces în cauza respectivă investiți cu asemenea drept prin prezentul cod.

(3) Ofițerul de urmărire penală trimite, fără a întrerupe activitatea procesuală, în decurs de 24 de ore, declarația de abținere sau cererea de recuzare procurorului care conduce urmărirea penală. Procurorul care conduce urmărirea penală va decide, în condițiile legii, prin ordonanță, în decurs de 72 de ore, asupra recuzării/abținerii. Ordonanța de abținere sau recuzare a ofițerului de urmărire penală este irevocabilă.

(4) În caz de admitere a abținerii sau a recuzării, procurorul care a examinat declarația de abținere sau cererea de recuzare stabilește în ce măsură se mențin actele îndeplinite ori măsurile dispuse. Ordonanța se remite conducătorului organului de urmărire penală care desemnează un alt ofițer de urmărire penală pentru efectuarea urmăririi penale.

Articolul 57². Ofițerul de investigații și atribuțiile lui

(1) Ofițerul de investigații, în sensul prezentului cod, este persoana împuternicită care, în numele legii și în limitele competenței sale, efectuează măsuri speciale de investigații în cadrul procesului penal.

(2) În cadrul procesului penal pot efectua măsuri speciale de investigații doar ofițerii de investigații care activează în cadrul procuraturilor specializate, al Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat și al Administrației Naționale a Penitenciarelor.

(3) La efectuarea măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal, ofițerul de investigații se supune numai legii și indicațiilor legale scrise ale ofițerului de urmărire penală sau ale procurorului. La efectuarea măsurilor speciale de investigații de către ofițerul

de investigații ale cărui identitate și calitate constituie secret de stat, indicațiile scrise se adresează conducătorului subdiviziunii specializate.

(4) În cazul în care în cadrul procesului penal este necesară efectuarea mai multor măsuri speciale de investigații sau este necesară efectuarea unei măsuri speciale de investigații cu un grad sporit de complexitate, procurorul poate dispune, prin ordonanță, formarea unui grup de ofițeri de investigații, desemnând un ofițer de investigații care va conduce acțiunile celorlalți ofițeri de investigații.

(5) În cazul în care în cadrul procesului penal este necesară efectuarea unei măsuri speciale de investigații ce implică aplicarea unor acțiuni/metode cu antrenarea investigatorului sub acoperire sau a persoanelor care colaborează confidențial cu organele care exercită activitate specială de investigații, procurorul desemnează ofițerul de investigații responsabil de efectuarea și consemnarea acestei măsuri speciale de investigații. Identitatea acestor persoane poate fi dezvăluită doar cu acordul lor și în condițiile stabilite de [Legea nr.245/2008](#) cu privire la secretul de stat.

(6) Ofițerul de investigații are următoarele atribuții:

1) efectuează măsuri speciale de investigații dispuse de către ofițerul de urmărire penală sau de către procuror și autorizate de către procuror sau judecătorul de instrucție, prin utilizarea metodelor și mijloacelor speciale, inclusiv a mijloacelor tehnice speciale și a mijloacelor financiare speciale, a sistemelor informaționale, a băncilor de date și a altor surse de informații ce asigură realizarea sarcinilor măsurilor speciale de investigații;

2) propune, prin demers motivat, ofițerului de urmărire penală sau procurorului dispunerea, prelungirea sau încetarea efectuării măsurii speciale de investigații;

3) informează imediat, în scris, ofițerul de urmărire penală sau procurorul despre informațiile devenite cunoscute în rezultatul efectuării măsurii speciale de investigații din care reies fapte și circumstanțe cu privire la săvârșirea unei contravenții sau pregătirea ori săvârșirea unei infracțiuni, alta decât cea investigată;

4) execută indicațiile scrise ale ofițerului de urmărire penală sau ale procurorului;

5) solicită documente și informații relevante pentru efectuarea măsurii speciale de investigații;

6) alte atribuții prevăzute de prezentul cod.

(7) Ofițerul de investigații poate contesta indicația ofițerului de urmărire penală sau a procurorului privind efectuarea măsurii speciale de investigații dacă există circumstanțe reale care pun în pericol viața și sănătatea sa sau ale investigatorului sub acoperire, refuzând astfel executarea acesteia. Cererea de contestare a ofițerului de investigații, însoțită de materialele aferente și obiecțiile expuse în scris, se adresează imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, procurorului care conduce urmărirea penală, în cazul contestării indicației ofițerului de urmărire penală, sau procurorului ierarhic superior, în cazul contestării indicației procurorului care conduce ori exercită urmărirea penală. Contestația ofițerului de investigații suspendă executarea indicației până la soluționarea acesteia.

(8) Abținerea sau recuzarea ofițerului de investigații se soluționează în conformitate cu prevederile art.57¹.

[Art.57² introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 58. Victima

(1) Se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale. Victima are un interes în cadrul procesului penal și este interesată în rezultatele acestuia.

(2) Victima are dreptul ca cererea sa să fie înregistrată imediat în modul stabilit, să fie soluționată de organul de urmărire penală, iar după aceasta să fie informată despre rezultatele soluționării.

(3) Victima beneficiază de asemenea de următoarele drepturi:

1) să primească de la organul de urmărire penală certificat despre faptul că ea s-a adresat cu cerere sau o copie de pe procesul-verbal despre cererea orală;

2) să prezinte documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale;

2¹) să depună declarații și să dea explicații;

3) să se adreseze cu o cerere suplimentară;

4) să fie informată de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, de către instanța de judecată despre soluționarea plîngerii sale, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale; să primească gratuit copii de pe acestea, precum și de pe hotărîrea de încetare sau de clasare a procesului penal în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărîre judecătorească definitivă;

5) să ceară de la organul de urmărire penală să fie recunoscută ca parte vătămată în cauza penală;

6) să depună cerere pentru a fi recunoscută ca parte civilă în procesul penal;

[Pct.6¹) alin.(3) art.58 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

7) să retragă cererea în cazurile prevăzute de lege;

8) să primească certificat despre înregistrarea cererii sale și începerea urmăririi penale sau copie de pe ordonanța de neîncepere a urmăririi penale;

9) să atace ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în decurs de 10 zile din momentul primirii copiei de pe ordonanța respectivă și să ia cunoștință de materialele în baza cărora a fost emisă această ordonanță;

10) să fie apărută de acțiunile interzise de lege în modul prevăzut pentru apărarea persoanelor participante la procesul penal;

11) să fie asistată, la acțiunile procesuale efectuate cu participarea ei, de un avocat ales;

12) să apeleze la un mediator în condițiile legii.

(4) Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, victima infracțiunilor cu caracter sexual sau a violenței în familie, victima traficului de ființe umane și victima traficului de copii, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune de asemenea de următoarele drepturi:

1) să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;

2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;

3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;

4) să primească o hotărîre judecătorească despre compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune;

5) să fie informată cu privire la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică) și condițiile generale de acordare a acestora.

6) să fie audiată în prezența unui avocat, în condiții de respectare a demnității și intimității.

(5) Victima, de îndată ce a fost identificată, beneficiază în condițiile legii de dreptul la protecție și compensare, precum și de dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție.

(5¹) Victima actelor de tortură, a tratamentelor inumane sau degradante este supusă expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice.

(6) În cazul în care în calitate de victimă este o întreprindere, instituție, organizație de stat sau în care statul deține cota parte, ea nu are dreptul să-și retragă cererea.

[Alin.(7) art.58 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

(8) Victima este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești și să dea explicații la solicitarea acestor organe, cu excepția victimei traficului de ființe umane;

2) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

3) să accepte a fi supusă examenului medical, la cererea organului de urmărire penală, în cazul în care ea se plînge că i-a fost cauzat prejudiciu fizic;

4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului care îi soluționează cererea sau ale președintelui ședinței de judecată;

5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată și să nu părăsească sala de ședințe fără permisiunea președintelui ședinței.

(9) Victima are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(10) Victima beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care victimă este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sînt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul cod. Drepturile victimei decedate sînt preluate de succesorii ei.

(11) Victima este audiată în condițiile prevăzute de prezentul cod pentru audierea martorului. Victima minoră este audiată în condițiile art.110¹.

[Art.58 completat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.58 modificat prin [Legea nr.316 din 17.11.2022](#), în vigoare 09.01.2023]

[Art.58 completat prin [Legea nr.1 din 06.02.2020](#), în vigoare 07.04.2020]

[Art.58 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

Articolul 59. Partea vătămată

(1) Parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

(2) Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală sau, după caz, prin încheierea instanței de judecată, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca parte vătămată, s-au constatat circumstanțe care atestă lipsa cauzării prejudiciului, organul de urmărire penală, prin ordonanță motivată, sau instanța de judecată, prin încheiere motivată, încetează participarea acestei persoane ca parte vătămată în procedura respectivă.

[Art.59 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

Articolul 60. Drepturile și obligațiile părții vătămate

(1) Partea vătămată dispune de următoarele drepturi:

1) să cunoască esența învinuirii;

2) să facă declarații și explicații;

3) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

4) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

5) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;

6) să ia cunoștință de toate procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale și să noteze orice informații din dosar, la orice etapă a procesului penal, cu excepția cazului în care se impun restricții de către procuror printr-o ordonanță motivată;

8) să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei;

9) să pledeze în dezbateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat;

10) să fie informată de ofițerul de urmărire penală sau, după caz, de procuror despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și de pe hotărârea de încetare sau clasare a procesului în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;

11) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței privitor la prejudiciul cauzat;

12) să retragă plîngerile depuse de ea sau de reprezentantul său, inclusiv plîngerile împotriva acțiunilor interzise de lege săvârșite împotriva sa;

12¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;

13) să se împace cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege;

14) să facă obiecții asupra plîngerilor altor participanți la proces, care i-au fost duse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat în alte împrejurări;

15) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;

15¹) să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești;

16) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat în urma acțiunilor nelegitime ale organului de urmărire penală;

17) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin;

18) să fie reprezentată de un avocat ales, iar dacă nu are mijloace pentru a plăti avocatul, să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;

19) să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil.

(1¹) Partea vătămată recunoscută în infracțiunile de tortură, tratamente inumane sau degradante este supusă expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice dacă nu a fost supusă expertizei judiciare în condițiile art.58.

(1²) Partea vătămată în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind violența în familie, privind traficul de persoane sau privind traficul de copii dispune, de asemenea, de următoarele drepturi:

1) să fie informată cu privire la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică), subiecții care acordă aceste servicii și condițiile generale de acordare a acestora;

2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;

3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele de judecată închise;

4) să fie audiată în prezența unui avocat, în condiții de respectare a demnității și intimității;

5) să refuze, în condițiile legii, confruntarea cu bănuitul, învinuitul sau inculpatul.

(2) Partea vătămată este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

2) să facă declarații la cererea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

4) să accepte a fi supusă examinării corporale la cererea organului de urmărire penală în cauza privind comiterea în privința sa a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

5) la cererea organului de urmărire penală, să fie supusă unei expertize judiciare, în condiții de ambulator, pentru a se verifica capacitatea de a înțelege just circumstanțele care au importanță pentru cauză și de a face declarații juste în privința lor, în cazul în care sînt temeiuri verosimile de a pune la îndoială asemenea capacități;

6) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

7) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(3) Partea vătămată are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod. Partea vătămată poate oricînd să renunțe la această calitate procesuală.

(4) Partea vătămată beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care parte vătămată este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sînt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul cod.

(4¹) Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

(5) Partea vătămată este audiată în condițiile prevăzute de prezentul cod pentru audierea martorului. Partea vătămată minoră este audiată în condițiile art.110¹.

(6) Părții vătămate îi poate fi restricționat accesul la materialele cauzei penale de către procuror, printr-o ordonanță motivată, dacă restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă, restricția se referă doar la anumite acte procedurale și există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale și securitatea părților. Ordonanța procurorului poate fi atacată la judecătorul de instrucție în condițiile art.313.

[Art.60 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.60 modificat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

[Art.60 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

Articolul 61. Partea civilă

(1) Parte civilă este recunoscută persoana fizică sau juridică în privința căreia există suficiente temeiuri de a considera că în urma infracțiunii i-a fost cauzat un prejudiciu material sau moral, care a depus la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată o cerere de chemare în judecată a bănuितului, învinuitului, inculpatului sau a persoanelor care poartă răspundere patrimonială pentru faptele acestuia. Acțiunea civilă se judecă de către instanță în cadrul procesului penal dacă volumul prejudiciului este incontestabil.

(2) Recunoașterea ca parte civilă se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată.

(3) În cazul în care s-a constatat că, după recunoașterea părții civile, cererea de chemare în judecată a fost depusă de o persoană necorespunzătoare sau că, din alte motive, lipsesc temeiuri pentru ca persoana să aibă calitate de parte civilă, organul de urmărire penală, prin hotărâre motivată, sistează participarea persoanei în calitate de parte civilă.

Articolul 62. Drepturile și obligațiile părții civile

(1) În scopul susținerii cererii sale, partea civilă dispune de următoarele drepturi:

- 1) să facă explicații asupra cererii depuse;
- 2) să prezinte și alte materiale în susținerea cererii sale;
- 3) să formuleze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 4) să înainteze cereri, în special pentru asigurarea acțiunii civile pornite;
- 5) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau a instanței, să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
- 6) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care ea a participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale, să noteze orice date din dosar care se referă la acțiunea civilă;
- 8) să participe la ședințe de judecată, inclusiv la cercetarea materialelor cauzei referitor la acțiunea sa;
- 9) să pledeze în dezbateri judiciare referitor la acțiunea sa civilă;
- 10) să fie informată de organul de urmărire penală sau de instanță despre hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și copie de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;
- 11) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței referitor la acțiunea civilă;
- 12) să retragă cererea depusă pe cale de atac de ea sau de reprezentantul său;
- 13) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile înaintate de alți participanți la proces;
- 14) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;
- 15) să facă obiecții împotriva acțiunilor nelegitime ale celeilalte părți în proces;
- 16) să aibă reprezentant și să înceteze împuternicirile lui;
- 17) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;
- 18) să renunțe la acțiunea civilă în orice etapă a procesului penal dacă legea permite;
- 18¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;
- 19) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
- 20) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau de instanță în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin.

(2) Partea civilă este obligată:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;
- 2) să asigure numărul de copii de pe cererea de chemare în judecată pentru toate părțile civilmente responsabile participante la proces;

3) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(3) Partea civilă are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(4) Partea civilă poate fi chemată și ascultată în calitate de martor.

(5) Partea civilă își exercită drepturile și obligațiile sale personal sau, după caz, prin reprezentant. Drepturile minorului le exercită reprezentantul lui legal în modul prevăzut de prezentul cod.

[Art.62 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

Capitolul II

PARTEA APĂRĂRII

Articolul 63. Bănuitul

(1) Bănuitul este persoana fizică sau juridică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune pînă la punerea ei sub învinuire. Persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuît prin unul din următoarele acte procedurale, după caz:

1) procesul-verbal de reținere;

2) ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate;

3) ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît.

(1¹) Ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît și informația despre drepturile prevăzute la art.64 se aduc la cunoștință în decurs de 5 zile din momentul de emitere a ordonanței, dar nu mai târziu de ziua în care bănuitul s-a prezentat sau a fost adus silit, ori din momentul de începere a primei acțiuni procedurale efectuate în raport cu acesta. În cazul în care există necesitatea dispunerii unor măsuri speciale de investigații în privința bănuitolui, aducerea la cunoștință a ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît și a drepturilor sale se amîină în baza ordonanței motivate a procurorului, cu autorizarea judecătorului de instrucție pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii motivate a perioadei pînă la 3 luni. În cazul infracțiunilor privind crima organizată, spălarea de bani, al infracțiunilor cu caracter terorist, al infracțiunilor de corupție și ale celor conexe actelor de corupție, termenul de amîinare a aducerii la cunoștință poate fi prelungit pînă la 6 luni, la demersul procurorului, cu autorizarea judecătorului de instrucție. Fiecare prelungire a termenului de amîinare a aducerii la cunoștință a ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît și a drepturilor sale nu poate depăși 30 de zile.

(2) Organul de urmărire penală nu este în drept să mențină în calitate de bănuît:

1) persoana reținută – mai mult de 72 de ore;

2) persoana în privința căreia a fost aplicată o măsură preventivă neprivativă de libertate – mai mult de 10 zile din momentul cînd i s-a adus la cunoștință ordonanța despre aplicarea măsurii preventive;

3) persoana în privința căreia a fost dată o ordonanță de recunoaștere în această calitate – mai mult de 3 luni, iar cu acordul Procurorului General și al adjuncților săi – mai mult de 6 luni.

(3) La momentul expirării, după caz, a unui termen indicat în alin.(2), organul de urmărire penală este obligat să elibereze bănuitul reținut ori să revoce, în modul stabilit de lege, măsura preventivă aplicată în privința lui, dispunînd scoaterea lui de sub urmărire sau punerea lui sub învinuire. În caz de prelungire a termenului de menținere în calitate de bănuît

mai mult de 3 luni, ofițerul de urmărire penală este obligat să informeze imediat bănuitul despre aceasta.

(4) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, constatînd că bănuiala nu s-a confirmat, este obligată să elibereze bănuitul reținut sau să revoce măsura preventivă aplicată în privința lui pînă la expirarea termenelor indicate în alin.(2), dispunînd scoaterea lui de sub urmărire.

(5) Calitatea de bănuit încetează din momentul eliberării reținutului, revocării măsurii preventive aplicate în privința lui ori, după caz, anulării ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuit și scoaterii lui de sub urmărire, sau din momentul emiterii de către organul de urmărire penală a ordonanței de punere sub învinuire.

[Alin.(6) art.63 abrogat prin [Legea nr.62 din 01.04.2011](#), în vigoare 20.04.2011]

(7) Interogarea în calitate de martor a persoanei față de care există anumite probe că a săvîrșit o infracțiune se interzice.

[Art.63 completat prin [Legea nr.83 din 14.04.2023](#), în vigoare 02.08.2023]

[Art.63 completat prin [Legea nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

Articolul 64. Drepturile și obligațiile bănuitului

(1) Bănuitul are dreptul la apărare. Organul de urmărire penală îi asigură bănuitului posibilitatea să-și exercite dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele care nu sînt interzise de lege.

(2) Bănuitul, conform prevederilor prezentului cod, are dreptul:

1) să știe de ce este bănuit și, în legătură cu aceasta, imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărîrea despre aplicarea măsurii preventive sau recunoașterea în calitate de bănuit, să fie informat în prezența apărătorului, în limba pe care o înțelege, despre conținutul bănuielii și despre încadrarea juridică a faptelor infracționale de săvîrșirea cărora este suspectat;

2) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit sau hotărîrea despre aplicarea măsurii preventive, să primească de la persoana care l-a reținut informație în scris despre drepturile de care dispune prin prezentul articol, inclusiv dreptul de a tăcea și de a nu mărturisi împotriva sa, precum și să primească de la organul de urmărire penală explicații asupra tuturor drepturilor sale;

3) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărîrea de aplicare a măsurii preventive ori de recunoaștere în calitate de bănuit, să primească de la organul de urmărire penală copia de pe hotărîrea respectivă sau copia de pe procesul-verbal privitor la reținerea sa;

4) în caz de reținere, să primească consultație juridică, în condiții confidențiale, din partea apărătorului pînă la începutul primei audieri în calitate de bănuit;

5) din momentul cînd i s-a adus la cunoștință actul procedural de recunoaștere în calitate de bănuit, să aibă asistența unui apărător ales de el, iar dacă nu are mijloace de a plăti apărătorul, să fie asistat în mod gratuit de către un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și, în cazurile admise de lege, să renunțe la apărător și să se apere el însuși;

6) să aibă întrevederi cu apărătorul său în condiții confidențiale, fără a se limita numărul și durata lor;

7) dacă acceptă să fie audiat, la cererea sa, să fie audiat în prezența apărătorului;

8) să recunoască fapta de săvîrșirea căreia este bănuit și să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției;

9) să accepte o procedură specială de urmărire penală și de judecare a cauzei, în condițiile prevăzute de prezentul cod, în cazul recunoașterii vinovăției;

- 10) să facă declarații sau să refuze de a le face;
 - 11) să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, de unul singur sau fiind asistat de apărător, la solicitarea sa, ori să refuze de a participa la ele;
 - 12) să anunțe imediat, prin organul de urmărire penală, rudele sau o altă persoană, la propunerea sa, despre faptul reținerii și locul deținerii;
 - 13) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal;
 - 14) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului de instrucție, interpretului, traducătorului;
 - 15) să înainteze cereri, inclusiv privind asistența medicală independentă;
 - 15¹) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărârea de aplicare a măsurii preventive, să aibă acces la examinare și la asistență medicală independentă, inclusiv pe cont propriu;
 - 16) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale efectuate cu participarea sa și să facă obiecții asupra corectitudinii proceselor-verbale, precum și să ceară completarea lor cu circumstanțe care, în opinia sa, trebuie să fie menționate;
 - 17) să fie informat de către organul de urmărire penală despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, precum și să primească, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri;
 - 18) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective;
 - 19) să atace, în modul stabilit de lege, acțiunile și hotărârile organului de urmărire penală;
 - 20) să retragă orice plîngere ori cerere a sa sau depună de către apărătorul său;
 - 21) să se împacă cu partea vătămată;
 - 21¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;
 - 22) să ceară și să primească repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală, ale procurorului sau ale instanței;
 - 23) să fie reabilitat în cazul în care bănuiala nu a fost confirmată.
- (3) Exercițarea de către bănuیت a drepturilor de care dispune sau renunțarea lui la aceste drepturi nu poate fi interpretată în detrimentul lui și nu poate avea consecințe nefavorabile pentru el. Bănuitul nu poartă răspundere pentru declarațiile sale, cu excepția cazurilor în care el face un denunț intenționat fals că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care, de fapt, nu a avut atribuție la săvârșirea ei.
- (3¹) Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice de la bănuیت fără acordul acestuia pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării bănuitului sau riscul violării drepturilor omului.
- (3²) Bănuitul este obligat să se prezinte la citarea organului de urmărire penală și să comunice despre schimbarea domiciliului.
- (4) Bănuitul are dreptul să facă declarații sau să refuze de a le face, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa.
- (4¹) Bănuitul poartă răspundere pentru declarațiile în care a făcut un denunț intenționat fals precum că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care nu a avut atribuție la săvârșirea ei și pentru declarațiile false făcute sub jurământ.
- (4²) Bănuitul este informat în scris de către organul de urmărire penală că, în cazul constatării faptului sustragerii de la urmărirea penală, neprezentarea nemotivată pentru înaintarea acuzației nu împiedică finalizarea urmăririi penale și transmiterea cauzei penale în instanța de judecată în lipsa sa.
- (5) Bănuitul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(6) În conformitate cu prevederile prezentului cod, drepturile bănuitului minor se exercită și de către reprezentantul lui legal.

[Art.64 completat prin [Legea nr.189 din 14.07.2022](#), în vigoare 26.07.2022]

[Art.64 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

[Art.64 modificat prin [Legea nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

Articolul 65. Învinuitul, inculpatul

(1) Învinuitul este persoana fizică sau juridică față de care s-a emis, în conformitate cu prevederile prezentului cod, o ordonanță de punere sub învinuire.

(2) Învinuitul în privința căruia cauza a fost trimisă în judecată se numește inculpat.

(3) Persoana în privința căreia sentința a devenit definitivă se numește:

1) condamnat, dacă sentința este, parțial sau integral, de condamnare;

2) achitat, dacă sentința este integral de achitare.

(4) Persoana nu are calitatea de învinuit din momentul când în privința ei a fost încetat procesul penal sau ea a fost scoasă de sub urmărire penală.

[Art.65 completat prin [Legea nr.83 din 14.04.2023](#), în vigoare 02.08.2023]

Articolul 66. Drepturile și obligațiile învinuitului, inculpatului

(1) Învinuitul sau, după caz, inculpatul are dreptul la apărare. Organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată îi asigură învinuitului, inculpatului posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege.

(2) Învinuitul, inculpatul, conform prevederilor prezentului cod, are dreptul:

1) să știe pentru ce faptă este învinuit și, în legătură cu aceasta, la punerea sub învinuire, precum și imediat după reținerea în stare de arest sau după ce i s-a adus la cunoștință ordonanța de aplicare a măsurii preventive, să primească de la organul de urmărire penală copia de pe ordonanța de punere sub învinuire;

2) imediat după reținere sau după punerea sub învinuire, să primească de la organul de urmărire penală informație în scris despre drepturile de care dispune conform prezentului articol, inclusiv dreptul de a tăcea și a nu mărturisi împotriva sa, precum și explicații asupra tuturor drepturilor sale;

3) în caz de reținere, să primească consultație juridică din partea apărătorului până la începutul primei audieri în calitate de învinuit;

4) în caz de reținere, să fie adus imediat, dar nu mai târziu de 72 de ore, în fața unui judecător, să fie judecat într-un termen rezonabil sau eliberat în timpul procesului;

5) din momentul punerii sub învinuire, să aibă asistența unui apărător ales de el, iar dacă nu are mijloace de a plăti apărătorul, să fie asistat în mod gratuit de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și, în cazurile admise de lege, să renunțe la apărător și să se apere el însuși;

6) să aibă întrevederi cu apărătorul său în condiții confidențiale, fără a se limita numărul și durata lor;

7) dacă acceptă să fie audiat, la cererea sa, să fie audiat în prezența apărătorului;

8) să facă declarații sau să refuze de a le face, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

9) să dea explicații cu privire la învinuirea ce i se aduce sau să refuze de a le da;

10) să recunoască învinuirea ce i se aduce și să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției;

11) să accepte o procedură specială de urmărire penală și de judecare a cauzei, în condițiile prevăzute de prezentul cod, în cazul recunoașterii vinovăției;

12) să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, de unul singur sau fiind asistat de apărător, la solicitarea sa, ori să refuze de a participa la ele;

13) să anunțe, prin organul de urmărire penală, rudele apropiate sau o altă persoană, la propunerea sa, despre locul unde este ținut sub arest;

14) să efectueze pregătirea materialelor pentru cauza penală;

15) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și pentru cercetare în ședința de judecată;

16) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

17) să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

18) să înainteze cereri, inclusiv privind asistența medicală independentă;

18¹) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărîrea de aplicare a măsurii preventive, să aibă acces la examinare și asistență medicală independentă, inclusiv pe cont propriu;

19) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale;

20) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale efectuate cu participarea lui și să facă obiecții asupra corectitudinii proceselor-verbale, precum și să ceară completarea lor cu circumstanțele care, în opinia sa, trebuie să fie menționate;

21) să ia cunoștință de materialele trimise în judecată pentru confirmarea arestării sale;

22) după terminarea urmăririi penale, să ia cunoștință de toate materialele cauzei și să noteze din ele datele necesare, să înainteze cereri de completare a urmăririi penale;

23) să participe la judecarea cauzei în primă instanță și în ordine de apel;

24) să pledeze în dezbaterile judiciare cînd nu este asistat de apărător;

25) să ia ultimul cuvînt;

25¹) să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau recursul său cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea măsurii procesuale de constrîngere, înainte de a fi transmise judecătorului de instrucție sau instanței de judecată;

26) să fie informat de către organul de urmărire penală despre toate hotărîrile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărîri, precum și copii de pe ordonanțele de aplicare în privința sa a măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrîngere, copii de pe rechizitoriu sau de pe un alt act de finalizare a urmăririi penale, de pe acțiunea civilă, de pe sentință, apel și recurs, de pe decizia prin care sentința a devenit definitivă, de pe hotărîrea definitivă a instanței care a judecat cauza pe cale extraordinară de atac;

27) să atace, în modul stabilit de lege, acțiunile și hotărîrile organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată, inclusiv sentința sau decizia instanței care a judecat cauza pe cale ordinară de atac;

28) să retragă orice plîngere a sa sau depună de către apărătorul său în interesele lui;

29) să se împace cu partea vătămată în condițiile prevăzute de prezentul cod;

29¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;

30) să facă obiecții asupra plîngerilor altor participanți la procesul penal care i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat pe alte căi;

31) să-și expună în ședința de judecată opinia referitor la cererile și propunerile altor părți în proces, precum și la chestiunile soluționate de către instanță;

32) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celorlalți participanți la proces;

33) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

34) să ceară și să primească repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată;

35) să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil.

(2¹) Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice de la învinuit, inculpat fără acordul acestuia se efectuează doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării învinuitului, inculpatului sau riscul violării drepturilor omului.

(2²) Învinuitul este informat în scris de către organul de urmărire penală că, în cazul constatării faptului sustragerii de la urmărirea penală, neprezentarea nemotivată pentru înaintarea acuzației nu împiedică finalizarea urmăririi penale și transmiterea cauzei penale în instanța de judecată în lipsa sa.

(3) În cazul în care învinuirea nu a fost confirmată, învinuitul sau, după caz, inculpatul are dreptul la reabilitare.

(4) Exercițarea de către învinuit, inculpat a drepturilor de care dispune sau renunțarea lui la aceste drepturi nu poate fi interpretată în detrimentul lui și nu poate avea consecințe nefavorabile pentru el. Învinuitul, inculpatul nu poartă răspundere pentru declarațiile sale, cu excepția cazului în care el a făcut un denunț intenționat fals că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care, de fapt, nu a avut atribuție la săvârșirea ei, precum și în cazul în care a făcut declarații false sub jurământ.

(5) Învinuitul sau, după caz, inculpatul este obligat:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;

1¹) să comunice organului de urmărire penală sau instanței despre schimbarea domiciliului;

2) fiind reținut, să accepte de a fi supus, la cererea organului de urmărire penală, examinării corporale și percheziției corporale;

3) să accepte, la cererea organului de urmărire penală, controlul medical, dactiloscopia, fotografierea, să dea posibilitate să i se ia, în temeiul autorizației judecătorului de instrucție, mostre de sânge, de eliminări ale corpului sau alte mostre biologice;

4) să fie supus, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, expertizei judiciare;

5) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

6) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată și să nu părăsească sala de ședințe fără învoirea președintelui ședinței.

(6) Învinuitul, inculpatul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(7) În conformitate cu prevederile prezentului cod, drepturile învinuitului, inculpatului minor se exercită și de reprezentantul lui legal.

[Art.66 completat prin Legea nr.189 din 14.07.2022, în vigoare 26.07.2022]

[Art.66 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

[Art.66 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 67. Apărătorul

(1) Apărătorul este persoana care, pe parcursul procesului penal, reprezintă interesele bănuțitului, învinuitului, inculpatului, îi acordă asistență juridică prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege. Apărătorul nu poate fi asimilat de către organele de stat și persoanele cu funcție de răspundere cu persoana interesele căreia le apără și cu caracterul cauzei penale care se examinează cu participarea lui.

(2) În calitate de apărător în procesul penal pot participa:

1) avocatul;

2) alte persoane abilitate prin lege cu atribuții de apărător;

3) un avocat din străinătate în cazul în care acesta este asistat de o persoană indicată la pct.1).

(3) Persoanele indicate în alin.(2) capătă calitatea de apărător din momentul în care și-au asumat angajamentul de a apăra interesele persoanei în cauză cu consimțământul acesteia. Apărătorul, după ce și-a asumat angajamentul de a apăra, trebuie să anunțe despre aceasta organul de urmărire penală sau instanța.

(3¹) Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat dobândește calitatea de apărător în momentul în care coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat emite decizie privind acordarea asistenței juridice calificate. Decizia privind acordarea asistenței juridice calificate se aduce la cunoștință, după caz, solicitantului, organului de urmărire penală sau instanței de judecată.

(4) Avocatul care acordă asistență juridică bănuیتului sau învinuitului la reținere sau arestare se consideră apărătorul lor pe această perioadă de timp și cu consimțământul lor el poate continua participarea în calitate de apărător pînă la terminarea procesului în cauza respectivă sau pînă la includerea în proces a unei alte persoane din rîndul celor menționate la alin.(2).

(5) Apărătorul nu este în drept să-și asume această funcție și nu poate fi desemnat în această calitate de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat în cazul în care:

1) nu întrunește condițiile indicate la alin.(2);
2) nu poate fi apărător conform restricțiilor prevăzute de lege sau sentinței judecătorești;

3) a acordat sau acordă asistență juridică persoanei ale cărei interese sînt în contradicție cu interesele persoanei pe care o apără;

4) se află în legături de rudenie sau în relații de subordonare cu persoana ale cărei interese sînt în contradicție cu interesele persoanei apărute de el;

5) a participat mai înainte în această cauză în calitate de judecător, procuror, persoană care a efectuat urmărirea penală, expert, specialist, interpret, traducător, martor.

(6) Apărătorul încetează participarea în cauză în această calitate dacă:

1) persoana pe care o apără a renunțat la el sau a reziliat contractul cu el, sau i-a suspendat împuternicirile;

2) nu are împuterniciri de a participa în continuare în această cauză;

3) procurorul sau instanța l-a înlăturat de la participarea în această cauză în legătură cu constatarea unor circumstanțe ce exclud participarea lui în această calitate sau, la cererea acestuia, din alte motive întemeiate;

4) procurorul sau instanța a admis cererea bănuیتului, învinuitului, inculpatului de renunțare la apărător;

5) avocatul străin și-a declinat împuternicirile;

6) procurorul sau instanța a admis renunțarea la apărător declarată de către persoana pe care o apără avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat.

(7) În cazul în care procurorul sau instanța nu a admis renunțarea bănuیتului, învinuitului, inculpatului la apărător, avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat nu poate sista participarea sa la această cauză.

Articolul 68. Drepturile și obligațiile apărătorului

(1) Apărătorul, în funcție de calitatea procesuală a persoanei ale cărei interese le apără, are dreptul:

1) să cunoască esența bănuielii sau învinuirii;

2) să participe, la propunerea organului respectiv, la efectuarea de către organul de urmărire penală a acțiunilor procesuale și la toate acțiunile procesuale efectuate la solicitarea sa;

3) să explice persoanei pe care o apără drepturile și să atenționeze persoana care efectuează acțiunea procesuală asupra încălcărilor legii comise de ea;

3¹) prin intermediul organului de urmărire penală, să adreseze întrebări persoanelor audiate în condițiile art.104–114;

4) să pregătească materiale în cauza respectivă;

5) să prezinte documente sau alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

6) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

7) să înainteze cereri;

8) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

9) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor efectuate cu participarea lui și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

10) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul terminării urmăririi penale și să noteze orice date din dosar, să facă copii;

11) să participe la ședințele de judecată în primă instanță, în apel, în recurs, precum și la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac;

12) să pledeze în dezbateri judiciare;

13) la solicitarea sa, să primească gratuit copii de pe hotărârile care se referă la drepturile și interesele persoanei pe care o apără;

14) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace sentința sau orice altă hotărâre judecătorească în cauza respectivă;

15) să participe la împăcarea cu partea oponentă dacă persoana pe care el o apără participă la împăcare;

15¹) să participe la procesul de mediere la solicitarea persoanei pe care o apără;

16) să facă obiecții referitor la plîngerile altor participanți la proces despre care a fost informat de către organul de urmărire penală sau a aflat despre ele din alte surse, precum și să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile și propunerile altor participanți la proces și referitor la chestiunile soluționate de instanța de judecată;

17) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celorlalți participanți la proces;

18) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

19) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală de la persoana interesele căreia le apără sau, în cazurile prevăzute de lege, din bugetul statului;

20) să i se repare prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

21) să solicite de la instanțele judecătorești, de la organele de drept, de la autoritățile publice, de la alte persoane și organizații informații, pe orice tip de suport informațional, referințe, copii certificate corespunzător de pe actele necesare pentru acordarea asistenței juridice.

(2) Apărătorul bănuیتului, învinuitului, inculpatului în scopul clarificării circumstanțelor care combat învinuirea, exclud răspunderea penală a persoanei pe care o apără sau atenuează pedeapsa ori măsurile procesuale de constrângere, precum și în scopul acordării asistenței juridice necesare, în afară de drepturile prevăzute la alin.(1), dispune, de asemenea, de următoarele drepturi:

1) să aibă întrevederi cu bănuیتul, învinuitul, inculpatul, fără a se limita numărul și durata lor;

2) să participe la orice acțiune procesuală efectuată cu participarea persoanei pe care o apără dacă aceasta o cere persoana pe care o apără sau însuși apărătorul;

3) să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau recursul său cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea măsurii procesuale de constrângere, înainte de a fi transmise judecătorului de instrucție sau instanței de judecată.

(3) Apărătorul nu este în drept să întreprindă careva acțiuni împotriva intereselor persoanei pe care o apără și să o împiedice să-și realizeze drepturile. Apărătorul nu poate, contrar poziției persoanei pe care o apără, să recunoască participarea ei la infracțiune și vinovăția de săvârșirea infracțiunii. Apărătorul nu este în drept să destăinuiească informațiile care i-au fost comunicate în legătură cu exercitarea apărării dacă aceste informații pot fi utilizate în detrimentul persoanei pe care o apără.

(4) Avocatul nu este în drept să renunțe nemotivat la apărare. Apărătorul nu este în drept să-și înceteze de sine stătător împuternicirile de apărător, să împiedice invitarea unui alt apărător sau participarea lui în această cauză. Apărătorul nu este în drept să transmită altei persoane împuternicirile sale de a participa în cauza respectivă.

(5) Apărătorul nu este în drept, fără consimțământul persoanei pe care o apără, să efectueze următoarele acțiuni:

- 1) să o declare vinovată de săvârșirea infracțiunii;
- 2) să declare împăcarea persoanei pe care o apără cu partea oponentă;
- 3) să recunoască acțiunea civilă;
- 4) să retragă plîngerile persoanei pe care o apără;
- 5) să-și retragă apelul sau recursul împotriva sentinței de condamnare.

(6) Apărătorul este obligat:

- 1) să se prezinte la chemarea organului de urmărire penală sau a instanței;
- 2) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

3) să nu părăsească sala de ședințe pînă la anunțarea întreruperii, fără permisiunea președintelui ședinței;

4) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(7) Apărătorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

[Art.68 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.68 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

[Art.68 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 69. Participarea obligatorie a apărătorului

(1) Participarea apărătorului în cadrul procesului penal este obligatorie în cazul în care:

- 1) bănuitul, învinuitul, inculpatul este minor;
- 2) bănuitul, învinuitul, inculpatul este militar în termen;
- 3) bănuitul, învinuitul, inculpatul este reținut, ținut în stare de arest ca măsură preventivă sau urmează a fi supus expertizei judiciare psihiatrice în condiții de staționar;

4) bănuitul, învinuitul, inculpatul i se incriminează o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă;

5) bănuitul, învinuitul, inculpatul întâmpină dificultăți pentru a se apăra el însuși, fiind mut, surd, orb sau având alte dereglări esențiale ale vorbirii, auzului, vederii, precum și este o persoană cu necesități speciale;

6) procesul penal se desfășoară în privința unei persoane iresponsabile căreia i se incriminează săvârșirea unor fapte prejudiciabile sau în privința unei persoane care s-a îmbolnăvit mintal după săvârșirea unor asemenea fapte;

7) procesul penal se desfășoară în privința reabilitării unei persoane decedate la momentul examinării cauzei;

8) procesul penal se desfășoară în lipsa învinuitului, inculpatului care se sustrage de la urmărirea penală sau judecată;

9) este necesară asigurarea apărării bănuیتului, învinuitului, inculpatului în procesul de audiere a minorului, în condițiile prevăzute la art.110¹;

10) instanța de judecată apreciază că, în cazul inculpatului, interesele justiției cer participarea apărătorului în ședința de judecată în primă instanță, în apel sau în recurs ori la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac;

11) participarea obligatorie a apărătorului este prevăzută expres de prezentul cod.

(2) Instanța de judecată constată, printr-o încheiere motivată faptul că interesele justiției cer participarea apărătorului, ținând cont, în mod obligatoriu, de următoarele circumstanțe cumulative:

1) complexitatea cauzei;

2) capacitatea persoanei de a se apăra singură;

3) gravitatea faptei de a cărei săvârșire este învinuită persoana și de sancțiunea prevăzută de lege pentru săvârșirea ei.

(3) Participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie din momentul când:

1) bănuیتului, învinuitului, inculpatului i s-a adus la cunoștință hotărârea organului de urmărire penală cu privire la:

a) reținerea, aplicarea măsurii preventive sau punerea sub învinuire – în cazurile prevăzute la alin.(1) pct.1)–6);

b) trimiterea la expertiza judiciară psihiatrică în condiții de staționar – în cazul prevăzut la alin.(1) pct.3);

2) bănuیتul, învinuitul, inculpatul a decedat și a fost depusă o cerere de reabilitare din parte rudelor sau a altor persoane – în cazul prevăzut la alin.(1) pct.7);

3) s-a constatat că învinuitul, inculpatul se sustrage de la urmărirea penală sau judecată și procesul penal se desfășoară în lipsa acestuia.

(4) În cazurile prevăzute la alin.(1), dacă persoana nu dispune de un apărător ales, participarea obligatorie a apărătorului la procesul penal este asigurată de coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, în condițiile prezentului cod și ale [Legii nr.198/2007](#) cu privire la asistența juridică garantată de stat, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată.

[Art.69 în redacția Legii nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.69 completat prin Legea nr.83 din 14.04.2023, în vigoare 02.08.2023]

[Art.69 completat prin Legea nr.189 din 14.07.2022, în vigoare 26.07.2022]

[Art.69 completat prin [Legea nr.196 din 28.07.2016](#), în vigoare 16.09.2016]

[Art.69 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 70. Admiterea, desemnarea și înlocuirea apărătorului, confirmarea calității și împuternicirilor lui

(1) Persoanele menționate la art.67 alin.(2) participă la procesul penal în calitate de apărător:

1) la invitația bănuیتului, învinuitului, inculpatului, reprezentantului legal al acestuia, precum și la solicitarea altor persoane, cu consimțământul persoanelor interesele cărora urmează să le apere;

2) la desemnarea de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat în cazul cererilor sau solicitărilor de acordare a asistenței juridice calificate înaintate în conformitate cu [Legea nr.198/2007](#) cu privire la asistența juridică garantată de stat.

(2) Organul de urmărire penală sau instanța nu este în drept să recomande cuiva invitarea unui anumit apărător.

(3) În cazul în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie, iar bănuitul, învinuitul, inculpatul nu are apărător ales, organul de urmărire penală sau instanța de judecată solicită desemnarea de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat a avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat.

(4) În cazul în care interesele justiției cer participarea apărătorului la procesul penal, iar acesta lipsește nejustificat sau refuză să exercite apărarea, procurorul, prin ordonanță motivată, sau instanța de judecată, prin încheiere motivată, solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat pentru înlocuirea apărătorului și acordă un termen rezonabil pentru pregătirea unei apărări efective. La judecarea cauzei penale în instanță de judecată, avocatului desemnat i se acordă un termen suficient pentru pregătirea apărării.

(4¹) În cazul prevăzut la alin.(4), avocatul desemnat înlocuiește apărătorul care lipsește nejustificat sau care refuză să exercite apărarea numai pentru perioada absenței nejustificate a acestuia.

(5) În cazurile prevăzute la alin.(3) și (4), organul de urmărire penală sau instanța poate să propună bănuitului, învinuitului, inculpatului să invite un alt apărător.

(6) Bănuitul, învinuitul, inculpatul poate avea câțiva apărători aleși. Acțiunile procesuale la care este necesară participarea apărătorului nu pot fi considerate ca fiind îndeplinite cu încălcarea normelor de procedură penală dacă la efectuarea lor nu au participat toți apărătorii părții în cauză.

(7) Pentru confirmarea calității și împuternicirilor sale, apărătorul prezintă organului de urmărire penală sau instanței:

1) documentul ce confirmă apartenența lui la avocatură;

2) documentul ce confirmă că are permisiunea de a practica calitatea de apărător conform legislației Republicii Moldova;

3) mandatul biroului de avocați sau un alt document ce îi confirmă împuternicirile.

(8) Persoana care pretinde să participe în cauza dată în calitate de apărător, dar nu prezintă documentele ce îi confirmă calitatea și împuternicirile de apărător nu este admisă să participe la desfășurarea procesului penal în calitatea respectivă, fapt asupra căruia se adoptă o hotărâre motivată.

[Art.70 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 71. Renunțarea la apărător

(1) Renunțarea la apărător înseamnă voința bănuitului, învinuitului, inculpatului de a-și exercita el însuși apărarea, fără a apela la asistența juridică a unui apărător. Cererea de renunțare la apărător se anexează la materialele cauzei.

(2) Renunțarea la apărător poate fi acceptată de către procuror sau instanță numai în cazul în care cererea de renunțare este înaintată de către bănuit, învinuit, inculpat în mod benevol, din proprie inițiativă și în prezența apărătorului. Nu se admite renunțarea la apărător în cazul în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie conform art.69.

(3) Admiterea sau neadmiterea renunțării la apărător se decide de către procuror sau de instanță prin hotărâre motivată.

(4) Din momentul admiterii renunțării la apărător se consideră că bănuitul, învinuitul, inculpatul își exercită apărarea de sine stătător.

(5) Bănuitul, învinuitul, inculpatul care a renunțat la apărător este în drept, în orice moment al desfășurării procesului penal, să revină asupra renunțării și să invite un apărător ales sau să solicite desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică calificată garantată de stat în conformitate cu [Legea nr.198/2007](#) cu privire la asistența juridică garantată de stat.

Apărătorul este admis din momentul prezentării documentelor ce confirmă calitatea și împuternicirile sale.

[Art.71 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.71 modificat prin [Legea nr.196 din 28.07.2016](#), în vigoare 16.09.2016]

Articolul 72. Înlăturarea apărătorului din procesul penal

(1) Apărătorul nu are dreptul să participe la procesul penal în cazul în care este prezentă cel puțin una din următoarele circumstanțe:

1) dacă el se află în relații de rudenie sau în relații de dependență personală cu persoana care a participat la urmărirea penală sau la judecarea cauzei;

2) dacă el a participat în această cauză în calitate de:

a) persoană care a efectuat urmărirea penală;

b) procuror care a luat parte la desfășurarea procesului penal;

c) judecător care a judecat cauza;

d) grefier, interpret, traducător, specialist, expert sau martor;

3) dacă nu poate fi apărător în baza legii sau sentinței instanței judecătorești.

(2) Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat va fi înlăturat din procesul penal dacă persoana pe care o apără are temeiuri reale de a pune la îndoială competența sau buna-credință a avocatului și va depune o cerere pentru înlăturarea acestui apărător din proces.

(3) Apărătorul nu poate participa în procesul penal dacă a acordat anterior sau acordă în prezent asistență juridică unei persoane ale cărei interese vin în contradicție cu interesele persoanei pe care o apără, precum și dacă se află în relații de rudenie sau în relații de dependență personală de prima.

(4) Cererea de înlăturare din procesul penal a apărătorului se soluționează de către procuror sau de instanță și hotărîrea respectivă poate fi contestată numai de către persoana apărută, personal sau prin intermediul apărătorului său.

[Art.72 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 73. Partea civilmente responsabilă

(1) Parte civilmente responsabilă este recunoscută persoana fizică sau juridică care, în baza legii sau conform acțiunii civile înaintate în procesul penal, poate fi supusă răspunderii materiale pentru prejudiciul material cauzat de faptele învinuitului, inculpatului.

(2) Recunoașterea ca parte civilmente responsabilă se face prin hotărîre a organului de urmărire penală sau a instanței.

(3) În cazul în care se constată că, după recunoașterea părții civilmente responsabile, persoana respectivă nu poartă răspundere materială pentru prejudiciul material cauzat de către învinuit, inculpat sau că din alte motive lipsesc temeiuri pentru ca persoana să fie în calitate de parte civilmente responsabilă, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărîre motivată, încetează participarea persoanei la proces în calitate de parte civilmente responsabilă.

Articolul 74. Drepturile și obligațiile părții civilmente responsabile

(1) Partea civilmente responsabilă, în scopul protejării intereselor sale privitor la acțiunea civilă pornită împotriva sa, în condițiile prezentului cod, dispune de următoarele drepturi:

1) să dea explicații privitor la acțiunea civilă înaintată;

2) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

3) să formuleze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

- 4) să înainteze cereri;
 - 5) să depună benevol sume de bani la contul de depozit al instanței judecătorești pentru asigurarea acțiunii civile pornite;
 - 6) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
 - 7) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor efectuate cu participarea ei și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
 - 8) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale și să noteze orice date din dosar care se referă la acțiunea civilă pornită împotriva sa;
 - 9) să participe la ședința de judecată, inclusiv la cercetarea probelor cauzei referitor la acțiunea civilă înaintată;
 - 10) să pledeze, în lipsa reprezentantului său, în dezbateri judiciare;
 - 11) să fie informată de către organul de urmărire penală, precum și de către instanța de judecată, în cazul în care ea lipsește de la ședințele acesteia, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească, la solicitarea sa, gratuit copii de pe aceste hotărâri, precum și copii de pe sentință, decizie sau alte hotărâri judecătorești definitive;
 - 12) să înainteze plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței referitoare la acțiunea civilă înaintată;
 - 13) să retragă cererea depusă pe cale de atac de ea sau de către reprezentantul său;
 - 14) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile și propunerile altor participanți la proces, dacă acestea se referă la acțiunea civilă înaintată împotriva sa;
 - 15) să participe, în cadrul ședințelor de judecată, la judecarea cauzei privitor la acțiunea civilă împotriva sa pe cale ordinară de atac;
 - 16) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celeilalte părți la acțiunea civilă în proces;
 - 17) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale președintelui ședinței de judecată;
 - 18) să aibă reprezentant și să sisteze împuternicirile acestuia.
- (2) Partea civilmente responsabilă dispune, de asemenea, de dreptul:
- 1) să recunoască acțiunea civilă în orice fază a desfășurării procesului penal;
 - 2) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
 - 3) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau de instanță în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și documentele, care îi aparțin, în original.
- (3) Partea civilmente responsabilă este obligată:
- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;
 - 2) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală sau ale instanței;
 - 3) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.
- (4) Partea civilmente responsabilă poate fi citată și audiată în calitate de martor.
- (5) Partea civilmente responsabilă are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.
- (6) Partea civilmente responsabilă își exercită drepturile și obligațiile sale personal sau, după caz, prin reprezentant.

Capitolul III

REPREZENTANȚII ȘI SUCCESORII ÎN PROCESUL PENAL

Articolul 75. Capacitatea de exercițiu în procesul penal

(1) Capacitatea de a-și exercita drepturile prevăzute de prezentul cod o au toate persoanele majore participante la proces, cu excepția celor prevăzute la alin.(2).

(2) Incapabile în procesul penal sînt considerate:

1) persoanele recunoscute astfel potrivit procedurii penale sau în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară;

2) partea vătămată, partea civilă care nu au împlinit vîrsta de 14 ani.

(3) Instanța poate recunoaște persoană incapabilă, conform procedurii penale, partea vătămată, partea civilă, bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea civilmente responsabilă, care în urma unei boli psihice temporare sau a debilității mintale nu este capabilă să-și exercite de sine stătător drepturile și obligațiile.

(4) Partea vătămată, partea civilă, bănuitul, învinuitul, inculpatul în vîrstă de pînă la 18 ani au capacitatea de exercițiu limitată. Posibilitatea acestora de a-și exercita de sine stătător drepturile este limitată în cazurile prevăzute de prezentul cod.

(5) În procesul penal, capacitatea de exercițiu a părții vătămate, părții civile, bănuitolui, învinuitului, inculpatului și părții civilmente responsabile se stabilește la momentul desfășurării procesului penal.

(6) Organul de urmărire penală sau instanța recunoaște capacitatea de exercițiu a persoanei care a atins majoratul sau, după caz, vîrsta de 14 ani. Instanța recunoaște capacitatea de exercițiu în procesul penal a părții vătămate, părții civile, bănuitolui, învinuitului, inculpatului care au redobîndit capacitatea de a-și exercita drepturile și obligațiile de sine stătător.

[Art.75 modificat prin [Legea nr.238 din 08.11.2018](#), în vigoare 30.12.2018]

Articolul 76. Consecințele incapacității și capacității de exercițiu limitate

(1) Persoana incapabilă participantă la proces nu-și poate exercita de sine stătător drepturile prevăzute de prezentul cod, acestea fiind exercitate de reprezentantul ei legal.

(2) În cazul în care partea civilă iresponsabilă nu are reprezentant legal, participarea ei în procesul penal se suspendă, iar acțiunea civilă se lasă fără examinare, dacă procurorul nu înaintează acțiune în interesele acesteia față de învinuit, inculpat sau față de persoana care poartă răspundere materială pentru faptele învinuitului, inculpatului. În cazul iresponsabilității părții civilmente responsabile, participarea acesteia la proces se suspendă, iar acțiunea înaintată împotriva ei se lasă fără examinare.

(3) Participantul la proces cu capacitate de exercițiu limitată, fără consimțămîntul reprezentantului său legal, nu este în drept:

1) să retragă cererea privitor la acțiunea prejudiciabilă comisă împotriva sa;

2) să se împace cu partea vătămată, bănuitul, învinuitul, inculpatul;

3) să recunoască acțiunea civilă înaintată lui;

4) să renunțe la acțiunea civilă înaintată de el;

5) să retragă plîngerea depusă în interesele sale.

Articolul 77. Reprezentanții legali ai victimei, părții vătămate, părții civile, bănuitolui, învinuitului, inculpatului

(1) Reprezentanți legali ai victimei, părții vătămate, părții civile, bănuitolui, învinuitului, inculpatului sînt părinții, tutorii sau curatorii lor, care reprezintă în procesul penal interesele participanților la proces minori sau iresponsabili.

(2) În cazul în care victima, partea vătămată, bănuitul, învinuitul, inculpatul este minor sau este persoană iresponsabilă și nu are reprezentant legal din rîndul persoanelor indicate la alin.(1) ori în cazul unui conflict de interese între reprezentantul legal din rîndul persoanelor indicate la alin.(1) și minor sau persoana iresponsabilă, organul de urmărire penală ori instanța de judecată desemnează din oficiu, prin ordonanță sau încheiere motivată, în calitate

de reprezentant legal autoritatea tutelară teritorială din raza sediului organului de urmărire penală sau al instanței de judecată.

(3) Organul de urmărire penală sau, după caz, instanța, prin hotărâre motivată, admite în calitate de reprezentanți legali ai părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului pe unul din părinți, tutori sau curatori ai fiecăruia. Prioritate are acea candidatură dintre părinți, tutori sau curatori care este susținută de toți ceilalți reprezentanți legali sau de către minor. În caz contrar, chestiunea admiterii reprezentantului legal o decide organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

(4) Nu se admite în procesul penal în calitate de reprezentant legal:

1) al victimei, părții vătămate și părții civile – persoana căreia i se incumbă cauzarea, prin infracțiune, a prejudiciului moral, fizic sau material părții vătămate sau a prejudiciului material părții civile;

2) al bănuیتului, învinuitului, inculpatului – persoana căreia, prin infracțiunea imputată bănuیتului, învinuitului sau inculpatului, i s-a cauzat prejudiciu material, fizic sau moral.

(5) În cazul în care, după admiterea persoanei în calitate de reprezentant legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului, se constată lipsa temeiurilor de a o menține în această calitate, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărâre motivată, încetează participarea acesteia la proces în calitate de reprezentant legal. Calitatea de reprezentant legal încetează o dată cu atingerea majoratului de către partea vătămată, partea civilă, bănuیت, învinuit, inculpat și dobândirea de către aceștia a capacității depline de exercițiu.

[Art.77 modificat prin Legea nr.112 din 09.07.2020, în vigoare 14.08.2020]

Articolul 78. Drepturile și obligațiile reprezentantului legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului

(1) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului admis în procesul penal dispune, după caz, de dreptul:

1) să cunoască esența bănuیتii, învinuirii;

2) să fie înștiințat despre citarea persoanei, interesele căreia le reprezintă, în organul de urmărire penală sau în instanță și să o însoțească acolo;

3) să comunice fără vreo restricție cu persoana interesele căreia le reprezintă, în condiții confidențiale și fără a se limita numărul și durata întrevederilor;

4) să participe la acțiuni procesuale care se efectuează la propunerea organului de urmărire penală, la cele care se efectuează la cererea sa și la cele care se efectuează cu participarea persoanei interesele căreia le reprezintă;

5) să facă explicații;

6) să prezinte documente sau alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

7) să înainteze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

8) să înainteze cereri;

9) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective;

10) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el sau persoana interesele căreia le reprezintă a participat, să facă obiecții asupra corectitudinii și caracterului complet al proceselor-verbale respective, precum și să ceară completarea lor cu date care, în opinia sa, trebuie să fie menționate;

11) să ia cunoștință de materialele prezentate în instanță de către organul de urmărire penală pentru confirmarea legalității și temeiniciei ținării în stare de arest a persoanei interesele căreia le reprezintă;

12) după terminarea urmăririi penale, precum și în caz de încetare sau clasare a procesului penal, să ia cunoștință de toate materialele cauzei, să noteze din ele datele necesare;

13) să participe la judecarea cauzei în primă instanță și în apel;

14) să pledeze în dezbaterile judiciare în cazul în care partea civilă sau inculpatul, interesele cărora le reprezintă, nu au reprezentant sau, după caz, apărător;

15) să fie informat de către organul de urmărire penală sau instanță despre hotărârile care se referă la drepturile și interesele sale sau ale persoanei pe care o reprezintă, la cerere să primească copii de pe aceste hotărâri;

16) să depună plângeri, în modul stabilit de lege, împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, să atace sentința sau, după caz, decizia instanței care a judecat cauza pe cale ordinară de atac;

17) să retragă orice plângere a sa;

18) să facă obiecții la plîngerile înaintate împotriva persoanei pe care o reprezintă în cazul cînd ele i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre ele a aflat din alte împrejurări;

19) să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile și propunerile altor participanți în proces, precum și la chestiunile ce se soluționează de către instanță;

20) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celorlalți participanți la proces;

21) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

22) să invite pentru persoana pe care o reprezintă un apărător sau, după caz, un reprezentant și să propună sistarea participării acestora.

(2) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului sau inculpatului dispune, în condițiile prezentului cod, și de dreptul:

1) să ceară repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței și, cu excepția reprezentantului legal al condamnatului, compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală;

2) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală în calitate de mijloace de probă, să primească documentele, care îi aparțin, în original.

(3) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile și bănuیتului iresponsabili, la desfășurarea procesului penal, exercită drepturile acestora, cu excepția drepturilor indisolubile de persoana acestora.

(4) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului cu capacitate de exercițiu limitată este în drept:

1) cu consimțămîntul persoanei interesele căreia le reprezintă:

a) să ceară înlocuirea apărătorului;

b) să retragă plîngerea susținută de reprezentantul legal al părții vătămate;

2) să cunoască intențiile persoanei pe care o reprezintă:

a) de a retrage plîngerea referitor la comiterea infracțiunii față de sine;

b) de a se împăca cu partea oponentă;

c) de a renunța la acțiunea civilă intentată de el sau de a recunoaște acțiunea civilă pornită împotriva lui;

d) de a retrage plîngerea depusă în apărarea intereselor sale;

3) să accepte sau nu intențiile persoanei pe care o reprezintă, enumerate la pct.2) din prezentul alineat.

(5) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului nu este în drept să întreprindă acțiuni împotriva intereselor persoanei pe care o reprezintă, inclusiv să renunțe la apărătorul învinuitului, inculpatului.

(6) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuیتului, învinuitului, inculpatului este obligat:

- 1) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documente ce confirmă împuternicirile sale de reprezentant legal;
- 2) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;
- 3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală sau instanței, obiecte și documente;
- 4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;
- 5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.
- (7) Reprezentantul legal poate fi citat și interogat ca martor în condițiile prezentului cod.
- (8) Reprezentantul legal are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.
- (9) Reprezentantul legal își exercită drepturile și obligațiile personal.

Articolul 79. Reprezentanții victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ai succesorului

(1) Reprezentanți ai victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ai succesorului sînt persoanele împuternicite de către acestea să le reprezinte interesele în cursul desfășurării procesului în cauza penală.

(2) În calitate de reprezentanți ai victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ai succesorului la procesul penal pot participa avocați, avocați-stagiari și alte persoane împuternicite cu asemenea atribuții de către participantul la procesul respectiv, prin procură. În calitate de reprezentant al persoanei juridice, recunoscută ca parte civilă sau parte civilmente responsabilă, se admite conducătorul unității respective la prezentarea legitimației.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca reprezentant al victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului, se constată lipsa de temeiuri pentru a menține persoana în calitatea respectivă, organul de urmărire penală sau instanța încetează participarea acestei persoane în calitate de reprezentant. Participarea reprezentantului încetează, de asemenea, și în cazurile în care atribuțiile lui au fost suspendate de persoanele care i-au delegat inițial aceste atribuții sau reprezentantul care nu este avocat a refuzat să participe în continuare în această calitate.

(4) Partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă și succesorul poate avea cîțiva reprezentanți, însă organul de urmărire penală sau instanța este în drept să limiteze numărul reprezentanților care participă la acțiuni procesuale sau în ședința de judecată pînă la un reprezentant.

[Art.79 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 80. Drepturile și obligațiile reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului

(1) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului exercită, în cursul desfășurării procesului penal, drepturile acestora, cu excepția drepturilor indisolubile de persoana acestora. Pentru protejarea intereselor persoanei reprezentate, reprezentantul, în condițiile prezentului cod, are dreptul:

- 1) să cunoască esența învinuirii;
- 2) să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, la propunerea organului de urmărire penală, în cazul în care se prezintă la începutul acțiunii procesuale efectuate cu participarea persoanei reprezentate;
- 3) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 3¹) prin intermediul organului de urmărire penală, să adreseze întrebări persoanelor audiate în condițiile art.104–114;

4) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

5) să facă explicații, să înainteze cereri;

6) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;

7) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el sau persoana reprezentată a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

8) să ia cunoștință de materialele cauzei penale și să noteze orice informații din dosar, la orice etapă a procesului penal, cu excepția cazului când se impun restricții de către procuror printr-o ordonanță motivată;

9) să participe la ședințele de judecată în aceleași condiții în care poate participa persoana reprezentată;

10) să pledeze în dezbateri judiciare în locul părții civile sau al părții civilmente responsabile și al succesorului interesele căreia le reprezintă;

11) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală și să atace hotărârile instanței în limitele competenței sale;

12) să retragă, cu consimțământul persoanei reprezentate, orice cerere depusă de el;

13) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, care i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat în alte împrejurări, în cazul în care aceste plângeri se referă la interesele persoanei reprezentate;

14) în ședința de judecată, să-și expună opinia referitor la cererile și propunerile altor participanți la proces, precum și la chestiunile ce se soluționează de către instanță, în măsura în care ele ating interesele persoanei reprezentate;

15) să facă obiecții împotriva acțiunilor nelegitime ale altor participanți la proces în măsura în care ele ating interesele persoanei reprezentate;

16) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată când acestea se referă la interesele persoanei reprezentate;

17) cu consimțământul persoanei reprezentate, să invite un alt reprezentant al acesteia și să-i transmită împuternicirile printr-o nouă procură a persoanei reprezentate;

18) să solicite de la instanțele judecătorești, organele de drept, autoritățile publice, de la alte persoane și organizații informații, pe orice tip de suport informațional, referințe, copii certificate corespunzător de pe actele necesare pentru acordarea asistenței juridice.

(1¹) Reprezentantului părții vătămate îi poate fi restricționat accesul la materialele cauzei penale de către procuror, printr-o ordonanță motivată, dacă restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă, restricția se referă doar la anumite acte procedurale și există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale și securitatea părților. Ordonanța procurorului poate fi atacată la judecătorul de instrucție în condițiile art.313.

(2) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului, în cazul în care în procură aceasta este specificat, precum și reprezentantul persoanei juridice care exercită această atribuție din oficiu, au dreptul în numele persoanei reprezentate în modul prevăzut de prezentul cod:

1) să retragă cererea despre săvârșirea infracțiunii împotriva persoanei reprezentate;

2) să încheie tranzacții de împăcare cu bănuitul, învinuitul, inculpatul;

3) să renunțe la acțiunea intentată de către persoana reprezentată;

4) să recunoască acțiunea înaintată împotriva persoanei reprezentate;

5) să primească bunurile și banii care îi revin persoanei reprezentate în baza hotărârii judecătorești.

(3) Reprezentantul părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului dispune, de asemenea, de dreptul:

1) să primească despăgubirea pentru prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

2) să fie informat de către organul de urmărire penală despre hotărârile adoptate referitor la persoana reprezentată, să primească, la cerere, copii de pe aceste hotărâri.

(4) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului nu are dreptul să întreprindă acțiuni care ar veni în contradicție cu interesele persoanei reprezentate.

(5) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului este obligat:

1) să îndeplinească indicațiile persoanei reprezentate;

2) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documentele care îi confirmă împuternicirile;

3) să se înfățișeze la citarea organului de urmărire penală sau a instanței pentru a reprezenta interesele persoanei reprezentate;

4) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței, obiectele și documentele de care dispune;

5) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

6) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(6) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și al succesorului are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(7) Înlăturarea din procesul penal a reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului, succesorului se efectuează în condițiile înlăturării apărătorului, prevăzute în art.72 și aplicate în mod corespunzător.

[Art.80 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 81. Succesorul victimei, al părții vătămate sau al părții civile

(1) În procesul penal, succesor al victimei, al părții vătămate sau al părții civile este recunoscută una dintre rudele ei apropiate care a manifestat dorința să exercite drepturile și obligațiile victimei sau părții vătămate decedate sau care, în urma infracțiunii, a pierdut capacitatea de a-și exprima conștient voința. Succesor al victimei, al părții vătămate sau al părții civile nu poate fi recunoscută ruda ei apropiată căreia i se incumbă cauzarea de prejudiciu material, fizic sau moral victimei sau părții vătămate.

(2) Recunoașterea rudei apropiate ca succesor al victimei, al părții vătămate sau al părții civile se decide de către procurorul care conduce urmărirea penală sau, după caz, de către ofițerul de urmărire penală ori de instanța de judecată, cu condiția că ruda apropiată solicită această calitate. În cazul în care mai multe rude apropiate solicită această calitate, procurorul sau instanța de judecată recunoaște aceste persoane ca succesori ai victimei, ai părții vătămate sau ai părții civile. Dacă, la momentul solicitării respective, lipsesc temeiuri suficiente pentru recunoașterea persoanei ca succesor al victimei, al părții vătămate sau al părții civile, hotărârea în cauză se ia imediat după constatarea acestor temeiuri.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca succesor al victimei, al părții vătămate sau al părții civile, se constată lipsa temeiurilor de a o menține în această calitate, procurorul sau instanța, prin hotărâre motivată, încetează participarea acesteia la proces în calitate de succesor al victimei, al părții vătămate sau al părții civile. Ruda apropiată a victimei, a părții vătămate sau a părții civile recunoscută succesor al acesteia este în drept să renunțe la împuterniciri în orice moment al desfășurării procesului penal.

(4) Succesorul victimei, al părții vătămate sau al părții civile participă la procesul penal în locul victimei, al părții vătămate sau al părții civile.

(5) Succesorul victimei, al părții vătămate sau al părții civile poate fi citat și audiat în calitate de martor.

(6) Succesorul victimei, al părții vătămate sau al părții civile are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

[Art.81 în redacția Legii nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Notă: Se declară neconstituțional textul „În cazul în care mai multe rude apropiate solicită această calitate, decizia de a alege succesorul îi revine procurorului sau instanței de judecată.” din art.81 alin.(2), conform Hot. Curții Constituționale nr.12 din 06.04.2021, în vigoare 06.04.2021

Notă: Se declară neconstituțional art.81 în partea ce ține de omisiunea includerii soțului în calitate de potențial succesor în procesul penal al părții vătămate sau al părții civile, conform Hot. Curții Constituționale nr.12 din 06.04.2021, în vigoare 06.04.2021

Capitolul IV

ALTE PERSOANE PARTICIPANTE LA PROCESUL PENAL

Articolul 82. Asistentul procedural

(1) Asistentul procedural este persoana care nu are interes personal în cauză, nu este angajat al organului de urmărire penală și participă la prezentarea persoanei spre recunoaștere.

(2) Asistentul procedural poate fi invitat să participe și la reconstituirea faptei sau la efectuarea experimentului când prezența acestuia este necesară.

(3) Asistentul procedural este obligat:

- 1) să se prezinte la citarea organului care efectuează acțiunea procesuală;
- 2) să comunice, la cererea organului care efectuează acțiunea procesuală, despre raporturile sale cu persoanele care participă la efectuarea acțiunii respective;
- 3) să îndeplinească indicațiile organului care efectuează acțiunea procesuală;
- 4) să nu părăsească locul efectuării acțiunii procesuale fără învoirea organului respectiv;

5) să semneze procesul-verbal al acțiunii procesuale la care a asistat, să facă obiecții la procesul-verbal, să refuze de a semna procesul-verbal respectiv dacă obiecțiile sale nu au fost incluse în procesul-verbal;

6) să nu dea publicității circumstanțele și datele ce i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(4) Neîndeplinirea de către asistentul procedural a obligațiilor sale impune răspunderea prevăzută de lege.

(5) Asistentul procedural are dreptul:

- 1) să asiste la efectuarea acțiunii procesuale de la început până la terminarea ei;
- 2) să ia cunoștință de procesul-verbal al acțiunii procesuale la care a asistat;
- 3) pe parcursul efectuării acțiunii procesuale, precum și la familiarizarea sa cu procesul-verbal, să facă obiecții referitor la cele efectuate și la cele reflectate în procesul-verbal, obiecții care urmează să fie înscrise în procesul-verbal al acțiunii respective;
- 4) să semneze numai acea parte a procesului-verbal al acțiunii procesuale care reflectă circumstanțele percepute de el;

5) să primească compensarea cheltuielilor suportate în legătură cu participarea la acțiunea procesuală în cauză și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală.

(6) Asistentul procedural are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 82¹. Consilierul de probațiune

(1) Consilierul de probațiune este persoana care efectuează evaluarea psihosocială și controlul subiecților probațiunii, contribuie la resocializarea și la adaptarea socială a acestora prin formarea unei atitudini și a unor reguli de conduită socială în vederea reintegrării lor în societate și a prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni.

(2) Consilierul de probațiune, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, are dreptul de a lua cunoștință de materialele cauzei.

[Art.82¹ introdus prin [Legea nr.138 din 03.12.2015](#), în vigoare 31.12.2015]

Articolul 83. Grefierul

(1) Grefier în ședința de judecată este funcționarul instanței judecătorești, care nu are interes personal în cauză și întocmește procesul-verbal al ședinței de judecată, înregistrează declarațiile părților și ale martorilor.

(2) Grefierul este obligat:

1) să se afle în sala de ședințe pe tot parcursul procesului pentru consemnarea, în procesul-verbal, a desfășurării ședinței de judecată și să nu părăsească ședința fără permisiunea președintelui ședinței;

2) să expună complet și exact în procesul-verbal acțiunile și hotărârile instanței de judecată, cererile, demersurile, obiecțiile, declarațiile și explicațiile tuturor persoanelor participante la ședința de judecată, precum și alte circumstanțe care vor fi incluse sau, după caz, anexate la procesul-verbal;

3) să întocmească procesul-verbal al ședinței de judecată în termenul stabilit de prezentul cod;

4) la cererea instanței de judecată sau a unei părți în procesul penal, să comunice despre relațiile sale cu persoanele care participă la proces în cauza respectivă;

5) să execute întocmai indicațiile președintelui ședinței de judecată;

6) să nu divulge datele ședinței de judecată închise.

(3) Grefierul poartă răspundere personală pentru caracterul complet și exactitatea procesului-verbal al ședinței de judecată, la întocmirea căruia este independent de indicațiile oricărei persoane în ceea ce privește conținutul înscrisurilor din procesul-verbal.

(4) Neexecutarea de către grefier a obligațiilor sale atrage răspunderea prevăzută de lege.

(5) Grefierul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 84. Recuzarea grefierului

(1) Grefierul nu poate participa în procedura în cauza penală:

1) dacă există cel puțin una din circumstanțele prevăzute în art.33, care se aplică în mod corespunzător;

2) dacă nu este în drept să fie în această calitate în baza legii sau a sentinței judecătorești;

3) dacă se află în relații de rudenie sau în alte relații de dependență personală ori de serviciu de vreuna din părți;

4) dacă se constată incompetența lui.

(2) Participarea anterioară a persoanei în calitate de grefier la ședința de judecată nu este un obstacol care exclude participarea ei ulterioară în aceeași calitate în procedura dată.

(3) Recuzarea grefierului se soluționează de instanța care judecă cauza și hotărârea asupra acestei chestiuni nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 85. Interpretul, traducătorul

(1) Interpret, traducător este persoana fizică autorizată, inclusă în Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați, care asigură traducerea orală dintr-o limbă în alta și/sau traducerea semnelor celor surzi, muți ori surdomuți sau traducerea textelor scrise dintr-o limbă în alta, cunoaște terminologia juridică, nu este interesată în cauza penală și acceptă să participe în această calitate. În cauza penală interpretul sau traducătorul este desemnat în această calitate de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată în cazurile prevăzute de prezentul cod. Interpretul poate fi numit din rândul persoanelor propuse de către participanții la procesul penal.

(1¹) Prin derogare de la alin.(1), pot fi desemnate în calitate de interpret sau traducător persoanele neincluse în Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați dacă nu există interpreți sau traducători autorizați din/în limbile pentru care se solicită interpretarea și/sau traducerea ori interpreții și/sau traducătorii autorizați nu pot fi contractați pentru efectuarea interpretării și/sau traducerii.

(1²) În cazul în care interpretul își are domiciliul sau locul de muncă într-o altă localitate, fapt care nu-i permite să se prezinte în termenul stabilit la locul efectuării acțiunii procesuale, interpretarea poate fi efectuată și prin intermediul videoconferinței, care se asigură de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

(2) Judecătorul, procurorul, persoana care efectuează urmărirea penală, apărătorul, reprezentantul legal, grefierul, expertul, martorul nu sînt în drept să-și asume obligații de interpret, traducător chiar dacă posedă limbile și semnele necesare pentru traducere.

(3) Înainte de a începe efectuarea acțiunii procesuale, organul de urmărire penală sau instanța de judecată stabilește identitatea interpretului, traducătorului, datele privind numărul, seria și data eliberării autorizației, limba sau limbile pentru care este autorizat, precum și în ce relații se află el cu persoanele care participă la acțiunea respectivă, îi explică drepturile și obligațiile lui și îl previne de răspunderea penală pentru traducerea intenționat greșită sau pentru eschivarea de la îndeplinirea obligațiilor sale. Aceasta se consemnează în procesul-verbal și se certifică prin semnătura interpretului, traducătorului.

(4) Interpretul, traducătorul este obligat:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată;
- 2) să prezinte, de regulă, organului de urmărire penală sau instanței documentul ce confirmă calificarea de interpret, traducător, să-și aprecieze obiectiv capacitatea sa de a traduce complet și exact;
- 3) să comunice, la cererea organului de urmărire penală, a instanței sau părților, despre experiența sa profesională și relațiile cu persoanele participante la procesul penal;
- 4) să se afle la locul efectuării acțiunii procesuale, în ședința de judecată atîta timp cît este necesar de a asigura interpretarea, traducerea și să nu părăsească locul efectuării acțiunii respective fără permisiunea organului care o efectuează sau, după caz, ședința de judecată fără permisiunea președintelui ședinței;
- 5) să facă interpretarea, traducerea complet, exact și la momentul oportun;
- 6) să îndeplinească cerințele legale ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
- 7) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată;
- 8) să confirme, prin semnătură, inclusiv semnătură electronică, caracterul complet și exact al interpretării, traducerii incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale la efectuarea căreia a participat, precum și exactitatea traducerii documentelor care se înmînează persoanelor participante la procesul penal;
- 9) să nu divulge circumstanțele și datele care i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(5) Neexecutarea de către interpret, traducător a obligațiilor sale atrage răspundere, potrivit legii. Pentru traducere intenționat incorectă, interpretul, traducătorul poartă răspundere în conformitate cu art.312 din [Codul penal](#).

(6) Interpretul, traducătorul are dreptul:

1) să pună întrebări persoanelor prezente pentru precizarea traducerii;
2) să ia cunoștință de procesul-verbal al acțiunii procesuale la care a participat, precum și de declarațiile persoanelor audiate în ședința de judecată cu participarea sa, să facă obiecții referitor la caracterul complet și exact al traducerii înscrise, care vor fi incluse în procesul-verbal;

3) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în legătură cu participarea la acțiunea procesuală în cauza respectivă și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

4) să primească plata pentru serviciile prestate.

(7) Interpretul, traducătorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

[Art.85 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 86. Recuzarea interpretului, traducătorului

(1) Interpretul, traducătorul nu poate participa în procedura în cauza penală:

1) dacă există cel puțin una din circumstanțele prevăzute în art.33, care se aplică în mod corespunzător;

2) dacă nu este în drept să fie în această calitate în baza legii sau a sentinței judecătorești;

3) dacă se află în relații de rudenie sau în alte relații de dependență personală cu persoana care efectuează urmărirea penală sau cu judecătorul;

4) dacă se află în dependență de serviciu de vreuna din părți ori de specialist sau expert;

5) dacă se constată incompetența lui.

(2) Participarea anterioară a persoanei în calitate de interpret, traducător la proces nu este un obstacol care exclude participarea ei ulterioară în aceeași calitate în procedura dată.

(3) Recuzarea interpretului, traducătorului se soluționează de organul de urmărire penală sau de instanță și hotărârea asupra acestei chestiuni nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 87. Specialistul

(1) Specialistul este persoana chemată pentru a participa la efectuarea unei acțiuni procesuale în cazurile prevăzute de prezentul cod, care nu este interesată în rezultatele procesului penal. Cererea organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau a instanței cu privire la chemarea specialistului este obligatorie pentru conducătorul întreprinderii, instituției sau organizației în care activează specialistul.

(1¹) Specialistul poate fi chemat de organul de urmărire penală, la cererea apărătorului, pentru a explica unele circumstanțe importante pentru soluționarea cauzei penale.

(2) Specialistul trebuie să posede suficiente cunoștințe și deprinderi speciale pentru acordarea ajutorului necesar organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau instanței. Opinia expusă de specialist nu substituie concluzia expertului.

(3) Specialistul nu poate fi numit sau în alt mod implicat în procesul penal ca specialist în probleme juridice.

(4) Înainte de începerea acțiunii procesuale la care participă specialistul sau, după caz, înainte de audierea specialistului, organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare sau instanța stabilește identitatea și competența specialistului, domiciliul lui, precum și în ce relații se află el cu persoanele care participă la acțiunea respectivă, îi explică drepturile și obligațiile și îl previne de răspunderea pentru refuzul sau eschivarea de a-și

îndeplini obligațiile. Aceasta se consemnează în procesul-verbal al acțiunii respective și se certifică prin semnătura specialistului.

(4¹) Specialistul se audiază în condițiile audierii martorului.

(5) Specialistul este obligat:

1) să se prezinte la chemarea organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau a instanței;

2) să prezinte organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare documentele ce confirmă calificarea lui de specialist respectiv, să-și aprecieze obiectiv capacitatea sa de a acorda ajutorul necesar ca specialist;

3) să comunice, la cererea organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare, a instanței sau părților, despre experiența sa în domeniu și despre relațiile sale cu persoanele participante în cauza penală respectivă;

4) să se afle la locul efectuării acțiunii procesuale sau în ședința de judecată atâta timp cât este necesar de a asigura acordarea ajutorului ca specialist și să nu părăsească fără permisiune locul efectuării acțiunii procesuale respective sau ședința de judecată;

5) să aplice toate cunoștințele și deprinderile sale speciale pentru acordarea de ajutor organului care efectuează acțiunea procesuală la descoperirea, fixarea sau excluderea probelor, la aplicarea mijloacelor tehnice și a programelor computerizate, la formularea întrebărilor pentru expert, să dea explicații referitor la problemele ce țin de competența sa profesională;

6) să facă concluzii de constatare tehnico-științifică sau medico-legală;

7) să se supună dispozițiilor legale ale organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare;

8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată;

9) să confirme, prin semnătură, mersul, conținutul și rezultatele acțiunii procesuale la care a participat, precum și caracterul complet și exact al înscrierilor în procesul-verbal al acțiunii respective;

10) să nu divulge circumstanțele și datele care i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(6) Pentru prezentarea cu bună știință a unei concluzii false, specialistul poartă răspundere în conformitate cu art.312 din [Codul penal](#).

(7) Specialistul are dreptul:

1) să ia cunoștință, cu permisiunea organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau a instanței, de materialele cauzei și să pună întrebări participanților la acțiunea procesuală respectivă pentru a formula o concluzie adecvată, să ceară completarea materialelor și datelor puse la dispoziție pentru darea concluziei;

2) să-i atenționeze pe cei prezenți asupra circumstanțelor legate de descoperirea, ridicarea și păstrarea obiectelor și documentelor respective, asupra aplicării mijloacelor tehnice și programelor computerizate, să dea explicații referitor la chestiunile ce țin de competența sa profesională;

3) să facă obiecții, care vor fi incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective, referitor la descoperirea, ridicarea și păstrarea obiectelor, precum și să dea alte explicații conform competenței sale profesionale;

4) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care a participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

5) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau ale instanței;

- 6) să primească recompensă pentru lucrul efectuat.
- (8) Specialistul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.
- (9) Recuzarea specialistului se face în condițiile prevăzute pentru recuzarea interpretului, traducătorului conform prevederilor art.33, care se aplică în mod corespunzător.
- [Art.87 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]*
[Art.87 completat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 88. Expertul

(1) Expertul este persoana numită pentru a efectua investigații în cazurile prevăzute de prezentul cod, care nu este interesată în rezultatele cauzei penale și care, aplicând cunoștințele speciale din domeniul științei, tehnicii, artei și din alte domenii, prezintă rapoarte în baza acestora.

(2) Expertul nu poate fi numit sau în alt mod implicat în procesul penal ca expert în probleme juridice.

(3) Expertul este obligat:

1) să facă în raportul său concluzii obiective și întemeiate asupra întrebărilor ce i se pun, să delimiteze concluziile făcute în baza programelor computerizate sau a literaturii de specialitate care nu au fost verificate de el;

2) să refuze de a face concluzii dacă întrebarea pusă depășește cadrul cunoștințelor lui de specialitate sau dacă materialele ce i s-au pus la dispoziție nu sînt suficiente pentru prezentarea concluziilor, comunicînd în scris despre aceasta organului sau instanței care a dispus expertiza judiciară, cu indicarea motivelor respective;

3) să se prezinte în fața ordonatorului expertizei judiciare pentru a da explicații cu privire la conținutul raportului de expertiză judiciară;

4) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documentele ce confirmă calificarea lui specială, să-și aprecieze obiectiv capacitatea și competența sa pentru darea concluziilor respective;

5) să comunice, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, precum și a părților în ședința de judecată, despre experiența sa profesională și despre relațiile sale cu persoanele participante în cauza dată;

6) în caz de participare la efectuarea acțiunii procesuale, să nu părăsească locul efectuării acesteia fără permisiunea organului care o efectuează, precum și ședința de judecată fără permisiunea președintelui ședinței;

7) să comunice rezultatele expertizei judiciare doar ordonatorului acesteia;

8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată;

9) să nu divulge circumstanțele și datele ce i-au devenit cunoscute în urma efectuării expertizei judiciare sau în urma participării la ședința de judecată închisă, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată;

10) să se opună și să nu admită vreo încercare de exercitare a influenței asupra sa în scopul întocmirii raportului de expertiză judiciară în favoarea unuia dintre participanții la proces sau în interesul altor persoane;

11) să informeze în scris, în cazul în care s-a încercat exercitarea unei influențe asupra sa în circumstanțele prevăzute la pct.10), conducătorul instituției publice de expertiză judiciară, ordonatorul expertizei judiciare sau, după caz, organul de urmărire penală, procurorul competent.

(4) Pentru prezentarea cu bună știință a concluziilor false, expertul poartă răspundere în conformitate cu art.312 din [Codul penal](#).

(5) Expertul are dreptul:

1) să ia cunoștință de materialele cauzei penale în legătură cu obiectul expertizei judiciare;

2) să ceară să i se pună la dispoziție materiale suplimentare necesare pentru prezentarea concluziilor;

3) să participe, cu aprobarea organului de urmărire penală sau a instanței, la audieri și la alte acțiuni procesuale ce țin de obiectul expertizei judiciare, să pună întrebări persoanelor audiate cu participarea lui;

4) să prezinte concluzii nu numai referitor la întrebările puse, ci și la alte circumstanțe ce țin de competența sa și care au fost constatate în urma investigațiilor efectuate;

5) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care el a participat și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

6) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în legătură cu participarea la procesul penal în cauza respectivă și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

7) să primească recompensă pentru lucrul efectuat;

8) să ceară ordonatorului expertizei judiciare asigurarea securității sale în cazul în care există un pericol pentru viața sau sănătatea sa.

(6) Expertul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

[Art.88 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 89. Recuzarea expertului

(1) Persoana nu poate lua parte la proces în calitate de expert:

1) dacă există circumstanțe prevăzute la art.33, ale cărui prevederi se aplică în mod corespunzător;

2) dacă se află în relații de rudenie sau în alte relații de dependență de persoana care efectuează urmărirea penală, de judecător sau de vreuna din părțile la proces ori, după caz, de reprezentanții lor;

3) dacă nu este în drept să fie în această calitate în baza legii sau a sentinței judecătorești;

4) dacă a efectuat în cauza respectivă o revizie sau alte acțiuni de control, rezultatele cărora au servit temei pentru pornirea procesului penal;

5) dacă a participat în calitate de specialist în acest proces, cu excepția cazurilor de participare a medicului legist la examinarea exterioară a cadavrului și a cazurilor de participare a specialiștilor în materie la cercetarea exploziilor și la demontarea dispozitivelor explozive;

6) dacă se constată incompetența ei.

(2) Participarea anterioară a persoanei în calitate de expert nu este un obstacol care exclude participarea ei ulterioară în aceeași calitate în procedura dată, cu excepția cazurilor în care expertiza judiciară se efectuează repetat în legătură cu apariția îndoielilor în privința veridicității concluziilor din raport.

(3) Recuzarea expertului se soluționează de organul de urmărire penală sau de instanță și hotărîrea asupra acestei chestiuni nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 90. Martorul

(1) Martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță, precum și persoana care face declarații, în modul prevăzut de prezentul cod, în calitate de martor. Ca martori pot fi citate persoane care posedă informații cu privire la vreo circumstanță care urmează să fie constatată în cauză.

(2) Nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale apropiate.

(3) Nu pot fi citați și ascultați ca martori:

1) persoanele care, din cauza defectelor fizice sau psihice, nu sînt în stare să înțeleagă just împrejurările care au importanță pentru cauză și să facă referitor la ele declarații exacte și juste;

2) apărătorii, colaboratorii birourilor de avocați – pentru constatarea unor date care le-au devenit cunoscute în legătură cu adresarea pentru acordare de asistență juridică sau în legătură cu acordarea acesteia;

2¹) mediatorii și participanții la mediere – în privința faptelor sau actelor de care au luat cunoștință în cadrul procesului de mediere. Mediatorul poate fi audiat doar în cazurile de protejare a interesului superior al copilului sau de prevenire și curmare a unei infracțiuni;

3) persoanele care cunosc o anumită informație referitoare la cauză în legătură cu exercitarea de către ele a atribuțiilor de reprezentanți ai părților;

4) judecătorul, procurorul, reprezentantul organului de urmărire penală, greșierul – cu privire la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea de către ei a atribuțiilor lor procesuale, cu excepția cazurilor de participare la reținere în flagrant delict, de cercetare a probelor dobîndite prin intermediul lor, erorilor sau abuzurilor la efectuarea procedurii în cauză respectivă, de reexaminare a cauzei în ordine de revizie sau de restabilire a dosarului pierdut;

5) jurnalistul – pentru a preciza persoana care i-a prezentat informația cu condiția de a nu-i divulga numele, cu excepția cazului în care persoana benevol dorește să depună mărturie;

6) slujitorii cultelor – referitor la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor;

7) medicul de familie și alte persoane care au acordat îngrijire medicală – referitor la viața privată a persoanelor pe care le deservesc;

8) persoana față de care există anumite probe că a săvîrșit infracțiunea ce se investighează;

9) Avocatul Poporului, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, adjuncții Avocatului Poporului și funcționarii Oficiului Avocatului Poporului – referitor la faptele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor;

[Pct.10) art.90 abrogat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

(4) Persoanele menționate la alin.(3) pct.5) și 7) pot fi citate și ascultate ca martori numai în cazul cînd această informație este absolut necesară pentru prevenirea sau descoperirea infracțiunilor deosebit de grave sau excepțional de grave.

(5) Persoanele care cunosc anumite circumstanțe despre cauza respectivă în legătură cu participarea lor la procesul penal în calitate de apărător, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile sînt în drept, în cazuri excepționale, cu consimțămîntul persoanei interesele căreia le reprezintă, să facă declarații în favoarea ei, însă darea declarațiilor în aceste cazuri exclude participarea lor ulterioară în procedura acestei cauze.

(6) În cazurile necesare, pentru a rezolva chestiunea dacă o persoană este capabilă să înțeleagă just circumstanțele care prezintă importanță pentru cauză și să facă în privința lor declarații juste, organul de urmărire penală, iar la cererea părților, și instanța pot invita un expert.

(7) Martorul este obligat:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței pentru a face declarații și a participa la acțiuni procesuale;

2) să facă declarații veridice, să comunice tot ce știe în legătură cu cauza respectivă și să răspundă la întrebările puse, să confirme, prin semnătură, exactitatea declarațiilor sale incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale sau anexate la acesta;

3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă;

4) să accepte, la cererea organului de urmărire penală, examinarea corporală;

5) la cererea organului de urmărire penală, să fie supus unei expertize judiciare în condiții de ambulator pentru verificarea capacității de a înțelege corect circumstanțele care urmează să fie constatate în cauza respectivă și de a face declarații juste în cazul în care sînt temeiuri verosimile pentru a pune la îndoială o asemenea capacitate;

6) să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală sau ale președintelui ședinței de judecată;

7) să nu părăsească sala de ședințe fără permisiunea președintelui ședinței;

8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(8) Neexecutarea neîntemeiată de către martor a obligațiilor sale atrage răspunderea prevăzută de lege.

(9) Dacă martorul nu se prezintă la acțiunea procesuală fără motive întemeiate, organul de urmărire penală sau instanța are dreptul să ordone aducerea lui silită.

(10) Martorul care refuză sau se eschivează de a face declarații poartă răspundere conform art.313 din [Codul penal](#), iar martorul care face declarații mincinoase cu bună știință – conform art.312 din [Codul penal](#).

(11) Rudele apropiate, precum și soțul, soția, logodnicul, logodnica, concubinul, concubina bănuțului, învinuțului, inculpatului, nu sînt obligate să facă declarații împotriva acestuia. Organul de urmărire penală sau instanța este obligată să aducă aceasta la cunoștință persoanelor respective sub semnătură.

(12) Martorul are dreptul:

1) să știe în legătură cu care cauză este citat;

2) să ceară recuzarea interpretului, traducătorului care participă la audierea sa;

3) să înainteze cereri;

4) să fie informat despre toate măsurile de protecție disponibile, conform prevederilor prezentului cod și ale [Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal](#);

5) să fie informat despre posibilitatea audierii, prin intermediul unei videoconferințe cu imaginea și vocea distorsionate, astfel încît să nu poată fi recunoscut;

6) să solicite organului de urmărire penală consemnarea datelor de identitate reale într-un proces-verbal separat, care se va păstra într-un plic sigilat, excluzînd posibilitatea învinuțului de a lua cunoștință de aceste date;

7) să refuze de a face declarații, de a prezenta obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă sau date dacă acestea pot fi folosite ca probe care mărturisesc împotriva sa sau a rudelor sale apropiate;

8) să facă declarații în limba maternă sau în altă limbă pe care o posedă; să ia cunoștință de declarațiile sale înregistrate, să ceară corectarea sau completarea declarațiilor sale;

9) la depunerea declarațiilor, să utilizeze documente ce conțin calcule complicate, denumiri geografice și altă informație care este dificil de a o expune din memorie, notițe asupra amănuntelor greu de reținut; să ilustreze declarațiile sale cu scheme, desene grafice;

10) la participarea în acțiuni procesuale din cadrul urmăririi penale, să fie asistat de un apărător ales de el ca reprezentant;

11) să scrie personal declarațiile sale în procesul-verbal al audierii din cadrul urmăririi penale;

12) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

13) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau prezentate de el însuși în calitate de probe, să primească documentele, ce îi aparțin, în original.

(13) Martorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

[Art.90 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.90 completat prin Legea nr.186 din 11.09.2020, în vigoare 09.11.2020]

[Art.90 completat prin [Legea nr.166 din 31.07.2015](#), în vigoare 02.10.2015]

[Art.90 modificat prin [Legea nr.270 din 07.11.2013](#), în vigoare 10.12.2013]

Articolul 91. Reprezentantul legal al martorului minor

(1) Reprezentantul legal al martorului minor are dreptul să știe despre citarea de către organul de urmărire penală sau de instanță a persoanei interesele căreia le reprezintă, să o însoțească și să asiste la acțiunile procesuale cu participarea acestuia.

(2) Reprezentantul legal al martorului minor, luând parte la efectuarea acțiunilor procesuale, are dreptul:

1) cu permisiunea organului de urmărire penală sau a instanței, să se adreseze persoanei interesele căreia le reprezintă cu întrebări, observații, îndrumări;

2) să înainteze cereri;

3) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

4) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

5) să ia cunoștință de procesul-verbal al acțiunilor procesuale la care el împreună cu persoana interesele căreia le reprezintă au participat în cauza dată și să ceară completarea lui sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

6) să invite pentru persoana interesele căreia le reprezintă un avocat în calitate de reprezentant.

(3) Reprezentantul legal al martorului minor, luând parte la efectuarea acțiunilor procesuale, este obligat:

1) să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală;

2) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

Articolul 92. Avocatul martorului

(1) Persoana, fiind citată în calitate de martor, are dreptul să invite un avocat care îi va reprezenta interesele în organul de urmărire penală și o va însoți la acțiunile procesuale efectuate cu participarea sa.

(2) Avocatul invitat de către martor în calitate de reprezentant al său la organul de urmărire penală, după ce și-a confirmat calitatea și împuternicirile, are dreptul:

1) să știe în care cauză penală este citată persoana pe care o reprezintă;

2) să asiste pe tot parcursul desfășurării acțiunii procesuale la care participă persoana pe care o reprezintă;

3) să ceară, în condițiile prevăzute de lege, recuzarea interpretului, traducătorului care participă la audierea martorului respectiv;

4) să înainteze cereri;

5) să-i explice martorului drepturile lui și să atenționeze persoana care efectuează acțiunea procesuală asupra încălcărilor legii comise de ea;

6) să se adreseze, cu permisiunea organului de urmărire penală, persoanei interesele căreia le reprezintă cu întrebări, observații, îndrumări;

7) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

8) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el împreună cu persoana interesele căreia le reprezintă au participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv.

(3) Avocatul martorului, luând parte la acțiunile procesuale, este obligat să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală.

TITLUL IV PROBELE ȘI MIJLOACELE DE PROBĂ

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 93. Probele

(1) Probele sînt elemente de fapt dobîndite în modul stabilit de prezentul cod, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei.

(2) În calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul următoarelor mijloace:

1) declarațiile bănuیتului, învinuitului, inculpatului, victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului, specialistului, expertului;

2) raportul de expertiză judiciară;

3) corpurile delictelor;

4) procesele-verbale privind acțiunile de urmărire penală și ale cercetării judecătorești;

5) documentele (inclusiv cele oficiale);

6) înregistrările audio sau video, fotografiile;

7) constatările tehnico-științifice și medico-legale;

8) actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele;

9) procesele-verbale de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele și procesele-verbale de consemnare a opiniei organului de control de stat al activității de întreprinzător, emisă conform prevederilor art.276¹ dacă nu a fost expusă într-un proces-verbal de control;

10) procesul-verbal de control, întocmit în cadrul controlului de stat asupra activității de întreprinzător, un alt act de control/administrativ cu caracter decizional, întocmit de un organ de control în rezultatul unui control efectuat conform legislației speciale în vigoare.

(3) Elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe dacă ele au fost dobîndite de organele de control de stat, organul de urmărire penală, organul care exercită activitate specială de investigații, de organul de constatare sau de altă parte în proces, cu respectarea prevederilor prezentului cod.

(4) Datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate în cadrul urmăririi penale și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin.(2), în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată.

(5) Datele de fapt obținute de către echipele comune internaționale de efectuare a urmăririi penale pot fi admise ca probe numai în cazul în care au fost administrate prin intermediul mijloacelor de probă prevăzute la alin.(2).

[Art.93 completat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.93 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.93 completat prin [Legea nr.49 din 23.03.2018](#), în vigoare 01.10.2018]

[Art.93 completat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

[Art.93 completat prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 94. Datele neadmise ca probe

(1) În procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute:

1) prin aplicarea violenței, amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere, prin violarea drepturilor și libertăților persoanei;

2) prin încălcarea dreptului la apărare al bănuیتului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, martorului;

3) prin încălcarea dreptului la interpret, traducător al participanților la proces;

4) de o persoană care nu are dreptul să efectueze acțiuni procesuale în cauza penală, cu excepția organelor de control și altor părți în proces prevăzute la art.93 alin.(3);

5) de o persoană care evident știe că intră sub incidența de recuzare;

6) dintr-o sursă care este imposibil de a o verifica în ședința de judecată;

7) prin utilizarea metodelor ce contravin prevederilor științifice;

8) cu încălcări esențiale de către organul de urmărire penală a dispozițiilor prezentului cod;

9) fără a fi cercetate, în modul stabilit, în ședința de judecată;

10) de la o persoană care nu poate recunoaște documentul sau obiectul respectiv, nu poate confirma veridicitatea, proveniența lui sau circumstanțele primirii acestuia;

11) prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la săvârșirea infracțiunii;

12) prin promisiunea sau acordarea unui avantaj nepermis de lege.

(2) Constituie încălcare esențială a dispozițiilor prezentului cod, la administrarea probelor, violarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei sau a prevederilor legii procesuale penale prin privarea participanților la proces de aceste drepturi sau prin îngrădirea drepturilor garantate, fapt care a influențat sau a putut influența autenticitatea informației obținute, a documentului sau a obiectului.

(3) Datele administrate cu încălcările menționate la alin.(1) pot fi utilizate ca probe care confirmă faptul încălcărilor respective și vinovăția persoanelor care le-au admis.

(4) Plîngerile depuse în cursul procesului și hotărârile procesuale adoptate nu constituie probe ale vreunor circumstanțe care au importanță în cauza respectivă, ele fiind doar o dovadă a faptului că a fost depusă o plîngere și a fost adoptată o hotărîre.

(5) Prevederile alin.(1)-(4) se aplică în mod corespunzător și probelor obținute în temeiul probelor menționate la alin.(1)-(4), cu excepția cazului în care probele derivate se bazează pe o sursă independentă sau ar fi fost descoperite inevitabil.

[Art.94 completat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

Articolul 95. Admisibilitatea probelor

(1) Sînt admisibile probele pertinente, concludente și utile administrate în conformitate cu prezentul cod.

(2) Chestiunea admisibilității datelor în calitate de probe o decide organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea părților, ori, după caz, instanța de judecată.

(3) Dacă administrarea probelor a fost efectuată cu respectarea dispozițiilor prezentului cod, argumentarea inadmisibilității probelor se face de către partea care cere respingerea lor. În caz contrar, obligația de a argumenta admiterea lor revine părții care le-a administrat sau părții în favoarea căreia au fost administrate probele.

Articolul 96. Circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal

(1) În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale trebuie să se dovedească:

1) faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei;

2) circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului;

3) datele personale care caracterizează inculpatul și victima;

4) caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune;

5) existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise;

6) toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.

(2) Concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

Articolul 97. Circumstanțele care se constată prin anumite mijloace de probă

În procesul penal se constată, prin anumite mijloace de probă, următoarele circumstanțe:

1) cauza decesului – prin raportul expertizei judiciare medico-legale;

2) existența, caracterul și gradul leziunilor corporale în cauzele penale – prin raportul expertizei judiciare medico-legale;

3) incapacitatea persoanei, la momentul săvârșirii faptei prejudiciabile, de a-și da seama de acțiunile sau inacțiunile sale sau de a le dirija ca urmare a unei boli mintale sau a unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau debilității – prin raportul expertizei judiciare psihiatrice;

3¹) îmbolnăvirea bănuیتului, învinuitului sau inculpatului de o boală gravă ce împiedică executarea pedepsei – prin concluziile Consiliului medical consultativ al Administrației Naționale a Penitenciarelor sau, după caz, prin raportul expertizei judiciare;

4) incapacitatea martorului de a percepe și a reproduce circumstanțele, ce urmează a fi constatate în cauza penală, ca urmare a unei boli mintale, unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau a debilității – prin raportul expertizei judiciare psihiatrice;

5) atingerea de către partea vătămată, bănuیت, învinuit, inculpat a unei anumite vârste, dacă aceasta are importanță în cauză – prin certificat de vîrstă, iar în caz de incapacitate legată de vîrstă – prin raportul expertizei judiciare medico-legale sau psihiatrice;

6) prezența antecedentelor penale ale bănuیتului, învinuitului, inculpatului – prin certificat de cazier judiciar sau, după caz, prin copii de pe hotărîrile judecătorești de condamnare devenite definitive.

[Art.97 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 98. Fapte și circumstanțe care nu trebuie dovedite

Se consideră fapte și circumstanțe care nu trebuie dovedite:

1) faptele unanim recunoscute;

2) veridicitatea metodelor moderne de cercetare, unanim acceptate, în domeniul științei, tehnicii, artei și meseriei.

Capitolul II PROBATORIUL

Articolul 99. Probatoriul

(1) În procesul penal, probatoriul constă în invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză.

(2) Probele administrate se verifică și se apreciază de către organul de urmărire penală sau instanță.

Articolul 100. Administrarea probelor

(1) Administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strângerea și verificarea probelor, în favoarea și în defavoarea învinutului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedeele probatorii prevăzute de prezentul cod.

(2) În scopul administrării probelor, apărătorul admis în procesul penal, în modul prevăzut de prezentul cod, este în drept:

1) să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații necesare pentru acordarea asistenței juridice, inclusiv să poarte convorbiri cu persoane fizice dacă acestea sînt de acord să fie audiate în modul stabilit de lege;

2) să solicite certificate, caracteristici și alte documente din diverse organe și instituții competente, în modul stabilit;

3) în interesul asistenței juridice, să solicite, cu consimțămîntul persoanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale.

(3) Bănuitul, învinutul, inculpatul, apărătorul, acuzatorul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă și reprezentanții lor, precum și alte persoane fizice sau juridice, sînt în drept să prezinte informații orale și scrise, obiecte și documente care pot fi utilizate ca mijloace de probă.

(4) Toate probele administrate în cauza penală vor fi verificate sub toate aspectele, complet și obiectiv. Verificarea probelor constă în analiza probelor administrate, coroborarea lor cu alte probe, administrarea de noi probe și verificarea sursei din care provin probele, în conformitate cu prevederile prezentului cod, prin procedee probatorii respective.

Articolul 101. Aprecierea probelor

(1) Fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor.

(2) Reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege.

(3) Nici o probă nu are o valoare dinainte stabilită pentru organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

(4) Instanța de judecată este obligată să pună la baza hotărîrii sale numai acele probe la a căror cercetare au avut acces toate părțile în egală măsură și să motiveze în hotărîre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate.

(5) Hotărîrea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe declarațiile martorului protejat sau pe probele obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații.

Capitolul III

MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEELE PROBATORII

Secțiunea 1

Declarațiile

Articolul 102. Declarațiile

(1) Declarații sînt informațiile orale sau scrise, date în cadrul procesului penal de către persoană și care au importanță pentru justa soluționare a cauzei.

(2) Nu pot servi ca mijloace de probă datele comunicate de persoană dacă aceasta nu poate arăta sursa informațiilor sale.

Articolul 103. Declarațiile bănuitului, învinuitului, inculpatului

(1) Declarațiile bănuitului, învinuitului, inculpatului sînt informațiile orale sau scrise, depuse de aceștia la audiere în conformitate cu prevederile prezentului cod, referitor la circumstanțele care au servit temei pentru a-i recunoaște în această calitate, precum și la alte împrejurări ale cauzei pe care le cunosc.

(2) Recunoașterea vinovăției de către persoana bănuită sau învinuită de săvîrșirea infracțiunii poate fi pusă la baza învinuirii doar în măsura în care este confirmată de fapte și circumstanțe ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

(3) Bănuitul, învinuitul, inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția și nu poate fi tras la răspundere pentru refuzul de a face astfel de declarații.

(4) Datele comunicate de bănuit, învinuit, inculpat nu pot servi ca probe dacă ele se bazează pe informații a căror sursă nu este cunoscută. Dacă declarațiile bănuitului, învinuitului, inculpatului se bazează pe spusele altor persoane, este necesar ca și aceste persoane să fie audiate.

Articolul 104. Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului

(1) Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului se face numai în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, imediat după reținere sau, după caz, după punerea sub învinuire, dacă acesta acceptă să fie audiat. Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului poate avea loc și în lipsa apărătorului ales sau desemnat, cu acordul scris al persoanei audiate exprimat în prezența apărătorului. Nu se permite audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului în stare de oboseală, precum și în timpul nopții, decât doar la cererea persoanei audiate în cazurile ce nu suferă amânare, care vor fi motivate în procesul-verbal al audierii. Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului se înregistrează prin mijloace audio și video în condițiile art.115, iar suportul informațional care conține înregistrarea se anexează la procesul-verbal al audierii.

(1¹) Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului aflat în detenție poate avea loc și prin intermediul videoconferinței, care se înregistrează, la sediul instituției penitenciare care dispune de mijloace tehnice corespunzătoare și verifică identitatea acestuia, în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, ce se dispune prin încheiere motivată. Rezumatul declarațiilor bănuitului, învinuitului, inculpatului se consemnează în procesul-verbal al audierii, cu mențiunea că audierea a fost efectuată prin intermediul videoconferinței.

(2) Persoana care efectuează urmărirea penală, înainte de a-l audia pe bănuit, învinuit:

a) îl informează despre înregistrarea declarațiilor prin mijloace audio și video în condițiile art.115;

b) îl identifică prin nume, prenume, patronimic, prin data, luna, anul și locul nașterii, precizează cetățenia, studiile, situația militară, situația familială și persoanele pe care le are la întreținere, ocupația, domiciliul, precizează dacă acesta posedă limba în care se desfășoară procesul, dacă suferă de dizabilitate, dacă dispune de titluri speciale, grade de calificare și distincții de stat, precum și altă informație necesară pentru identificarea persoanei lui în cauza respectivă;

c) îi explică esența bănuirii, învinuirii și dreptul la tăcere și de a nu depune mărturii în defavoarea sa;

d) îl întreabă dacă acesta acceptă să depună declarații asupra bănuielii sau învinuirii care i se incriminează.

(2¹) În cazul în care bănuitul, învinuitul refuză să depună declarații, se face o mențiune în acest sens în procesul-verbal al audierii și acțiunea procesuală se încheie. Dacă bănuitul, învinuitul acceptă să depună declarații, persoana care efectuează audierea îl întreabă dacă

recunoaște bănuiala sau învinuirea ce i se incriminează și îi propune să dea în scris explicații asupra acesteia, iar dacă bănuitul, învinuitul nu poate scrie sau refuză să scrie personal declarația, acest fapt se consemnează în procesul-verbal de către persoana care efectuează audierea.

(3) Audierea bănuितului, învinuitului, inculpatului nu poate începe cu citirea sau reamintirea declarațiilor pe care acesta le-a depus anterior. Bănuitul, învinuitul, inculpatul nu poate prezenta sau citi o declarație scrisă mai înainte, însă poate utiliza notele sale asupra amănuntelor greu de memorizat.

(3¹) Durata audierii neîntrerupte a bănuितului, învinuitului, inculpatului nu poate depăși 4 ore, iar durata audierii în aceeași zi nu poate depăși 8 ore. Bănuitul, învinuitul, inculpatul are dreptul la o pauză de până la 20 de minute pe durata audierii de 4 ore. În cazul persoanelor grav bolnave, durata audierii se stabilește ținând cont de indicațiile medicului.

(4) Fiecare bănuित, învinuit este audiat separat. Persoana care efectuează audierea trebuie să ia măsuri ca bănuіții, învinuiții chemați în aceeași cauză să nu comunice între ei.

(5) Declarațiile bănuितului, învinuitului se consemnează în procesul-verbal al audierii, întocmit în conformitate cu prevederile art.260 și 261.

(6) În cazul în care bănuitul, învinuitul, inculpatul revine asupra vreuneia din declarațiile sale anterioare sau are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea se consemnează și se semnează în condițiile articolelor menționate în alin.(5).

(7) Dacă bănuitul, învinuitul nu are posibilitate de a se prezenta pentru a fi audiat, organul de urmărire penală procedează la audierea acestuia la locul aflării lui.

[Art.104 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 105. Declarațiile martorului și condițiile audierii lui

(1) Declarațiile martorului sînt date orale sau scrise, depuse de acesta în cadrul audierii în condițiile prezentului cod, asupra oricăror circumstanțe care urmează să fie constatate în cauză, inclusiv asupra persoanei bănuितului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate și relațiilor sale cu aceștia.

(2) Martorii chemați în aceeași cauză sînt audiați fiecare separat, fără prezența altor martori. Persoana care efectuează urmărirea penală trebuie să ia măsuri ca martorii chemați în aceeași cauză să nu poată comunica între ei.

(2¹) Declarațiile martorului se înregistrează prin mijloace audio și video în condițiile art.115, fapt despre care este informat înainte de începerea audierii, iar suportul informațional care conține înregistrarea se anexează la procesul-verbal al audierii.

(3) Înainte de a începe audierea martorului, persoana care efectuează această acțiune procesuală constată identitatea lui (numele, prenumele, vîrsta, domiciliul, ocupația). Dacă există dubii în privința identității martorului, aceasta se constată prin alt mijloc de probă.

(4) Martorul surdomut este audiat cu participarea interpretului care cunoaște semnele acestuia și poate să comunice prin ele. Participarea interpretului este consemnată în procesul-verbal.

(5) În cazul în care martorul suferă de o boală psihică sau de o altă boală gravă, audierea lui se face cu consimțămîntul medicului și în prezența acestuia.

(6) Persoana care efectuează acțiunea procesuală explică martorului drepturile și obligațiile prevăzute în art.90 și îl previne asupra răspunderii ce o poartă în caz de refuz de a depune declarații, precum și pentru declarații mincinoase, făcute cu bună știință și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal al audierii.

(7) În mod obligatoriu, fiecare martor este întrebat dacă este soț sau rudă apropiată cu vreuna din părți și în ce relații se află cu părțile. În cazul în care se dovedește a fi soț sau rudă apropiată a bănuितului, învinuitului, inculpatului, martorului i se explică dreptul de a tăcea și este întrebat dacă acceptă să facă declarații.

(8) La audierea martorului se interzice punerea întrebărilor care în mod evident urmăresc insultarea și umilirea persoanei.

[Art.105 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 106. Locul audierii martorului

Martorul se audiază la locul desfășurării urmăririi penale sau cercetării judecătorești. În caz de necesitate, martorul poate fi audiat la locul aflării lui.

Articolul 107. Timpul și durata audierii martorului

(1) Audierea martorului se face, de regulă, în timpul zilei. În cazuri excepționale, audierea poate fi efectuată în timpul nopții, cu indicarea motivelor în procesul-verbal respectiv.

(2) Durata audierii neîntrerupte a martorului nu poate depăși 4 ore, iar durata generală, în aceeași zi, nu poate depăși 8 ore.

(3) Martorul poate solicita o pauză de maximum 20 de minute pe durata audierii de 4 ore.

Articolul 108. Jurământul martorului

(1) Înainte de a fi audiat, martorul în instanța de judecată depune următorul jurământ: “Jur că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu”.

(2) Martorii care, din motive de conștiință sau confesiune, nu depun jurământul vor rosti următoarea formulă: “Mă oblig să spun adevărul și să nu ascund nimic din ceea ce știu.

[Alin.(3) art.108 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

(4) Despre depunerea jurământului sau rostirea formulei și prevenirea privitor la răspunderea penală pentru declarații false se face mențiune în procesul-verbal, martorul semnând pentru conformitate.

Articolul 109. Modul de audiere a martorului

(1) Martorului i se aduce la cunoștință obiectul cauzei și i se propune să declare despre faptele și circumstanțele pe care le cunoaște și care se referă la cauză.

(2) După ce martorul a făcut declarații, lui i se pot pune întrebări cu privire la faptele și circumstanțele care trebuie constatate în cauză, precum și în ce mod a luat cunoștință de cele declarate. Nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor și care în mod evident urmăresc scopul insultării și umilirii martorului.

(3) În cazul în care prezența martorului la judecarea cauzei va fi imposibilă din motivul plecării lui peste hotarele țării sau din alte motive întemeiate, precum și pentru a reduce sau a exclude supunerea martorului unui vădit pericol sau pentru a reduce revictimizarea martorului, procurorul poate solicita audierea acestuia de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuیتului, învinuitului, apărătorului acestuia, părții vătămate, avocatului acesteia și procurorului de a pune întrebări martorului audiat.

(3¹) Bănuitul, învinuitul sau partea vătămată poate solicita procurorului audierea martorului în condițiile alin.(3). Refuzul procurorului de a audia martorul se contestă la judecătorul de instrucție, care, în cazul constatării temeiniciei plîngerii, va audia martorul în condițiile alin.(3).

(4) Consemnarea declarațiilor martorului se efectuează în condițiile art.260 și 261 sau, după caz, în condițiile art.336 și 337.

(4¹) Martorul minor în vârstă de până la 14 ani urmează să fie audiat în condițiile art.110¹.

(5) În cazul în care martorul minor urmează să fie audiat în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, procurorul solicită audierea acestuia în condițiile art.110¹.

(6) Persoana care a fost audiată este informată că are dreptul să ia cunoștință de înregistrarea audio și video în întregime, fapt consemnat în procesul-verbal de audiere.

[Art.109 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.109 modificat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

[Art.109 modificat prin [Legea nr.163 din 18.07.2014](#), în vigoare 22.08.2014]

Articolul 110. Modalități speciale de audiere a martorului și protecția lui

(1) Dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea martorului ori a unei rude apropiate a lui sînt în pericol în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală și dacă există mijloacele tehnice respective, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice prevăzute în prezentul articol.

(2) Audierea martorului în condițiile menționate la alin.(1) se face în baza unei încheieri motivate a judecătorului de instrucție sau, după caz, a instanței din oficiu ori la cererea motivată a procurorului, avocatului, martorului respectiv sau a oricărei persoane interesate.

(3) Martorului audiat în condițiile prezentului articol i se permite să comunice altă informație despre identitatea sa decît cea reală. Informația despre identitatea reală a martorului și alte date relevante ce exprimă legătura causală dintre fapta săvîrșită și martor se consemnează de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de instanță într-un proces-verbal separat care se păstrează la sediul instanței respective în plic sigilat, în condiții de maximă siguranță a confidențialității.

(4) La locul unde se află martorul care face declarații în condițiile menționate în prezentul articol, acesta va fi asistat de judecătorul respectiv.

(5) Martorul poate fi audiat prin intermediul unei videoconferințe cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate astfel încît să nu poată fi recunoscut.

(6) Învinuitului, inculpatului și apărătorului acestuia, părții vătămate i se asigură posibilitatea de a adresa întrebări martorului audiat în condițiile alin.(5).

(7) Declarațiile martorului, audiat în condițiile prezentului articol, se înregistrează prin mijloace tehnice video și se consemnează integral în procesul-verbal întocmit în conformitate cu prevederile art.260 și 261. Suportul informațional care conține înregistrările audio și video ale declarațiilor martorului, sigilat cu sigiliul instanței, se păstrează în original la instanță împreună cu copia procesului-verbal al declarației.

(8) Declarațiile martorului, audiat în condițiile prezentului articol, pot fi utilizate ca mijloc de probă numai în măsura în care ele sînt confirmate de alte probe.

(9) Pot fi audiați ca martori, în condițiile prezentului articol, și investigatorii sub acoperire, alți participanți la proces care au obținut statut de persoană protejată în condițiile [Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal](#).

[Art.110 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.110 completat prin [Legea nr.270 din 07.11.2013](#), în vigoare 10.12.2013]

Articolul 110¹. Audierea martorului minor

(1) Audierea martorului minor în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art.109 alin.(5), se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio

și video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrânse.

(1¹) Audierea martorului minor nu poate dura mai mult de:

a) 1 oră fără întrerupere, iar în total nu poate depăși 2 ore pe zi, în cazul minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani;

b) 2 ore fără întrerupere, iar în total nu poate depăși 4 ore pe zi, în cazul minorului cu vârsta mai mare de 14 ani.

Dacă starea sănătății martorului minor nu permite audierea în intervalele prevăzute de lege, durata audierii se stabilește ținând cont de indicațiile medicului.

(2) Martorul minor și intervievatorul se vor afla în camera de audiere separați de judecătorul de instrucție și de celelalte persoane participante la această acțiune procesuală.

(3) În camera de vizualizare se vor afla judecătorul de instrucție, procurorul, apărătorul bănuیتului sau al învinuitului, psihologul, grefierul, reprezentantul legal al minorului supus audierii, reprezentantul legal al părții vătămate și, după caz, alte persoane în condițiile legii, cu excepția bănuیتului, învinuitului, inculpatului sau părții civilmente responsabile. Participanții la audiere vor adresa întrebări judecătorului de instrucție, care le va transmite intervievatorului în mod verbal, prin intermediul dispozitivelor tehnice, sau în scris, în timpul unei pauze.

(4) În caz de necesitate, intervievatorul își rezervă dreptul de a reformula întrebările dacă acestea au fost formulate într-un mod care poate trauma martorul minor, însă fără a schimba esența lor.

(5) Audierea martorului minor trebuie să se efectueze în așa mod încât să se evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

(6) Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani i se va atrage atenția că trebuie să spună adevărul.

(7) Declarațiile martorului minor audiat în condițiile prezentului articol se înregistrează prin mijloace audio și video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu art.260 și 261. Judecătorul de instrucție sigilează suportul informațional pe care a fost înregistrată declarația martorului și îl păstrează în original împreună cu copia de pe procesul-verbal al audierii. O copie a înregistrării audio și video și procesul-verbal al audierii se anexează la dosarul penal. În termen de 3 zile din momentul audierii sau nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat ori a fost adus în mod silit, organul de urmărire penală va aduce la cunoștința bănuیتului sau învinuitului procesul-verbal al audierii martorului minor și copia înregistrării audio și video a acesteia, fapt pe marginea căruia se întocmește un proces-verbal.

(7¹) În cazul în care, din motive tehnice survenite pe parcursul audierii, înregistrarea audio și video a audierii martorului minor nu este posibilă, audierea se desfășoară în continuare, fapt despre care se face o mențiune în procesul-verbal al audierii, cu indicarea naturii imposibilității tehnice care nu a permis înregistrarea audio și video a audierii martorului minor. În acest caz, audierea repetată nu se admite.

(8) Dacă bănuitul sau învinuitul dorește să-i adreseze întrebări martorului minor, în baza unei cereri motivate este organizată o audiere suplimentară în condițiile prezentului articol. La audierea suplimentară participă aceleași persoane care au participat la prima audiere a martorului minor. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

(9) Dacă în momentul audierii nu era identificat un bănuیت, după identificarea persoanei și atribuirea acesteia a statutului de bănuیت, în cel mai scurt timp posibil organul de urmărire penală aduce la cunoștința bănuیتului sau a apărătorului acestuia procesul-verbal al audierii, prezentându-i și copia înregistrării audio și video a acesteia. Dacă bănuitul sau apărătorul

acestui dorește să adreseze întrebări minorului, în baza unei cereri motivate se organizează audierea suplimentară a minorului, în condițiile prezentului articol.

[Art.110¹ modificat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

[Art.110¹ în redacția [Legii nr.163 din 18.07.2014](#), în vigoare 22.08.2014]

Articolul 111. Declarațiile și audierea victimei și părții vătămate

(1) Victima și partea vătămată se audiază privitor la fapta penală și la alte circumstanțe care au importanță pentru cauză.

(2) Declarațiile și audierea victimei și părții vătămate se fac conform dispozițiilor ce se referă la declarațiile și audierea martorilor, fiind aplicate în mod corespunzător. Victima și partea vătămată în cazul infracțiunii cu caracter sexual sau al infracțiunii de violență în familie este audiată în prezența unui avocat și, după caz, în prezența psihologului.

(3) În anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a victimei și părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei și a părții vătămate, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune. Inculpatul poate înainta cerere președintelui ședinței de judecată privind prezentarea probelor despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei și părții vătămate. Această cerere se soluționează în ședință închisă, la care inculpatul și acuzarea vor avea posibilitatea să se expună. În urma ședinței închise, instanța va acorda permisiunea de a prezenta probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei și părții vătămate numai dacă se va convinge de relevanța unor asemenea probe și că omiterea lor ar putea să prejudicieze inculpatul astfel încât să afecteze achitarea lui în cazul în care administrarea acestor probe va fi interzisă. În asemenea cazuri, președintele ședinței va stabili limitele în care pot fi administrate aceste probe și adresate întrebări.

[Art.111 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.111 completat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

Articolul 112. Declarațiile și audierea părții civile și părții civilmente responsabile

(1) Declarațiile și audierea părții civile și părții civilmente responsabile se fac conform dispozițiilor ce se referă la audierea învinuitului, fiind aplicate în mod corespunzător. Partea civilă și partea civilmente responsabilă dau explicații privitor la acțiunea civilă înaintată.

(2) Partea civilă poate fi audiată privind circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzei penale, aplicându-se în mod corespunzător dispozițiile ce se referă la audierea martorului.

[Art.112 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 113. Confruntarea

(1) În cazul în care există divergențe între declarațiile persoanelor audiate în aceeași cauză, se procedează la confruntarea acestor persoane, inclusiv cu cele ale căror declarații sînt defavorabile bănuțitului, învinuitului, dacă este necesar, pentru aflarea adevărului și înlăturarea divergențelor.

(2) Confruntarea se efectuează de către organul de urmărire penală din oficiu sau la cererea participanților la proces.

(3) Audierea persoanelor confruntate se face cu respectarea dispozițiilor privitoare la audierea martorului sau învinuitului, care se aplică în mod corespunzător, în funcție de calitatea procesuală a persoanelor confruntate.

(4) Persoanele confruntate se audiază privitor la relațiile dintre ele, la faptele și circumstanțele în privința cărora declarațiile depuse anterior se contrazic. După audierea declarațiilor, persoanele confruntate pot să-și pună reciproc întrebări și răspund la întrebările persoanei care efectuează acțiunea procesuală.

(5) Declarațiile persoanelor confruntate se consemnează într-un proces-verbal întocmit conform prevederilor art.260 și 261.

(6) Nici un minor nu va fi obligat să participe la confruntarea cu persoana învinuită de infracțiuni contra integrității lui fizice și/sau morale.

(7) Prin derogare de la prevederile alin.(1), confruntarea victimei sau a părții vătămate cu persoana bănuită sau învinuită de săvârșirea infracțiunii de violență în familie, infracțiunii cu caracter sexual, infracțiunii privind traficul de ființe umane sau privind traficul de copii se desfășoară cu acordul victimei sau al părții vătămate în prezența avocatului acesteia și, după caz, cu participarea psihologului. În lipsa acordului victimei sau al părții vătămate, confruntarea poate avea loc în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, cu invocarea circumstanțelor importante pentru stabilirea adevărului, care nu pot fi soluționate în alt mod. Ordonanța de dispunere a confruntării poate fi atacată la judecătorul de instrucție în condițiile art.313. Până la soluționarea plângerii de către judecătorul de instrucție, efectuarea confruntării se suspendă.

[Art.113 completat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

Articolul 114. Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii

(1) Pentru a verifica sau a preciza declarațiile martorului, victimei, părții vătămate, bănuitului, învinuitului despre evenimentele infracțiunii săvârșite într-un loc concret, reprezentantul organului de urmărire penală este în drept să se prezinte la locul infracțiunii împreună cu persoana audiată și, după caz, cu apărătorul, interpretul, specialistul, reprezentantul legal și să propună persoanei audiate să descrie circumstanțele și obiectele despre care a făcut sau poate face și acum declarații.

(2) Persoana audiată arată calea spre locul săvârșirii infracțiunii, descrie circumstanțele și obiectele despre care anterior a făcut declarații și răspunde la întrebările reprezentantului organului de urmărire penală.

(3) Dacă, pe parcursul verificării declarațiilor la locul infracțiunii, vor fi descoperite obiecte și documente ce pot servi ca probe în cauza penală, ele se ridică și acest fapt se consemnează în procesul-verbal.

(4) Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii se permite cu condiția de a nu leza demnitatea și onoarea persoanelor care participă la această acțiune procesuală și de a nu pune în pericol sănătatea lor.

(5) Despre verificarea declarațiilor la locul infracțiunii se întocmește un proces-verbal, cu respectarea prevederilor art.260 și 261, în care, suplimentar, se fixează declarațiile persoanei făcute la fața locului. În cadrul efectuării verificării declarațiilor la fața locului pot fi aplicate mijloace tehnice, întocmite schițe, fapt ce se consemnează în procesul-verbal. Fonogramele, suporturile informaționale care conțin înregistrările audio și video, peliculele fotografice, schițele, documentele și obiectele ridicate se anexează la procesul-verbal.

[Art.114 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 115. Aplicarea înregistrărilor audio și video la audierea persoanelor

(1) La audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, a martorilor în alte condiții decât cele prevăzute la art.110¹, se aplică de către organul de urmărire penală ori instanță, înregistrări audio și video. Despre aplicarea înregistrărilor audio și video se comunică persoanei care urmează să fie audiată înainte de începerea audierii.

(2) Înregistrarea audio și video trebuie să conțină datele despre persoana care este audiată, persoana care efectuează audierea, toate datele care urmează să fie consemnate în procesul-verbal al audierii, conform cerințelor art.260 și 261, precum și întreaga desfășurare a audierii. Nu se admite înregistrarea audio și video a unei părți din audiere, precum și repetarea specială pentru înregistrare audio și video a declarațiilor deja făcute.

(3) După terminarea audierii, înregistrarea audio și video poate fi reprodusă în întregime la solicitarea consemnată în procesul-verbal al acțiunii sau din oficiu. Completările la înregistrarea audio și video a declarațiilor făcute de persoana audiată se înregistrează, pe suportul informațional care conține înregistrarea. Înregistrarea audio și video se încheie cu declarația persoanei audiate care confirmă justetea declarațiilor.

(4) Declarațiile obținute în timpul audierii cu aplicarea înregistrării audio și video se consemnează în procesul-verbal al audierii.

(5) În cazul în care înregistrarea audio și video a declarațiilor se reproduce în cadrul efectuării unei alte acțiuni de urmărire penală, organul de urmărire penală este obligat să facă despre aceasta o mențiune în procesul-verbal respectiv.

(6) În cazul în care, din motive tehnice sau din alte motive, înregistrarea video nu este posibilă, despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal al audierii, cu indicarea cauzei imposibilității de înregistrare video a audierii. În acest caz, audierea se desfășoară cu aplicarea înregistrării audio.

[Art.115 completat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 28.11.2023]

[Art.115 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.115 completat prin [Legea nr.163 din 18.07.2014](#), în vigoare 22.08.2014]

Secțiunea a 2-a

Prezentarea spre recunoaștere

Articolul 116. Prezentarea persoanei spre recunoaștere

(1) Dacă este necesar de a prezenta o persoană spre recunoaștere martorului, părții vătămate, bănuितului, învinuitului, organul de urmărire penală îi audiază pe aceștia asupra circumstanțelor în care au văzut persoana, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive după care ar putea să o recunoască. Despre aceasta se întocmește un proces-verbal.

(2) Dacă cel chemat spre a face recunoașterea este martor sau parte vătămată, el este prevenit despre răspunderea penală, prevăzută în art.313 din [Codul penal](#), pentru refuzul de a face declarații, în art.312 din [Codul penal](#), pentru declarațiile mincinoase, precum și despre dreptul de a nu face declarații împotriva sa și împotriva rudelor sale apropiate.

(3) Persoana care trebuie recunoscută este prezentată celui care urmează să o recunoască în afara spațiului vizibilității celui care urmează a fi recunoscut, împreună cu cel puțin 4 asistenți procedurali de același sex, asemănători la exterior. La prezentarea spre recunoaștere se aplică fotografierea. Fotografiile persoanei prezentate spre recunoaștere și a asistenților procedurali vor fi anexate în mod obligatoriu la procesul-verbal.

(4) Înainte de prezentare, reprezentantul organului de urmărire penală propune persoanei care urmează a fi recunoscută să ocupe locul pe care îl dorește printre asistenții procedurali, făcând despre aceasta o mențiune în procesul-verbal.

(5) Recunoașterea nu va avea loc, iar cea care a avut loc nu se va considera întemeiată, dacă persoana chemată pentru a face recunoașterea a indicat particularități incerte pentru identificarea persoanei prezentate. Nu poate fi efectuată recunoașterea repetată a persoanei de către aceeași persoană după aceleași particularități.

(6) În cazul în care prezentarea persoanei spre recunoaștere este imposibilă, recunoașterea se poate face după fotografia acesteia, prezentată împreună cu fotografiile a cel puțin 4 alte persoane ce nu se deosebesc esențial între ele. Toate fotografiile se anexează la dosar.

(7) În legătură cu prezentarea spre recunoaștere a persoanei se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261, cu excepția că cel recunoscut nu ia cunoștință la moment de procesul-verbal de recunoaștere și nu îl semnează.

Articolul 117. Prezentarea obiectelor spre recunoaștere

(1) Cei chemați pentru a recunoaște un obiect sînt în prealabil audiați asupra circumstanțelor în care au văzut obiectul care urmează a fi prezentat, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive după care l-ar putea recunoaște. Despre aceasta se întocmește un proces-verbal.

(2) Dacă cel chemat pentru a face recunoașterea obiectului este martor sau parte vătămată, el este prevenit despre răspunderea penală prevăzută în art.313 din [Codul penal](#), pentru refuzul de a face declarații, în art.312 din [Codul penal](#), pentru declarații mincinoase, precum și despre dreptul de a nu face declarații împotriva rudelor sale apropiate.

(3) Obiectul ce urmează a fi recunoscut se prezintă împreună cu cel puțin alte 2 obiecte omogene. Persoana care recunoaște obiectul este obligată să explice după care semne sau particularități l-a recunoscut.

(4) La prezentarea spre recunoaștere a cadavrului sau a unor părți ale lui, sau a obiectelor de anticariat, precum și a altor obiecte pentru care este imposibil de a alege și prezenta analogul, recunoașterea se face după exemplar unic.

(5) În caz de prezentare spre recunoaștere a cadavrului unei persoane, pe care cel chemat de a o recunoaște o știa din viață, se permite efectuarea toaletei cosmetice respective a decedatului. La prezentarea spre recunoaștere a unui obiect, se permite curățarea lui de murdărie, rugină și de alte stratificări dacă aceasta nu îl va distruge ca mijloc de probă.

(6) În legătură cu prezentarea spre recunoaștere a obiectului, se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261.

Secțiunea a 3-a

Cercetarea la fața locului, examinarea corporală, exhumarea cadavrului, reconstituirea faptei și experimentul

Articolul 118. Cercetarea la fața locului

(1) În scopul descoperirii și ridicării urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, obiectelor, documentelor, sistemelor informatice sau suporturilor de stocare a datelor informatice, animalelor, cadavrelor umane sau de animale.

(2) Cercetarea la fața locului a încăperii sau a domiciliului se efectuează cu acordul în scris al proprietarului sau al posesorului ori, în lipsa acestuia, al unuia dintre membrii majori ai familiei sale. În caz de infracțiune de violență în familie, cercetarea la fața locului a domiciliului poate fi efectuată cu acordul victimei, iar dacă victima este o persoană minoră, cu acordul membrului major al familiei, altul decît făptuitorul. În lipsa acordului în scris, cercetarea la fața locului a încăperii sau a domiciliului se efectuează în baza ordonanței organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție.

(3) Organul de urmărire penală cercetează obiectele vizibile, iar în caz de necesitate, permite accesul la ele în măsura în care nu se încălcă drepturile omului. În anumite cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală, dacă este necesar, execută diferite măsurări, fotografieri, filmări, întocmește desene, schițe, face mulaje și tipare de pe urme de sine stătător sau cu ajutorul specialistului în materia respectivă. Locul cercetării poate fi înconjurat de colaboratorii organelor de menținere a ordinii publice.

(4) Obiectele descoperite în timpul cercetării la fața locului se examinează la locul efectuării acestei acțiuni și rezultatele examinării se consemnează în procesul-verbal al acțiunii respective. Dacă pentru examinarea obiectelor și documentelor se cere un timp mai îndelungat, precum și în alte cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală le poate ridica pentru a le examina în sediul organului de urmărire penală. Pentru aceasta, obiectele și documentele se împachetează, se sigilează, pachetul se semnează și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal.

(5) Organul de urmărire penală efectuează examinarea sistemelor informatice sau a suporturilor de stocare a datelor informatice, în caz de necesitate, cu ajutorul specialistului în domeniul respectiv.

(6) La cererea persoanei care deține sau are sub control obiectele ce conțin date informatice, organul de urmărire penală dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea de copii, care servesc ca mijloc de probă. Copiile se realizează prin utilizarea metodelor și mijloacelor tehnice ce asigură integritatea și autenticitatea datelor informatice.

(7) În cazul în care pentru examinarea obiectelor care conțin date informatice se cere un timp mai îndelungat sau este necesară efectuarea expertizei judiciare ori a constatării tehnico-științifice a sistemelor informatice sau a suporturilor de stocare a datelor informatice, persoana care efectuează urmărirea penală ridică obiectele respective pentru a le examina la sediul organului de urmărire penală sau pentru a dispune efectuarea expertizei judiciare ori a constatării tehnico-științifice. Pentru aceasta, obiectele care conțin datele informatice se împachetează și se sigilează, iar pachetul se semnează, făcându-se mențiunea respectivă în procesul-verbal.

[Art.118 completat prin [Legea nr.294 din 22.12.2016](#), în vigoare 03.02.2017]

[Art.118 completat prin [Legea nr.196 din 28.07.2016](#), în vigoare 16.09.2016]

[Art.118 modificat prin [Legea nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

Articolul 119. Examinarea corporală

(1) Organul de urmărire penală are dreptul să efectueze examinarea corporală a bănuitului, învinuitului, inculpatului, martorului, victimei sau părții vătămate, cu consimțământul acestora sau în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție, pentru a constata dacă pe corpul acestora există urme ale infracțiunii sau semne particulare, în cazul în care pentru aceasta nu este necesară expertiza judiciară medico-legală.

(2) În caz de infracțiune flagrantă, examinarea corporală poate fi efectuată fără autorizarea judecătorului de instrucție, însă, în termen de 24 de ore, el trebuie să fie informat despre acțiunea efectuată, cu prezentarea materialelor respective ale cauzei pentru controlul legalității acestei acțiuni.

(3) Dacă este necesar, examinarea corporală se face cu participarea medicului.

(4) Persoana care efectuează urmărirea penală nu asistă la examinarea corporală a unei persoane de sex opus dacă este necesară dezbrăcarea acesteia. În acest caz, examinarea corporală se face de către un medic.

(5) În cursul examinării corporale sînt interzise acțiuni care înjosesc demnitatea persoanei examinate sau îi pun în pericol sănătatea.

[Art.119 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

Articolul 120. Examinarea cadavrului

Examinarea exterioară a cadavrului la locul unde a fost descoperit se face de către organul de urmărire penală, cu participarea medicului legist, iar în lipsa acestuia – cu participarea unui alt medic. În caz de necesitate, pentru examinarea cadavrului se atrag și alți specialiști. Cadavrul, după examinare, se expediază la instituția de expertiză judiciară respectivă, unde vor fi luate măsuri pentru a preveni pierderea, deteriorarea, alterarea cadavrului sau a părților acestuia.

[Art.120 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 121. Exhumarea cadavrului

(1) Exhumarea cadavrului se face în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție și cu înștiințarea rudelor.

(2) Exhumarea cadavrului se face în prezența procurorului și a specialistului în domeniul medicinei legale, cu anunțarea prealabilă a serviciului sanitar epidemiologic din localitate.

(3) După exhumare, cadavrul poate fi dus la instituția medicală respectivă pentru efectuarea altor investigații.

Articolul 122. Reconstituirea faptei

(1) Organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea participanților la proces, precum și instanța de judecată, la cererea părților, considerînd că este necesar pentru verificarea și precizarea unor date, pot proceda la reconstituirea, integrală sau parțială, a faptei la fața locului, cu participarea bănuितului, învinuitului sau inculpatului, prin reproducerea acțiunilor, situației sau a altor circumstanțe în care s-a produs fapta. Cu acest prilej, în cazurile necesare se pot face măsurări, filmări, fotografieri, întocmi desene și schițe.

(2) La reconstituirea faptei se interzic acțiuni care înjosesc onoarea și demnitatea persoanelor care participă la reconstituire și a celor din jurul lor sau care le pun în pericol sănătatea.

[Art.122 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 123. Experimentul în procedura de urmărire penală

(1) În scopul verificării și precizării datelor ce au importanță pentru cauza penală și care pot fi reproduse în condițiile efectuării unor experimente și a altor activități de investigații, organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală.

(2) În caz de necesitate, organul de urmărire penală este în drept să antreneze în efectuarea experimentului bănuitul, învinuitul, martorul, cu consimțămîntul acestora, specialistul și alte persoane și să utilizeze diferite mijloace tehnice.

(3) Experimentul se permite cu condiția de a nu pune în pericol viața și sănătatea participanților la el, de a nu leza onoarea și demnitatea lor și de a nu cauza prejudiciu material participanților.

Articolul 124. Procesul-verbal de cercetare la fața locului, de examinare corporală, de exhumare a cadavrului, de reconstituire a faptei și de efectuare a experimentului

Despre efectuarea cercetării la fața locului, examinării corporale, examinării cadavrului, exhumării cadavrului, reconstituirii faptei și experimentului se întocmește proces-verbal în conformitate cu prevederile art.260 și 261, în care detaliat se expun toate circumstanțele, mersul și rezultatele acțiunii procesuale respective, particularitățile mijloacelor tehnice utilizate. La procesul-verbal se anexează schițe, proiecte și materiale ce reflectă utilizarea mijloacelor tehnice.

Secțiunea a 4-a

Percheziția și ridicarea de obiecte și documente

Articolul 125. Temeiurile pentru efectuarea percheziției

(1) Organul de urmărire penală este în drept să efectueze percheziție dacă din probele acumulate sau din materialele activității speciale de investigații rezultă o presupunere rezonabilă că într-o anumită încăpere ori într-un alt loc sau la o anumită persoană se pot afla instrumente ce au fost destinate pentru a fi folosite sau au servit ca mijloace la săvîrșirea infracțiunii, obiecte și valori dobîndite de pe urma infracțiunii, precum și alte obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauza penală și care prin alte procedee probatorii nu pot fi obținute.

(2) Percheziția se poate efectua și în scopul descoperirii unor persoane căutate, a unor cadavre sau a altor date importante pentru cauza penală.

(3) Percheziția se efectuează în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală și numai cu autorizația judecătorului de instrucție.

(4) În cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant, percheziția se poate efectua în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, fără autorizația judecătorului de instrucție, urmînd ca acestuia să i se prezinte imediat, dar nu mai tîrziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției, indicîndu-se motivele efectuării ei. Judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni procesuale.

(5) În cazul constatării faptului că percheziția a fost efectuată legal, judecătorul de instrucție confirmă rezultatul acesteia printr-o încheiere motivată. În caz contrar, prin încheiere motivată, recunoaște percheziția ca fiind ilegală.

Articolul 126. Temeiurile pentru ridicarea de obiecte sau documente

(1) Organul de urmărire penală, în baza unei ordonanțe motivate, este în drept să ridice obiectele sau documentele care au importanță pentru cauza penală dacă probele acumulate sau materialele activității speciale de investigații indică exact locul și persoana la care se află acestea.

(2) Ridicarea de documente ce conțin informații care constituie secret de stat, comercial, bancar se face numai cu autorizația judecătorului de instrucție.

[Alin.(3) art.126 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

[Art.126 modificat prin [Legea nr.286 din 05.10.2023](#), în vigoare 01.01.2024]

Articolul 127. Persoanele prezente la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente

(1) În caz de necesitate, la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente poate participa interpretul sau specialistul.

(2) La efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente trebuie să fie asigurată prezența persoanei la care se face percheziția sau ridicarea ori a unor membri adulți ai familiei acesteia, ori a celor care reprezintă interesele persoanei în cauză. Dacă prezența acestor persoane este imposibilă, se invită reprezentantul autorității executive a administrației publice locale.

(3) Ridicarea de obiecte și documente sau percheziția în încăperile instituțiilor, întreprinderilor, organizațiilor și unităților militare se efectuează în prezența reprezentantului respectiv.

(4) Persoanele la care se efectuează percheziția sau ridicarea de obiecte și documente, precum și specialiștii, interpreții, reprezentanții, apărătorii, au dreptul să asiste la toate acțiunile organului de urmărire penală și să facă în legătură cu aceasta obiecții și declarații care vor fi consemnate în procesul-verbal.

(5) În scopul asigurării securității, organele de urmărire penală pot antrena subdiviziuni ale instituțiilor prevăzute la art.56 alin.(1) sau alte instituții. Identitatea persoanelor antrenate de organele de urmărire penală pentru asigurarea securității poate fi ascunsă sau/și deghizată, fapt care se consemnează în procesul-verbal.

(6) Persoana la care se face percheziția sau ridicarea de obiecte și documente are dreptul să înregistreze prin mijloace audiovideo aceste acțiuni, informînd despre acest fapt organul de urmărire penală.

(7) Dacă persoana la care se efectuează percheziția solicită prezența apărătorului, acțiunea procesuală se întrerupe pînă la prezentarea apărătorului, dar nu mai mult decît pentru 2 ore. În caz de urgență determinată de riscul de pierdere, alterare sau distrugere a probelor

ori de pericolul pentru siguranța persoanei la care se face percheziția sau a altor persoane, percheziția continuă, cu indicarea motivelor în procesul-verbal.

[Art.127 modificat prin [Legea nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

Articolul 128. Procedura efectuării percheziției sau ridicării de obiecte și documente

(1) Este interzis de a efectua ridicări de obiecte și documente sau de a face percheziții în timpul nopții, cu excepția cazurilor de delict flagrant.

(2) În baza ordonanței de efectuare a percheziției sau a ridicării de obiecte și documente cu autorizația judecătorului de instrucție, persoana care efectuează urmărirea penală este în drept să intre în domiciliu sau în alte încăperi. Este interzisă efectuarea perchezițiilor cu depășirea spațiilor, în alte locuri, în temeiul altor acte sau urmărind alte scopuri decât cele indicate în încheierea judecătorului de instrucție privind autorizarea sau în ordonanța procurorului.

(3) Până la începerea percheziției sau ridicării de obiecte și documente, reprezentantul organului de urmărire penală este obligat să înmâneze, sub semnătură, persoanei la care se face percheziția sau ridicarea copia de pe ordonanța respectivă. Ordonanța trebuie să conțină, pe lângă datele prevăzute la art.255, date cu privire la obiectele sau documentele căutate.

(4) La ridicarea de obiecte și documente, după prezentarea ordonanței, reprezentantul organului de urmărire penală cere să i se predea obiectele sau documentele care urmează a fi ridicate, iar în caz de refuz, procedează la ridicarea lor forțată. Dacă obiectele sau documentele ce urmează a fi ridicate lipsesc la locul indicat în ordonanță, persoana care efectuează urmărirea penală este în drept să facă percheziție. Rezultatul percheziției urmează a fi prezentat, pentru verificare, judecătorului de instrucție în termen de 24 de ore, în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(5) În cadrul efectuării percheziției, după prezentarea ordonanței, reprezentantul organului de urmărire penală cere să i se predea obiectele și documentele menționate în ordonanță. Instituțiile financiare nu pot invoca secretul bancar drept motiv pentru a refuza prezentarea documentelor solicitate. Dacă obiectele și documentele căutate se predau benevol, persoana care efectuează urmărirea penală se limitează la ridicarea acestora, fără a mai efectua alte măsuri de investigații.

(5¹) Ridicarea obiectelor, documentelor, dispozitivelor de stocare a datelor sau a sistemelor de informații în original este permisă doar dacă, după examinarea la fața locului, în prealabil, se constată că acestea ar putea avea importanță expresă și indispensabilă pentru cauza penală, iar ridicarea lor nu stopează în mod inevitabil activitatea economică a persoanei.

(5²) În cazul în care ridicarea obiectelor, documentelor, dispozitivelor de stocare a datelor sau a sistemelor de informații în original nu este posibilă fără stoparea inevitabilă a activității economice a persoanei, organul de urmărire penală dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea de copii și înregistrări foto sau video, stocarea datelor, inspectarea, măsurarea sau prelevarea de mostre, care servesc drept mijloc de probă. Efectuarea copiilor și a înregistrărilor foto sau video, stocarea datelor (clonarea sistemelor informaționale), inspectarea, măsurarea sau prelevarea de mostre se realizează, după caz, cu participarea specialistului, prin utilizarea metodelor și mijloacelor tehnice ce asigură integritatea și autenticitatea documentelor, obiectelor, dispozitivelor de stocare a datelor sau a sistemelor de informații.

(5³) În cazul în care este imposibilă efectuarea copiilor și a înregistrărilor foto sau video, stocarea datelor (clonarea sistemelor informaționale), inspectarea, măsurarea sau prelevarea de mostre a obiectelor, documentelor, dispozitivelor de stocare a datelor și a sistemelor de informații la locul efectuării acțiunii procesuale fără a afecta integritatea și autenticitatea acestora ori posesorul acestora nu permite sau obstrucționează efectuarea

acestor acțiuni, organul de urmărire penală le ridică în scopul efectuării copiilor și a înregistrărilor foto sau video, stocării datelor (clonării sistemelor informaționale), inspectării, măsurării sau prelevării de mostre, indicînd în procesul-verbal întocmit elementele de individualizare a fiecărui obiect, document sau dispozitiv.

(5⁴) În toate cazurile, cu excepția dispunerii constatării tehnico-științifice sau expertizei judiciare asupra obiectelor, documentelor, dispozitivelor de stocare a datelor sau a sistemelor de informații, acestea se restituie persoanei de la care au fost ridicate în termen de 3 zile de la ridicare. Dacă din cauza proprietăților individuale ale obiectelor, documentelor, dispozitivelor de stocare a datelor sau a sistemelor de informații este necesar mai mult timp pentru examinarea lor, termenul de restituire poate fi prelungit prin ordonanța motivată a procurorului, dar nu mai mult decît pentru un termen total de pînă la 20 de zile de la data ridicării.

(6) Toate obiectele și documentele ridicate se prezintă tuturor persoanelor prezente la efectuarea percheziției sau ridicării. Obiectele și documentele descoperite în timpul percheziției sau ridicării, a căror circulație este interzisă de lege, trebuie ridicate indiferent de faptul dacă au sau nu legătură cu cauza penală.

(7) La efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente, persoana care efectuează urmărirea penală are dreptul să deschidă încăperile și depozitele încuiate dacă proprietarul refuză să le deschidă benevol, evitîndu-se deteriorarea nejustificată a bunurilor.

(8) La efectuarea percheziției pot fi utilizate mijloace tehnice, fapt ce va fi menționat în procesul-verbal.

(9) Organul de urmărire penală este obligat să ia măsuri pentru a nu se da publicității circumstanțele privitor la viața intimă a persoanei, constatate în legătură cu efectuarea percheziției sau ridicării.

(10) Persoana care efectuează urmărirea penală are dreptul să interzică persoanelor aflate în încăpere sau la locul unde se efectuează percheziția, precum și persoanelor care au intrat în această încăpere sau au venit în acest loc, să plece ori să comunice între ele sau cu alte persoane pînă la terminarea percheziției. În caz de necesitate, încăperea sau locul unde se efectuează percheziția pot fi luate sub pază.

[Art.128 completat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

Articolul 129. Procedura percheziției sau ridicării efectuate în localurile misiunilor diplomatice

(1) În localurile misiunilor diplomatice, inclusiv în localurile în care locuiesc membrii misiunilor diplomatice și familiile lor, percheziția sau ridicarea se poate efectua numai la cererea sau cu consimțămîntul statului străin, exprimate de șeful misiunii diplomatice. Consimțămîntul pentru efectuarea percheziției sau ridicării se solicită prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

(2) La efectuarea percheziției sau ridicării în localurile menționate în alin.(1) este obligatorie prezența procurorului și a unui reprezentant al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

(3) Percheziția sau ridicarea de obiecte și documente în localurile misiunilor diplomatice se efectuează conform prevederilor prezentului cod.

Articolul 130. Percheziția corporală și ridicarea

(1) În cazul în care există temeiuri de a efectua percheziția sau ridicarea în încăperi, reprezentantul organului de urmărire penală poate extrage obiecte și documente ce au importanță pentru cauză care se află în hainele, în lucrurile sau pe corpul persoanei la care se efectuează această acțiune de urmărire penală.

(2) Percheziția corporală fără întocmirea ordonanței despre aceasta și fără autorizația judecătorului de instrucție se poate efectua:

1) la reținerea bănuțului, învinutului, inculpatului;

2) la aplicarea față de bănuț, învinut, inculpat a măsurii preventive de arestare;

3) în cazul în care există suficiente temeiuri de a presupune că persoana prezentă în încăperea unde se efectuează percheziția sau ridicarea poate purta asupra sa documente sau alte obiecte care pot avea importanță probatorie în cauza penală.

(3) Percheziția corporală sau ridicarea de obiecte se efectuează de reprezentantul organului de urmărire penală, cu participarea, după caz, a unui specialist de același sex cu persoana percheziționată.

Articolul 131. Procesul-verbal al percheziției sau ridicării

(1) Reprezentantul organului de urmărire penală care efectuează percheziția sau ridicarea de obiecte și documente întocmește un proces-verbal potrivit dispozițiilor art.260 și 261. Dacă, o dată cu procesul-verbal, se întocmește o listă specială a obiectelor și documentelor ridicate, aceasta se anexează la procesul-verbal. Procesul-verbal al percheziției sau ridicării trebuie să conțină mențiunea că celor prezenți li s-au explicat drepturile și obligațiile lor prevăzute de prezentul cod, precum și declarațiile făcute de aceste persoane.

(2) În privința obiectelor și documentelor care urmează a fi ridicate trebuie să se menționeze dacă au fost predate benevol sau ridicate forțat, precum și în ce loc și în ce împrejurări ele au fost descoperite. Toate obiectele și documentele ridicate trebuie să fie enumerate în procesul-verbal sau în lista anexată, indicându-se exact numărul, măsura, cantitatea, elementele lor caracteristice și, pe cât e posibil, valoarea lor.

(3) Dacă, în timpul percheziției sau ridicării, s-au comis acțiuni de încălcare a ordinii de către persoanele la care se efectua percheziția sau ridicarea sau de către alte persoane, ori s-au făcut încercări de a distruge sau a ascunde obiectele sau documentele căutate, reprezentantul organului de urmărire penală va consemna în procesul-verbal aceste acțiuni, indicând totodată și măsurile întreprinse de el.

(4) Procesul-verbal de percheziție sau ridicare se aduce la cunoștința tuturor persoanelor care participă la efectuarea acestor acțiuni procesuale și sînt prezente la efectuarea lor, fapt care este confirmat prin semnătura fiecăreia dintre ele. Persoanele antrenate de organele de urmărire penală în asigurarea securității nu semnează procesul-verbal de efectuare a percheziției.

(5) Obiectele și documentele ridicate trebuie, pe cât e posibil și necesar, să fie împachetate și sigilate chiar la locul percheziției sau ridicării, despre ce se face mențiune în procesul-verbal respectiv. Pachetele sigilate se semnează de către persoana care a efectuat percheziția sau ridicarea.

Articolul 132. Înmînarea obligatorie a copiei de pe procesul-verbal al percheziției sau ridicării

(1) Copia de pe procesul-verbal al percheziției sau ridicării se înmînează, contra semnătură, persoanelor la care au fost efectuate aceste acțiuni procesuale sau unui membru adult al familiei lor, iar în cazul absenței lor – reprezentantului autorității executive a administrației publice locale și li se explică dreptul și modul de contestare a acestor acțiuni procesuale.

(2) Dacă percheziția sau ridicarea s-a efectuat în sediul unei întreprinderi, instituții, organizații sau unități militare, copia de pe procesul-verbal se înmînează reprezentantului acestora.

Secțiunea a 5-a

Măsurile speciale de investigații

[Secțiunea a 5-a în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132¹. Dispozițiile generale privind activitatea specială de investigații

[Art.132¹ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132². Măsurile speciale de investigații

[Art.132² abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.132² modificat prin [Legea nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

Articolul 132³. Temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații

[Art.132³ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132⁴. Procedura de dispunere a măsurilor speciale de investigații

[Art.132⁴ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132⁵. Consemnarea măsurilor speciale de investigații

[Art.132⁵ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132⁶. Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat

[Art.132⁶ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132⁷. Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea

[Art.132⁷ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132⁸. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor

[Art.132⁸ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.132⁸ modificat prin Legea nr.9 din 02.02.2023, în vigoare 18.03.2023]

[Art.132⁸ modificat prin Legea nr.257 din 16.12.2020, în vigoare 01.01.2021]

[Art.132⁸ completat prin [Legea nr.119 din 23.06.2017](#), în vigoare 04.08.2017]

[Art.132⁸ modificat prin [Legea nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

[Art.132⁸ modificat prin [Legea nr.270 din 07.11.2013](#), în vigoare 10.12.2013]

Articolul 132⁹. Efectuarea și certificarea interceptării și înregistrării comunicărilor

[Art.132⁹ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Notă: Se declară neconstituțional textul „și decide care din comunicările înregistrate urmează a fi nimicite, desemnând persoanele responsabile de nimicire. Nimicirea informațiilor în baza încheierii judecătorului de instrucție este consemnată de către persoana responsabilă într-un proces-verbal, care se anexează la cauza penală” din art.132⁹ alin.(15), conform Hot. Curții Constituționale nr.31 din 23.09.2021, în vigoare 23.09.2021

Articolul 132¹⁰. Înregistrările de imagini

[Art.132¹⁰ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 132¹¹. Verificarea înregistrării interceptărilor

[Art.132¹¹ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.132¹¹ modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 133. Dispoziții generale privind măsurile speciale de investigații

(1) Măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

1) este pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de prezenta secțiune;

2) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

3) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor.

(2) Măsurile speciale de investigații pot fi efectuate în privința bănuțului, învinutului sau persoanei despre care există probe că fie contribuie la pregătirea sau la săvârșirea infracțiunii, fie primește ori transmite bani, bunuri sau informații pertinente pentru cauza penală.

(3) Măsurile speciale de investigații pot fi efectuate și în privința victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective dacă există pericol iminent pentru viața, sănătatea sau libertatea acesteia, dacă este necesară prevenirea infracțiunii sau dacă există riscul evident al pierderii iremediabile ori al denaturării probelor. În sensul prezentului alineat, măsurile speciale de investigații se dispun conform procedurii prevăzute la art.135 doar la cererea scrisă sau cu acordul scris al persoanelor indicate în prezentul alineat. Măsura specială de investigații dispusă potrivit prezentului alineat urmează a fi încetată imediat după dispariția temeiului care a stat la baza dispunerii și autorizării acesteia sau la cererea expresă a persoanei în privința căreia a fost dispusă măsura specială de investigații.

(4) Măsurile speciale de investigații pot fi efectuate și în cadrul investigațiilor financiare paralele în scopul recuperării bunurilor infracționale.

[Art.133 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 134. Măsurile speciale de investigații

(1) În cadrul urmăririi penale pot fi efectuate următoarele măsuri speciale de investigații:

1) cu autorizarea judecătorului de instrucție:

a) cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video;

b) supravegherea tehnică;

c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor;

d) reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale;

e) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare;

f) colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

g) accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice;

2) cu autorizarea procurorului:

a) identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice;

b) controlul transmisei sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite;

c) livrarea supravegheată;

d) achiziția de control;

e) investigația sub acoperire;

f) urmărirea vizuală;

g) culegerea de informații.

(2) Prin derogare de la prevederile alin.(1), măsurile speciale de investigații prevăzute la alin.(1) pct.2) lit.a) și g) pot fi dispuse și efectuate din momentul începerii procesului penal.

(3) În procesul de efectuare a măsurilor speciale de investigații se face uz de sisteme informaționale, aparate de înregistrare foto, audio și video, de alte mijloace tehnice, inclusiv de mijloace tehnice speciale pentru obținerea în secret a informațiilor.

[Art.134 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 134¹. Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice

[Art.134¹ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 134². Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară

[Art.134² abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.134² modificat prin Legea nr.9 din 02.02.2023, în vigoare 18.03.2023]

[Art.134² modificat prin Legea nr.257 din 16.12.2020, în vigoare 01.01.2021]

[Art.134² completat prin [Legea nr.119 din 23.06.2017](#), în vigoare 04.08.2017]

[Art.134² modificat prin [Legea nr.270 din 07.11.2013](#), în vigoare 10.12.2013]

Articolul 134³. Documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice

[Art.134³ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 134⁴. Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice

[Art.134⁴ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 134⁵. Identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic

[Art.134⁵ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 134⁶. Urmărirea vizuală

[Art.134⁶ abrogat prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 135. Dispunerea, autorizarea, efectuarea, prelungirea și încetarea măsurilor speciale de investigații

(1) Măsurile speciale de investigații se efectuează în temeiul ordonanței motivate a procurorului sau a ofițerului de urmărire penală, emisă, după caz:

1) la demersul ofițerului de investigații;

2) din oficiu;

3) la indicația scrisă a procurorului;

4) la cererea părților;

5) în vederea executării cererilor de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state, la solicitarea organizațiilor internaționale sau la solicitarea agențiilor Uniunii Europene, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații trebuie să conțină, pe lângă elementele prevăzute la art.255, măsura specială de investigații a cărei efectuare se dispune, datele de identificare ale persoanei în privința căreia se dispune efectuarea măsurii, dacă sunt cunoscute, probele care justifică ingerința în viața privată, mențiunea privind antrenarea unor persoane a căror identitate constituie secret de stat, datele de identificare ale ofițerilor de investigații desemnați pentru efectuarea și consemnarea măsurii speciale de investigații, precum și alte date ce au importanță pentru dispunerea, autorizarea și efectuarea măsurii speciale de investigații.

(3) Măsurile speciale de investigații prevăzute la art.134 alin.(1) pct.1) se autorizează de către judecătorul de instrucție la demersul motivat al procurorului, iar cele prevăzute la

art.134 alin.(1) pct.2) se autorizează de către procuror la demersul motivat al ofițerului de urmărire penală sau din oficiu. În cazul dispunerii efectuării măsurilor speciale de investigații prevăzute la art.134 alin.(1) pct.2) lit.a) și g) de către ofițerul de urmărire penală până la adoptarea deciziei conform art.274, demersul se înaintează procurorului-șef al procuraturii competente sau adjunctului acestuia, care desemnează un procuror pentru examinarea și soluționarea demersului. La demers se anexează ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații și materialele ce confirmă necesitatea efectuării acesteia.

(4) În demersul prevăzut la alin.(3) sunt indicate probele care justifică că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, argumentele care justifică imposibilitatea realizării scopului procesului penal pe altă cale, necesitatea și proporționalitatea efectuării măsurii speciale de investigații și rezultatul scontat.

(5) În cazul în care demersul se consideră motivat, procurorul sau, după caz, judecătorul de instrucție autorizează efectuarea măsurii speciale de investigații prin ordonanță sau, corespunzător, prin încheiere, care va conține denumirea procuraturii/instanței de judecată, data, ora și locul emiterii, numele și prenumele persoanei care a emis ordonanța/încheierea, indicarea măsurii speciale de investigații autorizate, datele de identificare ale persoanei supuse măsurii speciale de investigații, dacă sunt cunoscute, precum și, dacă este necesar, alte date ce identifică măsura specială de investigații.

(6) Măsurile speciale de investigații prevăzute la art.134 alin.(1) pct.1) pot fi autorizate, ca excepție, prin ordonanță motivată a procurorului, care va conține elementele menționate la alin.(2) din prezentul articol, în cazurile infracțiunilor flagrante și în cazurile ce nu suferă amânare atunci când încheierea judecătorului nu poate fi obținută fără existența unui risc esențial de întârziere care poate duce la pierderea informațiilor probatorii sau poate pune în pericol iminent viața, sănătatea sau securitatea persoanelor. În termen de 24 de ore de la autorizare, procurorul înaintează judecătorului de instrucție un demers privind controlul legalității dispunerii și autorizării efectuării măsurii speciale de investigații, prezentându-i ordonanța de autorizare a efectuării măsurii, precum și toate materialele ce confirmă necesitatea efectuării neîntârziată a măsurii speciale de investigații. Dacă sunt temeiuri suficiente, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, confirmă, imediat sau în termen de cel mult 24 de ore, legalitatea autorizării efectuării măsurii respective. În cazul în care constată lipsa temeiurilor suficiente pentru autorizarea efectuării măsurii speciale de investigații, judecătorul de instrucție respinge, prin încheiere motivată, demersul procurorului, declară nulă ordonanța prin care s-a autorizat efectuarea măsurii, precum și rezultatele efectuării acesteia.

(7) Măsura specială de investigații se dispune pe o perioadă de 30 de zile, termenul începând să curgă din data autorizării, și poate fi prelungită motivat, în același mod, până la 180 de zile calculate cumulativ, cu excepțiile stabilite de prezenta secțiune.

(8) Fiecare prelungire a duratei măsurii speciale de investigații nu poate depăși 30 de zile. Măsurile speciale de investigații prevăzute la art.134 alin.(1) pct.1) se prelungesc de către judecătorul de instrucție care le-a autorizat, iar în lipsa acestuia – de către un judecător de instrucție desemnat aleatoriu.

(9) Dacă termenul pentru care s-a autorizat efectuarea măsurii speciale de investigații a fost prelungit până la 180 de zile calculate cumulativ, este interzisă autorizarea efectuării măsurii speciale de investigații din aceleași motive și în privința acelorași persoane, cu excepția cazurilor de apariție a unor noi circumstanțe, de efectuare a investigațiilor sub acoperire sau de investigare a criminalității organizate, a infracțiunii de corupție și conexe celor de corupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, cazuri în care se permite autorizarea efectuării măsurii speciale de investigații până la 360 de zile calculate cumulativ.

(10) În cazul în care condițiile și motivele pentru efectuarea măsurii speciale de investigații nu mai există, ofițerul de urmărire penală sau ofițerul de investigații propune procurorului încetarea ei imediată. Procurorul dispune, prin ordonanță, încetarea efectuării măsurii speciale de investigații de îndată ce au dispărut condițiile și motivele care au justificat dispunerea și autorizarea efectuării ei.

(11) Este interzisă dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații cu privire la raporturile legale de asistență juridică dintre avocat și clientul său.

(12) Procurorul coordonează și controlează efectuarea măsurii speciale de investigații sau desemnează un ofițer de urmărire penală pentru realizarea acestor acțiuni.

[Art.135 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.135 în redacția [Legii nr.39 din 29.05.2014](#), în vigoare 27.06.2014]

Articolul 136. Consemnarea măsurilor speciale de investigații

(1) După finalizarea efectuării măsurii speciale de investigații și constatarea lipsei necesității prelungirii efectuării acesteia sau, în caz de necesitate, pe parcursul realizării ei, ofițerul de investigații desemnat pentru efectuarea acesteia întocmește un proces-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații.

(2) În procesul-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații se indică:

- 1) locul și data întocmirii procesului-verbal;
- 2) locul, data și ora începerii și finalizării măsurii speciale de investigații;
- 3) funcția, numele și prenumele ofițerului de investigații desemnat pentru efectuarea măsurii speciale de investigații și care a întocmit procesul-verbal, cu excepția datelor persoanelor ale căror identitate și calitate constituie secret de stat;
- 4) numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea măsurii și, dacă este necesar, adresele lor, obiecțiile și explicațiile acestora, cu excepția datelor persoanelor ale căror identitate și calitate constituie secret de stat;
- 5) numărul cauzei penale în cadrul căreia se efectuează măsura specială de investigații;
- 6) mențiunea privind actele procesuale de dispoziție ale ofițerului de urmărire penală sau, după caz, ale procurorului și privind cele de autorizare ale procurorului sau, după caz, ale judecătorului de instrucție;
- 7) datele de identitate și alte informații pertinente despre persoana în privința căreia s-a efectuat măsura specială de investigații, dacă sunt cunoscute;
- 8) descrierea detaliată a faptelor constatate, precum și a acțiunilor întreprinse în cadrul efectuării măsurii speciale de investigații;
- 9) mențiunea privind utilizarea mijloacelor tehnice în cadrul efectuării măsurii speciale de investigații, obiectele față de care au fost aplicate acestea, rezultatele obținute și datele de identificare ale suportului informațional pe care s-au stocat acestea; alte informații relevante obținute în urma efectuării măsurii speciale de investigații.

(3) La procesul-verbal se anexează, în plic sigilat, suportul informațional care conține rezultatele măsurilor speciale de investigații.

(4) Ofițerul de investigații, în termen de cel mult 10 zile de la data încetării efectuării măsurii speciale de investigații sau a expirării perioadei pentru care a fost autorizată efectuarea acesteia, prezintă procesul-verbal cu rezultatele și materialele măsurii speciale de investigații ofițerului de urmărire penală sau procurorului, care, în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal, decide asupra pertinentei rezultatelor. Dacă este necesar, ofițerul de urmărire penală sau procurorul dă indicații scrise ofițerului de investigații privind întocmirea stenogramei fonogramelor declarate pertinente, care se anexează la procesul-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații.

(5) Rezultatele declarate pertinente se copiază pe suport informațional și se anexează împreună cu procesul-verbal la cauza penală prin ordonanța ofițerului de urmărire penală sau a procurorului, iar celelalte rezultate se păstrează la judecătorul de instrucție sau la procurorul care a autorizat efectuarea măsurii speciale de investigații.

(6) Fonogramele declarate pertinente se redau în scris în limba română, la necesitate, prin intermediul unui traducător sau interpret autorizat.

(7) Judecătorul de instrucție poate dispune, la demersul procurorului, prin încheiere motivată, folosirea rezultatelor obținute în urma efectuării unei măsuri speciale de investigații dintr-o cauză penală într-o altă cauză penală sau contravențională.

(8) La examinarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații, ofițerul de urmărire penală sau procurorul examinează modul de înfăptuire a măsurii speciale de investigații, precum și respectarea condițiilor și a temeiurilor în baza cărora s-a dispus efectuarea măsurii speciale de investigații. În cazul în care constată că prin acțiunile întreprinse ofițerul de investigații a încălcat vădit drepturile și libertățile persoanei, procurorul declară nule rezultatele efectuării măsurii speciale de investigații și sesizează autoritățile competente.

(9) După un an de la rămânerea irevocabilă a hotărârii asupra cauzei penale și dacă nu sunt folosite în alte cauze penale sau contravenționale conform alin.(7), judecătorul sau procurorul care a adoptat hotărârea asupra cauzei penale dispune, prin încheiere/ordonanță, nimicirea rezultatelor care se păstrează conform alin.(5) la judecătorul de instrucție sau la procurorul care a autorizat efectuarea măsurii speciale de investigații. Subdiviziunea specializată în cadrul căreia activează ofițerul de investigații care a efectuat măsura specială de investigații este responsabilă de nimicirea propriu-zisă a rezultatelor, întocmind un proces-verbal în acest sens, pe care îl expediază judecătorului sau procurorului pentru a fi anexat la materialele cauzei penale.

(10) După expirarea perioadei pentru care a fost autorizată efectuarea măsurii speciale de investigații sau după încetarea efectuării măsurii speciale de investigații, procurorul, în termen de cel mult 15 zile, informează în scris, prin scrisoare recomandată, persoanele care au fost supuse măsurii speciale de investigații despre acest fapt.

(11) Procurorul, prin ordonanță motivată, poate amâna, dar nu mai târziu de terminarea urmăririi penale, informarea persoanei supuse măsurii speciale de investigații în cazurile în care aceasta ar putea duce la:

- 1) perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale;
- 2) punerea în pericol a siguranței victimei, a părții vătămate, a părții civile, a martorului sau a membrilor familiilor acestora.

(12) Din momentul informării prevăzute la alin.(10), persoana supusă măsurii speciale de investigații are dreptul să ia cunoștință de actele de dispoziție privind dispunerea, autorizarea și prelungirea efectuării măsurii speciale de investigații, de procesul-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații și de informațiile de pe suportul informațional, eliberându-i-se, la cerere, copiile acestora, cu excepția suporturilor informaționale care conțin date ce pot dezvălui mijloacele secrete de efectuare a măsurilor speciale de investigații.

[Art.136 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

[Art.136 completat prin Legea nr.188 din 11.09.2020, în vigoare 01.01.2021]

[Art.136 modificat prin [Legea nr.245 din 15.11.2018](#), în vigoare 12.01.2019]

Articolul 137. Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video

(1) Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video presupune accesul secret sau legendar în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, în scopul

studierii acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, pentru obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și pentru observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliu.

(2) Cercetând domiciliul, ofițerul de investigații examinează obiectele vizibile și, cu autorizarea judecătorului de instrucție, poate utiliza și instala în acesta aparate ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video ori alte mijloace tehnice speciale care asigură interceptarea și înregistrarea de la distanță a informațiilor sau înregistrarea lor nemijlocită în domiciliu.

(3) Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video se dispune în privința persoanei despre care există probe sau alte date că a săvârșit o infracțiune sau este în curs de pregătire ori de săvârșire a unei infracțiuni. Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video se poate dispune și în privința unei alte persoane dacă există probe că aceasta primește ori transmite bani, bunuri sau informații pertinente pentru cauza penală.

(4) Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video se dispune pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii acesteia până la 90 de zile.

[Art.137 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138. Supravegherea tehnică

(1) Supravegherea tehnică reprezintă utilizarea mijloacelor tehnice pentru relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a mișcărilor și a contactelor (legăturilor) persoanelor, supravegherea imobilelor, urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte.

(2) Supravegherea tehnică se efectuează doar în condiții ce exclud violarea de domiciliu.

[Art.138 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138¹. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor

(1) Interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor presupune folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice, transmise între două sau mai multe persoane, iar înregistrarea acestora presupune stocarea pe un suport informațional a informațiilor obținute în urma interceptării.

(2) Prevederile alin.(1) se aplică în exclusivitate la cauzele penale care au ca obiect urmărirea penală cu privire la săvârșirea infracțiunilor, inclusiv ușoare sau mai puțin grave, prevăzute de următoarele articole din Codul penal nr.985/2002: art.135–145, 150, 151, 158, 164–165¹, art.166 alin.(2) și (3), art.166¹, 167, art.168 alin.(2) și (3), art.171 alin.(2) și (3), art.172 alin.(2) și (3), art.173, 175, 175¹, 181–181³, art.186 alin.(3)–(5), art.187 alin.(3)–(5), art.188, 189, art.190 alin.(2) lit.d) și alin.(3)–(6), art.191 alin.(2) lit.d) și alin.(3)–(5), art.192¹ alin.(3), art.201¹ alin.(3), art.206, 207, 208¹, 208², art.216 alin.(3), art.217 alin.(3), art.217¹ alin.(3) și (4), art.217³ alin.(3), art.217⁴ alin.(2) și (3), art.219 alin.(2), art.220 alin.(2) și (3), art.224 alin.(3) și (4), art.236, 237, art.241¹ alin.(2), art.242¹–243, art.244 alin.(2), art.245¹⁰ alin.(2) și (3), art.248, 248¹, 248², 249, art.259–261¹, 275, 278–279¹, art.279² alin.(3) lit.b), art.279³, 280, 282–286, 289–289³, art.290 alin.(2), art.292, 295–295², art.303 alin.(3), art.306–309, 314, 318, 324–328, 330², 332¹–335, art.335¹ alin.(2), art.337–346, art.352 alin.(3), art.352², art.362, 362¹, art.368 alin.(2), art.370 alin.(2) și (3). Lista componentelor de infracțiuni este exhaustivă și poate fi modificată doar prin lege.

(3) Asigurarea tehnică a interceptării comunicărilor efectuate prin intermediul rețelilor de comunicații electronice, cu utilizarea unor mijloace tehnice speciale, conectate, în caz de

necesitate, la echipamentul furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, se realizează de către autoritatea abilitată prin lege cu asemenea atribuții. Angajații subdiviziunii din cadrul autorității abilitate prin lege care asigură tehnic interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor, precum și persoanele care efectuează nemijlocit ascultarea înregistrărilor, ofițerul de investigații, ofițerul de urmărire penală și procurorul sunt obligați să păstreze secretul comunicărilor.

(4) Pentru asigurarea efectuării interceptării și înregistrării comunicărilor indicate la alin.(1), ofițerul de investigații, ofițerul de urmărire penală sau procurorul prezintă organului abilitat prin lege copia autenticată a mandatului judecătoresc sau, după caz, extrasul din ordonanță prevăzut la art.255 alin.(5) din prezentul cod. Scrisoarea de însoțire a mandatului judecătoresc sau a extrasului din ordonanța procurorului va conține o mențiune privind prevenirea persoanei care va asigura tehnic efectuarea măsurii speciale de investigații despre răspunderea penală conform art.178 și art.315 din [Codul penal nr.985/2002](#).

(5) Subdiviziunea tehnică din cadrul autorității abilitate prin lege să asigure interceptarea comunicărilor efectuate prin intermediul rețelelor de comunicații electronice transmite semnalul comunicărilor interceptate și alte informații subdiviziunii specializate indicate în mandatul judecătoresc sau extrasul din ordonanța procurorului, în regim de timp real, fără a efectua înregistrarea acestora.

(6) Stenograma comunicărilor constituie reproducerea integrală, în formă scrisă, pe suport de hârtie, a comunicărilor interceptate și înregistrate care au importanță pentru cauza penală. În stenograma comunicărilor se indică data, ora și durata comunicării, numele persoanelor, dacă sunt cunoscute, ale căror comunicări sunt stenografiate, precum și alte date. Se interzice stenografierea comunicărilor dintre avocat și client. Fiecare pagină a procesului-verbal de interceptare și a stenogramei se semnează de către persoana care le-a întocmit. La procesul-verbal se anexează suportul informațional pe care au fost înregistrate comunicările interceptate, făcându-se mențiune despre împachetarea și sigilarea acestuia.

(7) Probe dobândite în condițiile prezentului articol pot fi verificate, după caz, prin constatare tehnico-științifică sau prin expertiză judiciară dispusă de către instanța de judecată la cererea părților sau din oficiu.

[Art.138¹ în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138². Livrarea controlată

(1) Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate următoarele trimiteri poștale: scrisori de orice gen, telegrame, radiograme, banderole, colete poștale, containere poștale, mandate poștale.

(2) Ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații prevăzute de prezentul articol, pe lângă elementele prevăzute la art.135 alin.(2), conține: motivele dispunerii reținerii, cercetării, predării sau ridicării trimiterilor poștale, denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale, numele și prenumele persoanei/persoanelor ale cărei/căror trimiteri poștale trebuie să fie reținute, adresa exactă a acestor persoane, genul de trimiteri poștale care se rețin, se cercetează, se predau sau se ridică.

(3) Ofițerul de investigații aduce la cunoștința reprezentantului instituției poștale, contra semnătură, mandatul judecătoresc sau, după caz, extrasul din ordonanța procurorului, care va conține elementele unui mandat judecătoresc, cu privire la reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale.

(4) Reprezentantul instituției poștale comunică imediat ofițerului de investigații desemnat pentru efectuarea măsurii speciale de investigații despre reținerea trimiterilor poștale indicate în mandatul judecătoresc sau, după caz, în extrasul din ordonanța procurorului.

(5) Prezentându-se în instituția poștală, ofițerul de investigații deschide și examinează trimerile poștale respective. La descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală, ofițerul de investigații le ridică sau face copii de pe acestea, prelevează mostre, execută mulaje sau tipare de urme. În lipsa unor asemenea obiecte și/sau documente, ofițerul de investigații dispune înmânarea/expedierea trimerilor poștale cercetate destinatarului.

(6) În procesul-verbal de consemnare a rezultatelor reținerii, cercetării, predării sau ridicării trimerilor poștale se indică de către cine, unde și când a fost reținută, cercetată, predată sau ridicată trimiteria poștală, genul de trimiterie poștală, precum și de pe care trimiteri poștale au fost făcute copii, prelevată mostre, executate mulaje sau tipare de urme, ce mijloace tehnice au fost utilizate și ce s-a constatat. Toți participanții și cei prezenți la această acțiune procesuală sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului corespondenței, nedivulgării informațiilor cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art.178 și art.315 din [Codul penal nr.985/2002](#). Aceasta se consemnează în procesul-verbal.

[Art.138² în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138³. Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare

(1) Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare reprezintă operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare, în regim de timp real sau după realizarea acestora, efectuate de către persoanele fizice și juridice prin intermediul băncilor sau al altor persoane/organizații care intermediază tranzacțiile financiare ori obținerea de la entitățile respective a înscrisurilor sau a informațiilor aflate în posesia acestora referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane.

(2) Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare se dispune în cazul urmăririi penale pornite pe faptul săvârșirii uneia dintre infracțiunile, inclusiv ușoare sau mai puțin grave, prevăzute la art.158, 165, 165¹, 181¹–181³, 189–192, 196, 199, 206, 208, 209, 217–217⁵, 220, 236, 237, 239–248, 248¹, 248², 249, 251–253, 255, 256, 260⁶, 278, 279, 279¹, 279³, 283, 284, 290, 292, 301¹, 302, 324–328, 330¹, 330², 332¹–333, 334, 337–346, 352, 352², 361 și 362¹ din [Codul penal nr.985/2002](#).

[Art.138³ în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138⁴. Colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice

(1) Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice constă în colectarea, cu suportul furnizorilor de servicii de comunicații electronice, a informației disponibile, generate sau procesate în cadrul furnizării propriilor servicii de comunicații electronice, inclusiv de roaming, necesare pentru identificarea și urmărirea sursei de comunicații electronice, pentru identificarea destinației, a tipului, a datei, a orei și a duratei comunicației electronice, pentru identificarea echipamentului de comunicații electronice al utilizatorului sau a altui dispozitiv utilizat pentru comunicație, pentru identificarea coordonatelor echipamentului terminal de comunicații mobile, informație, în special, despre:

- a) numerele de telefon înregistrate pe numele unei persoane;
- b) posesorii numerelor de telefon sau utilizatorii adreselor IP pentru care a fost autorizată măsura specială de investigație;
- c) serviciile de comunicații electronice prestate utilizatorului;
- d) sursa de comunicații electronice (numărul de telefon al apelantului sau adresa de internet protocol (IP));

e) destinația comunicației electronice (numărul de telefon al apelatului sau adresa de internet protocol (IP); numărul de telefon spre care este redirecționat apelul);

f) tipul, data, ora și durata comunicației electronice, inclusiv ale tentativelor de apel eșuate;

g) echipamentul de comunicații electronice al utilizatorului sau un alt dispozitiv utilizat pentru comunicație (identificatorul internațional al echipamentului mobil (IMEI) al apelantului și cel al apelatului; adresa media acces control (adresa MAC) a echipamentului de acces la serviciile fixe amplasat în locația clientului (CPE); în cazul serviciilor preplătite anonime – data și ora la care a fost inițial activat serviciul și denumirea locației (Cell ID) din care a fost activat serviciul);

h) locația echipamentului de comunicații mobile (denumirea locației (Cell ID) de la începutul comunicației; locația geografică a celei prin referință la denumirea locației, în perioada în care datele sunt reținute);

i) adresele fizice de prestare a serviciului fix.

(2) După recepționarea actului de autorizare a măsurii speciale de investigații, informațiile solicitate se prezintă de către furnizorul de servicii, într-un singur exemplar, în cel mai scurt timp posibil, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare de la data primirii actului.

(3) Angajații responsabili ai furnizorului de servicii semnează un angajament de nedivulgare a informațiilor ce țin de efectuarea măsurii speciale de investigații, precum și a altor informații devenite cunoscute lor în rezultatul interacțiunii cu reprezentanții organelor de drept.

(4) Măsura specială de investigații prevăzută de prezentul articol poate fi dispusă și în cazul infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave prevăzute la art.173, 175, 177, 178, 186, 187, 189, 190, 192, 192¹, 208¹, 208², 237, 245¹⁰, 259–261¹, 281 și 322 din [Codul penal nr.985/2002](#).

[Art.138⁴ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138⁵. Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice

(1) Accesarea și/sau interceptarea datelor informatice constă în folosirea unor metode și/sau mijloace tehnice pentru obținerea datelor informatice stocate pe un suport informațional, fără înștiințarea proprietarului sau utilizatorului acestuia, și/sau pentru colectarea în timp real a datelor informatice asociate comunicărilor prin intermediul unui sistem informatic. Înregistrarea datelor informatice constă în stocarea informațiilor obținute în urma accesării și/sau interceptării pe un suport informațional.

(2) Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice se efectuează în condițiile prevăzute la art.138¹ alin.(3)–(6), care se aplică în mod corespunzător.

(3) Măsura specială de investigații prevăzută de prezentul articol poate fi dispusă și în cazul infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave prevăzute la art.175, 175¹, 208¹, 208², 237 și 259–261¹ din [Codul penal nr.985/2002](#).

[Art.138⁵ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138⁶. Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice

(1) Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice constă în:

1) solicitarea de la furnizorul de servicii de comunicații electronice:

a) a datelor de identificare (numele, prenumele, IDNP, adresa) ale abonatului sau ale utilizatorului unei rețele de comunicații electronice (identificatorul internațional al abonatului mobil (IMSI), numărul de telefon, numărul de serie al modulului de identificare a abonatului (al cartei SIM), adresa de internet protocol (IP), adresele fizice de prestare a serviciului fix);

b) a numerelor de telefon și/sau a adreselor de internet protocol (IP) înregistrate pe numele unei persoane;

2) stabilirea faptului dacă un serviciu de comunicații electronice este sau a fost activ la o anumită dată.

(2) Ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații prevăzute de prezentul articol, pe lângă elementele prevăzute la art.135 alin.(2), conține:

1) datele de identificare ale furnizorului de servicii care dispune de datele specificate la alin.(1) sau le ține sub control;

2) datele de identificare ale abonatului, ale proprietarului sau ale utilizatorului, dacă sunt cunoscute;

3) motivarea îndeplinirii condițiilor de dispunere a măsurii speciale de investigații;

4) mențiunea cu privire la obligația persoanei sau a furnizorului de servicii de a comunica, în condiții de confidențialitate, informațiile solicitate.

(3) După recepționarea actului de autorizare a măsurii speciale de investigații, informațiile solicitate se prezintă de către furnizorul de servicii, în scris, într-un singur exemplar, fără păstrarea copiei (inclusiv în format electronic), în cel mai scurt timp posibil, dar nu mai târziu de 5 zile de la data primirii actului.

(4) Angajații responsabili ai furnizorului de servicii semnează un angajament de nedivulgare a informațiilor ce țin de efectuarea măsurii speciale de investigații, precum și a altor informații devenite cunoscute lor în rezultatul interacțiunii cu reprezentanții organelor de drept.

(5) Persoanele care sunt chemate să colaboreze cu organul de urmărire penală au obligația de a păstra secretul operațiunii efectuate. Încălcarea acestei obligații atrage răspundere penală.

(6) Măsura specială de investigații prevăzută de prezentul articol poate fi dispusă și în cazul infracțiunilor ușoare și mai puțin grave.

[Art.138⁶ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138⁷. Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite

(1) Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite reprezintă supravegherea și documentarea înmânării sau predării de bani, de servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale către persoana care le pretinde, acceptă, extorcă sau de către persoana care le oferă, precum și către sau de către persoanele care acționează la indicația, din numele sau în interesul acestora.

(2) Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite poate fi efectuat doar de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale Ministerului Afacerilor Interne și ai Centrului Național Anticorupție, precum și de către ofițerii de investigații detașați la procuraturile specializate.

(3) Acțiunile de transmitere sau primire sub control a banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate, promise sau oferite, deși cad formal sub incidența infracțiunii, în mod separat nu constituie infracțiune și se realizează doar în scop de identificare a intențiilor cu privire la săvârșirea infracțiunii care a început până la sau în afara implicării organelor indicate la alin.(2).

(4) Persoanele care realizează actul de transmitere sau primire a banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite nu poartă răspundere pentru acțiunile lor realizate sub controlul organelor abilitate.

(5) Măsura specială de investigații prevăzută de prezentul articol poate fi dispusă și în cazul infracțiunilor ușoare și mai puțin grave prevăzute la art.181¹–181³, 189, 256, 324–325, 333 și 334 din [Codul penal nr.985/2002](#).

[Art.138⁷ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138⁸. Livrarea supravegheată

(1) Livrarea supravegheată reprezintă circulația sub supraveghere a obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori (inclusiv a substanțelor, a mijloacelor de plată sau a altor instrumente financiare) care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sunt destinate comiterii unei infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara frontierelor ei, având drept scop investigarea unei infracțiuni sau identificarea persoanelor implicate în săvârșirea acesteia.

(2) Livrarea supravegheată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, în transport ilegal de droguri, de arme, de obiecte sustrase, de materiale explozive, nucleare, de alte materiale radioactive, de sume de bani și de alte obiecte rezultă din activități ilicite sau dacă obiectele menționate sunt utilizate în scopul comiterii de infracțiuni.

(3) Livrarea supravegheată presupune că, în mod expres, toate statele prin care sunt tranzitate transporturile ilegale sau suspecte:

1) sunt de acord cu intrarea pe teritoriul acestora a transportului ilegal sau suspect și cu ieșirea acestuia de pe teritoriul statului;

2) garantează faptul că transportul ilegal sau suspect este supravegheat permanent de către autoritățile competente;

3) garantează faptul că procurorul, organele de urmărire penală sau alte autorități de stat competente sunt înștiințate în ceea ce privește rezultatul urmăririi penale împotriva persoanelor acuzate de infracțiuni care constituie obiectul măsurii speciale de investigații prevăzute de prezentul articol.

(4) Dispozițiile alin.(3) nu se aplică dacă o convenție internațională ratificată sau un acord internațional dispune altfel.

(5) Ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații prevăzute de prezentul articol, pe lângă elementele prevăzute la art.135 alin.(2), conține circumstanțele din care rezultă caracterul ilicit al bunurilor ce urmează să intre, să tranziteze sau să iasă de pe teritoriul țării și modalitatea de efectuare a livrării.

(6) Organele responsabile sunt obligate să întocmească, la finalizarea livrării supravegheate pe teritoriul Republicii Moldova, un proces-verbal cu privire la activitățile desfășurate, pe care îl înaintează ofițerului de urmărire penală sau procurorului.

[Art.138⁸ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138⁹. Achiziția de control

Achiziția de control constă în cumpărarea de servicii sau bunuri aflate în circulație liberă, limitată sau interzisă, pentru efectuarea unor constatări tehnico-științifice sau expertize judiciare ori pentru investigarea unei infracțiuni sau identificarea făptuitorilor.

[Art.138⁹ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138¹⁰. Investigația sub acoperire

(1) Investigația sub acoperire reprezintă colectarea de date și informații de către investigatorul sub acoperire sub o identitate codificată, fictivă sau reală, care acționează în temeiul și în limitele prevederilor legale. Investigația sub acoperire se autorizează pe perioada necesară probării existenței infracțiunii și identificării făptuitorului.

(2) În ordonanța de dispunere a efectuării investigației sub acoperire se indică, pe lângă elementele prevăzute la art.135 alin.(2), identitatea atribuită investigatorului sub acoperire, precum și activitățile pe care acesta le va desfășura.

(3) În cazul în care apreciază necesitatea folosirii de către investigatorul sub acoperire a măsurilor speciale de investigații prevăzute la art.134 alin.(1) pct.1), procurorul sesizează judecătorul de instrucție în vederea emiterii unei încheieri pentru efectuarea măsurii speciale de investigații.

(4) Investigatorii sub acoperire sunt angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat sau al Administrației Naționale a Penitenciarelor ori sunt persoane antrenate în efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete.

(5) Investigatorul sub acoperire culege date și informații, pe care le pune, în totalitate, la dispoziția ofițerului de urmărire penală și a procurorului care a dispus și/sau a autorizat măsura specială de investigații.

(6) Investigatorului sub acoperire i se interzice să provoace comiterea de infracțiuni.

(7) În cazul în care este necesar, procurorul care a dispus și/sau a autorizat măsura specială de investigații poate solicita judecătorului de instrucție autorizarea săvârșirii de către investigatorul sub acoperire a unei sau a mai multor contravenții ori infracțiuni ușoare sau mai puțin grave simulate.

(8) Contravenția/infracțiunea simulată, deși în mod formal întrunește elementele componenței de contravenție/infracțiune, nu constituie contravenție/infracțiune și se săvârșește doar în scopul menținerii legendei, al probării existenței infracțiunii și al identificării făptuitorului.

(9) Contravenția/infracțiunea simulată poate fi autorizată doar în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, de corupție, conexe celor de corupție, cu caracter terorist, contra securității statului, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

(10) Judecătorul de instrucție poate autoriza săvârșirea contravențiilor simulate, precum și săvârșirea infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave simulate, cu condiția că, în ambele cazuri, acestea nu atentează la viața, sănătatea și/sau la integritatea fizică a persoanei.

(11) Autoritățile publice pot folosi sau pune la dispoziția investigatorului sub acoperire orice înscrisuri ori obiecte necesare pentru efectuarea măsurii speciale de investigații autorizate. Persoana care folosește sau pune la dispoziție înscrisurile ori obiectele nu poartă răspundere pentru aceasta.

(12) Investigatorul sub acoperire poate fi audiat ca martor în cadrul procesului penal. Pentru motive întemeiate, investigatorul sub acoperire poate fi audiat în condițiile [Legii nr.105/2008](#) cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.

(13) Datele și informațiile obținute de către investigatorul sub acoperire despre pregătirea sau săvârșirea altor infracțiuni decât cele pentru care a fost autorizată măsura specială de investigații se comunică imediat ofițerului de urmărire penală sau procurorului.

(14) Investigatorul sub acoperire își desfășoară activitatea în conformitate cu scopurile și sarcinile indicate în ordonanța ofițerului de urmărire penală sau a procurorului.

(15) Identitatea reală a investigatorului sub acoperire este cunoscută numai procurorului care a dispus efectuarea măsurii speciale de investigații, precum și ofițerului de investigații responsabil de efectuarea și consemnarea măsurii speciale de investigații, și poate fi dezvăluită numai cu acordul scris al investigatorului și în conformitate cu [Legea nr.245/2008](#) cu privire la secretul de stat.

(16) În cazul în care există pericol real pentru viața și sănătatea investigatorului sub acoperire, precum și în cazul descoperirii identității acestuia, ofițerul de urmărire penală sau procurorul îl retrace imediat, prin ordonanță, din misiunea sub acoperire.

(17) În cazul în care există date veridice că investigatorul sub acoperire a depășit limitele acțiunilor autorizate, fapt care a prejudiciat sau poate prejudicia realizarea scopurilor măsurii speciale de investigații, precum și în cazul în care el a comis încălcări grave ale legii sau a comis o infracțiune, activitatea acestuia este întreruptă imediat de către ofițerul de urmărire penală sau de către procuror.

(18) În caz de necesitate, investigatorul sub acoperire poate fi înlocuit, de către ofițerul de urmărire penală sau de către procuror, prin ordonanță, cu sau fără întreruperea activității.

[Art.138¹⁰ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138¹¹. Urmărirea vizuală

Urmărirea vizuală reprezintă relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a mișcărilor și a contactelor (legăturilor) persoanelor, supravegherea imobilelor, urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte.

[Art.138¹¹ introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Articolul 138¹². Culegerea de informații

(1) Culegerea de informații constă în dobândirea informațiilor despre persoane fizice și juridice, bunuri mobile și imobile, fapte, evenimente și circumstanțe ce prezintă interes, prin comunicare nemijlocită cu alte persoane, prin studiere de documente, materiale, baze de date, sisteme informaționale și surse deschise, prin adresare de solicitări persoanelor fizice și juridice care posedă sau care dispun de informații ce prezintă interes, precum și prin intermediul fotorobotului și al altor metode ce oferă posibilitatea de a identifica cu o probabilitate sporită o persoană.

(2) Măsura specială de investigații prevăzută de prezentul articol poate fi dispusă și în cazul infracțiunilor ușoare și mai puțin grave.

[Art.138¹² introdus prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 01.01.2024]

Secțiunea a 6-a

Constatarea tehnico-științifică și medico-legală

Articolul 139. Condițiile efectuării constatării tehnico-științifice și medico-legale

(1) În cazul în care există pericol de dispariție a unor probe sau de modificare a unor situații de fapt și este necesară explicarea de urgență a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, procurorul, organul de urmărire penală, organul de constatare sau instanța de judecată poate folosi cunoștințele unui specialist, dispunând, la cererea părților, iar procurorul, organul de urmărire penală, organul de constatare – și din oficiu, efectuarea constatării tehnico-științifice sau medico-legale.

(2) Constatarea tehnico-științifică și cea medico-legală pot fi efectuate și de către un expert judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari.

[Art.139 în redacția [Legii nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 140. Modul efectuării constatării tehnico-științifice sau medico-legale

(1) Organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare sau instanța de judecată care dispune efectuarea constatării tehnico-științifice stabilește obiectul acesteia, formulează întrebările la care trebuie să se răspundă și stabilește termenul în care va fi efectuată lucrarea.

(2) Constatarea tehnico-științifică se efectuează asupra materialelor și informației puse la dispoziție sau indicate de către organul de urmărire penală, procuror, organul de constatare sau instanța de judecată. Persoanei căreia îi revine sarcina efectuării constatării nu i se pot delega și nici aceasta nu-și poate însuși atribuții de organ de urmărire penală, procuror, organ de constatare sau de organ de control.

(3) Dacă specialistul căruia îi revine sarcina efectuării lucrării consideră că materialele puse la dispoziție ori informația indicată sînt insuficiente, el comunică aceasta organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau instanței în vederea completării lor.

(4) În cazul în care este necesară o examinare corporală asupra învinuitului ori părții vătămate pentru a constata pe corpul acestora existența urmelor infracțiunii, organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare dispun efectuarea unei constatări medico-legale și cer organului medico-legal, căruia îi revine competența potrivit legii, să efectueze această constatare.

[Art.140 completat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 141. Raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală

(1) Rezultatele constatării tehnico-științifice sau medico-legale se consemnează într-un raport.

(1¹) Organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare sau instanța de judecată informează părțile că au dreptul să ia cunoștință de raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală, întocmind un proces-verbal în cazul exercitării acestui drept.

(2) Dacă se constată că raportul tehnico-științific ori medico-legal nu este complet sau concluziile acestuia nu sînt exacte, se dispune efectuarea unei expertize judiciare.

(3) În cazul participării specialistului la efectuarea procedurilor probatorii de către organul de urmărire penală, procuror sau organul de constatare, rezultatele constatărilor tehnico-științifice și medico-legale se includ în procesul-verbal al acțiunii respective.

[Art.141 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Secțiunea a 7-a

Efectuarea expertizei judiciare

Articolul 142. Temeiurile pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare

(1) Expertiza judiciară se dispune în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sînt necesare cunoștințe specializate în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii. Posedarea unor asemenea cunoștințe specializate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei judiciare. Dispunerea expertizei judiciare se face, la cererea părților, de către organul de urmărire penală, procuror sau de către instanța de judecată, precum și din oficiu de către organul de urmărire penală sau procuror.

(2) Părțile, din inițiativă proprie și pe cont propriu, sînt în drept, prin intermediul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată, să înainteze instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară o cerere privind efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea circumstanțelor care, în opinia lor, vor putea fi utilizate în apărarea intereselor lor. În acest caz, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată este obligată să remită instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară materialele necesare efectuării expertizei judiciare. Raportul de expertiză judiciară întocmit la cererea părților se prezintă de către parte organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată, se anexează la materialele cauzei penale și urmează a fi apreciat în coroborare cu alte probe. În cazul în care, reieșind din concluziile formulate de experți în rapoartele de expertiză anterioare, se constată inoportunitatea dispunerii expertizei judiciare solicitate de către părți, iar efectuarea unei alte expertize va condiționa tergiversarea procesului penal, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată respinge cererea părților.

(3) Expertiza judiciară se efectuează de către expertul judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari. În cazul în care în Registrul de stat al experților judiciari nu sînt experți de specializarea necesară sau în cazul în care nu poate fi numit un alt expert judiciar din motive de incompatibilitate, în calitate de expert judiciar poate fi recunoscută ad-hoc o persoană competentă în specializarea solicitată pentru efectuarea expertizei judiciare.

(4) Fiecare dintre părți are dreptul să recomande un expert pentru a participa cu drepturi depline la efectuarea expertizei judiciare.

[Art.142 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 143. Cazurile cînd efectuarea expertizei judiciare este obligatorie

(1) Expertiza judiciară se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea:

1) cauzei morții;
2) gradului de gravitate și a caracterului vătămărilor integrității corporale;
3) stării psihice și fizice a bănuیتului, învinuitului, inculpatului – în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal;

3¹) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante;

4) vîrstei bănuیتului, învinuitului, inculpatului sau părții vătămăte – în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vîrsta lipsesc sau prezintă dubiu;

4¹) stării sănătății bănuیتului, învinuitului sau inculpatului privat de libertate – în cazurile prezenței unor indici de îmbolnăvire de o boală gravă;

5) stării psihice sau fizice a părții vătămăte, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărîrii în cauza dată;

6) altor cazuri cînd prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză.

[Art.143 completat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.143 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 144. Procedura de dispunere a efectuării expertizei judiciare

(1) În cazul existenței temeiurilor, expertiza judiciară se dispune de către organul de urmărire penală sau procuror, prin ordonanță, precum și de către instanța de judecată, prin încheiere. În ordonanță sau în încheiere se indică: cine a inițiat dispunerea expertizei judiciare; temeiurile pentru care se dispune expertiza judiciară; obiectele, documentele și alte materiale prezentate expertului cu mențiunea cînd și în ce împrejurări au fost descoperite și ridicate; întrebările formulate expertului; denumirea instituției de expertiză judiciară sau, după caz, numele și prenumele expertului căruia i se pune în sarcină efectuarea expertizei judiciare.

(1¹) Cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare se formulează în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse constatării și a obiectelor, materialelor care trebuie investigate de expert.

(2) Ordonanța sau încheierea de dispunere a efectuării expertizei judiciare este obligatorie pentru instituția sau persoana care urmează să efectueze expertize judiciare.

(3) La efectuarea expertizei judiciare din inițiativă și pe contul propriu al părților, expertului i se remite lista întrebărilor, obiectele și materialele de care dispun părțile sau sînt prezentate, la cererea lor, de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată. Despre aceasta se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261.

(4) Bănuitul, învinuitul sau partea vătămată poate solicita organului de urmărire penală sau, după caz, procurorului dispunerea efectuării expertizei judiciare. Refuzul de dispunere a efectuării expertizei judiciare poate fi contestat în modul stabilit de prezentul cod.

[Art.144 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 145. Acțiuni premergătoare efectuării expertizei judiciare

(1) Organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată, în cazul în care dispune efectuarea expertizei judiciare, informează în scris părțile despre obiectul expertizei judiciare și întrebările la care trebuie să dea răspunsuri expertul și le explică părților că au dreptul de a face observații cu privire la aceste întrebări și de a cere modificarea sau completarea lor, precum și dreptul de a cere numirea a câte un expert recomandat de fiecare dintre ele pentru a participa la efectuarea expertizei judiciare.

[Alin.(2) art.145 abrogat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

(3) După examinarea obiecțiilor și a cererilor înaintate de părți, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată informează expertul judiciar cu privire la noile circumstanțe ce implică efectuarea expertizei judiciare.

[Art.145 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 146. Expertiza judiciară în comisie

(1) Expertizele judiciare cu un grad sporit de complexitate sau voluminoase se efectuează de o comisie din câțiva experți de aceeași specializare sau, după caz, de specializări diferite. La cererea părților, în componența comisiei de experți pot fi incluși experții invitați (recomandați) de ele.

(1¹) Expertiza judiciară în comisie se dispune și în cazul în care expertizele efectuate anterior prezintă concluzii divergente. În cadrul expertizei judiciare în comisie pot fi formulate întrebări referitoare la cauzele divergențelor dintre concluziile expertizelor anterioare.

(2) La finalul cercetărilor în cadrul expertizei judiciare în comisie se întocmește un singur raport de expertiză judiciară, care este semnat de către toți experții din componența comisiei.

(3) În situația în care nu există o concluzie comună, unanim acceptată, în raportul de expertiză judiciară se prezintă concluzia acceptată de majoritatea experților participanți la efectuarea expertizei judiciare în comisie ori se declară imposibilitatea prezentării unor concluzii comune. Opiniile divergente ale experților se expun în concluzii separate care se anexează la raportul de expertiză judiciară și se prezintă ordonatorului expertizei judiciare.

(4) Cerința organului de urmărire penală, procurorului sau a instanței de judecată ca expertiza judiciară să fie efectuată de o comisie de experți este obligatorie pentru șeful instituției de expertiză judiciară, precum și pentru experții desemnați. Dacă expertiza judiciară este pusă în sarcina instituției de expertiză judiciară și conducătorul, analizând complexitatea investigațiilor ce urmează a fi efectuate, consideră că este necesară o expertiză judiciară în comisie, acesta comunică organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată propunerea de dispunere a efectuării expertizei judiciare.

[Art.146 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 147. Expertiza judiciară complexă

(1) În cazul în care constatarea vreunei circumstanțe ce poate avea importanță probatorie în cauza penală este posibilă numai în urma efectuării unor investigații în diferite domenii, se dispune expertiza judiciară complexă.

(1¹) În cazul torturii, efectuarea expertizei judiciare complexe, cu operarea examinării medico-legale, psihologice și, după caz, a altor forme de examinare, este obligatorie.

(1²) Expertiza judiciară complexă se poate efectua fie de către o comisie de experți calificați în diferite genuri de expertiză judiciară, fie de către un singur expert calificat în mai multe genuri de expertiză judiciară.

(2) În baza totalității datelor constatate în cadrul expertizei judiciare complexe, experții întocmesc un singur raport de expertiză judiciară, în care se indică cercetările efectuate de fiecare expert, volumul acestora, numele, prenumele experților care au formulat răspunsuri la întrebări și concluziile la care s-a ajuns.

(3) Expertul nu are dreptul să semneze acea parte a raportului de expertiză judiciară complexă ce nu ține de competența sa.

[Art.147 modificat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 148. Expertiza judiciară suplimentară și expertiza judiciară repetată

(1) Dacă organul de urmărire penală, procurorul ori instanța de judecată care a dispus efectuarea expertizei judiciare constată că raportul expertului nu este complet și necesită explicații sau completări ori dacă apar întrebări noi referitoare la circumstanțele examinate și, în toate cazurile, răspunsurile nu pot fi obținute prin audierea expertului, se dispune efectuarea unei expertize judiciare suplimentare de către același expert sau de către un alt expert.

(2) Dacă concluziile expertului sînt neclare, contradictorii, neîntemeiate, dacă există îndoieli în privința veridicității lor și dacă aceste deficiențe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului sau dacă a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei judiciare, poate fi dispusă efectuarea unei expertize judiciare repetate de către un alt expert sau o altă comisie de experți. Expertul sau experții care au efectuat expertiza judiciară primară sau suplimentară pot asista la efectuarea expertizei judiciare repetate pentru a da explicații pe marginea concluziilor formulate în urma expertizei judiciare primare, însă nu pot participa la efectuarea investigațiilor și la întocmirea concluziilor.

(3) Expertiza judiciară repetată se dispune în cazurile în care:

a) concluziile expertului sînt neclare, contradictorii, neîntemeiate sau există îndoieli în privința veridicității acestora;

b) ordonatorul expertizei judiciare sau instanța de judecată a constatat că expertul judiciar nu avea dreptul să o efectueze ori și-a depășit competența;

c) a fost încălcată ordinea procesuală de dispunere a expertizei judiciare;

d) s-au constatat încălcări ale metodelor sau procedurilor de efectuare a expertizei judiciare;

e) concluziile expertului nu au fost corelate cu datele de fapt puse la dispoziția lui;

f) există contradicții esențiale între opiniile experților participanți la efectuarea unei expertize judiciare în comisie.

(4) Rezultatele expertizei judiciare repetate au aceeași valoare probantă ca și rezultatele expertizei judiciare anterioare și se apreciază în coroborare cu alte probe.

(5) În ordonanța sau în încheierea prin care s-a dispus expertiza judiciară suplimentară sau repetată trebuie să fie concretizate motivele dispunerii ei. În cazul dispunerii expertizei judiciare suplimentare sau repetate se prezintă raportul expertizei judiciare primare, precum și toate materialele depuse în cadrul expertizei judiciare primare.

[Art.148 în redacția [Legii nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 149. Efectuarea expertizei judiciare în instituția de expertiză judiciară

(1) Organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată expediază conducătorului instituției de expertiză judiciară actul de dispunere a efectuării expertizei

judiciare, obiectele și materialele respective, iar în cazurile necesare, și materialele cauzei penale. Expertiza judiciară se efectuează de către acel expert al instituției care este indicat în ordonanță sau încheiere. Dacă expertul concret nu este indicat, conducătorul instituției de expertiză judiciară numește expertul și despre aceasta comunică organului care a dispus expertiza judiciară.

(2) Dacă expertiza judiciară se efectuează din inițiativa și pe contul părților, ele prezintă conducătorului instituției de expertiză judiciară lista întrebărilor, obiectele și materialele pentru a efectua investigații. Părțile pot indica în cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare numele și prenumele expertului.

(3) Conducătorul instituției de expertiză judiciară explică expertului drepturile și obligațiile lui, prevăzute în art.88 din prezentul cod, și îl previne de răspunderea, conform art.312 din [Codul penal](#), pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false, organizează efectuarea expertizei judiciară, asigură păstrarea obiectelor prezentate pentru investigații, fixează termenele efectuării expertizei judiciară. Conducătorul instituției de expertiză judiciară nu are dreptul să dea indicații care ar determina cursul și conținutul investigației.

[Art.149 completat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 150. Efectuarea expertizei judiciare în afara instituției de expertiză judiciară

(1) În caz de efectuare a expertizei judiciare în afara instituției de expertiză judiciară, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată, după întocmirea ordonanței sau încheierii prin care se dispune expertiza judiciară, invită persoana desemnată pentru efectuarea ei pentru a se informa cu privire la competența ei, pentru a constata în ce relații se află această persoană cu bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată și cu alte părți, pentru a se convinge că nu există temeiuri pentru recuzarea acesteia.

(2) Organul care a dispus expertiza judiciară înmânează expertului ordonanța sau încheierea prin care se dispune expertiza judiciară, explică drepturile și obligațiile, prevăzute în art.88 din prezentul cod, și îl previne de răspunderea, conform art.312 din [Codul penal](#), pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false. Acestea se consemnează în ordonanța sau în încheierea prin care s-a dispus expertiza judiciară și se confirmă prin semnătura expertului. În același mod se fixează declarațiile și cererile expertului. Despre respingerea cererii expertului, organul care a dispus expertiza judiciară întocmește o ordonanță sau o încheiere motivată.

(3) Organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să asigure prezentarea la expert a bănuitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, martorului dacă apare necesitatea de a efectua cercetarea corporală sau a examina starea lor psihică ori prezența lor este necesară la efectuarea expertizei judiciare.

[Art.150 completat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

[Art.150 modificat prin [Legea nr.66 din 05.04.2012](#), în vigoare 27.10.2012]

Articolul 151. Întocmirea și prezentarea raportului de către expert

(1) După efectuarea investigațiilor necesare, expertul întocmește un raport, în formă scrisă, tipărită, în limba română, care este structurat în trei părți: partea introductivă, partea descriptivă și concluziile.

(2) În partea introductivă a raportului de expertiză judiciară se indică:

- a) denumirea și adresa juridică ale instituției publice de expertiză judiciară sau ale biroului de expertiză judiciară;
- b) datele privind actul de dispunere a expertizei judiciare;
- c) datele ordonatorului expertizei judiciare;
- d) denumirea și adresa juridică ale laboratorului în care a fost efectuată expertiza judiciară;

e) mențiunea despre informarea privind drepturile și obligațiile prevăzute de prezentul cod și privind răspunderea pentru încălcarea prevederilor art.312 și 315 din [Codul penal](#);

f) data întocmirii raportului de expertiză judiciară, numărul, tipul și genul expertizei judiciare;

g) datele expertului sau ale experților participanți la efectuarea expertizei judiciare (numele, prenumele, numărul licenței, specializarea în care este calificat, gradul de calificare, precum și, dacă este cazul, gradul științific, specialitatea deținută și vechimea în muncă în calitate de expert judiciar în specialitatea respectivă);

h) datele persoanelor care au participat, precum și ale celor care au asistat la efectuarea expertizei judiciare;

i) expunerea succintă a circumstanțelor cazului pentru a cărui soluționare se solicită efectuarea expertizei judiciare;

j) lista materialelor și a obiectelor prezentate pentru expertiza judiciară;

k) problemele înaintate spre soluționare;

l) în cazul expertizei judiciare suplimentare sau al celei repetate – motivele dispunerii acestora, precum și datele expertizei judiciare primare (numărul, data întocmirii raportului de expertiză judiciară, numele și prenumele experților participanți la efectuarea expertizei judiciare, concluziile acestora).

(3) În partea descriptivă, în funcție de genul expertizei judiciare efectuate, raportul de expertiză judiciară conține următoarele informații:

a) date despre starea obiectelor supuse examinării (prezența și starea ambalajului) sau date despre persoanele examinate, modalitățile de transportare și de ambalare a materialelor și obiectelor prezentate pentru expertiza judiciară;

b) conținutul etapelor de examinare, cu indicarea metodelor de cercetare și a metodicilor aplicate, a mijloacelor tehnice și a materialelor de consum folosite, a condițiilor de utilizare a acestora și a rezultatelor obținute;

c) obiectivele, condițiile de efectuare și rezultatele experimentelor (dacă acestea au fost realizate), precum și rezultatele obținerii unor modele de comparație;

d) date privind deteriorarea sau consumul obiectelor supuse examinării;

e) evaluarea pe etape a cercetărilor, analiza rezultatelor obținute, formularea și motivarea concluziilor;

f) referiri la ilustrații, anexe și explicațiile necesare pentru acestea;

g) circumstanțele relevante identificate de expert, în privința cărora nu au fost adresate întrebări;

h) concluziile prealabile;

i) argumentarea imposibilității de a răspunde la toate sau la unele întrebări formulate în cazul când materialele prezentate nu au fost suficiente sau întrebările formulate nu țin de competența expertului, sau nivelul științei și practica expertizelor nu permit găsirea răspunsurilor la aceste întrebări;

j) caracteristica succintă a dispozitivelor și a materialelor utilizate, regimul procesului de fixare și imprimare. Pentru mijloacele tehnice și programele soft se indică tipul, modelul, producătorul, denumirea și versiunea programului soft utilizat, programul de obținere și imprimare a imaginilor.

(4) În partea finală a raportului de expertiză judiciară sînt expuse concluziile expertului, care cuprind răspunsurile la întrebările formulate de către ordonatorul expertizei judiciare. Răspunsurile se formulează exact, pentru a exclude interpretările echivoce.

(5) La raportul expertului se anexează corpurile delict, probele grafice, alte materiale rămase după efectuarea investigațiilor, precum și fotografii, schițe și grafice ce confirmă concluziile expertului.

(6) Raportul de expertiză judiciară este semnat de expertul/expertii care l-a/l-au întocmit conform competențelor, aplicându-se ștampila acestuia/acestora pe fiecare pagină și pe toate anexele.

(7) Raportul de expertiză judiciară sau declarația expertului judiciar privind imposibilitatea prezentării unor concluzii, precum și procesul-verbal de audiere a expertului se comunică părților imediat, dar nu mai târziu de 3 zile lucrătoare de la primirea lor de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată, și li se explică în scris că au dreptul să dea explicații, să facă obiecții, precum și să ceară înaintarea unor întrebări suplimentare expertului, efectuarea unei expertize judiciare.

[Art.151 în redacția [Legei nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Articolul 152. Internarea în instituția medicală pentru efectuarea expertizei judiciare

(1) Dacă pentru efectuarea expertizei judiciare medico-legale sau psihiatrice apare necesitatea unei supravegheri îndelungate, bănuitul, învinuitul, inculpatul poate fi internat într-o instituție medicală. Despre aceasta se consemnează în ordonanța sau încheierea prin care s-a dispus expertiza judiciară.

(2) Internarea bănuitului, învinuitului în instituția medicală pentru efectuarea expertizelor judiciare indicate în alin.(1) se admite cu autorizația judecătorului de instrucție, în baza demersului procurorului, în conformitate cu art.305. Încheierea judecătorului de instrucție privind autorizarea internării poate fi atacată cu recurs în condițiile art.311.

(3) Dacă necesitatea internării în instituția medicală pentru efectuarea expertizei judiciare a apărut în procesul judecării cauzei, încheierea despre aceasta o adoptă instanța de judecată conform cererilor înaintate de părți, expert sau din oficiu.

(3¹) Demersul procurorului de solicitare a internării într-o instituție medicală pentru efectuarea expertizei judiciare sau cererile părților ori ale expertului depuse în acest sens trebuie să cuprindă, după caz, mențiuni cu privire la: fapta pentru care se efectuează urmărirea penală, încadrarea juridică a faptei; faptele și împrejurările din care rezultă îndoiala asupra stării de responsabilitate a bănuitului, învinuitului sau inculpatului, motivarea necesității de luare a măsurii de internare și motivarea proporționalității acesteia cu scopul urmărit.

(4) Internarea bănuitului într-o instituție medicală, pentru efectuarea expertizei judiciare în condiții de staționar, se dispune pentru o durată de până la 10 zile cu posibilitatea prelungirii, în caz de necesitate, la demersul procurorului, de către judecătorul de instrucție, după punerea sub învinuire.

(5) Internarea învinuitului într-o instituție medicală, pentru efectuarea expertizei judiciare în condiții de staționar, se dispune pentru o durată de până la 30 de zile.

(6) Prolungirea internării învinuitului în instituția medicală, pentru efectuarea expertizei judiciare în condiții de staționar, poate fi dispusă de către judecătorul de instrucție până la 6 luni, la demersul procurorului prezentat în temeiul cererii motivate în scris a medicului care se confruntă cu dificultăți la efectuarea expertizei judiciare și are nevoie de timp suplimentar pentru aceasta. Fiecare prelungire nu poate depăși 30 de zile.

(7) Bănuitul, învinuitul internat într-o instituție medicală pentru efectuarea expertizei judiciare în condiții de staționar, apărătorul sau reprezentantul pot ataca încheierea judecătorului de instrucție privind aplicarea ori prelungirea internării sau pot solicita efectuarea expertizei judiciare în condiții de ambulator în termen de 3 zile de la data adoptării. Dispozițiile art.311 și 312 se aplică în mod corespunzător.

(8) În cazul în care bănuitul, învinuitul este arestat preventiv, transferul acestuia pentru efectuarea expertizei judiciare medicale în condiții de staționar, se dispune la demersul procurorului cu autorizația judecătorului de instrucție.

Articolul 153. Audierea expertului

(1) În cazul în care raportul expertului nu este clar sau are unele deficiențe, pentru înlăturarea cărora nu sînt necesare investigații suplimentare, ori a apărut necesitatea de a preciza metodele aplicate de către expert sau unele noțiuni, organul de urmărire penală sau procurorul este în drept să audieze expertul, respectîndu-se prevederile art.105-109.

(2) Audierea expertului nu se admite pînă la prezentarea raportului și cercetarea acestuia.

[Art.153 completat prin [Legea nr.316 din 22.12.2017](#), în vigoare 09.02.2018]

Secțiunea a 8-a

Colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă

Articolul 154. Temeiurile de colectare a mostrelor

(1) Organul de urmărire penală este în drept să colecteze mostre care reflectă particularitățile omului viu, cadavrului, animalului, substanței, obiectului dacă investigarea lor are importanță pentru cauza penală.

(2) Organul de urmărire penală este în drept să colecteze mostre de la bănuît și învinuit.

(3) Organul de urmărire penală, de asemenea, poate dispune colectarea mostrelor de la martori sau partea vătămată, dar numai în cazul în care trebuie să verifice dacă aceste persoane au lăsat urme la locul unde s-a produs evenimentul sau pe corpurile delictelor.

(4) Dacă este necesar, colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă se face cu participarea specialistului.

(5) Despre colectarea mostrelor necesare pentru cercetarea comparativă, organul de urmărire penală emite o ordonanță motivată, în care, în special, se indică: persoana care va colecta mostrele, persoana de la care se vor colecta mostrele; care anume mostre și în ce număr (cantitate) trebuie colectate; cînd, unde și la cine trebuie să se prezinte persoana de la care vor fi colectate mostrele; cînd și cui trebuie să fie prezentate mostrele după colectare.

(6) Despre colectarea mostrelor necesare pentru cercetarea comparativă se întocmește un proces-verbal potrivit dispozițiilor art.260 și 261.

(7) Colectarea de mostre în condițiile prezentului articol poate fi dispusă și de către instanța de judecată la solicitarea părților.

Articolul 155. Felurile mostrelor

(1) În calitate de mostre pot fi colectate:

- 1) sînge, spermă, păr, secvențe de unghii, microparticule de pe corp;
- 2) salivă, sudoare și alte eliminări ale corpului;
- 3) amprente digitale, mulaje ale dinților și falangelor;
- 4) înscrieri, obiecte, piese vestimentare și părți ale lor, alte materiale ce reflectă deprinderile persoanei respective;
- 5) fonograma vocii, fotografii sau înregistrări video;
- 6) corpuri materiale, substanțe, materie primă, produse;
- 7) arme de diferite tipuri, cartușe, tub-cartușe, gloanțe, piese și uneltele folosite la confecționarea acestora;
- 8) dispozitive explozive neutralizate, părți componente ale lor, piese, mecanisme și uneltele folosite la confecționarea acestora;
- 9) alte substanțe și obiecte.

(2) Se interzice colectarea mostrelor într-un mod care pune în pericol sănătatea și viața omului sau care lezează onoarea și demnitatea lui.

Articolul 156. Modul de colectare a mostrelor în baza ordonanței organului de urmărire penală

(1) Reprezentantul organului de urmărire penală citează persoana sau se deplasează la locul unde se află ea, aducându-i la cunoștință, contra semnătură, ordonanța de colectare a mostrelor, explică acestei persoane și specialistului drepturile și obligațiile lor.

(2) Reprezentantul organului de urmărire penală, cu participarea specialistului, dacă acesta este invitat, desfășoară acțiunile necesare și colectează mostrele respective. Mostrele, cu excepția documentelor, se împachetează și se sigilează, iar pachetele sigilate se semnează de persoana care efectuează acțiunea respectivă. În cazurile necesare, colectarea mostrelor se face prin percheziție sau ridicare ori concomitent cu efectuarea acestora, precum și a altor acțiuni de urmărire penală.

(3) Despre colectarea mostrelor se întocmește un proces-verbal conform dispozițiilor art.260 și 261, în care se descriu toate acțiunile efectuate pentru colectarea mostrelor în consecutivitatea efectuării lor, metodele și mijloacele tehnice aplicate, precum și însuși mostrele. Mostrele colectate se anexează la procesul-verbal.

Secțiunea a 9-a

Mijloace materiale de probă

Articolul 157. Documente

(1) Constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.) care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sînt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză.

(2) Documentele se anexează, prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței, la materialele dosarului și se păstrează atîta timp cît se păstrează dosarul respectiv. În cazul în care documentele în original sînt necesare pentru evidență, rapoarte sau în alte scopuri legale, acestea pot fi restituite deținătorilor, dacă este posibil fără a afecta cauza, copiile de pe acestea păstrîndu-se în dosar.

(3) Documentele se prezintă de către persoanele fizice și juridice la demersul organului de urmărire penală făcut din oficiu sau la cererea altor participanți la proces ori la demersul instanței făcut la cererea părților, precum și de către părți în cadrul urmăririi penale sau în procesul judecării cauzei.

(4) În cazurile în care documentele conțin cel puțin unul din elementele menționate în art.158, acestea se recunosc drept corpuri delictive.

Articolul 158. Corpurile delictive

(1) Corpuri delictive sînt recunoscute obiectele în cazul în care există temeiuri de a presupune că ele au servit la săvîrșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectivul acestor acțiuni, precum și bani sau alte valori ori obiecte și documente care pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii, constatarea circumstanțelor, identificarea persoanelor vinovate sau pentru respingerea învinuirii ori atenuarea răspunderii penale.

(2) Obiectul se recunoaște drept corp delict prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată și se anexează la dosar.

(3) Obiectul poate fi recunoscut drept corp delict în următoarele condiții:

1) dacă, prin descrierea lui detaliată, prin sigilare, precum și prin alte acțiuni întreprinse imediat după depistare, a fost exclusă posibilitatea substituirii sau modificării esențiale a particularităților și semnelor sau a urmelor aflate pe obiect;

2) dacă a fost dobîndit prin unul din următoarele procedee probatorii: cercetare la fața locului, percheziție, ridicare de obiecte, precum și prezentat de către participanții la proces, cu ascultarea prealabilă a acestora.

Articolul 159. Păstrarea corpurilor delictive și a altor obiecte

(1) Corpurile delictive se anexează la dosar și se păstrează în dosar sau se păstrează în alt mod prevăzut de lege. Corpurile delictive care, din cauza volumului sau din alte motive, nu pot fi păstrate împreună cu dosarul trebuie fotografiate și fotografiile se anexează la procesul-verbal respectiv. Obiectele voluminoase, după fotografiere, pot fi sigilate și transmise spre păstrare persoanelor juridice sau fizice. În acest caz, în dosar se va face mențiunea respectivă.

(2) Substanțele explozive și alte obiecte care prezintă pericol pentru viața și sănătatea omului și din acest motiv nu pot fi păstrate în calitate de corpuri delictive, fapt confirmat prin concluzia specialiștilor în domeniu, în baza ordonanței organului de urmărire penală autorizate de judecătorul de instrucție, se nimicesc prin metodele respective. În caz de urgență, când există pericol iminent pentru viața oamenilor, substanțele explozive pot fi nimicite, în urma concluziei specialistului, fără autorizarea judecătorului de instrucție, cu prezentarea materialelor respective, în termen de 24 de ore, judecătorului de instrucție pentru efectuarea controlului legalității acestei acțiuni procesuale.

(3) Substanțele stupefiante, psihotrope și precursorii pot fi păstrați în calitate de corpuri delictive în cantități mici (mostre), suficiente pentru utilizarea lor în calitate de probe și pentru efectuarea expertizei judiciare, împachetate și sigilate de către un expert. Excedentele de aceste substanțe vor fi predate instituțiilor abilitate sau nimicite în baza ordonanței organului de urmărire penală autorizate de judecătorul de instrucție.

(4) Imediat după ridicare și examinare, metalele prețioase, pietrele prețioase și articolele din ele, numerarul și cecurile în monedă națională și în valută străină, cardurile, alte instrumente de plată, valorile mobiliare, obligațiile, recunoscute drept corpuri delictive, se transmit spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat conform procedurii stabilite.

(5) Numerarul și cecurile în monedă națională și în valută străină, obligațiile, ridicate în cadrul efectuării acțiunilor de urmărire penală, se păstrează în dosar dacă ele conțin semne individuale în urma săvârșirii infracțiunii.

(6) Corpurile delictive și alte obiecte ridicate se păstrează pînă ce soarta lor nu va fi soluționată prin hotărîre definitivă a organului de urmărire penală sau a instanței. În cazurile prevăzute de prezentul cod, chestiunile privind corpurile delictive pot fi soluționate pînă la terminarea procesului penal.

(7) În caz de conflict referitor la apartenența obiectului recunoscut corp delict, litigiul se soluționează în ordinea procedurii civile și un asemenea obiect se păstrează pînă la momentul cînd hotărîrea pronunțată în cauza civilă devine irevocabilă.

[Art.159 modificat prin [Legea nr.178 din 21.07.2017](#), în vigoare 18.08.2017]

[Art.159 modificat prin [Legea nr.164 din 20.07.2017](#), în vigoare 04.08.2017]

Articolul 160. Asigurarea păstrării corpurilor delictive și a altor obiecte în cadrul desfășurării procesului penal

(1) La păstrarea corpurilor delictive și a altor obiecte, la transmiterea lor pentru efectuarea expertizei judiciare sau a constatării tehnico-științifice sau medico-legale, precum și la transmiterea cauzei altui organ de urmărire penală sau altei instanțe judecătorești trebuie să fie luate măsuri pentru a preveni pierderea, deteriorarea, alterarea, atingerea între ele sau amestecul corpurilor delictive ori al altor obiecte.

(2) În cazul transmiterii cauzei, în documentul de însoțire, în anexele la el și în informația anexată la rechizitoriu se indică toate corpurile delictive și alte obiecte care au fost anexate la dosar și pe care îl însoțesc, precum și locul lor de păstrare dacă ele nu sînt anexate la dosar.

(3) La transmiterea cauzei în care figurează corpuri delictive, organul care primește cauza verifică prezența obiectelor anexate la dosar în conformitate cu datele menționate în documentul de însoțire a cauzei. Despre rezultatele acestei verificări se face mențiune în documentul de însoțire.

Articolul 161. Hotărîrea cu privire la corpurile delictelor adoptată pînă la soluționarea cauzei penale

(1) Pînă la soluționarea cauzei penale, procurorul ori ofițerul de urmărire penală care are încuviințarea procurorului, în faza urmăririi penale, sau, după caz, instanța dispune restituirea către proprietarul sau posesorul legal:

- 1) a produselor ușor alterabile;
- 2) a obiectelor necesare acestuia pentru viața cotidiană;
- 3) a animalelor domestice, pasărilor, altor animale care necesită îngrijire permanentă;
- 4) a automobilului sau a unui alt mijloc de transport, dacă acesta nu a fost sechestrat pentru asigurarea acțiunii civile în cauza penală sau a posibilei confiscări speciale a bunurilor.

(1¹) Pînă la terminarea urmăririi penale, procurorul ori ofițerul de urmărire penală care are încuviințarea procurorului sau, după caz, instanța de judecată, la etapa judecării cauzei, dispune transmiterea banilor spre administrare Agenției de Recuperare a Bunurilor Infractionale.

(1²) Banii nu se transmit Agenției de Recuperare a Bunurilor Infractionale spre administrare dacă:

- a) păstrează asupra lor urme ale infracțiunii;
- b) pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii;
- c) nu pot fi utilizați ca instrument de plată;
- d) nu este posibilă asigurarea condițiilor de administrare a acestora.

(2) Corpurile delictelor voluminoase care necesită condiții speciale de păstrare și care nu au pe ele urme ale infracțiunii, precum și alte corpuri delictelor, cu excepția celor care au servit la săvîrșirea infracțiunii și care păstrează pe ele urmele infracțiunii, se transmit Serviciului Fiscal de Stat pentru a fi utilizate, păstrate, îngrijite sau comercializate.

(3) În cazul în care proprietarul sau posesorul legal al corpurilor delictelor menționate la alin.(2) nu este cunoscut sau dacă restituirea lor este imposibilă din alte motive, ele se predau Serviciului Fiscal de Stat pentru a se decide utilizarea, păstrarea, îngrijirea sau comercializarea acestora cu transferarea banilor încasați la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată respective.

(4) Banii marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat. La cererea victimei, echivalentul banilor recunoscuți drept corpuri delictelor poate fi restituit în temeiul hotărîrii judecătorului de instrucție.

(5) Banii sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvîrșirea infracțiunii, se restituie autorităților care le-au eliberat, în baza ordonanței motivate a procurorului, după consemnarea măsurii speciale de investigații.

[Art.161 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.161 modificat prin [Legea nr.178 din 21.07.2017](#), în vigoare 18.08.2017]

Articolul 162. Hotărîrea cu privire la corpurile delictelor adoptată la soluționarea cauzei penale

(1) În cazul în care procurorul dispune încetarea urmăririi penale sau în cazul soluționării cauzei în fond, se hotărăște chestiunea cu privire la corpurile delictelor. În acest caz:

1) uneltele care au servit la săvîrșirea infracțiunii vor fi confiscate și predate instituțiilor respective sau nimicite;

2) obiectele a căror circulație este interzisă vor fi predate instituțiilor respective sau nimicite;

3) lucrurile care nu prezintă nici o valoare și care nu pot fi utilizate vor fi distruse, iar în cazurile în care sînt cerute de persoane ori instituții interesate, ele pot fi remise acestora;

4) banii și alte valori dobîndite pe cale criminală sau asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale se restituie proprietarului sau, după caz, se trec în venitul statului. Celelalte obiecte se predau proprietarilor legali, iar dacă aceștia nu sînt identificați, se trec în proprietatea statului. În caz de conflict referitor la apartenența acestor obiecte, litigiul se soluționează în ordinea procedurii civile. Banii marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat. Banii sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, se trec la bugetul de stat;

5) documentele care constituie corpuri delictive rămîn în dosar pe tot termenul de păstrare a lui sau, la solicitare, se remit persoanelor interesate;

6) obiectele ridicate de organul de urmărire penală, dar care nu au fost recunoscute corpuri delictive, se remit persoanelor de la care au fost ridicate.

(2) Valoarea obiectelor alterate, deteriorate sau pierdute în urma efectuării expertizei judiciare și a altor acțiuni legale se atribuie la cheltuielile judiciare. Dacă aceste obiecte au aparținut învinutului, inculpatului sau persoanei civilmente responsabile, contravaloarea acestora nu se restituie. Dacă aceste obiecte au aparținut altor persoane, contravaloarea lor se restituie din bugetul de stat și poate fi încasată de la condamnat sau de la partea civilmente responsabilă.

(3) În caz de achitare a persoanei, precum și în caz de scoatere de sub urmărire penală pe temei de reabilitare, contravaloarea obiectelor alterate sau pierdute în cadrul efectuării expertizei judiciare sau a altor acțiuni legale se restituie proprietarului sau posesorului legal, indiferent de calitatea lui procesuală, din bugetul de stat.

(4) În cazul în care corpurile delictive au fost transmise conform destinației potrivit prevederilor art.161 alin.(3), proprietarului sau, după caz, posesorului legal i se restituie obiecte de același gen și calitate sau i se plătește contravaloarea lor pornind de la prețurile libere în vigoare la momentul compensării.

[Art.162 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 163. Procesele-verbale ale acțiunilor procesuale

Procesele-verbale ale acțiunilor procesuale, întocmite conform prevederilor prezentului cod, constituie mijloace de probă în cazul în care ele confirmă circumstanțele constatate în cadrul cercetării la fața locului, percheziției corporale, a domiciliului, ridicării obiectelor, documentelor, luării de probe pentru expertiză judiciară, declarației orale despre o infracțiune, prezentării pentru recunoaștere, exhumării cadavrului, verificării declarațiilor la fața locului, reconstituirii faptei, efectuării măsurilor speciale de investigații și al altor procedee probatorii.

Articolul 164. Înregistrările audio sau video, fotografiile și alte forme de purtători de informație

Înregistrările audio sau video, fotografiile, mijloacele de control tehnic, electronic, magnetic, optic și alți purtători de informație tehnico-electronică, dobîndite în condițiile prezentului cod, constituie mijloace de probă dacă ele conțin date sau indici temeinici privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și dacă conținutul lor contribuie la aflarea adevărului în cauza respectivă.

TITLUL V

MĂSURILE PROCESUALE DE CONSTRÎNGERE

Capitolul I REȚINEREA

Articolul 165. Noțiunea de reținere

(1) Constituie reținere privarea persoanei de libertate, pe o perioadă scurtă de timp, dar nu mai mult de 72 de ore.

(2) Pot fi supuse reținerii:

1) persoanele bănuite de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an în cazul în care există o bănuială rezonabilă că persoana a săvârșit această infracțiune;

2) învinuitul, inculpatul care încalcă condițiile măsurilor preventive neprivative de libertate, luate în privința lui, precum și ordonanța de protecție în cazul violenței în familie, dacă infracțiunea se pedepsește cu închisoare;

3) condamnații în privința cărora au fost adoptate hotărâri de anulare a condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau de anulare a liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen;

4) persoanele în privința cărora a fost anulată hotărârea de achitare și a fost adoptată hotărârea de condamnare la închisoare, precum și persoanele care se eschivează de la executarea hotărârii de condamnare cu închisoarea;

5) persoanele care săvârșesc o infracțiune de audiență;

6) persoanele pentru a fi puse sub învinuire, în cazul în care locul de aflare a persoanei nu este cunoscut sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale;

7) persoanele supuse extrădării.

(3) Reținerea persoanei poate avea loc în baza:

1) procesului-verbal de reținere în cazurile prevăzute la alin.(2) pct.1), 2) și 7);

2) ordonanței organului de urmărire penală în cazul prevăzut la alin.(2) pct.1), 2) și 6);

3) hotărârii instanței de judecată în cazurile prevăzute la alin.(2) pct.3), 4) și 5).

[Art.165 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 166. Temeiurile pentru reținerea persoanei bănuite de săvârșirea infracțiunii

(1) Organul de urmărire penală are dreptul să rețină persoana, dacă există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an, numai în cazurile:

1) dacă aceasta a fost prinsă în flagrant delict;

2) dacă martorul ocular, inclusiv victima, indică direct că anume această persoană a săvârșit infracțiunea;

3) dacă pe corpul sau pe hainele persoanei, la domiciliul ei ori în unitatea ei de transport sînt descoperite urme evidente ale infracțiunii;

4) dacă la locul săvârșirii infracțiunii sînt descoperite urmele lăsate de către această persoană;

5) dacă aceasta a încercat să se ascundă ori nu i s-a putut constata identitatea.

[Alin.(2) art.166 abrogat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

(3) Reținerea persoanei bănuite poate fi dispusă și dacă există temeiuri rezonabile de a presupune că aceasta se va sustrage de la urmărirea penală, va împiedica aflarea adevărului sau va săvârși alte infracțiuni.

(4) Reținerea persoanei mature în temeiurile prevăzute la alin.(1) poate avea loc pînă la înregistrarea infracțiunii în modul stabilit de lege. Înregistrarea infracțiunii se efectuează

imediat, dar nu mai târziu de 3 ore de la momentul aducerii persoanei reținute la organul de urmărire penală, iar în cazul în care fapta pentru care persoana a fost reținută nu este înregistrată în mod corespunzător, persoana se eliberează imediat, cu excepția prevăzută la art.273 alin.(5).

(5) Reținerea persoanei în condițiile prezentului articol nu poate depăși 72 de ore, iar în cazul minorului – 24 de ore”, iar în final se completează cu textul: „Perioada de reținere nu trebuie să fie mai mare decât strictul necesar pentru deținerea acesteia din momentul privării de libertate.

(5¹) În cazul în care reținerea persoanei se efectuează pentru stabilirea identității ei, perioada de reținere nu poate depăși 6 ore.

(6) Termenul prevăzut la alin.(5) curge din momentul de privare a persoanei de libertate. În termenul respectiv se include timpul de efectuare a acțiunilor procesuale imediat următoare momentului de privare a persoanei de libertate până la întocmirea procesului-verbal de reținere, în situația în care persoana era efectiv constrânsă în libertatea sa de mișcare pe parcursul efectuării acestor măsuri.

(7) Persoana reținută în condițiile prezentului articol trebuie să fie adusă cât mai curând posibil, din momentul de reținere, în fața judecătorului de instrucție pentru a fi examinată chestiunea arestării sau, după caz, a eliberării acesteia. Procurorul, până la expirarea termenului prevăzut la art.308 alin.(1²), va emite o ordonanță de eliberare a persoanei reținute fie, după caz, va înainta judecătorului de instrucție demersul de arestare.

[Art.166 modificat prin [Legea nr.1 din 06.02.2020](#), în vigoare 07.04.2020]

[Art.166 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 167. Procedura de reținere a persoanei

(1) Despre fiecare caz de reținere a unei persoane bănuite de săvârșirea unei infracțiuni organul de urmărire penală, în termen de până la 3 ore de la momentul privării ei de libertate, întocmește un proces-verbal de reținere, în care se indică temeiurile, motivele, locul, anul, luna, ziua și ora reținerii, starea fizică a persoanei reținute, plîngerile referitoare la starea sănătății sale, în ce este îmbrăcată (descrierea ținutei vestimentare), explicații, obiecții, cereri ale persoanei reținute, cererea de a avea acces la un examen medical, inclusiv pe cont propriu, fapta săvârșită de persoana respectivă, rezultatele percheziției corporale a persoanei reținute, precum și data și ora întocmirii procesului-verbal. Procesul-verbal se aduce la cunoștință persoanei reținute, totodată ei i se înmînează în scris informația despre drepturile prevăzute la art.64, inclusiv dreptul de a tăcea, de a nu mărturisi împotriva sa, de a da explicații care se includ în procesul-verbal, de a beneficia de asistența unui apărător și de a face declarații în prezența acestuia, fapt care se menționează în procesul-verbal. Procesul-verbal de reținere se semnează de persoana care l-a întocmit și de persoana reținută, căreia i se înmînează imediat o copie de pe acesta. În termen de până la 3 ore de la reținere, persoana care a întocmit procesul-verbal prezintă procurorului o comunicare în scris referitoare la reținere.

(1¹) Organul de urmărire penală, în timp de o oră după reținerea persoanei, solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat sau unor alte persoane împuternicite de acesta desemnarea unui avocat de serviciu pentru acordarea asistenței juridice de urgență. Solicitarea de a desemna un avocat de serviciu este prezentată în scris, inclusiv prin fax, sau la telefon.

(1²) Prin derogare de la prevederile alin.(1), în cazul reținerii persoanei în unul dintre punctele comune de trecere a frontierei de stat, procesul-verbal de reținere se întocmește cât mai curând posibil, dar nu mai târziu de 6 ore de la momentul privării ei de libertate. În acest caz, organul de urmărire penală este obligat să menționeze în procesul-verbal de reținere circumstanțele și motivele care au determinat aplicarea excepției.

(2) Motivele reținerii imediat se aduc la cunoștință persoanei reținute numai în prezența unui apărător ales sau a unui avocat de serviciu care acordă asistență juridică de urgență.

(2¹) Organul de urmărire penală este obligat să asigure condiții pentru întvederea confidențială între persoana reținută și apărătorul său pînă la prima audiere.

(3) În cazul reținerii minorului, dispozițiile art.477 se aplică în mod corespunzător.

(4) Persoana reținută va fi audiată în conformitate cu prevederile art.103 și 104, dacă acceptă să fie audiată.

(5) Persoana care efectuează reținerea este în drept să supună persoana reținută percheziției corporale în condițiile art.130.

(6) Dacă la reținere se stabilește prezența unor vătămări sau leziuni corporale ale persoanei reținute, persoana care efectuează urmărirea penală neîntîrziat îl va informa pe procuror, care va dispune imediat efectuarea unei constatări medico-legale sau, după caz, a unei expertize judiciare medico-legale pentru a constata originea și caracterul vătămarilor sau leziunilor.

[Art.167 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 168. Dreptul cetățenilor de a prinde persoana bănuită de săvîrșirea infracțiunii

(1) Oricine este în drept să prindă și să aducă forțat la poliție sau la o altă autoritate publică persoana prinsă asupra faptului săvîrșirii unei infracțiuni sau care a încercat să se ascundă ori să fugă imediat după săvîrșirea infracțiunii.

(2) Persoana prinsă în condițiile alin.(1) poate fi legată în cazul în care opune rezistență reținerii. Dacă sînt temeiuri rezonabile de a presupune că persoana prinsă are asupra sa armă ori alte obiecte periculoase sau obiecte care prezintă interes pentru cauza penală, persoana care a prins-o poate să-i controleze hainele și să-i ia obiectele respective pentru a le transmite organului de urmărire penală.

(3) Persoana prinsă în condițiile prezentului articol și adusă la organul de urmărire penală este reținută conform prevederilor art.166 și 167 sau eliberată, după caz.

Articolul 169. Reținerea persoanei în baza ordonanței organului de urmărire penală pentru a fi pusă sub învinuire

(1) Organul de urmărire penală adoptă o ordonanță de reținere a persoanei în cazul în care probele administrate în cauza penală dau temei rezonabil de a presupune că ea a comis infracțiunea și că persoana respectivă nu se află în localitatea dată sau locul ei de aflare nu este cunoscut, sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale. Această ordonanță este obligatorie pentru executare de către orice colaborator al organului de urmărire penală sau al poliției care va găsi bănuitul.

(2) Despre executarea ordonanței de reținere este informat imediat organul care a adoptat ordonanța în cauza respectivă.

(3) Reținerea persoanei în temeiul prevăzut la alin.(1) se efectuează conform procedurii și în termenele prevăzute la art.166 și 167.

[Art.169 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 170. Reținerea învinuitului în baza ordonanței organului de urmărire penală pînă la arestare

(1) În cazul în care învinuitul încalcă condițiile prevăzute de măsurile preventive aplicate în privința lui sau obligația dată în scris de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală ori a instanței și de a comunica noul loc de trai, procurorul este în drept să

emită o ordonanță privind reținerea acestui învinuit, cu înaintarea concomitentă judecătorului de instrucție a demersului privind arestarea lui.

(2) Reținerea efectuată în condițiile alin.(1) nu poate depăși termenul de 72 de ore și se va efectua numai în cazurile în care, conform legii, persoana poate fi supusă arestării preventive.

Articolul 171. Reținerea persoanei în baza încheierii instanței în caz de infracțiune de audiență

Dacă în cursul ședinței de judecată se săvârșește o faptă ce conține elemente de infracțiune prevăzute de legea penală, președintele ședinței dispune identificarea persoanei care a săvârșit infracțiunea și reținerea ei, fapt despre care se face o mențiune în procesul-verbal al ședinței. Instanța adoptă o încheiere de trimitere procurorului a materialelor și de reținere a persoanei. Copia de pe încheiere și persoana reținută vor fi trimise neîntârziat procurorului sub escorta poliției judiciare. După ce va primi materialele și va fi adusă persoana reținută, procurorul va proceda conform legii.

Articolul 171¹. Reținerea persoanei în vederea extrădării

(1) Reținerea persoanei în vederea extrădării se efectuează în temeiul mandatului de arest sau al hotărârii de condamnare adoptate de o instanță judecătorească competentă a unui stat străin, pînă la arestarea persoanei în vederea extrădării, sau în cazul procedurii simplificate de extrădare prevăzute la art.545 și 547.

(2) Despre reținerea persoanei în vederea extrădării este imediat informată Procuratura Generală sau, după caz, Ministerul Justiției.

(3) Reținerea persoanei în temeiul prevăzut la alin.(1) se efectuează conform procedurii și termenelor prevăzute la art.166 și 167.

(4) Persoana reținută în vederea extrădării urmează a fi eliberată imediat ce se constată că aceasta este cetățean al Republicii Moldova sau este persoană căreia i-a fost acordat statutul de refugiat sau de azil politic, dacă reținerea acesteia într-un alt temei nu este justificată.

[Art.171¹ introdus prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 172. Reținerea persoanei condamnate pînă la soluționarea chestiunii privind anularea condamnării cu suspendarea executării pedepsei sau anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen

[Art.172 exclus prin [Legea nr.264-XVI din 28.07.2006](#), în vigoare 03.11.2006]

Articolul 173. Înștiințarea despre reținere

(1) Persoana care a întocmit procesul-verbal de reținere, imediat, dar nu mai tîrziu de 6 ore, este obligată să dea posibilitate persoanei reținute să anunțe una din rudele apropiate sau o altă persoană, la propunerea reținutului, despre locul unde acesta este deținut sau o anunță singură.

(2) În cazul în care persoana reținută este cetățean al unui alt stat, despre reținere este informată, în termenul menționat în alin.(1), ambasada sau consulatul acestui stat dacă persoana reținută o cere.

(3) Dacă persoana reținută este militar, în termenul prevăzut în alin.(1), este informată unitatea militară, în care ea își îndeplinește serviciul militar, sau centrul militar unde este la evidență, precum și persoanele menționate în alin.(1).

(4) În cazul în care există necesitatea prevenirii unui risc grav pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane, asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale, prevenirii prejudicierii procedurilor penale, prevenirii săvîrșirii unei alte infracțiuni

sau a protejării victimelor infracțiunilor, cu autorizarea motivată a judecătorului de instrucție, înștiințarea despre reținere poate fi amânată pe un termen de până la 12 ore, cu excepția cazului în care persoana reținută este minoră.

(5) În cazul în care, în urma reținerii persoanei, rămân fără supraveghere minori sau alte persoane pe care le are la întreținere ori bunurile acesteia, organul de urmărire penală este obligat să ia măsurile prevăzute în art.189.

[Art.173 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 174. Eliberarea persoanei reținute

(1) Persoana reținută urmează să fie eliberată în cazurile în care:

1) nu s-au confirmat motivele verosimile de a bănuși că persoana reținută a săvârșit infracțiunea;

2) lipsesc temeiuri de a priva în continuare persoana de libertate;

3) organul de urmărire penală a constatat la reținerea persoanei o încălcare esențială a legii;

4) a expirat termenul reținerii;

5) instanța nu a autorizat arestarea preventivă a persoanei.

(2) Persoana eliberată după reținere nu poate fi reținută din nou pentru aceleași temeiuri.

(3) La eliberare, persoanei reținute i se înmânează certificat în care se menționează de către cine a fost reținută, temeiul, locul și timpul reținerii, temeiul și timpul eliberării.

Capitolul II MĂSURILE PREVENTIVE

Articolul 175. Noțiunea și categoriile de măsuri preventive

(1) Măsurile cu caracter de constrângere prin care bănușitul, învinușitul, inculpatul este împiedicat să întreprindă anumite acțiuni negative asupra desfășurării procesului penal, securității și ordinii publice sau asupra asigurării executării sentinței constituie măsuri preventive.

(2) Măsurile preventive sînt orientate spre a asigura buna desfășurare a procesului penal sau a împiedica bănușitul, învinușitul, inculpatul să se ascundă de urmărirea penală sau de judecată, spre aceea ca ei să nu împiedice stabilirea adevărului ori spre asigurarea de către instanța a executării sentinței.

(3) Măsuri preventive sînt:

1) obligarea de a nu părăsi localitatea;

2) obligarea de a nu părăsi țara;

3) garanția personală;

4) garanția unei organizații;

5) ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport;

5¹) înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport;

6) transmiterea sub supraveghere a militarului;

7) transmiterea sub supraveghere a minorului;

8) liberarea provizorie sub control judiciar;

9) liberarea provizorie pe cauțiune;

10) arestarea la domiciliu;

11) arestarea preventivă.

(4) Arestarea la domiciliu și arestarea preventivă pot fi aplicate numai față de învinușit, inculpat. Transmiterea persoanei sub supraveghere se aplică numai față de minori. Transmiterea sub supraveghere a comandantului unității militare se aplică numai față de militari și față de supușii militari în timpul concentrărilor. Ridicarea provizorie a permisului

de conducere a mijloacelor de transport poate fi ca măsură preventivă principală sau ca măsură complementară la o altă măsură preventivă.

(5) Liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauțiune sînt măsuri preventive de alternativă arestării și pot fi aplicate numai față de persoana în privința căreia s-a înaintat demers pentru arestare sau față de învinuitul, inculpatul care sînt deja arestați.

[Art.175 completat prin [Legea nr.138 din 19.07.2018](#), în vigoare 14.12.2018]

[Art.175 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 176. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive

(1) Măsurile preventive pot fi aplicate de către procuror, din oficiu ori la propunerea organului de urmărire penală, sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile, susținute prin probe, de a presupune că bănuitul, învinuitul, inculpatul ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvîrșească alte infracțiuni ori că punerea în libertate a acestuia va cauza dezordine publică. De asemenea, ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.

(2) Arestarea preventivă și măsurile alternative de arestare se aplică numai persoanei care este învinuită, inculpată de săvîrșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 3 ani și doar în condițiile prevăzute de prezentul cod.

(3) La soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, procurorul și instanța de judecată vor aprecia și vor motiva, în mod obligatoriu, dacă măsura preventivă este proporțională cu circumstanțele individuale ale cauzei penale, inclusiv luînd în considerare:

1) caracterul rezonabil al bănuielii, gravitatea și gradul prejudiciabil al faptei incriminate, apreciate în fiecare caz individual, însă fără a se pronunța asupra vinovăției;

2) personalitatea și caracterizarea bănuितului, învinuitului, inculpatului, inclusiv la momentul de comitere a faptelor incriminate;

3) vîrsta și starea sănătății sale;

4) ocupația sa;

5) situația familială și prezența persoanelor întreținute;

6) starea sa materială, veniturile, posesia bunurilor imobile sau a altor proprietăți;

7) deținerea unui loc permanent de trai, deținerea unui loc permanent ori temporar de muncă;

8) alte circumstanțe esențiale prezentate de bănuित, învinuit, inculpat sau de către procuror, organul de urmărire penală.

(4) În cazul în care lipsesc temeiuri pentru aplicarea unei măsuri preventive față de bănuित, învinuit, inculpat, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată poate aplica în privința acestuia alte măsuri procesuale de constrângere prevăzute la art.197 alin.(1).

(5) Măsurile preventive neprivative de libertate pot fi dispuse pe un termen de cel mult 24 de luni cumulativ.

[Art.176 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.176 modificat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

[Art.176 în redacția [Legei nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 177. Actul prin care se aplică măsura preventivă

(1) Referitor la aplicarea măsurii preventive procurorul care conduce sau efectuează urmărirea penală emite, din oficiu sau la demersul organului de urmărire penală, o ordonanță motivată. În ordonanța procurorului se indică fapta care face obiectul bănuirii, învinuirii,

prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită, necesitatea aplicării măsurii preventive potrivit condițiilor și criteriilor stabilite la art.176, precum și faptul dacă bănuitului, învinuitului, inculpatului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive.

(1¹) Instanța de judecată emite o încheiere motivată, în care se indică: infracțiunea de care este bănuită, învinuită, inculpată persoana; temeiul de alegere a măsurii preventive respective, cu menționarea datelor și circumstanțelor concrete ale cauzei care au determinat luarea acestei măsuri; necesitatea aplicării măsurii preventive potrivit condițiilor și criteriilor stabilite la art.176, precum și faptul dacă bănuitului, învinuitului, inculpatului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive; argumentele procurorului și ale reprezentantului, avocatului, bănuitului, învinuitului, inculpatului, motivându-se admiterea sau neadmiterea lor la stabilirea măsurii.

(2) Arestarea preventivă, arestarea la domiciliu, liberarea provizorie a persoanei pe cauțiune și liberarea provizorie a persoanei sub control judiciar se aplică numai conform hotărârii instanței de judecată emise în baza demersului procurorului. Arestarea la domiciliu, liberarea provizorie pe cauțiune și liberarea provizorie a persoanei sub control judiciar se aplică de către instanță ca alternativă a arestării preventive, în baza demersului organului de urmărire penală sau la cererea părții apărării.

(3) Copia de pe încheierea privind aplicarea măsurii preventive se înmânează neîntârziat persoanei față de care se aplică măsura preventivă. Persoanei i se comunică în limba pe care o înțelege motivele aplicării față de ea a măsurii preventive și, totodată, i se explică modul și termenul de atac al acesteia.

[Art.177 modificat prin [Legea nr.122 din 02.06.2016](#), în vigoare 05.08.2016]

[Art.177 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 178. Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara

(1) Obligarea de a nu părăsi localitatea constă în îndatorirea impusă în scris bănuitului, învinuitului, inculpatului de către procuror sau, după caz, de instanța de judecată de a se afla la dispoziția organului de urmărire penală sau a instanței, de a nu părăsi localitatea, în care domiciliază permanent sau temporar, fără încuviințarea procurorului sau a instanței, de a nu se ascunde de procuror sau instanță, de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei, de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală și a instanței de judecată și de a le comunica acestora despre schimbarea domiciliului.

(2) Obligarea de a nu părăsi țara constă în îndatorirea impusă bănuitului, învinuitului, inculpatului de către procuror sau de instanța de judecată de a nu părăsi țara fără încuviințarea organului care a dispus această măsură, precum și în îndeplinirea altor obligații prevăzute la alin.(1).

(3) Durata măsurilor preventive prevăzute la alin.(1) și (2) nu poate depăși 60 de zile și, după caz, poate fi prelungită doar motivat. Prolungirea se dispune de către procuror sau de către instanța de judecată și fiecare prelungire nu poate depăși 60 de zile.

[Alin.(3¹) art.178 abrogat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

(4) Copia de pe hotărârea definitivă a procurorului sau a instanței, adoptată în condițiile prezentului articol, se trimite organului de poliție în a cărei rază teritorială locuiește bănuitul, învinuitul, inculpatul sau, după caz, organelor de frontieră cu darea în consemn la frontieră pentru executare și ridicarea provizorie a pașaportului în cazul prevăzut în alin.(2).

[Art.178 modificat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.178 completat prin [Legea nr.272 din 29.11.2018](#), în vigoare 01.01.2019]

[Art.178 modificat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

Notă: Se declară neconstituțional art.178, referitoare la omisiunea de a reglementa durata maximă pentru care poate fi dispusă obligația de a nu părăsi țara, conform [Hot. Curții Constituționale nr.19 din 03.07.2018](#), în vigoare 03.07.2018

Articolul 179. Garanția personală

(1) Garanția personală constă în angajamentul în scris pe care persoane demne de încredere și-l iau în sensul că, prin autoritatea lor și suma bănească depusă, garantează comportamentul respectiv al bănuیتului, învinuitului, inculpatului, inclusiv respectarea ordinii publice și prezentarea lui cînd va fi citat de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, precum și îndeplinirea altor obligații procesuale. Numărul garanțiilor nu poate fi mai mic de 2 și mai mare de 5.

(2) Garanția personală, ca măsură preventivă, se admite doar la cererea în scris a garanțiilor și cu acordul persoanei în privința căreia se dă garanția.

(3) La prezentarea în scris a garanției, fiecare garant concomitent depune la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată o sumă bănească de la 50 la 300 unități convenționale.

(4) Drepturile și obligațiile garantului, precum și modul de efectuare a garanției, sînt prevăzute în art.181.

Articolul 180. Garanția unei organizații

(1) Garanția unei organizații constă în angajamentul în scris al unei persoane juridice demne de încredere pe care și-l ia în sensul că, prin autoritatea sa și suma bănească depusă, garantează comportamentul respectiv al bănuیتului, învinuitului, inculpatului, inclusiv respectarea ordinii publice, prezentarea lui cînd va fi citat de organul de urmărire penală sau instanța de judecată, precum și îndeplinirea altor obligații procesuale.

(2) Asumîndu-și o asemenea garanție, persoana juridică trebuie să depună la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată o sumă bănească în mărime de la 300 la 500 unități convenționale.

(3) Drepturile și obligațiile organizației garant, precum și modul de efectuare a garanției, sînt prevăzute în art.181.

Articolul 181. Modul de dispunere și exercitare a garanției de către persoane fizice și juridice

(1) Garanția personală și garanția unei organizații se dispun de către procurorul care conduce sau efectuează urmărirea penală prin ordonanță, iar de către instanța de judecată prin încheiere.

(2) Procurorul sau instanța, stabilind că garantul este demn de încredere și bănuیتului, învinuitului, inculpatului îi poate fi aplicată garanția personală sau garanția organizației prevăzute în art.179 și 180, decide aplicarea unei asemenea măsuri preventive, făcîndu-i cunoscute garantului esența cauzei și obligațiile lui. După aceasta, garantul susține solicitarea sa sau o retrage, fapt despre care se consemnează în procesul-verbal.

(3) Garantul este în drept, în orice moment al procesului penal, să renunțe la garanția asumată. În cazul în care renunțarea la garanția asumată a parvenit în temeiul înaintării unei învinuiri noi, apariției unor circumstanțe despre care garantul nu a știut sau nu a putut ști la momentul asumării garanției, imposibilității garantului de a asigura mai departe garanția comportamentului respectiv al învinuitului, inculpatului din cauza plecării în altă localitate sau a îmbolnăvirii grave a garantului, precum și a încetării existenței persoanei juridice garant, plecării în altă localitate sau trecerii în altă organizație a învinuitului, inculpatului, suma depozitată pentru asigurarea garanției se restituie garantului de către organul care a dispus garanția.

(4) Garantul poate primi suma depozitată în scopul asigurării garanției și în cazul dacă:

1) procurorul sau instanța a schimbat măsura preventivă din motive care nu sînt legate de comportamentul învinuitului, inculpatului sau a revocat măsura preventivă;

2) garantul persoană juridică a pierdut capacitatea juridică și nu poate asigura garanția.

(5) Suma depusă de garant în asigurarea garanției trece în contul statului, în baza hotărîrii instanței, în cazul în care garantul:

1) nu a asigurat obligația sa pentru un comportament respectiv al bănuțitului, învinuitului, inculpatului;

2) a renunțat nemotivat la garanția asumată.

(6) Hotărîrea cu privire la trecerea în contul statului a sumei depozitate în asigurarea garanției, adoptată în modul prevăzut în alin.(5), poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară.

Articolul 182. Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport

(1) Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport este o măsură preventivă care se aplică persoanelor pentru săvîrșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor, precum și în cazul utilizării mijlocului de transport la săvîrșirea infracțiunii.

(2) În cazul unei infracțiuni pentru care se prevede pedeapsa privării de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anulării acestui drept, organul de constatare ridică permisul de conducere pînă la pronunțarea încheierii judecătorului de instrucție. În acest caz, procurorul care conduce sau efectuează urmărirea penală înaintează, în cel mult 3 zile, judecătorului de instrucție un demers cu privire la aplicarea măsuri preventive de ridicare provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport.

(3) Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se aplică ca măsură principală sau ca măsură complementară la o altă măsură preventivă și se dispune de către judecătorul de instrucție la demersul motivat al procurorului care conduce sau efectuează urmărirea penală.

(4) Judecătorul de instrucție examinează, în cel mult 3 zile de la data depunerii, demersul motivat al procurorului care conduce sau efectuează urmărirea penală cu privire la ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport, cu emiterea unei încheieri care va conține una dintre următoarele soluții:

a) admiterea demersului și ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport;

b) respingerea demersului și restituirea permisului de conducere titularului.

(5) Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se aplică de judecătorul de instrucție pe un termen ce nu poate depăși termenul maxim prevăzut de pedeapsa de privare de dreptul de a conduce mijloace de transport.

(6) Termenul executării măsuri preventive de ridicare provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se include în termenul de executare a pedepsei de privare de dreptul de a conduce mijloace de transport sau de anulare a acestui drept.

(7) În cel mult 3 zile de la data pronunțării încheierii, copia acesteia se înmînează procurorului care conduce sau efectuează urmărirea penală și persoanei în a cărei privință a fost pornit proces penal sau se remite acestora în cazul în care nu au fost prezente la ședința de judecare a cauzei penale, faptul expedierii consemnîndu-se în dosar.

[Art.182 în redacția [Legii nr.138 din 19.07.2018](#), în vigoare 14.12.2018]

Articolul 182¹. Înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport

(1) Persoana care conduce mijlocul de transport se înlătură de la conducere de către organul de constatare dacă există temeiuri suficiente că aceasta se află în stare de ebrietate inadmisibilă produsă de alcool sau de alte substanțe.

(2) Persoana indicată la alin.(1) este obligată să accepte, la cererea organului de constatare, testarea alcoolscoptică, testarea antidrog, examenul medical, prelevarea de sânge și de eliminări ale corpului pentru analiză.

(3) Mijlocul de transport al cărui conducător a fost înlăturat de la conducere se ridică și, dacă nu poate fi predat proprietarului, posesorului sau reprezentantului lor, se aduce la stația de parcare specială sau la subdiviziunea de poliție cea mai apropiată de locul constatării infracțiunii.

(4) Faptul aducerii mijlocului de transport la stația de parcare specială sau pe teritoriul subdiviziunii de poliție se consemnează într-un proces-verbal, în care se indică:

a) tipul, modelul mijlocului de transport, numărul de înmatriculare, numerele de identificare ale agregatelor marcate, defectele și deteriorările lui vizibile;

b) numele, prenumele, funcția și semnătura persoanei care a decis aducerea mijlocului de transport la parcare și ale persoanei care a organizat aducerea;

c) temeiul de fapt și temeiul juridic care au determinat aducerea mijlocului de transport;

d) denumirea (numele), sediul (domiciliul), numărul de telefon ale persoanei care a organizat (a efectuat) aducerea mijlocului de transport la parcare;

e) adresa parcării sau a subdiviziunii de poliție;

f) data și ora încheierii procesului-verbal;

g) numele, prenumele, funcția și semnătura persoanei care a luat în primire mijlocul de transport la parcare sau la subdiviziunea de poliție.

(5) Procesul-verbal se întocmește în 4 exemplare: un exemplar rămîne la persoana care a decis aducerea mijlocului de transport la parcare, al doilea exemplar se remite persoanei care a organizat aducerea, al treilea exemplar se înmînează persoanei care a luat în primire mijlocul de transport la parcare, iar cel de-al patrulea exemplar se înmînează proprietarului sau posesorului mijlocului de transport ori i se expediază recomandat la domiciliu. Organul de constatare informează neîntîrziat serviciul de gardă al poliției despre aducerea mijlocului de transport la parcare.

(6) Mijlocul de transport se restituie proprietarului, posesorului sau reprezentantului legal imediat după înlăturarea temeiurilor pentru aducerea la parcare prevăzute la alin.(1). Cheltuielile de ridicare, transportare și depozitare a mijlocului de transport se suportă de persoana în a cărei privință a fost pornit procesul penal.

[Art.182¹ completat prin Legea nr.311 din 26.10.2023, în vigoare 24.11.2023]

[Art.182¹ introdus prin [Legea nr.138 din 19.07.2018](#), în vigoare 14.12.2018]

Articolul 183. Transmiterea sub supraveghere a militarului

(1) Transmiterea sub supraveghere a bănuțului, învinuțului, inculpatului militar constă în punerea în sarcina comandantului unității militare a obligației de a asigura comportarea respectivă și prezentarea bănuțului, învinuțului, inculpatului militar la citare în organul de urmărire penală sau în instanță. Transmiterea militarului sub supraveghere se dispune de către procuror sau, după caz, de instanță.

(2) Comandantului unității militare i se înmînează ordonanța de aplicare a măsurii preventive de trimitere sub supraveghere a militarului, i se aduc la cunoștință fondul cauzei, obligațiile și responsabilitatea lui, fapt care se consemnează în procesul-verbal.

(3) Pentru exercitarea obligațiilor sale asupra militarului luat sub supraveghere, comandantul unității militare este în drept să aplice față de el măsurile prevăzute de [Regulamentul disciplinei militare](#).

(4) În perioada aplicării măsurii preventive, militarul transmis sub supravegherea comandantului este lipsit de dreptul de a purta armă și nu se trimite la lucru în afara unității militare.

(5) Dacă militarul bănuیت, învinuit, inculpat a comis acțiuni prevăzute în art.176 alin.(1), comandantul imediat informează procurorul sau, după caz, instanța care a aplicat această măsură.

(6) Persoanele obligate să exercite supravegherea bănuیتului, învinuitului, inculpatului militar, care nu au executat aceste obligații, poartă răspundere conform [Regulamentului disciplinei militare](#).

Articolul 184. Transmiterea sub supraveghere a minorului

(1) Transmiterea sub supraveghere a minorului constă în asumarea în scris a obligației de către unul din părinți, tutore, curator sau de către o altă persoană demnă de încredere, precum și de către conducătorul instituției de învățământ speciale unde învață minorul, de a asigura prezentarea acestuia, când va fi citat, la organul de urmărire penală sau la instanță, precum și de a contracara acțiunile prevăzute la art.176 alin.(1).

(2) Până la transmiterea sub supraveghere a minorului, procurorul sau instanța vor solicita de la autoritatea tutelară informație despre persoanele cărora urmează să le fie transmis minorul sub supraveghere pentru a se convinge că acestea sînt capabile să asigure supravegherea lui. Constatînd ca această măsură preventivă poate fi luată în privința minorului, procurorul adoptă o ordonanță, iar instanța – o încheiere, de aplicare a acesteia.

(3) Transmiterea sub supraveghere a minorului se face numai la cererea scrisă a persoanelor menționate în alin.(1), care iau cunoștință de fondul cauzei și de obligațiile lor, fapt ce se consemnează în procesul-verbal.

(4) Dacă persoana căreia i-a fost transmis sub supraveghere minorul și-a încălcat obligațiile, ea poate fi supusă de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanță unei amenzi judiciare în mărime de la 10 la 25 unități convenționale. Hotărîrea de aplicare a amenzii judiciare în condițiile prezentului alineat poate fi atacată cu recurs.

Articolul 185. Arestarea preventivă

(1) Arestarea preventivă constă în deținerea învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci cînd se demonstrează că alte măsuri nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării.

(2) Arestarea preventivă poate fi aplicată în cazurile și în condițiile prevăzute în art.176, luînd în considerare și dacă:

1) învinuitul, inculpatul nu are loc permanent de trai pe teritoriul Republicii Moldova;

[Pct.2) alin.(2) art.185 abrogat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

3) învinuitul, inculpatul a încălcat condițiile altor măsuri preventive aplicate în privința sa ori a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie;

4) există probe suficiente asupra faptului că învinuitul, inculpatul, aflîndu-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică.

(2¹) Motivul prevăzut la alin.(2) pct.1) se ia în considerare în cazul în care învinuitul, inculpatul a refuzat să comunice locul permanent de trai.

(3) La soluționarea chestiunii privind arestarea preventivă, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are obligația să examineze prioritar oportunitatea aplicării altor măsuri preventive, neprivative de libertate, apoi a celor alternative arestului preventiv, și să respingă demersul privind aplicarea arestării preventive atunci cînd acesta nu este motivat suficient sau dacă motivele invocate nu sînt susținute prin probe care confirmă temeiurile rezonabile de aplicare. Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are dreptul să dispună oricare altă măsură preventivă prevăzută la art.175.

(3¹) Arestarea preventivă nu se aplică, iar persoana față de care s-a aplicat arestul preventiv se eliberează din arest, cu sau fără aplicarea unei alte măsuri preventive, în cazul depunerii cauțiunii stabilite de instanța de judecată, la cererea învinutului, inculpatului, în cazul comiterii infracțiunilor prevăzute la art.190 alin.(1) și (2), art.191 alin.(1) și (2), art.223, 224, 225, 226, 227, art.228 lit.a) și b), art.241, 242, 244, 244¹, 246, 246¹, 250, 257, 258, 262, 263 din Codul penal.

(4) În încheierea privind arestarea preventivă se vor indica motivele care justifică insuficiența altor măsuri preventive pentru înlăturarea riscurilor ce au servit ca temei pentru aplicarea arestării preventive. Încheierea privind arestarea preventivă poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară.

[Art.185 modificat prin [Legea nr.213 din 25.10.2018](#), în vigoare 16.11.2018]

Notă: Se declară neconstituțional textul „și în cazul infracțiunilor care au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinutul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii” din alin.(1) art.185, conform

Hot. Curții Constituționale nr.27 din 30.10.2018, în vigoare 30.10.2018

[Art.185 modificat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

[Art.185 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 186. Termenul ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea lui

(1) Termenul ținerii persoanei în stare de arest curge de la momentul privării persoanei de libertate la reținerea ei, iar în cazul în care ea nu a fost reținută – de la momentul executării hotărârii judecătorești privind aplicarea acestei măsuri preventive.

(2) Perioada de ținere în arest a învinutului, inculpatului nu poate depăși un termen rezonabil, stabilit în funcție de complexitatea investigațiilor necesare pentru descoperirea adevărului și ținând cont de obligația de celeritate în soluționarea cauzei penale în care învinutul sau inculpatul este ținut în stare de arest.

(3) Arestul se dispune pentru un termen de cel mult 30 de zile.

(4) Termenul arestului poate fi prelungit doar atunci când alte măsuri preventive neprivative de libertate nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestului preventiv și și-au păstrat actualitatea condițiile și criteriile stipulate la art.175, 176 și 185.

(5) Fiecare perioadă cu care se prelungește arestul preventiv se stabilește cu respectarea condițiilor prevăzute la alin.(2), dar nu poate depăși termenul de 30 de zile.

(6) În privința aceleiași fapte și aceleiași persoane, arestul poate fi aplicat, pentru ambele faze ale procesului penal, pe un termen de cel mult 12 luni cumulativ, pînă la pronunțarea sentinței de către instanța de fond. În termenul de ținere a învinutului, inculpatului în stare de arest se include timpul în care persoana:

1) a fost reținută și arestată preventiv;

2) a fost sub arest la domiciliu;

3) s-a aflat într-o instituție medicală, la decizia judecătorului de instrucție sau a instanței, pentru expertiză judiciară în condiții de staționar, precum și la tratament, în urma aplicării în privința ei a măsurilor de constrîngere cu caracter medical.

(7) În perioada de examinare a cauzei transmise la rejudecare în primă instanță, arestul poate fi dispus pînă la emiterea unei noi sentințe, ținînd cont de durata de ținere în stare de arest a inculpatului pînă la pronunțarea sentinței de către instanța de fond și de termenul total stabilit la alin.(6).

(8) Pentru învinuții, inculpații minori durata totală de ținere în stare de arest preventiv nu poate depăși termenul de 8 luni.

(9) Prolungirea termenului de arest preventiv se dispune cu respectarea condițiilor stabilite de prezentul cod pentru aplicarea inițială a măsurii de arest preventiv. Suplimentar,

la soluționarea demersului privind prelungirea termenului de arest preventiv, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată are obligația să examineze dacă, pentru înlăturarea riscurilor ce au determinat aplicarea măsurii de arest preventiv, este suficientă aplicarea altor măsuri preventive neprivative de libertate și dacă există sau nu temeiuri relevante și suficiente pentru prelungirea măsurii de arest preventiv.

(10) Prolungirea duratei de arestare preventivă se decide de către judecătorul de instrucție din circumscripția în raza teritorială a căreia se efectuează urmărirea penală sau de către instanța de judecată care examinează cauza, în baza demersului procurorului. În cazul în care, din motive întemeiate, instanța de judecată, în procedura căreia se află cauza penală, este în imposibilitate să soluționeze demersul privind prelungirea arestului preventiv, acesta se distribuie, în ordinea stabilită, unui alt judecător.

(10¹) Demersul procurorului de prelungire a termenului arestării preventive urmează a fi încuviințat în scris de către:

1) procurorul ierarhic superior – în cazul în care se solicită prelungirea arestării preventive pentru un termen mai mare de 3 luni și, respectiv, pentru un termen mai mare de 2 luni, în cazul minorilor;

2) Procurorul General sau de către un adjunct în temeiul ordinului emis de Procurorul General – în cazul în care se solicită prelungirea arestării preventive pentru un termen mai mare de 6 luni și, respectiv, pentru un termen mai mare de 4 luni, în cazul minorilor.

(11) Hotărîrea judecătorească de prelungire a duratei de arestare preventivă poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară. Atacarea hotărîrii nu suspendă examinarea cauzei penale.

(12) Urmărirea penală în cauzele penale în care sînt învinuiți arestații preventiv se desfășoară de urgență și în mod preferențial.

[Art.186 completat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

[Art.186 în redacția [Legii nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Notă: Alin.(3), sintagma „90 de zile” din alin.(5), alin.(8)-(9) din art.186 se declară neconstituționale prin [Hotărîrea Curții Constituționale nr.3 din 23.02.2016](#), în vigoare 23.02.2016

Articolul 187. Obligațiile administrației instituțiilor de deținere a persoanelor reținute sau arestate

Administrația instituției de deținere a persoanelor reținute sau arestate este obligată:

1) să asigure securitatea persoanelor deținute, să le acorde protecția și ajutorul necesar;

2) să asigure persoanelor deținute accesul la asistență și examinare medicală independentă;

2¹) să informeze imediat procurorul sau, după caz, instanța de judecată pe al cărei rol se află cauza penală, precum și apărătorul persoanelor respective despre faptul depistării bolilor grave la persoanele deținute;

3) să înmîneze în aceeași zi persoanelor deținute copii de pe documentele procesuale parvenite în adresa lor;

4) să asigure înregistrarea plîngerilor și cererilor persoanelor deținute;

5) să trimită, în aceeași zi, plîngerile și alte cereri ale persoanelor deținute adresate instanței de judecată, procurorului sau altor colaboratori ai organului de urmărire penală, fără a le supune controlului și cenzurii;

6) să întocmească un proces-verbal privind refuzul persoanei deținute de a fi adusă în instanță;

7) să admită întreveneri libere ale persoanei deținute cu apărătorul, reprezentantul său legal, mediatorul, în condiții confidențiale, fără a limita numărul și durata întrevederilor;

8) să asigure aducerea persoanei deținute la organul de urmărire penală sau la instanță la timpul indicat de acestea;

9) să asigure, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, posibilitatea de a exercita acțiuni procesuale cu participarea persoanei deținute la locul deținerii;

10) în baza hotărârii organului de urmărire penală sau a instanței, să transfere persoana deținută în alt loc de deținere, precum și să exercite și alte cerințe ale acestui organ în măsura în care acestea nu contravin regimului de deținere stabilit prin lege;

11) cu 7 zile până la expirarea termenului de deținere a persoanei, să informeze despre aceasta organul respectiv;

12) să elibereze imediat persoanele deținute fără hotărârea judecătorului, precum și în cazul expirării termenului de deținere fixat de judecător;

13) să înmâneze persoanei eliberate certificat conform prevederilor art.174 alin.(3).

[Art.187 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 188. Arestarea la domiciliu

(1) Arestarea la domiciliu constă în izolarea învinuitului, inculpatului de societate în locuința acestuia, cu stabilirea anumitor restricții.

(2) Arestarea la domiciliu se aplică față de învinuit, inculpat în baza hotărârii judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată în modul prevăzut în art.185 și 186, în condițiile care permit aplicarea măsurii preventive sub formă de arest, însă izolarea lui totală nu este rațională în legătură cu vârsta, starea sănătății, starea familială sau cu alte împrejurări.

(3) Arestarea la domiciliu este însoțită de una sau mai multe din următoarele restricții:

1) interzicerea de a ieși din locuință;

2) limitarea convorbirilor telefonice, recepționării și expedierii trimiterilor poștale și utilizării altor mijloace de comunicare;

3) interzicerea comunicării cu anumite persoane și primirea pe cineva în locuința sa.

(4) Persoana arestată la domiciliu poate fi supusă obligațiilor:

1) de a menține în stare de funcționare mijloacele electronice de control și de a le purta permanent;

2) de a răspunde la semnalele de control sau de a emite semnale telefonice de control, de a se prezenta personal la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată la timpul fixat.

(5) Supravegherea executării arestării la domiciliu se efectuează de către organul investit cu asemenea atribuții.

(6) Termenul, modul de aplicare, de prelungire a duratei și de atac al arestării la domiciliu sînt similare celor aplicate la arestarea preventivă.

(7) În caz de nerespectare de către învinuit, inculpat a restricțiilor și obligațiilor stabilite de către judecătorul de instrucție sau instanță, arestarea la domiciliu poate fi înlocuită cu arestarea preventivă de către instanța de judecată din oficiu sau la demersul procurorului.

[Art.188 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 189. Dreptul persoanei reținute sau arestate la măsuri de ocrotire

(1) În cazul în care persoana reținută sau arestată are sub ocrotirea sa minori, persoane recunoscute iresponsabile, persoane cărora li s-a instituit curatelă sau persoane care, din cauza vârstei, bolii sau din alte cauze, au nevoie de ajutor, despre aceasta vor fi informate autoritățile competente pentru a lua față de aceste persoane măsuri de ocrotire. Obligația de a informa despre necesitatea aplicării măsurilor de ocrotire îi revine organului care a efectuat reținerea sau arestarea preventivă.

(2) Dispozițiile organului de urmărire penală sau ale instanței în vederea luării măsurilor de ocrotire față de persoanele menționate la alin.(1), rămase fără ocrotire, sînt executorii pentru autoritatea tutelară, precum și pentru conducătorii instituțiilor medicale sau

sociale de stat. Organul de urmărire penală sau instanța poate transmite minorii, persoanele iresponsabile sau cele de vîrstă înaintată sub ocrotire rudelor, cu consimțămîntul acestora.

(3) Persoana ale cărei bunuri au rămas fără supraveghere în urma reținerii, arestării preventive sau arestării la domiciliu are dreptul la supravegherea acestor bunuri, inclusiv îngrijirea și hrănirea animalelor domestice, asigurată de organul de urmărire penală la cerința acestei persoane și din contul ei. Dispozițiile organului de urmărire penală sau ale instanței privitor la asigurarea supravegherii bunurilor persoanei și îngrijirii lor sînt obligatorii pentru conducătorii respectivi ai instituțiilor de stat.

(4) Măsurile de ocrotire prevăzute în prezentul articol se vor lua și în privința persoanelor care se aflau sub ocrotirea părții vătămate, în privința bunurilor și domiciliului acestora.

(5) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată informează neîntîrziat persoana reținută, arestată preventiv sau arestată la domiciliu, precum și alte persoane interesate, despre măsurile de ocrotire luate în condițiile prezentului articol.

Articolul 190. Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune

Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune poate fi dispusă de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanța de judecată, la solicitarea procurorului, a învinuitului ori a inculpatului aflat în detenție sau a avocatului acestuia.

[Art.190 în redacția Legii nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.190 modificat prin [Legea nr.58 din 29.03.2018](#), în vigoare 27.04.2018]

[Art.190 în redacția [Legii nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 191. Liberarea provizorie sub control judiciar

(1) Liberarea provizorie sub control judiciar se poate aplica de către judecătorul de instrucție sau de către instanță pe un termen de cel mult 60 de zile. Liberarea provizorie sub control judiciar este însoțită de una sau mai multe obligații prevăzute la alin.(3) cu darea, după caz, în consemn la frontieră.

[Alin.(2) art.191 abrogat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

Notă: Se declară neconstituțional alin.(2) art.191, conform Hot. Curții Constituționale nr.15 din 28.05.2020, în vigoare 28.05.2020

(3) Liberarea provizorie sub control judiciar este însoțită de una sau mai multe din următoarele obligații:

1) să nu părăsească localitatea unde își are domiciliul decît în condițiile stabilite de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanță;

2) să comunice organului de urmărire penală sau, după caz, instanței de judecată orice schimbare de domiciliu;

3) să nu meargă în locuri anume stabilite;

4) să se prezinte la organul de urmărire penală sau, după caz, la instanța de judecată ori de cîte ori este citată;

5) să nu intre în legătură cu anumite persoane;

6) să nu săvîrșească acțiuni de natură să împiedice aflarea adevărului în procesul penal;

7) să nu conducă autovehicule, să nu exercite o profesie de natura aceleia de care s-a folosit la săvîrșirea infracțiunii;

8) să predea pașaportul judecătorului de instrucție sau instanței de judecată.

(3¹) Controlul judiciar privind necesitatea de menținere a măsurii liberării provizorii sub control judiciar se realizează periodic, dar nu mai rar decît o dată la 60 de zile, de către judecătorul care a dispus măsura sau, în lipsa acestuia, de către judecătorul desemnat în modul stabilit de lege. Dacă temeiurile care au determinat luarea măsurii se mențin sau au

apărut temeiuri noi care să justifice menținerea acesteia, liberarea provizorie sub control judiciar se extinde, de fiecare dată, pentru un termen prevăzut la alin.(1).

(3²) Măsura liberării provizorii sub control judiciar poate fi dispusă pe un termen de cel mult 12 luni cumulative învinuitului, inculpatului de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen de cel mult 12 ani sau pe un termen de cel mult 24 de luni cumulative învinuitului, inculpatului de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 12 ani.

(4) Organul de poliție în a cărui rază teritorială locuiește învinuitul, inculpatul liberat provizoriu sub control judiciar verifică periodic respectarea obligațiilor de către învinuit, inculpat, iar în cazul în care constată încălcări ale acestora, sesizează imediat judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale, sau instanța de judecată, în cursul judecării cauzei.

(5) Controlul judiciar asupra persoanei liberate provizoriu poate fi ridicat, total sau parțial, pentru motive întemeiate, în modul stabilit pentru aplicarea acestei măsuri.

[Art.191 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.191 modificat prin [Legea nr.58 din 29.03.2018](#), în vigoare 27.04.2018]

[Art.191 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Notă: Se declară neconstituțional art.191, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa termenul pentru care poate fi dispus controlul judiciar și durata maximă a acestei măsuri, prin [Hotărîrea Curții Constituționale nr.17 din 19.05.2016](#), în vigoare 19.05.2016

Articolul 192. Liberarea provizorie pe cauciune

(1) Liberarea provizorie pe cauciune poate fi acordată în cazul în care este aplicată măsura asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune și s-a depus cauciunea stabilită de judecătorul de instrucție sau de către instanță, precum și la cererea învinuitului sau inculpatului aflat în detenție.

[Alin.(2) art.192 abrogat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Notă: Se declară neconstituțional alin.(2) art.192, conform Hot. Curții Constituționale nr.15 din 28.05.2020, în vigoare 28.05.2020

(2¹) Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată dispune, prin încheiere, respingerea demersului de arestare preventivă sau de arestare la domiciliu și aplicarea măsurii de liberare provizorie pe cauciune, stabilește valoarea cauciunii, precum și termenul de depunere a acesteia.

(2²) Necesitatea de menținere a măsurii liberării provizorii pe cauciune se verifică periodic, dar nu mai rar decît o dată la 60 de zile, de către judecătorul care a dispus măsura sau, în lipsa acestuia, de către judecătorul desemnat în modul stabilit de lege.

(2³) Măsura liberării provizorii pe cauciune poate fi dispusă pe un termen de cel mult 12 luni cumulative învinuitului, inculpatului de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen de cel mult 12 ani sau pe un termen de cel mult 24 de luni cumulative învinuitului, inculpatului de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 12 ani.

(3) În perioada liberării provizorii pe cauciune, persoana este obligată să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să comunice orice schimbare a domiciliului. Față de persoana liberată provizoriu pe cauciune pot fi aplicate și alte obligații prevăzute de art.191 alin.(3).

(4) Dacă învinuitul, inculpatul nu depune cauciunea în termenul stabilit de instanța de judecată, la demersul procurorului se dispune înlocuirea măsurii cu arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu.

[Art.192 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.192 completat prin [Legea nr.58 din 29.03.2018](#), în vigoare 27.04.2018]

[Art.192 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 192¹. Reguli cu privire la cauțiune

(1) Dispunerea cauțiunii se face pe numele învinutului, inculpatului, prin depunerea unei sume de bani determinate pe contul depozitar al procuraturii sau, după caz, al instanței de judecată ori prin constituirea unei garanții reale, mobiliare ori imobiliare, în limitele unei sume de bani determinate, în favoarea aceluiași organ.

(2) Valoarea cauțiunii se determină de către judecătorul de instrucție sau de către instanța de judecată de la 300 la 100000 de unități convenționale, în funcție de starea materială a persoanei respective și de gravitatea infracțiunii.

(3) Cauțiunea garantează:

1) participarea învinutului, inculpatului la procesul penal și respectarea de către acesta a obligațiilor prevăzute la art.192 alin.(3);

2) plata despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune și plata amenzii.

[Art.192¹ completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 193. Revocarea liberării provizorii

(1) Liberarea provizorie poate fi revocată dacă:

1) se descoperă fapte și circumstanțe care nu au fost cunoscute la data admiterii cererii de liberare și care împiedică liberarea provizorie;

2) învinuitul, inculpatul cu rea-credință nu îndeplinește obligațiile stabilite sau a săvârșit o nouă infracțiune cu intenție.

(2) În cazul revocării liberării provizorii, persoana este supusă arestării preventive sau arestării la domiciliu.

[Art.193 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 194. Restituirea cauțiunii sau trecerea ei în proprietatea statului

(1) Cauțiunea se restituie sau trece în proprietatea statului în temeiul încheierii judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată la demersul procurorului, la cererea învinutului, inculpatului, condamnatului, achitatului sau la cererea reprezentantului acestuia.

(2) Cauțiunea se restituie în cazul în care:

1) se revocă liberarea provizorie în temeiurile prevăzute la art.193 alin.(1) pct.1);

2) judecătorul de instrucție sau instanța constată că nu mai există temeiurile care au justificat aplicarea măsurii preventive;

3) se dispune încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub învinuire sau achitarea acesteia;

4) instanța care judecă cauza în fond stabilește, prin hotărâre definitivă, o pedeapsă.

(3) Soluționarea cererii sau a demersului se face cu participarea procurorului, învinutului, inculpatului, condamnatului, achitatului, reprezentantului acestuia. Neprezentarea părților legal citate nu împiedică examinarea cererii sau a demersului.

(4) Cauțiunea nu se restituie și se face venit la bugetul de stat de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de instanța de judecată în cazul revocării liberării provizorii pe cauțiune în temeiurile prevăzute la art.193 alin.(1) pct.2).

(5) Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată poate dispune prin hotărâre trecerea cauțiunii în proprietatea statului dacă măsura de liberare pe cauțiune a fost înlocuită cu măsura arestării preventive sau arestării la domiciliu sau dacă pe durata măsurii de liberare pe cauțiune învinuitul, inculpatul încalcă cu rea-credință obligațiile ce îi revin, sau dacă există o bănuială rezonabilă că a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune pentru care s-a dispus începerea urmăririi penale împotriva sa.

(6) Hotărîrea de trecere a cauțiunii în proprietatea statului poate fi atacată cu recurs de persoanele interesate.

[Art.194 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 195. Înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurii preventive

(1) Măsura preventivă aplicată poate fi înlocuită cu una mai aspră, dacă necesitatea acesteia este confirmată prin probe, sau cu una mai ușoară, dacă prin aplicarea ei se va asigura comportamentul respectiv al bănuیتului, învinuitului, inculpatului, în scopul desfășurării normale a procesului penal și al asigurării executării sentinței.

(2) Măsura preventivă se revocă de către organul care a dispus-o în cazul în care au dispărut temeiurile pentru aplicarea acesteia.

(3) Măsura preventivă sub formă de arestare preventivă, arestare la domiciliu, liberare provizorie sub control judiciar și liberare provizorie pe cauțiune se înlocuiește sau, după caz, se revocă de judecătorul de instrucție sau, după caz, de instanța de judecată. În cazul în care, la etapa de urmărire penală, pînă la transmiterea cauzei la instanța de judecată spre examinare, procurorul care conduce sau, după caz, efectuează urmărirea penală consideră că măsura arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau la prelungirea acesteia au decăzut, acesta revocă neîntîrziat măsura arestării preventive sau arestării la domiciliu, punînd în libertate persoana sau, după caz, aplicînd, conform competenței sale, o altă măsură preventivă, și, în termen de pînă la 5 ore de la revocare, anunță judecătorul de instrucție care a aplicat sau, după caz, a prelungit măsura arestării preventive sau a arestării la domiciliu. În cazul în care termenul arestării a fost prelungit în condițiile art.186 alin.(10¹), la dispunerea revocării urmează a fi informat și procurorul ierarhic superior sau, după caz, Procurorul General sau adjunctul lui.

(3¹) Măsura preventivă sub formă de arestare preventivă se înlocuiește sau, după caz, se revocă de procurorul care conduce sau care efectuează urmărirea penală ori, după caz, de instanța de judecată pe al cărei rol se află cauza penală dacă, din concluzia Consiliului medical consultativ a Administrației Naționale a Penitenciarelor sau din raportul de expertiză judiciară psihiatrică sau medico-legală, rezultă că persoana arestată este grav bolnavă. Înlocuirea sau, după caz, revocarea măsurii preventive sub formă de arestare preventivă se dispune în termen de cel mult 3 zile de la recepționarea actelor indicate în prezentul alineat. Lista bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în stare de arest, procedura examinării medicale a acestora și modelul concluziei medicale se aprobă de Guvern.

(4) În cazul eliberării persoanei reținute, înlocuirii sau revocării arestării preventive, organul respectiv trimite, în aceeași zi, administrației locului de detenție copia de pe hotărîre.

(5) Măsura preventivă încetează de drept:

1) la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de organul de urmărire penală sau instanță, dacă nu a fost prelungită în conformitate cu legea;

2) în caz de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, de încetare a procesului penal sau de achitare a persoanei;

3) în caz de punere în executare a sentinței de condamnare.

(6) Măsura preventivă privativă de libertate încetează de drept și în cazul adoptării sentinței de condamnare cu aplicarea pedepsei neprivative de libertate.

(7) În cazul menționat în alin.(5) pct.1), administrația locului de reținere sau de deținere este obligată să elibereze imediat persoana reținută sau arestată.

(8) În cazurile menționate în alin.(5) pct.2) și alin.(6), procurorul, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată sînt obligați să trimită imediat copiile de pe hotărîrile respective administrației locului de deținere a persoanei arestate pentru executare.

[Art.195 completat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.195 completat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

[Art.195 modificat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Articolul 196. Atacarea hotărîrilor privind măsurile preventive

(1) Ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu plîngere judecătorească de instrucție de către bănuît, învinuit, apărătorul ori reprezentantul său legal.

(2) Hotărîrea judecătorească de instrucție sau a instanței cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție.

[Art.196 completat prin [Legea nr.100 din 26.05.2016](#), în vigoare 29.07.2016]

Capitolul III

ALTE MĂSURI PROCESUALE DE CONSTRÎNGERE

Articolul 197. Alte măsuri procesuale de constrîngere

(1) În scopul asigurării ordinii stabilite de prezentul cod privind urmărirea penală, judecarea cauzei și executarea sentinței, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorească de instrucție sau instanța, conform competenței, sînt în drept să aplice față de bănuît, învinuit, inculpat alte măsuri procesuale de constrîngere, cum ar fi:

- 1) obligarea de a se prezenta;
- 2) aducerea silită;
- 3) suspendarea provizorie din funcție;
- 4) măsuri asiguratorii în vederea reparării prejudiciului cauzat de infracțiune;
- 5) măsuri asiguratorii în vederea garantării executării pedepsei amenzii.

(2) În cazurile prevăzute de prezentul cod, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să aplice față de partea vătămată, martor, precum și față de alte persoane participante la proces următoarele măsuri procesuale de constrîngere:

- 1) obligarea de a se prezenta;
- 2) aducerea silită;
- 3) amenda judiciară (se aplică doar de către instanță).

Articolul 198. Obligarea de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanță

(1) În cazurile în care aplicarea măsurilor preventive față de bănuît, învinuit, inculpat nu este rațională, pentru asigurarea desfășurării normale a procesului penal organul de urmărire penală sau instanța poate obliga în scris bănuîtul, învinuitul, inculpatul să se prezinte la acest organ la data și ora fixată, iar în caz de schimbare a domiciliului, imediat să informeze despre aceasta. În obligarea în scris vor fi indicate consecințele nerespectării acesteia.

(2) Obligația în scris de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanță poate fi luată și de la partea vătămată, martor, precum și de la alte persoane participante la proces, pentru asigurarea prezentării lor la desfășurarea procesului penal.

Articolul 199. Aducerea silită

(1) Aducerea silită constă în aducerea forțată a persoanei la organul de urmărire penală sau la instanță în cazul în care aceasta, fiind citată, în modul stabilit de lege, nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale, iar prezența ei era necesară.

(2) Este supusă aducerii silită numai persoana participantă la proces, pentru care este obligatorie citarea organului de urmărire penală sau instanței, și care:

- 1) se eschivează de la primirea citației;
- 2) se ascunde de organul de urmărire penală sau de instanță;

3) nu are loc permanent de trai;

4) se află în situația reglementată la art.321 alin.(2) pct.2).

(3) Aducerea silită se efectuează în baza unei ordonanțe de aducere, eliberate de organul de urmărire penală, sau a încheierii instanței de judecată, cu darea în consemn la frontieră.

(4) Persoana nu poate fi supusă aducerii silite în timpul nopții, cu excepția cazurilor care nu suferă amânare.

(5) Nu pot fi supuse aducerii silite minorii în vîrstă de pînă la 14 ani, femeile gravide, persoanele bolnave, starea cărora este confirmată prin certificat medical eliberat de o instituție medicală.

(6) Aducerea silită se execută de către organele de poliție.

(7) Organul de poliție desemnat să execute aducerea silită transmite ordonanța sau, după caz, încheierea instanței de judecată persoanei a cărei aducere silită a fost dispusă și îi solicită să îl însoțească. În cazul în care refuză să însoțească organul de poliție sau încearcă să fugă, persoana a cărei aducere silită a fost dispusă este adusă prin constrângere.

(8) În vederea executării ordonanței sau încheierii de aducere silită, organele de poliție pot pătrunde în orice locuință sau sediu în care, potrivit datelor sau informațiilor, se află persoana asupra căreia s-a dispus aducerea silită, inclusiv în cazul în care i se creează impedimente în executarea de aducere silită.

(9) Dacă organul de poliție nu găsește persoana în privința căreia a fost dispusă aducerea silită la adresa indicată sau dacă persoana a cărei aducere silită a fost dispusă nu poate fi adusă din motivele prevăzute la alin.(5), organul de poliție consemnează acest fapt într-un proces-verbal, care se prezintă imediat organului de urmărire penală sau, după caz, instanței de judecată.

(10) Activitățile desfășurate cu ocazia aducerii silite sunt consemnate într-un proces-verbal, care trebuie să cuprindă:

a) numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie;

b) data, ora și locul unde este încheiat;

c) mențiuni despre activitățile desfășurate.

(11) Persoanele supuse aducerii silite se audiază, în cel mai scurt timp posibil, sau, după caz, se îndeplinește actul procesual care a făcut necesară prezența lor, cu excepția cazului când s-a dispus reținerea ori arestarea preventivă a acestora.

(12) Valoarea bunurilor deteriorate în urma aducerii silite se atribuie la cheltuielile judiciare. Dacă aceste bunuri aparțin învinutului, inculpatului, persoanei civilmente responsabile sau altor persoane participante la proces, contravaloarea acestora nu se restituie. Dacă aceste bunuri aparțin altor persoane, contravaloarea lor se restituie din bugetul de stat, în modul prevăzut la art.228.

[Art.199 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.199 modificat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

Articolul 200. Suspendarea provizorie din funcție

(1) Suspendarea provizorie din funcție constă în interzicerea provizorie motivată a bănuțului, învinutului, inculpatului de a exercita atribuțiile sale de serviciu sau de a realiza activități în interesul serviciului public.

(2) Bănuțul, învinutul sau inculpatul poate fi suspendat provizoriu din funcție în cazul în care infracțiunea de care este incriminat a fost săvârșită în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu și există suficiente temeiuri rezonabile pentru a presupune că menținerea acestuia în funcție ar putea încălca ordinea stabilită de prezentul cod sau ar împiedica examinarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei.

(3) În cursul urmăririi penale suspendarea provizorie din funcție se aplică prin încheierea judecătorului de instrucție, la demersul procurorului, pe un termen de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii termenului până la 24 de luni, în condițiile prevăzute la alin.(2). Încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii.

(4) Pentru motive care justifică existența riscului de împiedicare a desfășurării normale a urmăririi penale, având în vedere complexitatea investigațiilor necesare cauzei și administrării probelor, prelungirea suspendării provizorii din funcție poate fi dispusă pentru o perioadă care nu poate depăși 48 de luni calculate cumulativ în cursul urmăririi penale. Prolungirea se dispune prin încheierea judecătorului de instrucție, la demersul motivat al procurorului, pentru fiecare 6 luni.

(5) În cursul judecării cauzei, la demersul procurorului, inculpatul poate fi suspendat provizoriu din funcție până la rămânerea definitivă a hotărârii, ținându-se cont de temeiurile de la alin.(2). Încheierea instanței de judecată poate fi contestată separat în termen de 3 zile.

(6) În perioada suspendării provizorii din funcție persoana are dreptul de a presta muncă în alte domenii care nu au legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu sau cu orice serviciu public.

(7) Pentru perioada suspendării provizorii din funcție este întreruptă remunerarea muncii. Această perioadă se ia în calcul în vechimea generală de muncă.

(8) Prevederile prezentului articol nu se aplică persoanelor care sunt suspendate din funcție în baza legilor speciale.

[Art.200 în redacția Legii nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 28.11.2023]

[Art.200 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.200 modificat prin [Legea nr.122 din 02.06.2016](#), în vigoare 05.08.2016]

[Art.200 modificat prin [Legea nr.264-XVI din 28.07.2006](#), în vigoare 03.11.2006]

Articolul 201. Amenda judiciară

(1) Amenda judiciară este o sancțiune bănească aplicată de către instanța de judecată persoanei care a comis o abatere în cursul procesului penal.

(2) Amenda judiciară se stabilește în unități convenționale. Unitatea convențională de amendă judiciară este egală cu 50 de lei.

(3) Amenda judiciară se aplică în mărime de la 20 la 50 de unități convenționale.

(4) Se sancționează cu amendă judiciară următoarele abateri:

1) neîndeplinirea de către orice persoană prezentă la ședința de judecată a măsurilor luate de către președintele ședinței în conformitate cu cerințele art.334;

2) neexecutarea ordonanței sau a încheierii de aducere silită;

3) neprezentarea nejustificată a martorului, expertului, specialistului, interpretului, traducătorului sau apărătorului legal citați la organul de urmărire penală sau instanță, precum și a procurorului la instanță și neinformarea acestora despre imposibilitatea prezentării, când prezența lor este necesară;

4) tergiversarea de către expert, interpret sau traducător a executării însărcinărilor primite;

5) neluarea de către conducătorul unității, în care urmează să se efectueze o expertiză judiciară, a măsurilor necesare pentru efectuarea acesteia;

6) neîndeplinirea obligației de prezentare, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, a obiectelor sau a documentelor de către conducătorul unității sau de către persoanele însărcinate cu aducerea la îndeplinire a acestei obligații;

7) nerespectarea obligației de păstrare a mijloacelor de probă;

8) alte abateri pentru care prezentul cod prevede amenda judiciară.

(5) Pentru abaterile comise în cursul urmăririi penale, amenda judiciară se aplică de către judecătorul de instrucție la demersul persoanei care efectuează urmărirea penală.

(6) Pentru abaterile comise în cursul judecării cauzei, amenda judiciară se aplică de către instanța care judecă cauza, iar încheierea privind aplicarea amenzii judiciare se include în procesul-verbal al ședinței de judecată.

(7) Încheierea judecătorului de instrucție privind aplicarea amenzii judiciare poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară de către persoana în privința căreia a fost aplicată amendă.

(8) Încheierea instanței de judecată privind aplicarea amenzii judiciare poate fi atacată separat cu recurs.

(9) Aplicarea amenzii judiciare nu înlătură răspunderea penală în cazul în care fapta constituie infracțiune.

[Art.201 modificat prin [Legea nr.207 din 29.07.2016](#), în vigoare 07.11.2016]

Articolul 202. Măsuri asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor și pentru garantarea executării pedepsei amenzii

(1) Organul de urmărire penală din oficiu sau instanța de judecată, la cererea părților, poate lua în cursul procesului penal măsuri asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

(2) Măsurile asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii, constau în sechestrarea bunurilor mobile și imobile în conformitate cu art.203-210.

[Art.202 modificat prin [Legea nr.60 din 07.04.2016](#), în vigoare 06.05.2016]

[Art.202 completat prin [Legea nr.326 din 23.12.2013](#), în vigoare 25.02.2014]

Articolul 203. Punerea sub sechestru

(1) Punerea sub sechestru a bunurilor este o măsură procesuală de constrângere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi de aceste bunuri. După punerea sub sechestru a conturilor și a depozitelor bancare sînt încetate orice operațiuni în privința acestora.

(2) Punerea sub sechestru a bunurilor se aplică pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor ori a contravalorii bunurilor prevăzute la art.106 alin.(2) și art.106¹ din [Codul penal](#).

[Art.203 modificat prin [Legea nr.60 din 07.04.2016](#), în vigoare 06.05.2016]

[Art.203 completat prin [Legea nr.326 din 23.12.2013](#), în vigoare 25.02.2014]

Articolul 204. Bunurile care pot fi puse sub sechestru

(1) Pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune pot fi puse sub sechestru bunurile bănuितului, învinuitului, inculpatului sau ale părții civilmente responsabile în suma valorii probabile a pagubei.

(2) Pentru a garanta executarea pedepsei amenzii pot fi puse sub sechestru numai bunurile învinuitului sau ale inculpatului, în funcție de suma maximă a amenzii care poate fi stabilită pentru infracțiunea comisă.

(3) Pentru a asigura o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor pot fi puse sub sechestru bunurile prevăzute la art.106 alin.(2) și art.106¹ din Codul penal.

(4) În cazul în care bunurile ce urmau a fi supuse confiscării speciale sau confiscării extinse nu mai există, nu pot fi găsite, nu pot fi recuperate ori dacă acestea aparțin sau au fost transferate oneros unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea bunurilor, se iau măsuri asiguratorii pentru confiscarea contravalorii acestora.

(4¹) Dacă bunurile ce urmează a fi sechestrate pentru repararea prejudiciului cauzat sau pentru a garanta executarea pedepsei amenzii sînt folosite sau constituie parte a procesului tehnologic de producție și sechestrarea lor ar determina în mod inevitabil stoparea activității economice a persoanei, se iau măsuri asigurătorii pentru sechestrarea contravalorii acestora.

(5) Dacă bunurile pasibile de a fi puse sub sechestrul constituie o cotă-parte dintr-o proprietate comună, poate fi pusă sub sechestrul numai cota-parte din proprietatea comună pasibilă de confiscare specială sau extinsă.

(6) Nu pot fi puse sub sechestrul produsele alimentare necesare proprietarului, posesorului de bunuri, cît și membrilor familiilor acestora, combustibilul, literatura de specialitate și utilajul profesional, vesela și atribuțele de bucătărie folosite permanent, ce nu sînt de mare preț, precum și alte obiecte de primă necesitate, chiar dacă ulterior acestea pot fi supuse confiscării.

(7) Nu pot fi puse sub sechestrul acțiunile emise de bănci, care cad sub incidența dispozițiilor art.45 alin.(4), art.46 alin.(4), art.52 alin.(1) lit.b) și c), alin.(2), alin.(3), alin.(6) și art.52¹ din [Legea nr.202/2017](#) privind activitatea băncilor. În cazurile prevăzute de prezentul alineat, pot fi puse sub sechestrul mijloacele bănești rezultante din înstrăinarea acestor acțiuni.

[Art.204 completat prin Legea nr.178 din 11.11.2021, în vigoare 29.11.2021]

[Art.204 completat prin Legea nr.179 din 26.07.2018, în vigoare 17.08.2018]

[Art.204 în redacția Legii nr.60 din 07.04.2016, în vigoare 06.05.2016]

Articolul 205. Temeiurile de punere sub sechestrul

(1) Punerea sub sechestrul a bunurilor poate fi aplicată de către organul de urmărire penală sau de către instanță numai în cazurile în care există o bănuială rezonabilă că bunurile urmărite vor fi tănuite, deteriorate sau cheltuite.

(2) Punerea sub sechestrul a bunurilor se aplică în baza ordonanței organului de urmărire penală, cu autorizația judecătorului de instrucție sau, după caz, a încheierii instanței de judecată. Procurorul, din oficiu sau la cererea părții civile, înaintează judecătorului de instrucție demers, însoțit de ordonanța organului de urmărire penală privind punerea bunurilor sub sechestrul. Judecătorul de instrucție, prin rezoluție, autorizează punerea bunurilor sub sechestrul, iar instanța de judecată decide asupra cererilor părții civile ori ale altei părți, dacă bănuiala rezonabilă indicată la alin.(1) este motivată.

(3) În ordonanța organului de urmărire penală sau, după caz, în încheierea instanței de judecată cu privire la punerea bunurilor sub sechestrul vor fi indicate bunurile supuse sechestrului, în măsura în care ele sînt stabilite în procedura cauzei penale, precum și valoarea bunurilor necesare și suficiente pentru asigurarea acțiunii civile.

(4) Dacă există dubiu evident cu privire la prezentarea benevolă a bunurilor pentru punerea lor sub sechestrul, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată, concomitent cu autorizarea sechestrului asupra bunurilor, autorizează și percheziția.

(5) În caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amînare, organul de urmărire penală este în drept de a pune bunurile sub sechestrul în baza ordonanței proprii, fără a avea autorizația judecătorului de instrucție, comunicînd în mod obligatoriu despre aceasta judecătorului de instrucție imediat, însă nu mai tîrziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acțiuni procedurale. Primind informația respectivă, judecătorul de instrucție verifică legalitatea acțiunii de punere sub sechestrul, confirmă rezultatele ei sau declară nevalabilitatea acesteia. În caz de constatare că sechestrarea este ilegală sau neîntemeiată, judecătorul de instrucție dispune scoaterea, totală sau parțială, a bunurilor de sub sechestrul.

[Art.205 modificat prin Legea nr.60 din 07.04.2016, în vigoare 06.05.2016]

Articolul 206. Determinarea valorii bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestrul

(1) Costul bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru se determină conform prețurilor medii de piață din localitatea respectivă, fără aplicarea vreunui coeficient.

(2) Valoarea bunurilor puse sub sechestru, în scopul asigurării acțiunii civile înaintate de partea civilă sau procuror, nu poate depăși valoarea acțiunii civile.

(3) Determinînd cota-parte a bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru a fiecăruia din mai mulți învinuiți, inculpați sau a cîtorva persoane care poartă răspundere pentru acțiunile lor, se ia în considerare gradul de participare a acestora la săvîrșirea infracțiunii. În scopul asigurării acțiunii civile poate fi pusă sub sechestru întreaga proprietate a uneia din aceste persoane.

Articolul 207. Modul de executare a ordonanței sau a hotărîrii cu privire la punerea bunurilor sub sechestru

(1) Reprezentantul organului de urmărire penală înmînează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor copia de pe ordonanța sau hotărîrea cu privire la punerea bunurilor sub sechestru și cere predarea lor. În caz de refuz de a executa benevol această cerință, punerea bunurilor sub sechestru se efectuează în mod forțat. Dacă există temeiuri de a presupune că bunurile sînt tănuite de către proprietar sau posesor, organul de urmărire penală, avînd împuterniciri legale, este în drept să efectueze percheziție.

(2) Punerea bunurilor sub sechestru prin hotărîrea instanței de judecată, adoptată după terminarea urmăririi penale în cauză, se efectuează de către executorul judecătoresc.

(3) Pentru a participa la punerea bunurilor sub sechestru poate fi atras un specialist merceolog, care va determina costul aproximativ al bunurilor materiale în scopul excluderii sechestrării bunurilor în valoare ce nu corespunde valorii indicate în ordonanța organului de urmărire penală sau în hotărîrea instanței de judecată.

(4) Proprietarul sau posesorul bunurilor, prezent la acțiunea de punere sub sechestru, este în drept să indice care bunuri materiale pot fi puse sub sechestru în primul rînd pentru a fi asigurată suma indicată în ordonanța organului de urmărire penală sau în hotărîrea instanței de judecată.

(5) Despre punerea bunurilor sub sechestru reprezentantul organului de urmărire penală întocmește proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261, iar executorul judecătoresc – lista de inventariere. În procesul-verbal sau, după caz, în lista de inventariere, în particular:

1) se enumără toate bunurile materiale puse sub sechestru, indicîndu-se numărul, măsura sau greutatea lor, materialul din care sînt confecționate și alte elemente de individualizare și, pe cît e posibil, costul lor;

2) se indică care bunuri materiale sînt ridicate și care sînt lăsate pentru păstrare;

3) se consemnează declarațiile persoanelor prezente și ale altor persoane despre apartenența bunurilor puse sub sechestru.

(6) Copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmînează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor puse sub sechestru, iar dacă acesta lipsește – unui membru major al familiei lui sau reprezentantului autorității executive a administrației publice locale. Punînd sub sechestru bunurile aflate pe teritoriul întreprinderii, organizației sau instituției, copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmînează, contra semnătură, reprezentantului administrației.

Articolul 207¹. Cazuri speciale de valorificare a bunurilor sechestrate

La cererea proprietarului bunurilor sau cu acordul acestuia ori, după caz, la demersul procurorului, instanța de judecată care a aplicat sechestru sau instanța care judecă cauza, în cursul urmăririi penale și al judecării cauzei, înainte de pronunțarea unei hotărîri definitive, poate dispune de îndată valorificarea bunurilor sechestrate. În lipsa acordului proprietarului,

bunurile asupra cărora a fost aplicat sechestrul pot fi valorificate anticipat, în mod excepțional, în următoarele situații:

- 1) depozitarea, întreținerea sau gestionarea bunurilor sechestrate necesită cheltuieli disproporționate în raport cu valoarea lor;
- 2) valoarea bunurilor s-a diminuat semnificativ, în proporție de cel puțin 10% pe parcursul unui an din momentul aplicării sechestrului;
- 3) termenul de garanție sau de valabilitate a bunurilor expiră;
- 4) bunurile sînt produse inflamabile, petroliere sau prezintă un alt risc pentru viața, sănătatea persoanelor sau pentru mediu;
- 5) bunurile sînt animale sau păsări vii;
- 6) bunurile sunt mijloace de transport.

[Art.207¹ completat prin Legea nr.223 din 21.07.2022, în vigoare 05.08.2022]

[Art.207¹ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 207². Mecanismul de valorificare a bunurilor sechestrate

(1) În condițiile prevăzute de art.207¹, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale solicită procurorului înaintarea unui demers cu privire la valorificarea bunurilor sechestrate și scoaterea de sub sechestr a acestora către judecătorul de instrucție sau către instanța care judecă cauza.

(2) Ca urmare a demersului procurorului cu privire la valorificarea bunurilor sechestrate și scoaterea de sub sechestr a acestora, judecătorul de instrucție emite o încheiere motivată în termen de cel mult 72 de ore de la înaintarea demersului. Scoaterea bunurilor de sub sechestr se dispune doar în cauza penală în cadrul căreia a fost dispusă valorificarea bunurilor sechestrate. Recursul se examinează în termen de 5 zile și suspendă executarea încheierii.

(3) Încheierea de valorificare a bunurilor sechestrate și de scoatere de sub sechestr a acestora se pune în executare de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale, care asigură procedura de valorificare a bunurilor sechestrate în condițiile regulamentului aprobat de către Guvern, doar în cazul bunurilor transmise spre administrare conform art.229⁶.

(4) În temeiul încheierii de valorificare a bunurilor sechestrate și de scoatere de sub sechestr a acestora, emisă în condițiile alin.(2), și după identificarea unui cumpărător, persoanele împuternicite cu dreptul de vânzare a bunurilor sechestrate semnează un antecontract pe care îl prezintă Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale cel târziu în ziua imediat următoare de la data semnării acestuia.

[Art.207² introdus prin Legea nr.223 din 21.07.2022, în vigoare 05.08.2022]

Articolul 208. Păstrarea bunurilor puse sub sechestr

(1) Bunurile puse sub sechestr, de regulă, se ridică, cu excepția imobilului și a obiectelor cu dimensiuni mari.

(2) Metalele prețioase, pietrele prețioase și articolele din ele, valorile mobiliare, obligațiile se transmit spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat conform procedurii stabilite; numerarul în monedă națională și în valută străină se depun la contul de depozit al instanței de judecată în a cărei competență este judecarea cauzei penale respective; celelalte obiecte ridicate se sigilează și se păstrează de către organul la al cărui demers bunurile au fost puse sub sechestr sau se transmit pentru păstrare reprezentantului autorității executive a administrației publice locale.

(3) Bunurile puse sub sechestr care nu au fost ridicate se sigilează și se lasă pentru păstrare proprietarului sau posesorului ori unui membru adult al familiei lui, căruia i-a fost explicată răspunderea, prevăzută în art.251 din [Codul penal](#), pentru însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tănuirea acestor bunuri și despre aceasta de la el se ia un angajament scris.

[Art.208 modificat prin [Legea nr.178 din 21.07.2017](#), în vigoare 18.08.2017]

Articolul 209. Contestarea punerii bunurilor sub sechestru

(1) Punerea bunurilor sub sechestru poate fi contestată în modul stabilit de prezentul cod de către bănuît, învinuit, inculpat sau persoanele care consideră că aplicarea sechestrului asupra bunurilor lor este nejustificată. Plângerea sau recursul înaintat nu suspendă executarea acestei măsuri.

(2) Alte persoane decât bănuîtul, învinuitul, inculpatul care consideră că menținerea sechestrului asupra bunurilor lor este nejustificată sunt în drept să ceară scoaterea bunurilor lor de sub sechestru organului de urmărire penală, judecătorului de instrucție sau instanței de judecată care judecă cauza.

(3) Cererea de scoatere a bunurilor de sub sechestru poate fi înaintată instanței de judecată care judecă cauza până la începerea dezbaterilor judiciare.

[Art.209 în redacția Legii nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 210. Scoaterea bunurilor de sub sechestru în procesul penal

(1) Bunurile se scot de sub sechestru prin hotărîrea organului de urmărire penală sau instanței dacă, în urma retragerii acțiunii civile, modificării încadrării juridice a infracțiunii incriminate bănuîtului, învinuitului, inculpatului ori din alte motive, a decăzut necesitatea de a menține bunurile sub sechestru. Instanța de judecată, judecătorul de instrucție sau procurorul, în limitele competenței lor, ridică sechestrul asupra bunurilor și în cazurile în care constată ilegalitatea punerii acestora sub sechestru de către organele de urmărire penală fără autorizația respectivă.

(2) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să mențină bunurile sub sechestru și după încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau achitarea persoanei, în termen de o lună de la rămânerea definitivă a hotărîrii respective.

(3) Bunurile se scot de sub sechestru când persoana juridică a executat amenda de interes public stabilită în acordul judiciar de interes public și a reparat prejudiciul cauzat prin infracțiune.

[Art.210 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

[Art.210 completat prin Legea nr.83 din 14.04.2023, în vigoare 02.08.2023]

Articolul 210¹. Înlocuirea bunurilor puse sub sechestru

(1) La solicitarea persoanelor indicate la art.204 alin.(1), procurorul poate dispune, prin ordonanță motivată, înlocuirea bunurilor puse sub sechestru cu alte bunuri, dacă acestea sunt libere de orice vicii și sunt deținute în proprietate de aceste persoane. Valoarea bunurilor a căror înlocuire se solicită trebuie să fie cel puțin egală cu valoarea bunurilor sechestrate, stabilită în conformitate cu regulamentul aprobat de Guvern.

(2) Ordonanța procurorului se transmite spre executare entităților responsabile.

(3) Prevederile art.206–210 se aplică în modul corespunzător.

[Art.210¹ introdus prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

TITLUL VI

MĂSURI DE PĂSTRARE A CONFIDENȚIALITĂȚII, DE PROTECȚIE ȘI ALTE MĂSURI PROCEDURALE

Capitolul I

PĂSTRAREA CONFIDENȚIALITĂȚII ÎN PROCESUL PENAL

Articolul 211. Păstrarea dosarelor penale și a materialelor de urmărire penală

(1) Dosarele penale și materialele de urmărire penală se păstrează la arhivele instanțelor judecătorești care au judecat cauza în primă instanță.

(2) Dosarele penale și materialele de urmărire penală care nu sînt înaintate în instanța judecătorească se păstrează în arhiva organului care le-a întocmit.

(3) Dosarele penale și materialele de urmărire penală care conțin secret de stat se păstrează în arhivele instituțiilor menționate în alin.(1) și (2), în condiții speciale prevăzute de legislația în vigoare.

(4) Accesul la dosarele și materialele care se păstrează în condițiile prevăzute de prezentul articol se decide de către conducătorul organului sau, după caz, președintele instanței la care se păstrează acestea, cu respectarea prevederilor prezentului capitol și ale [Legii nr.133 din 8 iulie 2011](#) privind protecția datelor cu caracter personal.

[Art.211 completat prin [Legea nr.87 din 28.04.2016](#), în vigoare 07.06.2016]

Articolul 212. Confidențialitatea urmăririi penale

(1) Materialele urmăririi penale nu pot fi date publicității decît cu autorizația persoanei care efectuează urmărirea penală și numai în măsura în care ea consideră că aceasta este posibil, cu respectarea prezumției de nevinovăție, și ca să nu fie afectate interesele altor persoane și ale desfășurării urmăririi penale în condițiile [Legii nr.133 din 8 iulie 2011](#) privind protecția datelor cu caracter personal.

(2) Dacă este necesar a se păstra confidențialitatea, persoana care efectuează urmărirea penală previne martorii, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor, apărătorul, expertul, specialistul, interpretul, traducătorul și alte persoane care asistă la efectuarea acțiunilor de urmărire penală despre faptul că nu au voie să divulge informația privind urmărirea penală. Aceste persoane vor da o declarație în scris că au fost prevenite despre răspunderea pe care o vor purta conform art.315 din [Codul penal](#).

(3) Divulgarea datelor urmăririi penale de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra activității de urmărire penală, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate și reprezentanților acestora sau a prejudiciat procesul de urmărire penală, are ca urmare răspunderea penală prevăzută în art.315 din [Codul penal](#).

[Art.212 completat prin [Legea nr.87 din 28.04.2016](#), în vigoare 07.06.2016]

Articolul 213. Apărarea secretului de stat în procesul penal

(1) În cursul procesului penal, pentru apărarea informației ce constituie secret de stat se întreprind măsurile prevăzute de prezentul cod, de [Legea cu privire la secretul de stat](#) și de alte acte normative.

(2) Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date care constituie secret de stat au dreptul să se convingă de faptul că aceste date se colectează pentru procesul penal respectiv, iar în caz contrar să refuze de a comunica sau de a prezenta date. Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date ce constituie secret de stat nu pot refuza îndeplinirea acestei cerințe, motivînd prin necesitatea păstrării secretului de stat, însă au dreptul să primească în prealabil de la persoana care efectuează urmărirea penală sau de la instanță o explicație care ar confirma necesitatea furnizării datelor menționate, cu includerea acestei explicații în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective.

(3) Funcționarul public care a făcut declarații privitor la datele ce îi sînt încredințate și ce constituie secret de stat comunică în scris despre acest fapt conducătorului organului de stat care dispune de această informație dacă comunicarea nu îi va fi interzisă în scris de către organul de urmărire penală sau instanță.

(4) Efectuarea urmăririi penale sau judecarea cazului în cauzele legate de informația ce constituie secret de stat se încredințează numai persoanelor care au dat în scris declarație de nedivulgare a unor asemenea informații. Declarația de nedivulgare se ia de către conducătorul

organului de urmărire penală sau președintele instanței și se anexează la dosarul penal respectiv.

(5) Apărătorii și alți reprezentanți, precum și alte persoane cărora, în conformitate cu normele de procedură penală, le vor fi prezentate spre a lua act sau comunicate în alt mod date ce constituie secret de stat vor da în prealabil în scris o declarație de nedivulgare a acestor date. În cazul în care apărătorul sau un alt reprezentant, cu excepția reprezentantului legal, refuză să dea o astfel de declarație, acesta este lipsit de dreptul de a participa la procesul penal în cauză, iar celelalte persoane nu vor avea acces la datele ce constituie secret de stat. Declarația de nedivulgare de la persoanele menționate în prezentul alineat se ia de către persoana care efectuează urmărirea penală sau instanța și se anexează la dosarul penal respectiv. Obligația de nedivulgare asumată de către participanții la proces nu îi împiedică să ceară examinarea datelor ce constituie secret de stat în ședință de judecată închisă.

Articolul 214. Păstrarea secretului comercial și a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată

(1) În cursul procesului penal, pentru apărarea informației ce constituie secret comercial sau a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată se întreprind măsurile prevăzute de prezentul cod, de [Legea cu privire la secretul comercial](#) și de alte acte normative.

(2) În cursul procesului penal nu pot fi administrate, utilizate și răspândite fără necesitate informații ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată.

(3) Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date care constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată au dreptul să se convingă de faptul că aceste date se colectează pentru procesul penal respectiv, iar în caz contrar să refuze de a comunica sau de a prezenta date. Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată nu pot refuza îndeplinirea acestei cerințe, motivând prin necesitatea păstrării secretului, însă au dreptul să primească în prealabil de la persoana care solicită informații o explicație în scris care ar confirma necesitatea furnizării datelor menționate.

(4) Funcționarul public, angajatul întreprinderii sau al organizației, indiferent de forma de proprietate, care a făcut declarații privitor la datele ce îi sînt încredințate și ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată comunică acest fapt conducătorului unității respective, dacă comunicarea nu îi va fi interzisă în scris de organul de urmărire penală sau instanță.

(5) Probele care dezvăluie informația ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată, la solicitarea părților, se examinează în ședință de judecată închisă.

Capitolul II

MĂSURI DE PROTECȚIE

Articolul 215. Obligația organului de urmărire penală, a procurorului și a instanței de judecată de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane

(1) În circumstanțele prevăzute de [Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal](#), organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sînt obligați să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces și, în condițiile legii, ale rudelor apropiate și membrilor de familie ai acestora.

(2) Aplicarea măsurilor de protecție se dispune prin hotărîre motivată a procurorului sau a instanței de judecată. Hotărîrea este obligatorie pentru organul abilitat cu protecția martorilor.

[Art.215 în redacția [Legii nr.270 din 07.11.2013](#), în vigoare 10.12.2013]

Articolul 215¹. Măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie sau victimelor infracțiunilor cu caracter sexual

(1) Dacă, în cadrul procesului penal, se constată că victima violenței în familie sau victima infracțiunii cu caracter sexual se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să intervină neîntîrziat pentru a asigura obținerea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau de către procuror și în baza cererii părții vătămate.

(3) Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei și copiilor ei, aplicînd bănuitului, învinuitului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzînd și orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;

e) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;

f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie;

g) obligarea de a finaliza un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;

h) interzicerea de a păstra și purta armă.

(3¹) Măsurile de protecție prevăzute la alin.(3) lit.a)–d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică, în modul prevăzut de lege.

(4) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție sau dacă, la expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea făptuitorului.

(4¹) Victima sau, după caz, membrii familiei acesteia pot purta un sistem electronic de supraveghere care permite verificarea respectării obligației de către agresor, exprimându-și în formă scrisă acordul în această privință.

(5) Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne de la locul aflării bănuitului, învinuitului, inculpatului și a victimei. În cazul aplicării monitorizării electronice, ordonanța de protecție se expediază imediat și organului de probațiune de la locul aflării bănuitului, învinuitului, inculpatului și a victimei.

(6) Încheierea judecătorească privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară. Contestarea încheierii judecătorești nu suspendă executarea ordonanței de protecție.

[Art.215¹ modificat prin Legea nr.316 din 17.11.2022, în vigoare 09.01.2023]

[Art.215¹ completat prin Legea nr.85 din 11.06.2020, în vigoare 03.01.2021]

[Art.215¹ modificat prin [Legea nr.196 din 28.07.2016](#), în vigoare 16.09.2016]

Capitolul III

MĂSURI DE ÎNLĂTURARE A CONDIȚIILOR CE AU CONTRIBUIT LA SĂVÎRȘIREA INFRAȚIUNILOR ȘI ALTOR ÎNCĂLCĂRI ALE LEGISLAȚIEI

Articolul 216. Stabilirea cauzelor și condițiilor, care au contribuit la săvârșirea infracțiunii

În cursul urmăririi penale și judecării cauzei, organul de urmărire penală are obligația de a stabili cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

Articolul 217. Sesizarea făcută de organul de urmărire penală în cauza penală

(1) Dacă organul de urmărire penală a constatat existența unor cauze și condiții care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, acesta este obligat să sesizeze organul respectiv sau persoana cu funcție de răspundere cu privire la luarea unor măsuri pentru înlăturarea acestor cauze și condiții.

(2) Dacă, în procesul urmăririi penale, organul de urmărire penală descoperă cazuri de încălcare a legislației în vigoare sau a drepturilor și libertăților omului, el sesizează organele de stat respective în privința acestor încălcări.

(3) În termen de cel mult o lună, pe baza sesizării, se vor lua măsurile necesare și rezultatele se vor comunica procurorului care conduce urmărirea penală în cauza dată și organului care a trimis sesizarea.

Articolul 218. Încheierea interlocutorie a instanței de judecată

(1) Instanța de judecată, constatând în procesul de judecată fapte de încălcare a legalității și a drepturilor omului, o dată cu adoptarea hotărârii, emite și o încheiere interlocutorie prin care aceste fapte se aduc la cunoștința organelor respective, persoanelor cu funcție de răspundere și procurorului.

(2) În termen de cel mult o lună, instanța de judecată va fi informată despre rezultatele soluționării faptelor expuse în încheierea interlocutorie.

TITLUL VII

CHESTIUNI PATRIMONIALE ÎN PROCESUL PENAL

Capitolul I

ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL

Articolul 219. Acțiunea civilă în procesul penal

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se intentează prin depunerea unei cereri, adresate procurorului sau instanței de judecată, de către persoanele fizice sau juridice cărora le-au fost cauzate prejudicii materiale sau morale nemijlocit prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) interzisă de legea penală sau în legătură cu săvârșirea acesteia.

(2) Persoanele fizice și juridice cărora le-a fost cauzat prejudiciu nemijlocit prin acțiunile interzise de legea penală pot intenta o acțiune civilă privitor la despăgubire prin:

1) restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea penală;

2) compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate;

3) compensarea venitului ratat în urma acțiunilor interzise de legea penală;

4) repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale.

(3) Prejudiciul material se consideră legat de săvârșirea acțiunii interzise de legea penală dacă el se exprimă în cheltuieli pentru:

1) tratamentul părții vătămate și îngrijirea acesteia;

2) înmormântarea părții vătămate;

3) plata sumelor de asigurare, indemnizațiilor și pensiilor;

4) executarea contractului de depozit al bunurilor.

(4) La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare suferințele fizice ale victimei, gravitatea și persistența suferințelor psihice, inclusiv legate de incapacitatea de a se apăra pe sine ori alte persoane, prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc.

[Alin.(5) art.219 abrogat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

(6) Acțiunea civilă poate fi intentată în numele persoanei fizice sau juridice de către reprezentanții acestora.

(7) În caz de deces al persoanei fizice care este în drept de a intenta o acțiune civilă în procesul penal, acest drept trece la succesorii ei, iar în caz de reorganizare a persoanei juridice – la succesorul ei de drept.

(8) Pretențiile persoanelor fizice și juridice prejudiciate nemijlocit prin fapta interzisă de legea penală au prioritate în raport cu pretențiile statului față de făptuitor.

(9) Organul de urmărire penală și instanța sînt obligate să aducă la cunoștință persoanei dreptul de a intenta acțiune civilă sau de a recurge la mediere pentru soluționarea litigiului civil.

[Art.219 completat prin [Legea nr.316 din 17.11.2022](#), în vigoare 09.01.2023]

[Art.219 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

[Art.219 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 220. Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se soluționează în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) Normele procedurii civile și normele procesului de mediere a litigiilor civile se aplică dacă ele nu contravin principiilor procesului penal și dacă normele procesului penal nu prevăd asemenea reglementări.

(3) Hotărîrea privind acțiunea civilă se adoptă în conformitate cu normele dreptului civil și ale altor domenii de drept.

(4) Termenul de prescripție prevăzut de legislația civilă nu se aplică acțiunilor civile soluționate în procesul penal.

(5) În cazul în care persoana care a înaintat acțiunea civilă a fost recunoscută în calitate de parte civilă, însă, ulterior, prin ordonanță, s-a dispus încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire penală, din data cînd această ordonanță devine irevocabilă începe să curgă un nou termen de prescripție extintivă a acțiunii civile.

(6) În cazul în care instanța de judecată a admis în principiu acțiunea civilă sau a lăsat-o fără soluționare, din data cînd această sentință devine irevocabilă începe să curgă un nou termen de prescripție extintivă a acțiunii civile.

[Art.220 completat prin [Legea nr.133 din 15.11.2018](#), în vigoare 14.01.2019]

[Art.220 completat prin [Legea nr.211 din 29.07.2016](#), în vigoare 30.09.2016]

Articolul 221. Intentarea acțiunii civile în procesul penal

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se intentează în baza cererii scrise a părții civile sau a reprezentantului ei în orice moment de la pornirea procesului penal până la terminarea cercetării judecătorești.

(2) Acțiunea civilă se intentează față de bănuț, învinuit, inculpat, față de o persoană necunoscută care urmează să fie trasă la răspundere sau față de persoana care poate fi responsabilă de acțiunile învinuitului, inculpatului.

(3) În cererea de intentare a acțiunii civile se arată cauza penală în procedura căreia urmează să fie intentată acțiunea civilă, cine și către cine intentează acțiunea, valoarea acțiunii și cerința de despăgubire. Dacă este necesar, partea civilă își poate concretiza pretențiile.

(4) Procurorul poate intenta și susține acțiunea civilă intentată pentru compensarea prejudiciului cauzat autorităților publice prin infracțiune, precum și pentru anularea actelor care au cauzat prejudiciul, de la pornirea procesului penal până la terminarea cercetării judecătorești. Cererea de chemare în judecată poate fi depusă indiferent de acordul autorității publice.

(5) Persoana care nu a intentat acțiunea civilă în cadrul procesului penal are dreptul de a intenta o asemenea acțiune în ordinea procedurii civile. Dacă acțiunea civilă intentată la instanța civilă a fost respinsă, reclamantul nu are dreptul de a intenta aceeași acțiune în cadrul procesului penal. Dacă acțiunea civilă a fost respinsă în cadrul procesului penal, reclamantul nu are dreptul să intenteze aceeași acțiune în ordinea procedurii civile.

[Art.221 în redacția [Legii nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 222. Recunoașterea și refuzul de a recunoaște partea civilă

(1) Persoana fizică sau juridică care a intentat acțiunea civilă, prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată, este recunoscută în calitate de parte civilă și ei i se înmânează informație în scris despre drepturile și obligațiile ei prevăzute în art.62.

(2) În cazul în care lipsesc temeiurile prevăzute în art.219 și 221 pentru intentarea acțiunii civile, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, prin hotărâre motivată, refuză să recunoască în calitate de parte civilă persoana fizică sau juridică care a intentat acțiunea civilă, explicând persoanei respective dreptul de a ataca cu recurs această hotărâre.

(3) Refuzul organului de urmărire penală sau al instanței de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă nu o lipsește pe aceasta de dreptul de a intenta acțiunea civilă în ordinea procedurii civile.

[Art.222 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 223. Recunoașterea părții civilmente responsabile

Constatând persoana care poartă răspundere pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile sau inacțiunile interzise de legea penală, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărâre, o recunoaște în calitate de parte civilmente responsabilă și îi înmânează informație în scris despre drepturile și obligațiile ei prevăzute în art.74.

Articolul 224. Retragera acțiunii civile

(1) Partea civilă poate retrage acțiunea civilă în orice moment al procesului penal, însă nu mai târziu de retragerea completului în camera de deliberare pentru soluționarea în fond a cauzei.

(2) Retragera acțiunii civile, acceptată de organul de urmărire penală sau instanță, impune încetarea procesului cu privire la acțiunea civilă, fapt ce împiedică intentarea

ulterioară a aceleiași acțiuni în cadrul procesului penal. Retragera acțiunii civile la faza judecării cauzei, acceptată de instanță, împiedică intentarea ulterioară a aceleiași acțiuni în cadrul procesului civil.

(3) Organul de urmărire penală sau instanța poate respinge retragerea acțiunii civile în cazul în care aceasta duce la lezarea drepturilor altor persoane interesate sau a altor interese ocrotite de lege.

[Art.224 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 225. Judecarea acțiunii civile

(1) Judecarea acțiunii civile în procesul penal, indiferent de valoarea acțiunii, se efectuează de către instanța de competență căreia este cauza penală.

(2) La adoptarea sentinței de acuzare sau de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, instanța soluționează și acțiunea civilă prin admiterea ei, totală sau parțială, ori prin respingere.

(3) Odată cu soluționarea cauzei penale, judecătorul este obligat să soluționeze acțiunea civilă.

[Art.225 modificat prin [Legea nr.152 din 01.07.2016](#), în vigoare 01.08.2016]

Articolul 226. Efectele intrării în vigoare a hotărârii cu privire la acțiunea civilă

Hotărârea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărârea organului de urmărire penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărârea instanței prin care a fost confirmată tranzacția de împăcare a părților în același litigiu împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeiuri.

Capitolul II CHELTUIELILE JUDICIARE

Articolul 227. Cheltuielile judiciare

(1) Cheltuieli judiciare sînt cheltuielile suportate potrivit legii pentru asigurarea bunei desfășurări a procesului penal.

(2) Cheltuielile judiciare cuprind sumele:

- 1) plătite sau care urmează a fi plătite martorilor, părții vătămate, reprezentanților lor, experților, specialiștilor, interpreților, traducătorilor și asistenților procedurali;
- 2) cheltuite pentru păstrarea, transportarea și cercetarea corpurilor delictive;
- 3) care urmează a fi plătite pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat;
- 4) cheltuite pentru restituirea contravalorii obiectelor deteriorate sau nimicite în procesul de efectuare a expertizei judiciare sau de reconstituire a faptei;
- 5) cheltuite în legătură cu efectuarea acțiunilor procesuale în cauza penală.

(3) Cheltuielile judiciare se plătesc din sumele alocate de stat dacă legea nu prevede altă modalitate.

Articolul 228. Compensarea cheltuielilor suportate de persoanele participante la procesul penal

(1) În modul prevăzut de legea procesuală penală, din sumele alocate de stat vor fi compensate următoarele cheltuieli judiciare suportate de către martori, partea vătămată, partea civilă, asistenții procedurali, interpreți, traducători, experți, specialiști, reprezentanții legali ai părții vătămate, ai părții civile:

- 1) cheltuielile făcute în legătură cu prezentarea la citare în organul de urmărire penală și în instanță;
- 2) cheltuielile de cazare;

3) salariul mediu pentru toată perioada de participare în procesul penal;
4) cheltuielile de reparare, restabilire a obiectelor care au fost deteriorate în urma utilizării lor în cadrul acțiunilor procesuale la cererea organului de urmărire penală sau a instanței.

(2) Organele, întreprinderile, instituțiile și organizațiile de stat sînt obligate să păstreze salariul mediu pentru toată perioada de timp în care partea vătămată, reprezentantul ei legal, asistentul procedural, interpretul, traducătorul, specialistul, expertul, martorul au participat în procesul penal la citarea organului de urmărire penală sau a instanței.

(3) Expertului și specialistului li se recuperează, de asemenea, costul materialelor care le aparțin și care au fost utilizate pentru executarea însărcinării respective.

(4) Expertul, specialistul, interpretul, traducătorul au dreptul la recompensă pentru executarea obligațiilor, afară de cazurile cînd le-au executat în cadrul unei însărcinări de serviciu.

(5) Cheltuielile suportate de persoanele menționate la alin.(1) vor fi recuperate la cererea acestora în baza unei hotărîri a organului de urmărire penală sau a instanței în mărimea stabilită de legislația în vigoare.

Articolul 229. Plata cheltuielilor judiciare

(1) Cheltuielile judiciare sînt suportate de condamnat sau sînt trecute în contul statului.

(2) Instanța de judecată poate obliga condamnatul să recupereze cheltuielile judiciare, cu excepția sumelor plătite interpreților, traducătorilor, precum și apărătorilor în cazul asigurării inculpatului cu avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, atunci cînd aceasta o cer interesele justiției și condamnatul nu dispune de mijloacele necesare. Achitarea cheltuielilor judiciare poate fi suportată și de condamnatul care a fost eliberat de pedeapsă sau căruia i-a fost aplicată pedeapsă, precum și de persoana în privința căreia urmărirea penală a fost încetată pe temeiuri de nereabilitare.

(3) Instanța poate elibera de plata cheltuielilor judiciare, total sau parțial, condamnatul sau persoana care trebuie să suporte cheltuielile judiciare în caz de insolvabilitate a acestora sau dacă plata cheltuielilor judiciare poate influența substanțial asupra situației materiale a persoanelor care se află la întreținerea lor.

(4) În cazul condamnării cîtorva persoane în aceeași cauză, cheltuielile judiciare se repartizează în dependență de vinovăția, gradul de răspundere și situația materială a fiecăreia din ele.

(5) În cazul încetării urmăririi penale în urma împăcării părții vătămate cu învinuitul, inculpatul, instanța de judecată poate trece cheltuielile judiciare în sarcina părții vătămate, a învinuitului, inculpatului sau numai a uneia din părți.

(6) În caz de deces al condamnatului pînă la intrarea în vigoare a sentinței, cheltuielile judiciare nu pot fi puse în sarcina succesorilor lui.

(7) În cazul condamnaților minori, pot fi obligați la achitarea cheltuielilor judiciare părinții sau tutorii minorului condamnat dacă se constată că ei au avut neajunsuri serioase la îndeplinirea obligațiilor lor față de minor.

Capitolul III

RECUPERAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE

[Capitolul III (art.229¹-229⁷) introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Secțiunea 1

Procesul de recuperare a bunurilor infracționale

Articolul 229¹. Etapele procesului de recuperare a bunurilor infracționale

Procesul de recuperare a bunurilor infracționale se desfășoară în următoarele etape:

- 1) urmărirea bunurilor infracționale și acumularea probelor;
- 2) indisponibilizarea bunurilor infracționale;
- 3) confiscarea bunurilor infracționale și repararea prejudiciilor;
- 4) restituirea (întoarcerea) bunurilor infracționale.

[Art.229¹ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 229². Urmărirea bunurilor infracționale și acumularea probelor

(1) În vederea urmăririi bunurilor infracționale și acumulării probelor cu privire la bunurile respective, organul de urmărire penală desfășoară investigații financiare paralele.

(2) În cazul urmăririi penale cu privire la una sau mai multe infracțiuni dintre care cel puțin una este prevăzută la art.141, 144, 158, 164, 165, 165¹, 166¹, 167, 168, 181², 206, 217¹, 217³, 218, 220, 239–240, 242¹–244, 248, 249, 259, 260, 260²–260⁴, 260⁶, 279, 283, 284, 324–329, 330¹, 330², 332–335¹, 352¹ și 362¹ din [Codul penal](#), precum și în cazul infracțiunilor comise cu folosirea situației de serviciu prevăzute la art.190 și 191 din [Codul penal](#), organul de urmărire penală dispune, prin delegație, Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale urmărirea bunurilor infracționale, acumularea probelor cu privire la acestea, în condițiile art.258 din prezentul cod.

(3) Prin derogare de la art.258 alin.(3), în cazul în care delegația nu a putut fi executată la faza urmăririi penale, procurorul, prin ordonanță motivată, poate dispune continuarea investigațiilor financiare paralele în vederea urmăririi bunurilor infracționale la judecarea cauzei penale în instanța de judecată. Rezultatele executării delegației se consemnează în procesul-verbal.

[Art.229² completat prin [Legea nr.245 din 31.07.2023](#), în vigoare 22.08.2023]

[Art.229² modificat prin [Legea nr.179 din 26.07.2018](#), în vigoare 17.08.2018]

[Art.229² modificat prin [Legea nr.261 din 07.12.2017](#), în vigoare 12.01.2018]

[Art.229² introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 229³. Indisponibilizarea bunurilor infracționale

Bunurile infracționale identificate se indisponibilizează, după caz, prin încheierea instanței de judecată de punere sub sechestru sau prin ordinul de înghețare emis în condițiile [Legii nr.48/2017 cu privire la Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale](#).

[Art.229³ în redacția [Legii nr.261 din 07.12.2017](#), în vigoare 12.01.2018]

[Art.229³ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 229⁴. Confiscarea bunurilor infracționale și repararea prejudiciilor

Confiscarea specială și confiscarea extinsă a bunurilor infracționale, precum și repararea prejudiciilor cauzate prin infracțiuni se dispun prin hotărârea instanței de judecată în condițiile prezentului cod și ale [Codului penal](#).

[Art.229⁴ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 229⁵. Restituirea (întoarcerea) bunurilor infracționale

(1) Instanța de judecată dispune de soarta bunurilor infracționale indisponibilizate, acestea restituindu-se proprietarului de drept sau trecându-se în proprietatea victimei, a părții civile sau a părții vătămate, iar în lipsa acestora, trecerea gratuită în proprietatea statului.

(2) Bunurile infracționale aflate peste hotare se repatriază în Republica Moldova, iar cele aflate în Republica Moldova în legătură cu infracțiunile săvârșite peste hotare, după caz, rămân în Republica Moldova sau se repatriază în statul străin corespunzător, în cadrul cooperării juridice internaționale.

[Art.229⁵ completat prin [Legea nr.261 din 07.12.2017](#), în vigoare 12.01.2018]

[Art.229⁵ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Secțiunea a 2-a

Evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale

Articolul 229⁶. Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale

(1) Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale, adică depozitarea, întreținerea și gestionarea bunurilor sechestrate, sînt asigurate de către Ministerul Finanțelor în baza încheierii instanței de judecată de punere sub sechestru și a regulamentului aprobat de Guvern.

(2) Prin derogare de la prevederile alin.(1) din prezentul articol, evaluarea și administrarea bunurilor infracționale prevăzute la art.229² alin. (2) din prezentul cod sînt asigurate de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, în condițiile [Legii nr.48/2017](#) cu privire la Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale și ale regulamentului aprobat de Guvern.

[Art.229⁶ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

Articolul 229⁷. Valorificarea bunurilor infracționale

(1) În cazurile prevăzute la art.207¹, Ministerul Finanțelor asigură valorificarea bunurilor infracționale sechestrate.

(1¹) Prin derogare de la prevederile alin.(1) al prezentului articol, valorificarea conform art.207¹ a bunurilor infracționale prevăzute la art.229² alin.(2) este asigurată de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale în condițiile legii și ale regulamentului aprobat de către Guvern.

(2) În baza regulamentului aprobat de Guvern, Ministerul Finanțelor înstrăinează bunurile infracționale sechestrate în cadrul licitației publice, vînzîndu-le la preț egal sau mai mare decît cel evaluat. Dacă bunurile sechestrate nu au fost vîndute după organizarea a două licitații publice, vînzarea lor are loc în cadrul licitațiilor publice cu diminuarea treptată a prețului sau, în cazul unui singur cumpărător, prin negocieri directe.

(3) Ministerul Finanțelor consemnează sumele de bani obținute din valorificarea bunurilor infracționale pe un cont temporar de depozit, deschis pe numele bănuitului, învinuitului, inculpatului. Recipisa de consemnare a sumei respective se predă organului de urmărire penală care a solicitat punerea sub sechestru în termen de cel mult 3 zile din momentul valorificării bunurilor.

[Art.229⁷ completat prin [Legea nr.261 din 07.12.2017](#), în vigoare 12.01.2018]

[Art.229⁷ introdus prin [Legea nr.49 din 30.03.2017](#), în vigoare 19.05.2017]

TITLUL VIII

TERMENELE PROCEDURALE ȘI ACTE PROCEDURALE COMUNE

Capitolul I

TERMENELE PROCEDURALE

Articolul 230. Noțiunea de termene procedurale și consecințele nerespectării lor

(1) Termene în procesul penal sînt intervale de timp în cadrul cărora sau după expirarea cărora pot fi efectuate acțiuni procesuale conform prevederilor prezentului cod.

(2) În cazul în care pentru exercitarea unui drept procesual este prevăzut un anumit termen, nerespectarea acestuia impune pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen.

(3) Dacă o măsură procesuală nu poate fi luată decît pe un termen prevăzut de lege, expirarea acestuia impune încetarea efectului acestei măsuri.

Articolul 231. Calcularea termenelor procedurale

(1) Termenele stabilite de prezentul cod se calculează pe ore, zile, luni și ani.

(2) La calcularea termenelor procedurale se pornește de la ora, ziua, luna și anul indicate în actul care a provocat curgerea termenului, afară de cazurile în care legea dispune altfel.

(3) La calcularea termenelor pe ore sau pe zile nu se ia în calcul ora sau ziua de la care începe să curgă termenul, nici ora sau ziua în care acesta se împlinește.

(4) Termenele calculate pe luni sau pe ani expiră la sfârșitul zilei respective a ultimei luni sau la sfârșitul zilei și lunii respective din ultimul an. Dacă această zi cade într-o lună ce nu are zi corespunzătoare, termenul expiră în ultima zi a acestei luni.

(5) Dacă ultima zi a unui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfârșitul primei zile lucrătoare care urmează.

Articolul 232. Acte considerate ca făcute în termen

(1) Actul depus în cadrul termenului prevăzut de lege la administrația locului de detenție, la unitatea militară, la administrația instituției medicale sau la oficiul poștal prin scrisoare recomandată este considerat ca făcut în termen. Înregistrarea sau confirmarea făcută de către administrația locului de detenție, a unității militare sau a instituției medicale pe actul depus, precum și recipisa oficiului poștal despre actul primit pe actul depus, servesc drept dovadă a datei depunerii actului.

(2) Cu excepția termenului prevăzut pentru căile de atac și de depunere în instanța de judecată a demersurilor, actul efectuat de procuror se consideră ca depus în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire a actelor se încadrează în termenul cerut de lege pentru efectuarea actului.

[Art.232 completat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 233. Calcularea termenelor în cazul măsurilor preventive

În calcularea termenelor privind măsurile preventive, ora sau ziua de la care începe și la care se sfârșește termenul intră în durata acestora.

Articolul 234. Restabilirea termenului omis

(1) Dacă persoana respectivă a omis termenul procedural din motive întemeiate, acesta poate fi restabilit, la cererea ei, prin hotărâre a organului de urmărire penală sau a instanței de judecată, în condițiile legii. Termenul omis poate fi restabilit numai în privința persoanei menționate în acest alineat, dar nu și în privința altor persoane.

(2) Refuzul de a restabili termenul omis poate fi atacat în condițiile legii.

Capitolul II

CITAREA ȘI COMUNICAREA ALTOR ACTE PROCEDURALE

Articolul 235. Scopul citării și consecințele nerespectării ei

(1) Citarea în procesul penal constituie acțiunea procedurală prin care organul de urmărire penală, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată asigură prezentarea unei persoane în fața sa pentru desfășurarea normală a procesului penal.

(2) Persoana citată este obligată să se prezinte conform citației, iar în caz de imposibilitate de a se prezenta la data, ora și locul la care a fost citată, ea este obligată să informeze organul respectiv despre aceasta, indicând motivul imposibilității de a se prezenta.

(3) În cazul în care persoana citată nu anunță despre imposibilitatea de a se prezenta la data, ora și locul indicat și nu se prezintă nemotivat la organul de urmărire penală sau la instanță, această persoană poate fi supusă amenzii judiciare sau aducerii silite.

(4) În cazul citării bănuțului, învinutului sau inculpatului, acesta este informat de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată că neprezentarea nemotivată la organul

respectiv nu împiedică finalizarea urmăririi penale, judecarea și pronunțarea hotărârii judecătorești pe fondul cauzei în lipsa persoanei citate în mod legal.

[Art.235 completat prin Legea nr.189 din 14.07.2022, în vigoare 26.07.2022]

Articolul 236. Modul de citare

(1) Chemarea unei persoane în fața organului de urmărire penală sau a instanței de judecată se face prin citație scrisă. Citarea se poate face și prin notă telefonică sau telegrafică, prin telefax ori prin mijloace electronice.

(1¹) Citarea se poate face și prin intermediul poștei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică în cazul în care ofițerul de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată dispun de mijloacele tehnice necesare pentru a dovedi că citația a fost primită.

(2) Citarea se va face în așa fel ca persoanei chemate să i se înmâneze citația cu cel puțin 5 zile înainte de data când ea trebuie să se prezinte conform citației în fața organului respectiv. Această regulă nu se aplică la citarea bănuțului, învinutului, inculpatului, a altor participanți la proces pentru efectuarea unor acțiuni procesuale de urgență în cadrul desfășurării urmăririi penale sau al judecării cauzei. Dacă acțiunea procesuală este neplanificată și nu poate fi amânată, citația poate fi înmînată nemijlocit înainte de ora prezentării.

(2¹) Minorul în vîrstă de pînă la 16 ani va fi citat prin intermediul părinților sau al tutorelui, cu excepția cazului în care acest lucru nu este posibil.

(3) Citația se înmînează de către agentul împuternicit cu înmînarea citației (denumit în continuare *agent*) sau prin serviciul poștal.

(4) Instanța de judecată poate comunica și oral citația persoanei prezente la ședință, aducîndu-i la cunoștință consecințele neprezentării. În cursul urmăririi penale, citația făcută în acest mod se consemnează într-un proces-verbal și se semnează de către persoana astfel citată.

[Art.236 completat prin [Legea nr.195 din 19.11.2015](#), în vigoare 18.12.2015]

Articolul 237. Conținutul citației

(1) Citația este individuală și trebuie să cuprindă:

1) denumirea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată care emite citația, sediului său, data emiterii și numărul dosarului;

2) numele, prenumele celui citat, calitatea procesuală în care este citat și indicarea obiectului cauzei;

3) adresa celui citat, care trebuie să cuprindă: localitatea, strada, numărul casei, apartamentului, precum și orice alte date necesare pentru a preciza adresa celui citat;

4) ora, ziua, luna și anul, locul de prezentare a persoanei, menționîndu-se consecințele legale în caz de neprezentare;

5) mențiunea că partea citată are dreptul să fie asistată de un avocat cu care să se prezinte la termenul fixat;

6) dacă este cazul, mențiunea că apărarea este obligatorie, iar în cazul în care partea nu își va alege un avocat care să se prezinte la termenul fixat, i se va desemna un avocat care îi va acorda asistență juridică garantată de stat.

(2) Citația se semnează de către persoana care o emite.

Articolul 238. Locul de citare

(1) Persoana se citează la adresa unde locuiește, iar dacă aceasta nu este cunoscută, la adresa locului său de muncă prin serviciul de personal al instituției în care lucrează.

(2) Dacă, printr-o declarație, dată anterior în cursul procesului penal, persoana a indicat un alt loc pentru a fi citată, ea se citează la locul indicat.

(3) În caz de schimbare a adresei indicate în declarația sa, persoana este citată la noua sa adresă numai dacă a informat organul de urmărire penală ori instanța de judecată despre schimbarea intervenită sau dacă organul de urmărire penală ori instanța determină că s-a produs o schimbare de adresă pe baza datelor obținute de agentul respectiv.

(3¹) Bănuitul, învinuitul sau inculpatul are obligația de a informa, în termen de cel mult 3 zile, organul de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată despre schimbarea domiciliului. În cadrul audierii, bănuitul, învinuitul sau inculpatul este informat cu privire la această obligație și cu privire la consecințele nerespectării ei.

(3²) Bănuitul, învinuitul sau inculpatul poate fi citat la sediul avocatului ales dacă nu s-a prezentat după prima citare legal îndeplinită.

(4) Bolnavii aflați în spital sau într-o altă instituție medicală se citează prin administrația acestora.

(5) Deținuții se citează la locul de deținere prin administrația instituției de detenție.

(6) Militarii încazarmați se citează la unitatea militară din care fac parte prin comandantul acesteia.

(7) Citarea persoanelor de peste hotare se efectuează în condițiile prevederilor tratatelor de asistență juridică în materie penală.

Articolul 239. Înmînarea citației destinatarului

(1) Citația se înmînează personal celui citat, care va semna dovada de primire.

(2) Dacă persoana citată nu vrea să primească citația sau, primind-o, nu vrea sau nu poate să semneze dovada de primire, agentul lasă citația celui citat ori, în cazul refuzului de primire, o afișează pe ușa locuinței acesteia, întocmind despre aceasta un proces-verbal.

(3) În cazul în care citarea se face potrivit art.238 alin.(1), (4)-(6), administrațiile instituțiilor respective sînt obligate să înmîneze de îndată citația persoanei citate contra semnătură, certificîndu-i semnătura în dovada de primire sau indicînd motivul pentru care nu s-a putut obține semnătura acesteia. Dovada de primire se predă agentului procedural, care o înaintează organului de urmărire penală sau instanței de judecată care a emis citația.

Articolul 240. Înmînarea citației altor persoane

(1) Dacă persoana citată nu se află acasă, agentul înmînează citația soțului, unei rude sau oricărei persoane care locuiește cu ea ori care în mod obișnuit îi recepționează corespondența. Citația nu poate fi înmînată unui minor sub 14 ani sau unei persoane bolnave mintal.

(2) Dacă persoana citată locuiește într-un imobil cu mai multe apartamente, într-un cămin sau la hotel, în lipsa persoanelor indicate în alin.(1), citația se predă administratorului, persoanei de serviciu sau celor care în mod obișnuit îi înlocuiesc.

(3) Persoana care primește citația semnează dovada de primire, iar agentul, certificînd identitatea și semnătura, întocmește proces-verbal. Dacă aceasta nu vrea sau nu poate semna dovada de primire, agentul afișează citația pe ușa locuinței, întocmind proces-verbal.

(4) În lipsa persoanelor indicate la alin.(1) și (2), agentul este obligat să se intereseze cînd poate găsi persoana citată pentru a-i înmîna citația. Dacă nici pe această cale nu reușește să o înmîneze, agentul afișează citația pe ușa locuinței persoanei citate, întocmind proces-verbal.

(5) În cazul în care persoana citată locuiește într-un imobil cu mai multe apartamente, într-un cămin sau la hotel, dacă în citație nu s-a indicat apartamentul ori camera în care locuiește, agentul este obligat să facă investigații pentru a afla aceasta. Dacă investigațiile au rămas fără rezultat, agentul afișează citația pe ușa principală a clădirii sau la locul de afișare a informației, întocmind proces-verbal și făcînd mențiune despre circumstanțele care au făcut imposibilă înmînarea citației.

Articolul 241. Cercetări în vederea înmînării citației

Dacă persoana citată și-a schimbat adresa, agentul afișează citația pe ușa locuinței indicate în citație și se informează pentru a afla noua adresă, menționînd în procesul-verbal datele obținute.

Articolul 242. Dovada de primire și procesul-verbal de predare a citației

(1) Dovada de primire a citației trebuie să cuprindă numărul dosarului penal, denumirea organului de urmărire penală sau a instanței care a emis citația, numele, prenumele și calitatea procesuală a persoanei citate, precum și data pentru care este citată. Dovada de primire trebuie să cuprindă, de asemenea, data înmînării citației, numele, prenumele, calitatea și semnătura celui ce înmînează citația, certificarea de către acesta a identității și a semnăturii persoanei căreia i s-a înmînat citația, precum și indicarea calității acesteia.

(2) Ori de cîte ori, cu prilejul predării sau afișării unei citații se întocmește un proces-verbal, acesta va cuprinde, în mod corespunzător, și mențiunile indicate în alin.(1).

Articolul 243. Comunicarea altor acte procedurale

(1) Comunicarea celorlalte acte de procedură se face potrivit dispozițiilor prezentului capitol.

(2) La solicitarea părților, cererile, demersurile și materialele cauzei pot fi comunicate acestora prin mijloace de comunicare electronică ce asigură transmiterea și confirmarea primirii acestor acte.

[Art.243 modificat prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Capitolul III**CERERI ȘI DEMERSURI ÎN PROCESUL PENAL****Articolul 244. Cereri și demersuri**

(1) Cererile în procesul penal constituie solicitările adresate, în scris sau oral, de către părțile în proces sau alte persoane interesate organului de urmărire penală sau instanței în legătură cu desfășurarea procesului, constatarea circumstanțelor ce au importanță pentru cauză, precum și cu asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei.

(2) Demersurile constituie acte ale organului de urmărire penală, ale organizației obștești sau ale colectivului de muncă în scopul efectuării unor anumite acțiuni procedurale, în condițiile prezentului cod. Demersurile organului de urmărire penală se adresează judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței judecătorești. Demersurile organizațiilor obștești și ale colectivelor de muncă se adresează organului de urmărire penală sau instanței.

Articolul 245. Înaintarea cererilor și demersurilor

(1) Cererile și demersurile pot fi depuse la orice etapă a desfășurării procesului penal. Persoana care depune cerere sau demers trebuie să indice în legătură cu care circumstanță solicită efectuarea acțiunii procesuale respective sau adoptarea hotărîrii. Cererile și demersurile scrise se anexează la dosarul penal, iar cele orale se includ în procesul-verbal al acțiunii procesuale sau al ședinței de judecată.

(2) Respingerea cererii sau a demersului nu privează persoana, organizația obștească sau colectivul de muncă de dreptul de a le reiniția în altă etapă a procesului penal.

Articolul 246. Termenele de examinare a cererilor și demersurilor

(1) Cererile, precum și demersurile organizațiilor obștești și ale colectivelor de muncă, vor fi examinate și soluționate imediat după depunerea lor. Dacă organul căruia îi este

adresată cererea sau demersul nu le poate soluționa imediat, acestea urmează să fie soluționate nu mai târziu de 15 zile de la data primirii lor.

(2) Demersurile organului de urmărire penală se examinează în termenele stabilite de prezentul cod.

Articolul 247. Soluționarea cererilor și demersurilor

(1) Cererea sau, după caz, demersul organizației obștești ori al colectivului de muncă urmează să fie admise dacă aceasta contribuie la cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cauzei, la asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale părților în proces și ale altor persoane participante la proces.

(2) În caz de respingere, parțială sau totală, a cererii sau, după caz, a demersului organizației obștești ori al colectivului de muncă, organul de urmărire penală adoptă o ordonanță, iar instanța de judecată o încheiere, care sînt aduse la cunoștință solicitantului. Hotărîrea organului de urmărire penală, precum și a instanței de judecată, cu privire la respingerea cererii sau demersului pot fi atacate în cazurile și în modul stabilit de prezentul cod.

(3) Demersurile organului de urmărire penală se examinează în modul stabilit de prezentul cod.

Capitolul IV

MODIFICAREA ÎN ACTELE PROCEDURALE, CORECTAREA ERORILOR MATERIALE ȘI ÎNLĂTURAREA UNOR OMISIUNI VĂDITE

Articolul 248. Modificări în actele procedurale

(1) Orice modificare (adăugare, corectare, suprimare) făcută în cuprinsul unui act procedural este valabilă dacă aceasta este confirmată în scris, în cuprinsul sau la sfîrșitul actului, de către cei care l-au semnat.

(2) Modificările neconfirmate, dar care nu schimbă sensul frazei, rămîn valabile.

(3) Locurile nescrise în cuprinsul unei declarații urmează să fie barate, astfel încît să nu se poată face adăugări.

Articolul 249. Corectarea erorilor materiale

(1) Erorile materiale evidente din cuprinsul unui act procedural se corectează de însuși organul de urmărire penală, de judecătorul de instrucție sau de instanța de judecată care a întocmit actul, la cererea celui interesat ori din oficiu.

(2) La corectarea erorilor materiale, părțile pot fi chemate spre a da explicații.

(3) Despre corectarea efectuată, organul de urmărire penală întocmește un proces-verbal, iar judecătorul de instrucție sau instanța de judecată – o încheiere, făcîndu-se mențiune și la sfîrșitul actului corectat.

Articolul 250. Înlăturarea unor omisiuni vădite

Prevederile art.249 se aplică și în cazul în care organul de urmărire penală, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată, ca urmare a unei omisiuni vădite, nu s-a pronunțat asupra sumelor pretinse de martori, experți, interpreți, traducători, apărători, asupra restituirii obiectelor, corpurilor delictive sau a ridicării măsurilor asiguratorii, precum și a altor măsuri.

Capitolul V

NULITATEA ACTELOR PROCEDURALE

Articolul 251. Efectele nulității

(1) Încălcarea prevederilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului procedural numai în cazul în care s-a comis o încălcare a normelor procesuale penale ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act, fie au fost afectate caracterul echitabil al procesului penal sau drepturile părților.

(2) Actele îndeplinite ulterior actului care a fost declarat nul sunt la rândul lor lovite de nulitate atunci când există o legătură directă între acestea și actul declarat nul.

(3) În cazul în care constată nulitatea unui act, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată dispune, atunci când este necesar și dacă este posibil, refacerea acelui act cu respectarea dispozițiilor legale.

[Art.251 în redacția Legii nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 251¹. Nulitățile absolute

(1) Determină întotdeauna aplicarea nulității încălcarea dispozițiilor privind:

- a) compunerea completului de judecată;
- b) competența instanțelor judecătorești după calitatea persoanei;
- c) publicitatea ședinței de judecată;
- d) participarea părților în cazurile obligatorii;
- e) prezența interpretului, traducătorului, dacă este obligatorie potrivit legii.

(2) Nulitatea absolută se constată din oficiu sau la cerere.

(3) Încălcarea dispozițiilor legale prevăzute la alin.(1) poate fi invocată la orice etapă a procesului penal.

[Art.251¹ introdus prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

Articolul 251². Nulitățile relative

(1) Încălcarea dispozițiilor legale, altele decât cele prevăzute la art.251¹, determină nulitatea actului în cazul în care a fost afectat caracterul echitabil al procesului penal sau drepturile părților.

(2) Nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, bănuit, învinuit, inculpat, de celelalte părți în cazul în care există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate.

(3) Nulitatea relativă se invocă:

- a) în cursul urmăririi penale – în timpul sau imediat după efectuarea actului ori, cel târziu, la terminarea urmăririi penale, când partea ia cunoștință de materialele dosarului;
- b) în instanța de judecată – numai pentru probele care sunt prezentate nemijlocit în instanță.

(4) Prin derogare de la alin.(3), în cazul în care, din motive întemeiate, partea nu a avut posibilitatea de a lua cunoștință de materialele urmăririi penale până la trimiterea cauzei în judecată, nulitatea relativă poate fi invocată în instanța de judecată.

(5) Nulitatea relativă nu se aplică și nu duce la anularea actului în cazul în care persoana interesată nu a invocat-o în termenul prevăzut de lege.

[Art.251² introdus prin Legea nr.245 din 31.07.2023, în vigoare 22.08.2023]

* Republicată în temeiul art.IV al [Legii nr.252 din 8 noiembrie 2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.263-269, art.855.

Modificată și completată prin Legile Republicii Moldova:

- 1) [Legea nr.178-XVI din 22.07.2005](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.107-109, art.539;
- 2) [Legea nr.154-XVI din 21.07.2005](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.126-128, art.611;
- 3) [Legea nr.277-XVI din 04.11.2005](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.161-163, art.795;
- 4) [Legea nr.289-XVI din 11.11.2005](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.816;
- 5) [Legea nr.148-XVI din 08.06.2006](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.98-101, art.459;
- 6) [Legea nr.184-XVI din 29.06.2006](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.126-130, art.599;

- 7) [Legea nr.264-XVI din 28.07.2006](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.170-173, art.781;
- 8) [Legea nr.387-XVI din 08.12.2006](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.203-206, art.975;
- 9) [Legea nr.410-XVI din 21.12.2006](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.203-206, art.991;
- 10) [Legea nr.376-XVI din 07.12.2006](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.14-17, art.44;
- 11) [Legea nr.153-XVI din 05.07.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.107-111, art.478;
- 12) [Legea nr.224-XVI din 25.10.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.184-187, art.715;
- 13) [Legea nr.235-XVI din 08.11.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.188-191, art.732;
- 14) [Legea nr.243-XVI din 16.11.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.194-197, art.747;
- 15) [Legea nr.256-XVI din 29.11.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.203-206, art.788;
- 16) [Legea nr.292-XVI din 21.12.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.28-29, art.82;
- 17) [Legea nr.2-XVI din 07.02.2008](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.42-44, art.121;
- 18) [Legea nr.13-XVI din 14.02.2008](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.51-54, art.161;
- 19) [Legea nr.44-XVI din 06.03.2008](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.76-77, art.251;
- 20) [Legea nr.114-XVI din 22.05.2008](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.102, art.382;
- 21) [Legea nr.89-XVI din 24.04.2008](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.99-101, art.366;
- 22) [Legea nr.285-XVI din 20.12.2007](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.5-7, art.15;
- 23) [Legea nr.237-XVI din 13.11.2008](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.215-217, art.794;
- 24) [Legea nr.108-XVIII din 17.12.2009](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.193-196, art.609;
- 25) [Legea nr.167 din 09.07.2010](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.155-158, art.551;
- 26) [Hotărîrea Curții Constituționale nr.26 din 23.11.2010](#), Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.235-240, art.27;
- 27) [Legea nr.62 din 01.04.2011](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.63-64, art.157;
- 28) [Legea nr.88 din 21.04.2011](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.107-109, art.284;
- 29) [Legea nr.66 din 07.04.2011](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.110-112, art.299;
- 30) [Legea nr.163 din 22.07.2011](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.146, art.448;
- 31) [Legea nr.245 din 02.12.2011](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.25-28, art.77;
- 32) [Hotărîrea Curții Constituționale nr.3 din 09.02.2012](#), Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2012, nr.38-41, art.7;
- 33) [Legea nr.29 din 06.03.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.48, art.146;
- 34) [Legea nr.33 din 06.03.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.99-102, art.330;
- 35) [Legea nr.73 din 12.04.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.99-102, art.332;
- 36) [Legea nr.120 din 25.05.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.103, art.353;
- 37) [Legea nr.66 din 05.04.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.155-159, art.510;
- 38) [Legea nr.252 din 08.11.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.263-269, art.855;
- 39) [Legea nr.274 din 30.11.2012](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.273-279, art.871;
- 40) [Legea nr.38 din 21.03.2013](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.75-81, art.233;
- 41) [Legea nr.158 din 28.06.2013](#) – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.152-158, art.483.